

Πρόγραμμα Σπουδών Γυμνασίου

Η ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΣΤΗ ΖΩΗ, ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ

Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΑΠΟ ΤΟ ΤΟΠΙΚΟ ΣΤΟ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟ

Προτεινόμενο Υλικό

για την επεξεργασία των Θεματικών Ενοτήτων

Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 1: Η Χριστιανοσύνη στον σύγχρονο κόσμο

Κ ε ί μ ε ν α
για χρήση από τους μαθητές &
πληροφοριακό υλικό

Περιεχόμενα

Βασικά Θέματα: Ι.: Οι Χριστιανικές Εκκλησίες: Κοινή καταγωγή, διαφορετικές πορείες.....	10
ΒΘ: Ι.ι.: Ορθόδοξες Εκκλησίες, Ορθόδοξη διασπορά (Αφρική, Ασία, Αμερική, Αυστραλία) και Ορθόδοξα κέντρα.....	10
Η Ορθοδοξία στο σύγχρονο κόσμο και στην Ενωμένη Ευρώπη: Γεωγραφική κατανομή	10
Η Ορθοδοξία στο σύγχρονο κόσμο και στην Ενωμένη Ευρώπη: η ορθόδοξη παρουσία	10
Η Ορθοδοξία στον 20ό αιώνα.....	11
Ορθόδοξη Διασπορά.....	12
Ορθόδοξη Διασπορά.....	12
Ορθόδοξη Διασπορά και Επισκοπικές Συνελεύσεις: Αποφάσεις ΑΜΣΟΕ	13
Ορθόδοξη Διασπορά και Επισκοπικές Συνελεύσεις: Αποφάσεις ΑΜΣΟΕ	13
Ορθόδοξη Διασπορά και ΑΜΣΟΕ	14
Η Ορθόδοξη Εκκλησία: ενότητα και συνοδικότητα	15
Οργάνωση της Ορθόδοξης Εκκλησίας.....	16
Οργάνωση της Ορθόδοξης Εκκλησίας – Ορθόδοξα κέντρα.....	16
Οργάνωση της Ορθόδοξης Εκκλησίας.....	17
ΒΘ: Ι.ii.: Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία: Από τον Μεσαίωνα στη Β' Βατικανή Σύνοδο.....	19
Β' Βατικανή Σύνοδος	19
Β' Βατικανή Σύνοδος	19
Β' Βατικανή Σύνοδος: η ανανέωση της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας	20
Απόσπασμα από το κείμενο-απόφαση της Β' Συνόδου του Βατικανού με τίτλο «Δογματική απόφαση περί Εκκλησίας "Φως εθνών"», κεφάλαιο 15.....	23
Η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία στο σύγχρονο κόσμο	24
Η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία στην ανατολή τα χρόνια της Οθωμανικής αυτοκρατορίας	24
Η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία στη διάρκεια του ύστερου μεσαίωνα	25
Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία: Επιστήμη και Τεχνολογία στο μεσαίωνα	25
Οι αλλαγές του 13ου αι. και η κρίση της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας.....	25
Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία και Αναγέννηση.....	26
Η κρίση στους κόλπους της δυτικής χριστιανοσύνης κατά τον 14ο και 15ο αιώνα	26
Η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία κατά το Μεσαίωνα.....	27
Η κρίση στη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία και οι ανθρωπιστές	28
ΒΘ: Ι.iii.: Προτεσταντικές Ομολογίες	29
Μεταρρύθμιση.....	29
Προτεσταντισμός	29
Η Μεταρρύθμιση του Λούθηρου	29
Η προτεσταντική μεταρρύθμιση	30
Μεταρρύθμιση: μια ανάγνωση της Ελληνικής Ευαγγελικής Εκκλησίας.....	31
Μεταρρύθμιση: μια ανάγνωση της Ελληνικής Ευαγγελικής Εκκλησίας.....	32

Μαρτίνος Λούθηρος και Μεταρρύθμιση	33
Μαρτίνος Λούθηρος και Μεταρρύθμιση	34
Η διάδοση της Μεταρρύθμισης: Καλβινισμός και Αγγλικανισμός	35
Οι μεταρρυθμιστές Ζβίγκλιος (1484-1531) και Καλβίνος (1509-1564).....	35
Εξέλιξη του Προτεσταντισμού	36
Συνέπειες της Μεταρρύθμισης στην κοινωνία των νεότερων χρόνων.....	37
Η επικράτηση της Μεταρρύθμισης και οι συνέπειές της για τη Δυτική Ευρώπη.....	37
Η σημασία της Μεταρρύθμισης	38
Βασικά δόγματα του Προτεσταντισμού	39
Η θέση και η σημασία της Βίβλου στη ζωή και στη σκέψη των πιστών	40
Έρασμος: η επιστροφή στην Βίβλο	41
Η πορεία του Προτεσταντισμού στην ιστορία	41
Η αντίδραση της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας μετά την επικράτηση της Μεταρρύθμισης....	42
Η Ρωμαιοκαθολική Αντιμεταρρύθμιση και η Σύνοδος του Τριδέντο	42
Η Ρωμαιοκαθολική Αντιμεταρρύθμιση και η Σύνοδος του Τριδέντο	43
Οι αντιδράσεις της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας	43
Αντιμεταρρύθμιση	44
Η Ευρώπη μετά τη Μεταρρύθμιση.....	44
Λουθηρανισμός.....	44
Μεθοδισμός.....	45
Μεταρρυθμισμένες εκκλησίες	45
Ευαγγελική Εκκλησία στη Γερμανία (ΕΚΔ)	46
Αγιαστικό κίνημα	46
Γουεσλεϊανή Εκκλησία.....	47
Εκκλησία του Ναζωραίου	47
Πεντηκοστιανισμός.....	47
Καλβινισμός	50
Ελληνική Ευαγγελική Εκκλησία	51
Η πίστη της Ελληνικής Ευαγγελικής Εκκλησίας.....	52
Πανελλήνιος Ευαγγελικός Σύνδεσμος.....	53
Μεταρρυθμισμένη Εκκλησία στην Αμερική	54
Παγκόσμια Κοινωνία Αναμορφωμένων Εκκλησιών	54
Πρεσβυτεριανισμός	55
Πρεσβυτεριανή Εκκλησία (ΗΠΑ).....	55
Πρεσβυτεριανή Εκκλησία στην Αμερική	56
Ορθόδοξη Πρεσβυτεριανή Εκκλησία	56
Ευαγγελική Πρεσβυτεριανή Εκκλησία.....	57
Βαπτιστές	57
Αναβαπτιστές.....	58
Κουάκεροι	59
Κουακέροι: Κουάκεροι στην Ελλάδα	60
Αρμινιανισμός.....	61
Πουριτανισμός.....	61
Ριζοσπαστική Μεταρρύθμιση.....	62
Ευαγγελικοί/Ευαγγελικαλικοί.....	62
Αντβεντισμός.....	63
Εκκλησία Αντβεντιστών της Εβδομης Ημέρας.....	63
Οι Χριστιανοί Αντβεντιστές της Εβδομης Ημέρας Πιστεύουν . . .	64

ΒΘ. I.iv.: Αγγλικανική Εκκλησία	64
Αγγλικανική Εκκλησία	64
Αγγλικανική Εκκλησία	65
Αγγλικανική Εκκλησία	65
Δόγμα και Λατρεία Ρωμαιοκαθολικών και Προτεσταντών (πίνακας)	66
Κύρια δόγματα του Χριστιανισμού (διάγραμμα)	67
Βασικά Θέματα: II.: «Εν εκκλησίαις ευλογείτε τον Θεόν»: Λατρεία και τέχνη στην Ανατολή και τη Δύση	67
ΒΘ: II.i.: Αρχιτεκτονική, ζωγραφική, γλυπτική, βιτρώ, μουσική	67
Βυζαντινή Ναοδομία	67
Ο συμβολισμός των μερών του ναού	68
Βυζαντινός πολιτισμός τα μεσαιωνικά χρόνια: Αρχιτεκτονική	68
Βυζαντινή τέχνη	69
Ναοδομία, εικονογραφία και γλυπτική στη δυτική εκκλησιαστική τέχνη	70
Ο ναός του Αγίου Πέτρου στο Βατικανό	71
Μεσαιωνική δυτική Τέχνη	72
Η Αρχιτεκτονική της Μεσαιωνικής Δύσης	72
Η γοτθική τέχνη: τέχνη της πόλης	73
Ο ενθουσιασμός των πιστών στην ανοικοδόμηση των γοθτικών ναών	73
Η ρομανική τέχνη	74
Η γοτθική τέχνη	74
Μεσαιωνική αρχιτεκτονική	76
Τζιότο	77
Τζιότο, "Ο επιτάφιος θρήνος" [(1304-1313), 2,30 x 2,00 μ., νωπογραφία Πάντοβα, Παρεκκλήσι Αρένας]	77
Μεσαιωνική Γλυπτική	78
Μεσαιωνική ζωγραφική	78
Μεσαιωνική μουσική	78
Μεσαιωνική μουσική	79
Γρηγοριανό Μέλος	79
Γρηγοριανό μέλος	80
Μεσαιώνας Μουσικά όργανα και Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία	81
Αναγέννηση	81
Αναγέννηση	82
Αναγέννηση και Τέχνη	82
Αναγεννησιακή τέχνη	83
Αναγεννησιακή τέχνη	84
Αρχιτεκτονική και αναγέννηση	84
Αρχιτεκτονική και αναγέννηση	84
Αναγέννηση και Αρχιτεκτονική	85
Φίλιππο Μπρουνελέσκι (Filippo Brunelleschi, 1377 1446) και Καθεδρικός ναός της Φλωρεντίας, (1418-1436).	86
Αναγέννηση και Ζωγραφική	87
Αναγέννηση και Ζωγραφική	87
Μεταρρύθμιση, Αναγέννηση και Ζωγραφική	88
Τομάζο Μαζάτσιο (Tommaso Masaccio, 1401 -1428), "Η Αγία Τριάδα" (1424-1428), νωπογραφία, Φλωρεντία, εκκλησία Σάντα Μαρία Νοβέλα.	88
Άλμπρεχτ Ντύρερ (Albrecht Durer, 1471 -1528), "Μελαγχολία I" (1514), χαλκογραφία, 0,24 x	

0,17 μ., Ουάσιγκτον, Εθνική Πινακοθήκη.....	89
Ιερώνυμος Μπος (Hieronymus Bosch, 1450-1516), "Ο εμπαιγμός του Χριστού" (1502), ελαιογραφία, 0,80 x 1,04 μ., Πανεπιστήμιο Πρίνστον, Μουσείο Τέχνης	90
Ματίας Γκρύνεβαλντ (Matthias Grunewald, 1480-1528), "Η Σταύρωση" (1512 περίπου), πολύπτυχο του Ιζενάϊμ (Isenheim), κεντρικό φύλλο, λάδι, 1,69 x 3,07 μ., Κολμάρ, Μουσείο Αντερλίντεν.	90
Αναγέννηση και Γλυπτική	90
Μιχαήλ Άγγελος, "Δαβίδ" (1501 -1504), μάρμαρο, ύψος με τη Βάση 4,34 μ., Φλωρεντία, Παλάτσο ντε λα Σινιορία.....	91
Αναγέννηση και Γλυπτική	91
Αναγεννησιακή μουσική	92
Αναγεννησιακή μουσική	92
Λειτουργία – Missa (Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία)	93
Η Τέχνη του Μπαρόκ	94
Μπαρόκ.....	95
Μπαρόκ.....	95
Αρχιτεκτονική Μπαρόκ	96
Αρχιτεκτονική Μπαρόκ	97
Μπαρόκ αρχιτεκτονική	98
Μπερνίνι, Πλατεία του Αγίου Πέτρου (1657-1663), Ρώμη, Βατικανό.	98
Ζωγραφική Μπαρόκ	98
Καραβάτζιο (Caravaggio, 1573-1610), "Η κλήση του Αγίου Ματθαίου" (1599-1600), λάδι σε μουσαμά, 3,28 x 3,48 μ., Ρώμη, εκκλησία Αγίου Λουδοβίκου των Γάλλων.	99
Μπαρόκ ζωγραφική.....	99
Γλυπτική και Μπαρόκ	100
Μπερνίνι, "Η έκσταση της Αγίας Θηρεσίας" (1645-1652), μάρμαρο, ύψος 3,50 μ., Ρώμη, εκκλησία Σάντα Μαρία ντε λα Βιτόρια.....	100
Ροκοκό.....	101
Ροκοκό.....	101
Ροκοκό ζωγραφική.....	101
Νεοκλασικισμός.....	102
Αντόνιο Κανόβα (Antonio Canova, 1757 1822), Ταφικό μνημείο της Μαρίας Χριστίνας της Αυστρίας (1798 1805), μάρμαρο, ύψος 5,74 μ., Βιέννη, εκκλησία των Αυγουστινιανών.	103
Μπαρόκ μουσική	103
ΒΘ: II.iii.: Λατρευτική παράδοση (Βάπτισμα, Χρίσμα, Ευχαριστία)	104
Ιστορία του Βαπτίσματος.....	104
Η τελετή του Βαπτίσματος στην Ορθόδοξη Εκκλησία	104
Ευχή από την ακολουθία του Βαπτίσματος.....	105
Ευχή από την ακολουθία του Βαπτίσματος.....	106
Ευχή από την ακολουθία του Βαπτίσματος.....	106
Η Ορθόδοξη θεολογία του μυστηρίου του Βαπτίσματος	106
Το μυστήριο του Χρίσματος στην Ορθόδοξη Εκκλησία	107
Η Θεία Ευχαριστία στην Ορθόδοξη Εκκλησία	107
Θ. Ευχαριστία και το έργο της Εκκλησίας.....	108
Θεία Ευχαριστία και Εκκλησία: η Ορθόδοξη κατανόηση.....	109
Η Θεία Ευχαριστία ως ένωση με τον Θεό και μεταξύ των χριστιανών.....	109
Η Θεία Ευχαριστία το κέντρο της ζωής της Ορθόδοξης Εκκλησίας	110
Ορθόδοξη Εκκλησία και Θεία Ευχαριστία	110

Η Ορθόδοξη Θεία Λειτουργία.....	111
Το Χρίσμα στην Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία.....	112
Το Χρίσμα, κατά την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία	113
Η σπουδαιότητα του Χρίσματος στην Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία.....	113
Η τέλεση του Μυστηρίου του Χρίσματος στην Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία.....	113
Το Μυστήριο του Χρίσματος και η πρώτη Θεία Ευχαριστία στην Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία / ηλικία χρισμένου	114
Προϋποθέσεις για το Χρίσμα την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία.....	114
Μελέτη Περίπτωσης: το Χρίσμα στην Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία Σύρου (2013)	115
Η Θεία Ευχαριστία στην Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία	115
Το μεγάλο μυστήριο, η Θεία Ευχαριστία, κατά την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία	116
Η Θεία Ευχαριστία, μυστήριο ενότητας-κοινωνίας όλων των βαπτισμένων, κατά την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία	116
Από την Ευχαριστία γεννιέται η Εκκλησία, κατά την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία	116
Η Θεία Ευχαριστία ως κοινωνία, κατά την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία	117
Η Θεία Ευχαριστία μετατρέπει τον άνθρωπο εν Χριστώ, κατά την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία	117
Η Θεία Ευχαριστία φάρμακο αθανασίας, κατά την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία	118
Η Ευχαριστία το κατ' εξοχήν μυστήριο παρουσίας του Χριστού, κατά την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία.....	118
Η Θεία Ευχαριστία ως θυσία, κατά την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία	118
Η «Ημέρα του Κυρίου» ουσιαστική διάσταση της χριστιανικής ταυτότητας, κατά την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία	119
Η σημασία της Κυριακής, κατά την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία	119
Δεν εννοείται Λειτουργία χωρίς Θεία Μετάληψη, κατά την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία.....	120
Ομολογία Πίστεως της Ελληνικής Ευαγγελικής Εκκλησίας: Το Βάπτισμα	120
Ομολογία Πίστεως της Ελληνικής Ευαγγελικής Εκκλησίας: Το Κυριακό Δείπνο ή Ευχαριστία	121
Ομολογία Πίστεως της Ελληνικής Ευαγγελικής Εκκλησίας: η αντίληψη της Ευαγγελικής Εκκλησίας για τις τελετές (μυστήρια).....	121
Η αντίληψη της Ευαγγελικής Εκκλησίας για τα μυστήρια γενικά.....	122
Βασικά Θέματα: III.: «Υμείς εστέ το άλας της γης» (Μτ 5, 13): Ιεραποστολή και Διακονία	122
ΒΘ: III.i.: Διακονία: Οι πολλές όψεις της σε όλον τον κόσμο	122
Εσείς είστε το αλάτι της γης: Ιεραποστολή και Διακονία	122
Διακονία	122
Το “έργο διακονίας” της Ορθόδοξης Εκκλησίας στο σύγχρονο κόσμο, κατά την ΑΜΣΟΕ	123
Η Διακονία της Ορθόδοξης Εκκλησίας στον σύγχρονο κόσμο, κατά την ΑΜΣΟΕ.....	123
Η αποστολή της Ορθόδοξης Εκκλησίας ως μαρτυρία αγάπης εν διακονία.....	124
Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαίος: ο οικουμενικός διάλογος ως διακονία.....	125
Η διακονία του ανθρώπου στη Κοινή διακήρυξις του Πάπα Βενεδίκτου ΙΣΤ' και του Πατριάρχου Βαρθολομαίου Α' (2006).....	125
Η ιεροσύνη ως διακονία	126
ΒΘ: III.ii.: Ιεραποστολή: Από την προπαγάνδα στο άνοιγμα και τη μαρτυρία στα πέρατα του κόσμου: Από την Αλάσκα στην Αφρική και από την Λατινική Αμερική στην μακρινή Ανατολή	126
Ιεραποστολή	126
Ιεραποστολή	127
Ιεραπόστολος.....	127
Ιεραποστολικός.....	127

Προπαγάνδα	128
Προπαγανδίζω	128
Προπαγανδιστής	128
Μαρτυρία.....	129
Μάρτυρας	129
Η Ορθόδοξη Εκκλησία ως μαρτυρία της Βασιλείας του Θεού στο κόσμο, κατά την ΑΜΣΟΕ	130
Η ευθύνη και μαρτυρία της Ορθόδοξης Εκκλησία προς όλους τους ανθρώπους, κατά την ΑΜΣΟΕ	130
Η αποστολή της Ορθόδοξης Εκκλησίας στον κόσμο, κατά την ΑΜΣΟΕ.....	130
Νέοι και χριστιανική μαρτυρία στον κόσμο, κατά την ΑΜΣΟΕ.....	131
Η ασυμβίβαστη μαρτυρία της Ορθόδοξης Εκκλησίας στον κόσμο, κατά την ΑΜΣΟΕ	132
Η μαρτυρία της Ορθόδοξης Εκκλησίας στην πολιτική, κατά την ΑΜΣΟΕ.....	132
Ιεραποστολή ως χρέος, κατά την ΑΜΣΟΕ.....	132
Η μαρτυρία της Ορθόδοξης Εκκλησίας στο σύγχρονο κόσμο, κατά την ΑΜΣΟΕ	133
Η μαρτυρία και αποστολή της Ορθόδοξης Εκκλησίας στο σύγχρονο κόσμο, κατά την ΑΜΣΟΕ	133
Το καθήκον της Ορθόδοξης Εκκλησίας στον σύγχρονο κόσμο, κατά την ΑΜΣΟΕ.....	135
Η παρουσία της Ορθόδοξης Εκκλησίας στο χώρο της ιεραποστολής	135
Ο ιεραπόστολος, το έργο του και η Εκκλησία: μια ορθόδοξη ματιά	135
Ο στόχος της ιεραποστολής: μια ορθόδοξη ματιά.....	136
Το κρίσιμο ερώτημα της ιεραποστολής: ποιος ασκεί το έργο της;.....	136
Η ιεραποστολή και το ιεραποστολικό ήθος της Ορθόδοξης Εκκλησίας	137
Αδελφότητα Ορθοδόξου Εξωτερικής Ιεραποστολής	138
ΒΘ: III.iii.: Ο Αρχιεπίσκοπος Αλβανίας Αναστάσιος: Ένα ζωντανό παράδειγμα διακονίας	138
Ιεραποστολικές αναμνήσεις του Αλβανίας Αναστάσιου	138
Ο Αρχιεπίσκοπος Αλβανίας Αναστάσιος	139
Ο Αλβανίας Αναστάσιος και το έργο του στην Αφρική και την Αλβανία.....	140
Βασικά Θέματα: IV.: «Υπέρ της των πάντων ενώσεως»: Το αίτημα της ενότητας	142
ΒΘ: IV.i.: Η αρχιερατική προσευχή του Ιησού: «Ίνα πάντες έν ώσι» (Ιω. 17, 21)	142
Η αρχιερατική προσευχή του Ιησού: «ώστε να είναι όλοι ένα».....	142
Ορθόδοξη Εκκλησία και η αρχιερατική προσευχή του Ιησού «ώστε να είναι όλοι ένα»	142
ΒΘ: IV.ii.: Άρση αναθεμάτων Ορθοδόξων και Ρωμαιοκαθολικών (1965).....	142
Η σχέση των ετεροδόξων με την Ορθοδοξία.....	142
Άρση αναθεμάτων Ορθοδόξων και Καθολικών (1965).....	143
Άρση αναθεμάτων Ορθοδόξων και Καθολικών (1965).....	143
Άρση αναθεμάτων Ορθοδόξων και Καθολικών (1965).....	144
Ανάθεμα: ορισμός.....	144
ΒΘ: IV.iii.: Κοινή Διακήρυξη Ρωμαιοκαθολικών – Ορθοδόξων (2006).....	144
Κοινή διακήρυξις του Πάπα Βενεδίκτου ΙΣΤ΄ και του Πατριάρχου Βαρθολομαίου Α΄ (2006)	145
Κοινή Δήλωση Πάπα Φραγκίσκου και Οικουμενικού Πατριάρχη Βαρθολομαίου (Ιεροσόλυμα, 25-5-2014): 50 χρόνια μετά την άρση των αναθεμάτων	145
ΒΘ: IV.iv.: Το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών	146
Το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών (ΠΣΕ): ίδρυση και στόχοι του	146
Το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών (ΠΣΕ)	147
Το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών και η Οικουμενική Κίνηση.....	147
Ορθόδοξη Εκκλησία και ΠΣΕ, κατά την ΑΜΣΟΕ	148
Διάσκεψη των Ευρωπαϊκών Εκκλησιών	149
ΒΘ: IV.v.: Θεολογικοί διάλογοι.....	150

Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία: Δογματική απόφαση περί Εκκλησίας "Φως εθνών"	150
Σχέσεις της Ορθόδοξου Εκκλησίας προς τον υπόλοιπο Χριστιανικό κόσμο, κατά την ΑΜΣΟΕ	151
Η διαχριστιανική συνεργασία για το καλό του σύγχρονου ανθρώπου, κατά την ΑΜΣΟΕ	153
Ορθόδοξη Εκκλησία, ετερόδοξοι Χριστιανοί και η σημασία του διαλόγου, κατά την ΑΜΣΟΕ	153
Η Εκκλησία, μαρτυρία εν διαλόγω, κατά την ΑΜΣΟΕ	154
Διμερείς Θεολογικοί Διάλογοι της Ορθόδοξης Εκκλησίας.....	154
Η έννοια του θεολογικού διαλόγου μέσα από την Κοινή Δήλωση Πάπα Φραγκίσκου και Οικουμενικού Πατριάρχη Βαρθολομαίου (Ιεροσόλυμα, 25-5-2014)	155
Κοινή Δήλωση Πάπα Φραγκίσκου και Οικουμενικού Πατριάρχη Βαρθολομαίου (30-11-14): να εντείνουμε τις προσπάθειές μας για την προώθηση της πλήρους ενότητας όλων των Χριστιανών	155
Οι Θεολογικοί Διάλογοι	156
Θεολογικοί Διάλογοι και Εκκλησία της Ελλάδας.....	157
Αποτίμηση διμερών και πολυμερών θεολογικών διαλόγων της Ορθόδοξης Εκκλησίας	158
Θεολογικοί διάλογοι και Διάλογος.....	158
Ο Οικουμενικός Πατριάρχης για τη συνέχιση των Θεολογικών Διαλόγων	158
Οι προκλήσεις του Οικουμενικού Διαλόγου και το Οικουμενικό Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως	159
Ο διάλογος ανάμεσα στους Χριστιανούς μέσα από το λόγια του Πάπα Ρώμης Φραγκίσκου	160
Ο διάλογος και η ενότητα, όπως τα κατανοεί η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία, με τα λόγια του Πάπα Φραγκίσκου	161
Ο Πάπας Φραγκίσκος για τις σχέσεις Ρωμαιοκαθολικών και Ορθόδοξων (2014)	162
Ο Θεολογικός Διάλογος Ρωμαιοκαθολικής και Ορθόδοξης Εκκλησίας: ο Διάλογος της Αγάπης	162
Ο Θεολογικός Διάλογος Ρωμαιοκαθολικής και Ορθόδοξης Εκκλησίας: ο Διάλογος της Αληθείας και οι προϋποθέσεις του	163
Ο Θεολογικός Διάλογος Ρωμαιοκαθολικής και Ορθόδοξης Εκκλησίας: η Α' φάση του διαλόγου	164
Ο Θεολογικός Διάλογος Ρωμαιοκαθολικής και Ορθόδοξης Εκκλησίας: η Β' φάση του διαλόγου	164
Ο Θεολογικός Διάλογος Ρωμαιοκαθολικής και Ορθόδοξης Εκκλησίας: η Γ' φάση του διαλόγου	165
Ο Θεολογικός Διάλογος με τους Αγγλικανούς	165
Ο θεολογικός διάλογος με τους Αγγλικανούς, 1973-2012.....	165
Ανακοινωθέν Επιτροπής Θεολογικού Διαλόγου Ορθόδοξης και Αγγλικανικής Εκκλησίας, 2015	167
Θεολογικός Διάλογος Ορθόδοξης Εκκλησίας και παγκόσμιας Λουθηρανικής Ομοσπονδίας.....	167
Αξιολόγηση των Θεολογικών Διαλόγων από την Εκκλησία της Ελλάδας.....	168
Ενδεικτικές Δραστηριότητες: Α. Βιωματικές Δραστηριότητες:.....	170
ΕΔ: Α.1. Καταιγισμός ιδεών με ένα οικουμενικό κείμενο (IV).....	170
Οικουμενικό Κείμενο για τον θρησκευτικό πλουραλισμό και την χριστιανική αυτοκατανόηση	170
ΕΔ: Α.7.: Ζωντανό γλυπτό με έμπνευση από το Πραξ. 17, 28 («ενός γένους γαρ εσμέν») (IV)..	173
Από την ομιλία του απ. Παύλου προς τους Αθηναίους	173
Ενδεικτικές Δραστηριότητες: Β. Ομαδικές / Διερευνητικές δραστηριότητες.....	174

ΕΔ: Β.1.: Μελέτη περίπτωσης (σύγχρονοι εκκλησιαστικοί ηγέτες): Ο Οικουμενικός Πατριάρχης, ο Πάπας και ο Αρχιεπίσκοπος Καντέρμπουρι	174
Σύγχρονοι εκκλησιαστικοί ηγέτες: Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαίος Α', Πάπας Ρώμης Φραγκίσκος Α', Αρχιεπίσκοπος Καντέρμπουρι Τζάστιν	174
ΕΔ: Β.3.: Έρευνα: Η ιεροσύνη στις τρεις χριστιανικές ομολογίες: Το ζήτημα της χειροτονίας των γυναικών (I.iii., II)	178
Σύσταση του μυστηρίου της ιεροσύνης και αποστολική διαδοχή	178
Γενική και ειδική ιεροσύνη	178
Κατά την τάξιν Μελχισεδέκ	178
Αρχιερέας, ιερέας, λαϊκός.....	179
Κληρικοί και λαϊκοί	179
Χάρισμα και ιεροσύνη	179
Χάρισμα και ιεροσύνη	180
Ειδική Ιεροσύνη	180
Η αποστολή του πρεσβύτερου	180
Ευχή χειροτονίας πρεσβυτέρου	181
Ευχή χειροτονίας επισκόπου	181
Η ιεροσύνη ως διακονία	181
Εκσυγχρονισμός του Κλήρου	182
Η Ιεροσύνη στις χριστιανικές Ομολογίες.....	182
Η ανάγκη για πλήρη ισοτιμία της γυναίκας με τους λαϊκούς άνδρες στη λατρεία	182
Η ορθόδοξη άποψη για την Ιεροσύνη των γυναικών.....	183
Χειροτονία ή χειροθεσία των γυναικών;	183
Ανάγκη καλύτερης θεολογικής τεκμηρίωσης του προβλήματος της χειροτονίας των γυναικών	184
Χειροτονία των γυναικών και Ορθόδοξη Εκκλησία: το Συνέδριο της Ρόδου (1988).....	184
Ορθόδοξη Εκκλησία: χειροτονία των γυναικών	186
Ορθόδοξη Εκκλησία και χειροτονία γυναικών	187
Η προβληματική της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας για τις διακόνισσες και την χειροτονία των γυναικών	188
Ο Πάπας Φραγκίσκος για τη χειροτονία των γυναικών	188
Συρο-ορθόδοξη (μονοφυσιτική) Εκκλησία: χειροτονία των γυναικών	189
Ασσυριανή Εκκλησία: χειροτονία των γυναικών.....	190
Συριακή παράδοση: χειροτονία των γυναικών	190
Κοπτική Εκκλησία: χειροτονία των γυναικών.....	190
Αγγλικανική Εκκλησία: χειροτονία των γυναικών	191
Αγγλικανική Εκκλησία και χειροτονία γυναικών επισκόπων: απόφαση Γενικής Συνόδου	192
Αγγλικανική Εκκλησία και χειροτονία γυναικών επισκόπων: εκλογή	192
Αγγλικανική Εκκλησία και χειροτονία γυναικών επισκόπων: χειροτονία	193
Προτεσταντικές Εκκλησίες και Ομολογίες: χειροτονία των γυναικών	194
Χειροτονία των γυναικών στον Προτεσταντισμό	195
Ο θεολογικός διάλογος με τους Αγγλικανούς: εμπόδιο η χειροτονία των γυναικών	195
Χειροτονία γυναικών: θέμα διαλόγου Ορθοδόξων και Λουθηρανών	196

Βασικά Θέματα: I.: Οι Χριστιανικές Εκκλησίες: Κοινή καταγωγή, διαφορετικές πορείες
ΒΘ: I.i.: Ορθόδοξες Εκκλησίες, Ορθόδοξη διασπορά (Αφρική, Ασία, Αμερική, Αυστραλία) και Ορθόδοξα κέντρα
Η Ορθοδοξία στο σύγχρονο κόσμο και στην Ενωμένη Ευρώπη: Γεωγραφική κατανομή

«Ορθόδοξες Εκκλησίες βρίσκονται σ' όλο τον κόσμο, έστω κι αν αποτελούν μειονότητες σε σχέση με το συνολικό πληθυσμό. Υπάρχουν σε Ευρώπη, Αμερική, Ασία και Αυστραλία (υπάγονται στο Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως), στην Αφρική (υπάγονται στο Πατριαρχείο Αλεξανδρείας), στη Συρία, Λίβανο και ανατολική Τουρκία (υπάγονται στο Πατριαρχείο Αντιοχείας), καθώς και σε Παλαιστίνη και Ιορδανία (υπάγονται στο Πατριαρχείο Ιεροσολύμων).

Η Ορθοδοξία είναι, επίσης, μειονότητα -πλην της Κύπρου- στα περισσότερα κράτη της Ενωμένης Ευρώπης, τα οποία έχουν έντονη ρωμαιοκαθολική και προτεσταντική παρουσία, όπως τονίσαμε στις δύο προηγούμενες ενότητες.

Η παρουσία των Ορθόδοξων Εκκλησιών στη σύγχρονη Ευρώπη είναι σημαντική. Υπενθυμίζει στους Ευρωπαίους την κοινή θρησκευτική τους παράδοση των πρώτων χριστιανικών αιώνων, δηλαδή το σεβασμό στην πολιτιστική και θρησκευτική ιδιαιτερότητα του κάθε λαού και την έννοια μιας χριστιανικής Εκκλησίας που δεν ενδιαφέρεται για κοσμική εξουσία.»

Καραχάλιας Σ., Μπράτη Π., Πασσάκος Δ., Φίλιας Γ., *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 34. Ανακτήθηκε από:
<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C117/510/3333,13448/> (15-7-16).

ΒΘ: I.i.

* * *

Η Ορθοδοξία στο σύγχρονο κόσμο και στην Ενωμένη Ευρώπη: η ορθόδοξη παρουσία

«Είτε αναφερόμαστε σε κράτη με ορθόδοξο πληθυσμό είτε σ' αυτά όπου υπάρχει ορθόδοξη μειονότητα, η Ορθοδοξία έχει έντονη παρουσία στην κοινωνική και πολιτιστική ζωή τους. Βέβαια, σε πολλά κράτη -εκτός από την Ελλάδα-, η Ορθόδοξη Εκκλησία γνώρισε κατά καιρούς διώξεις και αμφισβητήσεις που οφείλονταν σε αθεϊστικές πολιτικές ιδεολογίες και θρησκευτικό φανατισμό (ετερόδοξοι ή αλλόθρησκοι). Όλα αυτά η Ορθοδοξία τα αντιμετώπισε με καρτερικότητα και αγωνιστικό φρόνημα προκειμένου να προβληθεί η αλήθεια στο σύγχρονο κόσμο.

Αξιοσημείωτη είναι η παρουσία της Ορθόδοξης Εκκλησίας στο χώρο της ιεραποστολής, εκεί δηλαδή όπου κάποιοι λαοί διδάσκονται για πρώτη φορά το Χριστιανισμό. Παρατηρούμε ότι η Ορθοδοξία ριζώνει σε χώρες όπου υπάρχουν ισχυρές πολυθεϊστικές παραδόσεις. Στις χώρες αυτές, οι λαοί δέχονται την Ορθοδοξία με τον ενθουσιασμό που προκαλεί μία αγνή και άδολη πίστη που ξεπερνάει τα εθνικά και θρησκευτικά σύνορα. Σημαντικό είναι, επίσης, το γεγονός ότι χώρες με πρώην αθεϊστικά καθεστώτα προσεγγίζουν πλέον την Ορθοδοξία (Αλβανία, Κίνα, Κούβα).»

Καραχάλιας Σ., Μπράτη Π., Πασσάκος Δ., Φίλιας Γ., *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 34. Ανακτήθηκε από:
<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C117/510/3333,13448/> (15-7-16).

ΒΘ: I.i.

* * *

Η Ορθοδοξία στον 20ό αιώνα

«Η πορεία της Ορθόδοξης Εκκλησίας στον 20ο αιώνα επηρεάστηκε σε μεγάλο βαθμό από την άνοδο και την πτώση των καθεστώτων του υπαρκτού σοσιαλισμού στη Ρωσική Αυτοκρατορία και τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης.

Η αρνητική θέση των ολοκληρωτικών σοσιαλιστικών κυβερνήσεων έναντι της θρησκείας έφερε τις κατά τόπους Εκκλησίες σε θέση διωκομένου περιορίζοντας την ποιμαντική τους δράση, αποκόπτοντας μεγάλα τμήματα του λαού από τις τάξεις τους μέσω των κατασταλτικών μηχανισμών, της αντιθρησκευτικής νομοθεσίας και της προπαγάνδας ενώ στο σύνολό τους αυτές οι κυβερνήσεις προέβησαν σε κλιμακούμενης έντασης διώξεις των λειτουργών των Ορθοδόξων Εκκλησιών.

Από τα πρώτα χρόνια της ύπαρξης της Ε.Σ.Σ.Δ. η Ορθόδοξη Εκκλησία θεωρήθηκε σαν θεσμός στήριξης του παλαιού μοναρχικού καθεστώτος και αντίθετος με τις αρχές του μαρξιστικού κράτους. Έως και την κήρυξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου η Εκκλησία της Ρωσίας και των άλλων σοβιετικών δημοκρατιών υπέστη σφοδρή πολεμική, η οποία εντάθηκε την περίοδο της κυριαρχίας του Ιωσήφ Στάλιν.

Οι εκτοπίσεις, οι εκτελέσεις, οι εγκλεισμοί σε ψυχιατρικές κλινικές Ορθοδόξων ιερέων και ιεραρχών εντάσσονταν στη συνήθη πρακτική του προπολεμικού σοβιετικού καθεστώτος. Ακόμη συχνά φαινόμενα ήταν το κλείσιμο, η καταστροφή και η αλλαγή της χρήσης Ι. Ναών.

Ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος αποτέλεσε σημείο καμπής στη σχέση της τοπικής Ορθόδοξης Εκκλησίας με το σοβιετικό κράτος. Η βοήθεια, που προσέφερε η Εκκλησία στην αμυντική προσπάθεια της Ε.Σ.Σ.Δ. είχε ως αποτέλεσμα τη χαλάρωση της κρατικής πολεμικής εναντίον της. Αν και μέχρι τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης ο κρατικός μηχανισμός διατηρούσε αρνητική στάση απέναντι στην Εκκλησία και γενικότερα στην έκφραση θρησκευτικότητας, η οργανωτική δομή του Πατριαρχείου Μόσχας ενισχύθηκε με σκοπό την προς τα έξω ανάδειξη της θρησκευτικής ανεκτικότητας αλλά και τη χρησιμοποίησή του ως αντίβαρου στην ενίσχυση από τη δυτική συμμαχία του Οικουμενικού Πατριαρχείου.

Η επικράτηση ολοκληρωτικών καθεστώτων σοβιετικού τύπου στα κράτη της Ανατολικής Ευρώπης οδήγησε σε παρόμοιες μορφές διώξεων με αυτές που υπέστη η Εκκλησία στην Ε.Σ.Σ.Δ. και τις άλλες ομόδοξες τοπικές Εκκλησίες.

Στη χειρότερη θέση βρέθηκε η Αυτοκέφαλη Εκκλησία της Αλβανίας. Οι παρεμβάσεις του αλβανικού κράτους οδήγησαν σταδιακά στην εξάρθρωση του εκκλησιαστικού οργανισμού με μαζικές φυλακίσεις και εκτοπίσεις στελεχών του. Ειδικότερα από το 1967, όταν με συνταγματική ρήτρα στη Λαϊκή Δημοκρατία της Αλβανίας απαγορεύθηκε η οποιαδήποτε έκφραση θρησκευτικής πίστης και λατρείας, δημοσίας ή ιδιωτικής, οι διώξεις έλαβαν μορφή εντατική οδηγώντας έως το 1990 σε διάλυση και αφανισμό κάθε πρότερη οργανωμένη εκκλησιαστική παρουσία.

Η πτώση του υπαρκτού σοσιαλισμού στις αρχές τις δεκαετίας του 1990 έδωσε νέα δυναμική στις Ορθόδοξες Εκκλησίες των ανατολικών χωρών και τις επανέφερε στο κέντρο της κοινωνικής ζωής από το αναγκαστικό περιθώριο.

Ένα πρόσθετο πρόβλημα, που προέκυψε από την παραμονή των Ορθοδόξων Εκκλησιών υπό κομμουνιστικά καθεστώτα ήταν η δημιουργία εκκλησιαστικών διοικήσεων της διασποράς με μέλη πολίτες, που βρέθηκαν εκτός των χωρών τους σε αντίδραση προς την εκεί πολιτική κατάσταση. Η έλλειψη κοινής διοικητικής υπαγωγής αυτών των οργανισμών προκάλεσε διάφορα προβλήματα κανονικής κυρίως φύσης. Στη μετακομμουνιστική εποχή γίνονται κινήσεις προσέγγισης με σκοπό την υπαγωγή των εκκλησιαστικών οργανισμών της διασποράς σε

κανονικές διοικήσεις τοπικών Εκκλησιών και Πατριαρχείων.

Μέσα στον 20ο αιώνα αναπτύχθηκε και η Οικουμενική Κίνηση, η προσπάθεια διαλόγου δηλαδή μεταξύ των χριστιανικών ομολογιών. Η Ορθόδοξη Εκκλησία μετείχε στην Οικουμενική Κίνηση από την πρώτη στιγμή της εμφάνισής της και συντέλεσε στη διάπλαση και περαιτέρω εξέλιξή της. Άλλωστε η Ορθόδοξη Εκκλησία θεώρησε πως εξαιτίας του οικουμενικού πνεύματος που τη διακρίνει, κατά τη διάρκεια της ιστορίας, πάντοτε αγωνίστηκε για την αποκατάσταση της χριστιανικής ενότητας. Γι' αυτό και η ορθόδοξη συμμετοχή στην Οικουμενική Κίνηση δε λογίστηκε καθόλου ξένη προς τη φύση και την ιστορία της Ορθόδοξης Εκκλησίας, αλλά αποτέλεσε για αυτήν έκφραση της αρχαίας αποστολικής πίστης μέσα σε νέες ιστορικές συνθήκες και την αντιμετώπιση νέων υπαρξιακών αιτημάτων.»

Orthodoxwiki, Η Ορθοδοξία στον 20ο αιώνα. Ανακτήθηκε από:

<https://el.orthodoxwiki.org/%CE%9F%CF%81%CE%B8%CF%8C%CE%B4%CE%BF%CE%BE%CE%B7%CE%95%CE%BA%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B1#.CE.97.O.CF.81.CE.B8.CE.BF.CE.B4.CE.BF.CE.BE.CE.AF.CE.B1.CF.83.CF.84.CE.BF.CE.BD.20.CE.BF.CE.B1.CE.B9.CF.8E.CE.BD.CE.B1> (15-7-16).

ΒΘ: I.i.

* * *

Ορθόδοξη Διασπορά

«Με τα μεγάλα μεταναστευτικά ρεύματα του 19ου αλλά κυρίως του 20ου αιώνα, υπό την πίεση της οικονομικής εξαθλίωσης [έξοδος προς το Νέο Κόσμο και την Αυστραλία και στη συνέχεια προς τη Δυτική Ευρώπη] αλλά και του πολέμου και των διώξεων [κομμουνιστικές επαναστάσεις, κατάρρευση της Ελλάδας της Μικράς Ασίας, δράματα της Παλαιστίνης και του Λιβάνου], ο ορθόδοξος χριστιανισμός έπαψε πλέον να περιορίζεται γεωγραφικά στην Ανατολή. Όντως η Ορθόδοξη Εκκλησία είναι πλέον παρούσα σε όλες τις ηπείρους, η δε συνάντηση της Ορθοδοξίας με τη Δύση, χάρη στις διάφορες ορθόδοξες κοινότητες της Διασποράς, συνιστά αναμφίβολα ένα από τα μείζονα πνευματικά γεγονότα της εποχής μας.

Η θεμελιώδης πνευματική αρχή της Ορθόδοξης Εκκλησίας είναι η συγκρότηση τοπικών ή ευρύτερα γεωγραφικών εκκλησιών.

Ένας μόνο επίσκοπος σε μία περιοχή, μαζί με τους ιερείς που αυτός διορίζει ανά ενορία, αποτελούν τον λειτουργικό οργανωτικό ιστό της Επισκοπής.

Οι Επισκοπές βιώνουν την ενότητά τους γύρω από κέντρα κοινωνίας.»

I.M. Βελγίου και Εξαρχία Κάτω Χωρών και Λουξεμβούργου. Ανακτήθηκε από:

<http://www.orthodoxia.be/GRkerk/10orthekklisiakosmos.html> (15-7-16).

ΒΘ: I.i.

* * *

Ορθόδοξη Διασπορά

«Ένα πρόσθετο πρόβλημα, που προέκυψε από την παραμονή των Ορθοδόξων Εκκλησιών υπό κομμουνιστικά καθεστώτα ήταν η δημιουργία εκκλησιαστικών διοικήσεων της διασποράς με

μέλη πολίτες, που βρέθηκαν εκτός των χωρών τους σε αντίδραση προς την εκεί πολιτική κατάσταση. Η έλλειψη κοινής διοικητικής υπαγωγής αυτών των οργανισμών προκάλεσε διάφορα προβλήματα κανονικής κυρίως φύσης. Στη μετακομμουνιστική εποχή γίνονται κινήσεις προσέγγισης με σκοπό την υπαγωγή των εκκλησιαστικών οργανισμών της διασποράς σε κανονικές διοικήσεις τοπικών Εκκλησιών και Πατριαρχείων.»

Orthodoxwiki, Η Ορθοδοξία στον 20ο αιώνα. Ανακτήθηκε από:

<https://el.orthodoxwiki.org/%CE%9F%CF%81%CE%B8%CF%8C%CE%B4%CE%BF%CE%BE%CE%B7%CE%95%CE%BA%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B1#.CE.97.O.CF.81.CE.B8.CE.BF.CE.B4.CE.BF.CE.BE.CE.AF.CE.B1.CF.83.CF.84.CE.BF.CE.BD.20.CE.BF.CE.B1.CE.B9.CF.8E.CE.BD.CE.B1> (15-7-16).

ΒΘ: I.i.

* * *

Ορθόδοξη Διασπορά και Επισκοπικές Συνελεύσεις: Αποφάσεις ΑΜΣΟΕ

«1. 5. Ἡ Ὁρθόδοξος Καθολικὴ Ἐκκλησία ἀποτελεῖται ἐκ δεκατεσσάρων κατὰ τόπους Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, πανορθοδόξως ἀνεγνωρισμένων. Ἡ ἀρχὴ τῆς αὐτοκεφαλίας δὲν εἶναι δυνατόν νά λειτουργῇ εἰς βάρος τῆς ἀρχῆς τῆς καθολικότητος καί τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας. Θεωροῦμεν λοιπόν ὅτι ἡ δημιουργία τῶν Ἐπισκοπικῶν Συνελεύσεων ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Διασπορᾷ, ἀπαρτιζομένων ἐκ πάντων τῶν ἐν ἐκάστη ἐκ τῶν ὀρισθειῶν περιοχῶν ὡς κανονικῶν ἀναγνωριζομένων ἐπισκόπων, οἵτινες ἐξακολουθοῦν νά ὑπάγονται εἰς τὰς κανονικὰς δικαιοδοσίας, εἰς ἃς ὑπάγονται σήμερον, ἀποτελεῖ ἕν θετικόν βῆμα πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς κανονικῆς ὀργανώσεως αὐτῶν, ἡ δὲ συνεπὴς λειτουργία αὐτῶν ἐγγυᾶται τὸν σεβασμὸν τῆς ἐκκλησιολογικῆς ἀρχῆς τῆς συνοδικότητος.»

Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Σύνοδος τῆς Ορθόδοξης Ἐκκλησίας, *Εγκύκλιος τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλῃς Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας*, (Κρήτη, 2016). Ανακτήθηκε ἀπὸ: <https://www.holycouncil.org/-/encyclical-holy-council?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: I.i.

* * *

Ορθόδοξη Διασπορά και Επισκοπικές Συνελεύσεις: Αποφάσεις ΑΜΣΟΕ

«1. [...] Ὡς πρὸς τὴν Ὁρθόδοξο Διασπορά στίς διάφορες χῶρες τῆς ὑψηλίου, ἀπεφασίσθη νά συνεχισθεῖ ἡ λειτουργία Ἐπισκοπικῶν Συνελεύσεων μέχρι τὴν ἐφαρμογὴ τῆς κανονικῆς ἀκριβείας. Αὐτές ἀπαρτίζονται ἀπὸ τοὺς κανονικοὺς ἐπισκόπους, πού ὀρίζονται ἀπὸ τὴν κάθε Αὐτοκέφαλο Ἐκκλησία, οἱ ὅποιοι ἐξακολουθοῦν νά ὑπάγονται σ' αὐτήν. Ἡ συνεπὴς λειτουργία τῶν Ἐπισκοπικῶν Συνελεύσεων ἐγγυᾶται τὸν σεβασμὸ τῆς Ὁρθοδόξου ἀρχῆς τῆς συνοδικότητος.»

Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Σύνοδος τῆς Ορθόδοξης Ἐκκλησίας, *Μήνυμα Τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλῃς Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας Πρὸς τὸν Ὁρθόδοξο λαὸ καὶ κάθε ἄνθρωπο καλῆς θελήσεως*, (Κρήτη 2016). Ανακτήθηκε ἀπὸ: <https://www.holycouncil.org/-/message?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: I.i.

* * *

Ορθόδοξη Διασπορά και ΑΜΣΟΕ

«Ἡ Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἠσχολήθη περί τό θέμα τῆς κανονικῆς ὀργανώσεως τῆς Ὁρθοδόξου Διασπορᾶς. Οὕτω, συνεζήτησε τά ὑπό τῆς Δ' Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως (Σαμπεζύ, 2009) καί ὑπό τῆς Συνάξεως τῶν Προκαθημένων τῶν Ὁρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν (21-28 Ἰαν. 2016) παραπεμφθέντα αὐτῇ σχετικά κείμενα περί τῆς Ὁρθοδόξου Διασπορᾶς καί περί τοῦ *Κανονισμοῦ Λειτουργίας τῶν Ἐπισκοπικῶν Συνελεύσεων* ἐν αὐτῇ, ἐγκρίνασα αὐτά μετά τινων μικρῶν τροπολογιῶν, ἔχουν δέ ὡς ἀκολούθως: Διεπιστώθη ὅτι ἀποτελεῖ κοινήν βούλησιν πασῶν τῶν ἀγιωτάτων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ὅπως ἐπλυθῆ τό ζήτημα τῆς Ὁρθοδόξου Διασπορᾶς τό ταχύτερον δυνατόν καί ὅπως ὀργανωθῆ αὕτη κατά τρόπον σύμφωνον πρός τήν ὀρθόδοξον ἐκκλησιολογίαν καί τήν κανονικήν παράδοσιν καί πρᾶξιν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Διεπιστώθη ὡσαύτως ὅτι κατά τήν παροῦσαν φάσιν δέν εἶναι ἐφικτή δι' ἱστορικούς καί ποιμαντικούς λόγους ἡ ἄμεσος μετάβασις εἰς τήν αὐστηρῶς κανονικήν τάξιν τῆς Ἐκκλησίας ὡς πρός τό ζήτημα τοῦτο, τούτέστιν εἰς τήν ὑπαρξιν ἑνός μόνου Ἐπισκόπου εἰς τόν αὐτόν τόπον. Ὅθεν, ἀποφασίζεται ὅπως διατηρηθοῦν αἱ θεσμοθετηθεῖσαι ὑπό τῆς Δ' Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως αἱ Ἐπισκοπικαί Συνελεύσεις, ἄχρις οὔ ἐπιστῆ ὁ καιρός, κατόπιν ὠριμάνσεως τῶν συνθηκῶν, πρός ἐφαρμογήν τῆς κανονικῆς ἀκριβείας.

Αἱ Ἐπισκοπικαί Συνελεύσεις τῶν κατωτέρω μνημονευομένων περιοχῶν συγκροτοῦνται ὑπό πάντων τῶν ἐν τῇ περιοχῇ ἐκείνῃ ὡς κανονικῶν ἀναγνωριζομένων ἐπισκόπων, οἵτινες θά ἐξακολουθοῦν νά ὑπάγονται εἰς τās κανονικὰς δικαιοδοσίας, εἰς ἃς ὑπάγονται σήμερον.

Αἱ Συνελεύσεις αὗται θά συνίστανται ἐκ πάντων τῶν ἐν ἐκάστη περιοχῇ ἐπισκόπων, οἵτινες εὐρίσκονται ἐν κανονικῇ κοινωνίᾳ μετά πασῶν τῶν ἀγιωτάτων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καί θά προεδρεύωνται ὑπό τοῦ πρώτου ἐκ τῶν εἰς τήν Ἐκκλησίαν Κωνσταντινουπόλεως ὑπαγομένων ἀρχιερέων, ἐλλείψει δέ τούτου συμφώνως πρός τήν τάξιν τῶν Διπτύχων. Αὗται θά ἔχουν ἐκτελεστικήν Ἐπιτροπήν, ἀποτελουμένην ἐκ τῶν πρώτων ἱεραρχῶν τῶν διαφόρων δικαιοδοσιῶν, αἱ ὁποῖαι ὑπάρχουν εἰς τήν περιοχὴν.

Ἔργον καί εὐθύνη τῶν ἐπισκοπικῶν τούτων Συνελεύσεων θά εἶναι ἡ μέριμνα διὰ τήν φανέρωσιν τῆς ἐνότητος τῆς Ὁρθοδοξίας καί τήν ἀνάπτυξιν κοινῆς δράσεως ὅλων τῶν ὀρθοδόξων ἐκάστης περιοχῆς πρός θεραπείαν τῶν ποιμαντικῶν ἀναγκῶν τῶν ἐκεῖ διαβιούντων ὀρθοδόξων, κοινήν ἐκπροσώπησιν πάντων τῶν ὀρθοδόξων ἔναντι τῶν ἑτεροδόξων καί τῆς ὅλης κοινωνίας τῆς περιοχῆς, καλλιέργειαν τῶν θεολογικῶν γραμμάτων καί τῆς ἐκκλησιαστικῆς παιδείας κ.λπ. Αἱ ἐπί τῶν θεμάτων τούτων ἀποφάσεις θά λαμβάνωνται καθ' ὁμοφωνίαν τῶν Ἐκκλησιῶν αἱ ὁποῖαι ἐκπροσωποῦνται εἰς τήν συγκεκριμένην Συνέλευσιν.

Αἱ περιοχαί, εἰς τās ὁποίας θά δημιουργηθοῦν εἰς ἕν πρῶτον στάδιον Ἐπισκοπικαί συνελεύσεις, ὀρίζονται ὡς ἑξῆς:

Καναδᾶς

Ἡνωμένα Πολιτεῖαι Ἀμερικῆς

Λατινική Ἀμερική

Αὐστραλία, Νέα Ζηλανδία καί Ὠκεανία

Μεγάλη Βρεταννία καί Ἰρλανδία

Γαλλία

Βέλγιον, Ὁλλανδία καί Λουξεμβούργον

Αὐστρία

Ίταλία καί Μάλτα

Έλβετία καί Λιχτενστάιν

Γερμανία

Σκανδιναυϊκαί Χώραι (έκτός τῆς Φιλλανδίας)

Ίσπανία καί Πορτογαλία

Οἱ ἐπίσκοποι τῆς Διασπορᾶς, οἱ ὁποῖοι κατοικοῦν εἰς τήν Διασποράν καί ἔχουν ἐνορίας εἰς περισσοτέρας περιοχάς, θά εἶναι μέλη τῶν Ἐπισκοπικῶν Συνελεύσεων καί τῶν περιοχῶν αὐτῶν.

Αἱ Ἐπισκοπικαί Συνελεύσεις δέν ἀποστεροῦν ἀπό τούς Ἐπισκόπους μέλη αὐτῶν ἀρμοδιότητας διοικητικοῦ καί κανονικοῦ χαρακτῆρος οὔτε περιορίζουν τά δικαιώματα αὐτῶν εἰς τήν Διασποράν. Αἱ Ἐπισκοπικαί Συνελεύσεις ἀποβλέπουν εἰς τήν διαμόρφωσιν κοινῆς θέσεως τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας ἐπί διαφόρων θεμάτων, τοῦτο οὐδόλως ἐμποδίζει τούς Ἐπισκόπους μέλη, οἱ ὁποῖοι μένουν ὑπόλογοι εἰς τάς ἰδικάς τῶν Ἐκκλησίας, νά ἐκφράσουν τάς ἀπόψεις τῶν ἰδικῶν τῶν Ἐκκλησιῶν ἐνώπιον τοῦ ἔξω κόσμου.

Οἱ Πρόεδροι τῶν Ἐπισκοπικῶν Συνελεύσεων συγκαλοῦν καί προεδρεύουν πασῶν τῶν κοινῶν συνάξεων τῶν ἐπισκόπων τῆς περιοχῆς αὐτῶν (λειτουργικῶν, ποιμαντικῶν, διοικητικῶν κ.λπ.). Εἰς ζητήματα γενικωτέρου ἐνδιαφέροντος, ἀπαιτοῦντα, κατ' ἀπόφασιν τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνελεύσεως, πανορθόδοξον ἀντιμετώπισιν ὁ πρόεδρος αὐτῆς ἔχει τήν ἀναφοράν αὐτοῦ εἰς τόν Οἰκουμενικόν Πατριάρχην διά τά περαιτέρω κατὰ τά πανορθόδοξως ἰσχύοντα.

Αἱ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι δεσμεύονται, ὅπως μή προβαίνουν εἰς ἐνεργείας δυναμένας νά παραβλάψουν τήν ὡς ἄνω διαγραφομένην πορείαν πρὸς κανονικὴν ἐπίλυσιν τοῦ θέματος τῆς Διασπορᾶς, ὡς ἡ ἀπόδοσις τίτλων ὑφισταμένων ἤδη εἰς Ἀρχιερεῖς, θά πράττουν δέ πᾶν τό δυνατόν πρὸς διευκόλυνσιν τοῦ ἔργου τῶν Ἐπισκοπικῶν Συνελεύσεων καί ἀποκατάστασιν τῆς ὁμαλῆς κανονικῆς τάξεως ἐν τῇ Διασπορᾷ.»

Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, *Ἡ Ὁρθόδοξος Διασπορά*, (Κρήτη, 2016).

Ἀνακτήθηκε ἀπὸ: <https://www.holycouncil.org/-/diaspora?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: I.i.

* * *

Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία: ἐνότητα καὶ συνοδικότητα

«**1**) Βασικὴ προτεραιότητα τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλῆς Συνόδου ὑπῆρξε ἡ **διακήρυξη τῆς ἐνότητος** τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας. Στηριγμένη στὴ θεία Εὐχαριστία καὶ τὴν Ἀποστολικὴ Διαδοχὴ τῶν Ἐπισκόπων, ἡ ὑφισταμένη ἐνότητα εἶναι ἀνάγκη νά ἐνισχύεται καὶ νά φέρνει νέους καρπούς. Ἡ Μία, Ἁγία, Καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία εἶναι Θεανθρώπινη κοινωνία, πρόγευση καὶ βίωση τῶν Ἐσχάτων ἐντὸς τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Ὡς μία διαρκῆς Πεντηκοστὴ εἶναι ἀσίγαστη προφητικὴ φωνή, παρουσία καὶ μαρτυρία τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ τῆς ἀγάπης. Πιστὴ στὴν ὁμόφωνη Ἀποστολικὴ Παράδοση καὶ μυστηριακὴ ἐμπειρία ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἀποτελεῖ τὴν αὐθεντικὴ συνέχεια τῆς Μιᾶς, Ἁγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ὁμολογεῖται στό Σύμβολο τῆς Πίστεως καὶ ἐπιβεβαιώνεται ἀπὸ τὴ διδασκαλία τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ἐκκλησία μας βιώνει τό μυστήριον τῆς Θείας Οἰκονομίας στὴ μυστηριακὴ τῆς ζωῆς μέ ἐπίκεντρο τὴ θεία Εὐχαριστία.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἐκφράζει τὴν ἐνότητα καὶ καθολικότητά της ἐν Συνόδῳ. Ἡ **συνοδικότητα** διαπνέει τὴν ὀργάνωσιν, τὸν τρόπο πού λαμβάνονται οἱ ἀποφάσεις καὶ καθορίζεται ἡ πορεία της. Οἱ Ὁρθόδοξοι Αὐτοκέφαλοι Ἐκκλησίαι δέν ἀποτελοῦν συνομοσπονδία Ἐκκλησιῶν ἀλλὰ τὴν Μία, Ἁγία, Καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία. Κάθε τοπικὴ Ἐκκλησία, προσφέρουσα τὴν θεία

Εύχαριστία, είναι ή έν τόπω παρουσία καί φανέρωση τῆς Μιᾶς, Ἁγίας, Καθολικῆς καί Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας.»

Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ορθόδοξης Ἐκκλησίας, *Μήνυμα Τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας Πρός τόν Ὁρθόδοξο λαό καί κάθε ἄνθρωπο καλῆς θελήσεως*, (Κρήτη, 2016). Ανακτήθηκε ἀπό: <https://www.holycouncil.org/-/message?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: I.i.

* * *

Οργάνωση τῆς Ορθόδοξης Ἐκκλησίας

«[...] ἔχουμε ἀρχικά τῆς Μητροπόλεις, ἔπειτα τῆς Αυτοκέφαλες Ἐκκλησίες [δηλαδή Ἐκκλησίες οἱ οἱοῦντες ἐκλέγουν οἱ ἴδιοι τὸν προκαθήμενόν τους] ἢ τῆς Αυτόνομες Ἐκκλησίες [στῆς οἱοῦντες ἡ ἐκλογή τοῦ προκαθήμενου ἐπικυρώνεται ἀπὸ τὸν Οἰκουμενικό Πατριάρχη].

Οἱ Αυτοκέφαλες Ἐκκλησίες εἶναι δυνατόν νὰ συμπίπτουν με πολιτισμικές κοινότητες, που υπήρξαν κατὰ τὸ παρελθόν καί εἶναι Ἀποστολικές [ὅπως ἡ Ἀλεξάνδρεια γιὰ τὴν Ἀφρική, ἡ Ἀντιόχεια γιὰ τὸν σημεῖοκόσμος] ἢ καί με ἐθνικές κοινότητες. Σὲ παγκόσμια κλίμακα μετὰ τὸ Σχίσμα τοῦ 11οῦ αἰῶνα, τὸ Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως ἔχει πρωτεῖο τιμῆς καί ἔχει ἓνα ρόλο πρωτοβουλίας καθὼς καί προεδρίας στὸ σύνολο τῆς Ορθόδοξης Ἐκκλησίας.

Ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς θεμελιώδους ἀρχῆς τῆς οργάνωσης τῆς Ορθόδοξης Ἐκκλησίας εἶναι ἡ ὑπάρξη τῶν τεσσάρων πρεσβυγενῶν Πατριαρχεῶν, τὰ οἱοῦντες ἀπὸ τὸ χωρισμό Ἀνατολῆς καί Δύσης, ἀποτελοῦσαν μαζί με τὸ Πατριαρχεῖο τῆς Ρώμης, τὴν Πενταρχία.

Ἀργότερα ἔχουμε τῆς πιο πρόσφατα συσταθεῖσες Ἐκκλησίες τῆς Ἀνατολικῆς Ἐυρώπης, οἱ οἱοῦντες γενικά βρῖσκονται σὲ χώρες παραδοσιακά ορθόδοξες. Δὲν συμβαίνει ὅμως τὸ ἴδιο παντοῦ στὸν κόσμο.

Στὴ Δυτικὴ Ἐυρώπη, γιὰ παράδειγμα, καθὼς καί στὴν Ἀμερική καί στὴν Αυστραλία, δηλαδή ἡπείρους ὅπου οἱ ορθόδοξες κοινότητες δὲν ἐγκατεστάθησαν σὲ κάποια σημαντικὴ κλίμακα, παρά μόνο κατὰ τὸν 20ό αἰῶνα, οἱ ἐπισκοπές ἐξακολουθοῦν νὰ στηρίζονται σὲ ἐθνικά κριτήρια καί νὰ συνυπάρχουν στὴν ἴδια τὴν ἐδαφικὴ περιοχὴ, υπαγόμενες στῆς Αυτοκέφαλες Ἐκκλησίες τῆς χώρας καταγωγῆς τους.»

I.M. Βελγίου καί Εξαρχία Κάτω Χωρῶν καί Λουξεμβούργου, Ἡ Ορθόδοξη Ἐκκλησία ἀνά τὸν κόσμο. Ανακτήθηκε ἀπὸ: <http://www.orthodoxia.be/GRkerk/10orthekklisiakosmos.html> (15-7-16).

ΒΘ: I.i.

* * *

Οργάνωση τῆς Ορθόδοξης Ἐκκλησίας – Ορθόδοξα κέντρα

«Ἡ Ορθόδοξος Ἐκκλησία περιλαμβάνει σήμερα τὰ τέσσερα πρεσβυγενῆ Πατριαρχεῖα δηλαδή :

- τὸ Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως,
- τὸ Πατριαρχεῖο Ἀλεξανδρείας,
- τὸ Πατριαρχεῖο Ἀντιοχείας [με ἔδρα τὴν Δαμασκὸ] καί
- τὸ Πατριαρχεῖο τῶν Ἱεροσολύμων,

καθὼς ἐπίσης καί τὰς λοιπὰς Αυτοκεφάλους Ἐκκλησίας ἤτοι :

- το Πατριαρχείο Ρωσίας [1589],
  - το Πατριαρχείο της Σερβίας [1920],
  - το Πατριαρχείο της Ρουμανίας [1925],
  - το Πατριαρχείο της Βουλγαρίας [1953],
  - το Πατριαρχείο της Γεωργίας [1990], του οποίου οι καταβολές ευρίσκονται στον 4ο αιώνα, καθώς και τις Αυτοκέφαλες Εκκλησίες : Κύπρου, Πολωνίας, Ελλάδος, Αλβανίας, Τσεχίας και Σλοβακίας, καθώς και τις Αυτόνομες Εκκλησίες Φινλανδίας και Εσθονίας.
- Ο αριθμός των Ορθόδοξων ανά τον κόσμο ανέρχεται περίπου στα 300 εκατομμύρια πιστών.»

I.M. Βελγίου και Εξαρχία Κάτω Χωρών και Λουξεμβούργου, Η Ορθόδοξη Εκκλησία ανά τον κόσμο. Ανακτήθηκε από: <http://www.orthodoxia.be/GRkerk/10orthekklisiakosmos.html> (15-716).

ΒΘ: I.i.

* * *

Οργάνωση της Ορθόδοξης Εκκλησίας

«Η Ανατολική Ορθόδοξη Εκκλησία περιλαμβάνει:

A. Τέσσερα (4) Αρχαία ή Πρεσβυγενή Πατριαρχεία:

1. Οικουμενικό Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως («Αρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης και Οικουμενικός Πατριάρχης») με έδρα την Κωνσταντινούπολη.
2. Πατριαρχείο Αλεξανδρείας («Πάπας και Πατριάρχης της Μεγάλης πόλεως Αλεξανδρείας, Λιβύης, Πενταπόλεως, Αιθιοπίας και πάσης Αφρικής, Πατήρ Πατέρων, Ποιμήν Ποιμένων, Αρχιερεύς Αρχιερέων, τρίτος και δέκατος των Αποστόλων και Κριτής της Οικουμένης») με έδρα την Αλεξάνδρεια.
3. Πατριαρχείο Αντιοχείας («Πατριάρχης της Μεγάλης Θεουπόλεως Αντιοχείας, Συρίας, Αραβίας, Κιλικίας, Ιβηρίας τε και Μεσοποταμίας και πάσης Ανατολής») με έδρα τη Δαμασκό.
4. Πατριαρχείο Ιεροσολύμων («Πατριάρχης της Αγίας Πόλεως Ιερουσαλήμ και πάσης Παλαιστίνης, Συρίας, Αραβίας, πέραν του Ιορδάνου, Κανά της Γαλιλαίας και Αγίας Σιών») με έδρα τα Ιεροσόλυμα.

B. Πέντε (5) Νεώτερα Πατριαρχεία:

1. Πατριαρχείο Ρωσίας («Πατριάρχης Μόσχας και πάσης Ρωσίας») με έδρα τη Μόσχα.
2. Πατριαρχείο Σερβίας («Αρχιεπίσκοπος Πεκίου, Μητροπολίτης Βελιγραδίου και Καρλοβικίου και Πατριάρχης των Σέρβων») με έδρα το Βελιγράδι.
3. Πατριαρχείο Ρουμανίας («Αρχιεπίσκοπος Βουκουρεστίου, Μητροπολίτης Μουντένια και Δοβρουτζάς και Πατριάρχης Ρουμανίας») με έδρα το Βουκουρέστι.
4. Πατριαρχείο Βουλγαρίας («Μητροπολίτης Σόφιας και Πατριάρχης πάσης Βουλγαρίας») με έδρα τη Σόφια.
5. Πατριαρχείο Γεωργίας («Αρχιεπίσκοπος Μιτσχέτης και Τιφλίδος και Καθολικός Πατριάρχης πάσης Γεωργίας») με έδρα την Τιφλίδα.

Γ. Αυτοκέφαλες Εκκλησίες:

1. Εκκλησία της Κύπρου («Αρχιεπίσκοπος Νέας Ιουστινιανής και πάσης Κύπρου») με έδρα τη Λευκωσία.
2. Εκκλησία της Ελλάδος («Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος») με έδρα την Αθήνα.
3. Ορθόδοξη Εκκλησία της Πολωνίας («Μητροπολίτης Βαρσοβίας και πάσης Πολωνίας») με έδρα την Βαρσοβία.

4. Εκκλησία της Αλβανίας («Αρχιεπίσκοπος Τιράνων, Δυρραχίου και πάσης Αλβανίας») με έδρα τα Τίρανα.

5. Εκκλησία της Τσεχίας και Σλοβακίας («Μητροπολίτης πάσης Τσεχίας και Σλοβακίας») με εναλλασσόμενη έδρα.

* Δ. Αυτόνομες Εκκλησίες:

1. Φινλανδίας («Αρχιεπίσκοπος Καρελίας και πάσης Φινλανδίας»)

2. Εσθονίας («Μητροπολίτης Εσθονίας»)

3. Ορθόδοξη Αρχιεπισκοπή Αχρίδος («Αρχιεπίσκοπος Αχρίδος, Μητροπολίτης Σκοπίων και Έξαρχος του Πατριάρχη Σερβίας») με έδρα την Αχρίδα. Διώκεται από την κυβέρνηση της ΠΓΔΜ. Η αυτονομία της έχει χορηγηθεί από το Πατριαρχείο Σερβίας.

Υπό την άμεση δικαιοδοσία του Οικουμενικού Πατριαρχείου τελούν:

1. Η Αρχιεπισκοπή Κρήτης.

2. Οι Μητροπόλεις της Δωδεκανήσου.

3. Οι Μητροπόλεις της Κρήτης.

4. Η Αρχιεπισκοπή Αμερικής.

5. Η Αρχιεπισκοπή Αυστραλίας.

6. Η Αρχιεπισκοπή Θυατείρων και Μεγάλης Βρετανίας.

7. Η Μητρόπολις Γαλλίας.

8. Η Μητρόπολις Γερμανίας.

9. Η Μητρόπολις Αυστρίας.

10. Η Μητρόπολις Σουηδίας.

11. Η Μητρόπολις Βελγίου.

12. Η Μητρόπολις Νέας Ζηλανδίας.

13. Η Μητρόπολις Ελβετίας.

14. Η Μητρόπολις Ιταλίας.

15. Η Μητρόπολις Τορόντο.

16. Η Μητρόπολις Παναμά.

17. Η Μητρόπολις Μπουένος Άιρες.

18. Η Μητρόπολις Χονγκ Κονγκ.

19. Η Μητρόπολις Σιγκαπούρης.

20. Η Μητρόπολις Κορέας.

21. Η Μητρόπολις Ισπανίας και Πορτογαλίας.

ενώ ο Οικουμενικός Πατριάρχης έχει και άμεση δικαιοδοσία: α) στην νήσο Πάτμο (Πατριαρχική Εξαρχία – Ιερά Μονή Αγίου Ιωάννου του Θεολόγου), β) στην Μοναστική Πολιτεία του Αγίου Όρους, γ) στη Σταυροπηγιακή μονή της Αγίας Αναστασίας της Φαρμακολυτρίας στη Χαλκιδική και δ) στη Σταυροπηγιακή μονή των Βλατάδων στη Θεσσαλονίκη.

Η Διοίκηση των Μητροπόλεων των «Νέων Χωρών» στην Ήπειρο, Μακεδονία και Δυτική Θράκη ασκείται προσωρινά «επιτροπικώς» από την Εκκλησία της Ελλάδος, σύμφωνα με την Πατριαρχική και Συνοδική Πράξη της 4ης Σεπτεμβρίου 1928.»

Wikipedia, Διάρθρωση της Ορθοδόξου Εκκλησίας. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9F%CF%81%CE%B8%CF%8C%CE%B4%CE%BF%CE%BE%CE%B7%CE%95%CE%BA%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B1#.CE.94.CE.B9.CE.AC.CF.81.CE.B8.CF.81.CF.89.CF.83.CE.B7.CF.84.CE.B7.CF.82.CE.9F.CF.81.CE.B8.CE.BF.CE.B4.CF.8C.CE.BE.CE.BF.CF.85.CE.95.CE.BA.CE.BA.CE.BB.CE.B7.CF.83.CE.AF.CE.B1.CF.82> (15-7-16).

ΒΘ: I.i.

* * *

ΒΘ: I.ii.: Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία: Από τον Μεσαίωνα στη Β' Βατικανή Σύνοδο

Β' Βατικανή Σύνοδος

«Μετά από αιώνες εσωστρέφειας και υπεροπτικής αδιαλλαξίας, η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία αποφάσισε να επανεξετάσει την παρουσία της στον κόσμο. Αποφάσισε να ασκήσει κριτική στο παρελθόν της, να αρχίσει να διαβλέπει τα λάθη της, να αναζητήσει τρόπους προσέγγισης με τη σύγχρονη σκέψη και τον πολιτισμό, να αρχίσει διάλογο με τις άλλες χριστιανικές ομολογίες* και να εκσυγχρονιστεί, σύμφωνα με τις απαιτήσεις των καιρών. Μετά από αιώνες εσωστρέφειας και υπεροπτικής αδιαλλαξίας, η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία αποφάσισε να επανεξετάσει την παρουσία της στον κόσμο. Αποφάσισε να ασκήσει κριτική στο παρελθόν της, να αρχίσει να διαβλέπει τα λάθη της, να αναζητήσει τρόπους προσέγγισης με τη σύγχρονη σκέψη και τον πολιτισμό, να αρχίσει διάλογο με τις άλλες χριστιανικές ομολογίες και να εκσυγχρονιστεί, σύμφωνα με τις απαιτήσεις των καιρών. Οι αποφάσεις της έφεραν αρκετές αλλαγές, κυριότερες από τις οποίες είναι: α. Η κατάργηση της λατινικής γλώσσας στη λατρεία και η υιοθέτηση της γλώσσας της κάθε χώρας. β. Η μεγαλύτερη προσέγγιση και κατανόηση των άλλων χριστιανικών Ομολογιών και των άλλων θρησκειών. γ. Η θέση των λαϊκών και, κυρίως, της γυναίκας στην Εκκλησία, καθώς και το δικαίωμα όλων στην εργασία. Όλα αυτά υπήρξαν, αναμφισβήτητα, μια μεγάλη καινοτομία. Παρά ταύτα, κάποιες προτάσεις για άλλες αλλαγές στη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία δεν έγιναν αποδεκτές από τη Σύνοδο.»

Καραχάλιας Σ., Μπράτη Π., Πασσάκος Δ., Φίλιας Γ., *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 32. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C117/510/3333,13446/> (15-7-16).

ΒΘ: I.ii.

* * *

Β' Βατικανή Σύνοδος

«Η Δεύτερη Σύνοδος του Βατικανού (Λατινικά: *Concilium Oecumenicum Vaticanum Secundum* ή ανεπίσημα γνωστή ως Βατικανού Β') ασχολήθηκε με τις σχέσεις μεταξύ της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας και του σύγχρονου κόσμου. Ήταν η εικοστή πρώτη οικουμενική σύνοδος της Καθολικής Εκκλησίας και η δεύτερη που διεξάχθηκε στη Βασιλική του Αγίου Πέτρου στο Βατικανό. Η σύνοδος, μέσω της Αγίας Έδρας, επίσημα άνοιξε υπό το ποντιφικάτο του Πάπα Ιωάννη ΚΓ' στις 11 Οκτωβρίου 1962 και έκλεισε υπό τον Πάπα Παύλο ΣΤ' το 1965.

Το πρωί της 11ης Οκτωβρίου του 1962 περίπου 2.500 καρδινάλιοι και άλλοι εκκλησιαστικοί αξιωματούχοι ακολούθησαν τον φερόμενο πάνω σε φορητό θρόνο Πάπα Ιωάννη ΚΓ' στη Βασιλική του Αγίου Πέτρου, όπου άρχισε τις εργασίες της η 21η Οικουμενική Σύνοδος της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας, η 2η του Βατικανού. Εντός του Αγίου Πέτρου, εκτός από τους καθολικούς κληρικούς, βρέθηκαν και παρατηρητές άλλων Εκκλησιών. Απουσίαζαν οι Ορθόδοξες Εκκλησίες, πλην της Ρωσικής, η οποία συμφώνησε να στείλει παρατηρητές κατόπιν διαπραγματεύσεως Μόσχας-Βατικανού. Στην εναρκτήρια ομιλία του ο Πάπας τόνισε ότι κύριο αντικείμενο της Συνόδου είναι η διαφύλαξη των παρακαταθηκών του χριστιανικού δόγματος και η ενότητα των Εκκλησιών. Η πρώτη περίοδος της Συνόδου έληξε στις 8 Δεκεμβρίου του 1962 και ο Ιωάννης ΚΓ' συμπέρανε ότι οι αντίθετες απόψεις που διατυπώθηκαν έδειξαν ότι στην Εκκλησία

υπάρχει κόσμος ελευθερίας. Στο περιθώριο της Συνόδου δεν έλειψαν και οι κατ' ιδίαν διαβουλεύσεις.»

Wikipedia, Δεύτερη Σύνοδος του Βατικανού. Ανακτήθηκε από:

[https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%B5%CF%8D%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%B7_%CE%A3%CF%8D%CE%BD%CE%BF%CE%B4%CE%BF%CF%82_%CF%84%CE%BF%CF%85_%CE%92%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%BD%CE%BF%CF%8D_\(15-7-16\).](https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%B5%CF%8D%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%B7_%CE%A3%CF%8D%CE%BD%CE%BF%CE%B4%CE%BF%CF%82_%CF%84%CE%BF%CF%85_%CE%92%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%BD%CE%BF%CF%8D_(15-7-16).)

ΒΘ: I.ii.

* * *

Β' Βατικανή Σύνοδος: η ανανέωση της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας

«[...] για πρώτη φορά και κατά τρόπο επίσημο, αναγνωρίζεται αυτή η κατάσταση, διακηρύσσεται η αναγκαιότητα μιας “αναθεώρησης” και νομιμοποιείται η προσπάθεια επίτευξής της. Η Σύνοδος αυτή έδωσε τέλος στην ανάσχεση που συγκρατούσε για δεκαετίες τα ρεύματα ανανέωσης.

Τα συστατικά στοιχεία αυτής της Συνόδου, ως γεγονός αλλαγής παραδείγματος στη συνοδική εμπειρία της Εκκλησίας, είναι η επίτευξη ενός καινούργιου εκκλησιακού κλίματος, μιας καινούργιας εσωτερικής ελευθερίας, μιας καινούργιας θεολογικής δημιουργικότητας.

Γι' αυτό η Σύνοδος ήθελε μ' αυτή την έκφραση [«σημεία των καιρών»] να αναγνωρίσει ότι υπάρχει η ιστορία και ότι η Εκκλησία βρίσκεται μέσα στην ιστορία (η υιοθέτηση της αρχής της ιστορικότητας), ότι οι εποχές της χριστιανοσύνης παρήλθαν και ότι η Εκκλησία έπρεπε να ανοιχτεί στο παρόν.

Η απλή και μόνο ανάγνωση των κειμένων της Συνόδου, δεν προσφέρει κάτι το καινούργιο στον συνειδητοποιημένο καθολικό του σήμερα, αν και εξαπλώνεται με γοργούς πλέον ρυθμούς ο θρησκευτικός αναλφαβητισμός. Όλα όσα εκτίθενται στα συνοδικά κείμενα, είναι οικεία και γνωστά στον πιστό διότι τα ζει εδώ και δεκαετίες μέσα στη ζωή της Εκκλησίας. Μόνο για όσους έζησαν μέσα στην Καθολική Εκκλησία πριν από τη Σύνοδο, το περιεχόμενο των συνοδικών κειμένων είναι καινούργιο. Σε σημείο μάλιστα που να τον κάνει να αισθάνεται ότι πρόκειται για μια διδασκαλία που δεν έζησε. Στη γενιά εκείνων που βρέθηκαν στο μεταίχμιο της Β' Βατικανής Συνόδου μπορούμε να κατανοήσουμε το βάθος, το εύρος των αλλαγών που επήλθαν στη ζωή της Εκκλησίας· να κατανοήσουμε τη δυσκολία και την αφομοίωση της ανανέωσης από το εκκλησιακό σώμα.

Η Β' Βατικανή Σύνοδος επιδίωξε νέους δρόμους για να αναγγείλει το Ευαγγέλιο, με τρόπους καινούργιους, σε έναν κόσμο που της γίνεται “ξένος”. [...] Η γλώσσα που υιοθετεί η Σύνοδος στα κείμενα της είναι ένας καινούργιος τρόπος εκφοράς της χριστιανικής διδασκαλίας. [...] η συνοδική διδασκαλία πλέον δεν απευθύνεται στους Επισκόπους ή σε μια συγκεκριμένη κατηγορία αλλά σε όλους τους πιστούς και σε όλους τους ανθρώπους καλής θέλησης.

[Η] Καθολική Εκκλησία στοχάστηκε την ταυτότητά της, τον εαυτό της και τη σχέση της με τον κόσμο. Ο στοχασμός αυτός οδήγησε σε μια εκ νέου “ανακάλυψη” της θεϊκής Αποκάλυψης και της πίστης ως γεγονότα των οποίων μπορούμε να κάνουμε εμπειρία με πολλούς τρόπους και από πολλές διαδρομές ενώ η στάση της Εκκλησίας έναντι του κόσμου και του σύγχρονου ανθρώπου, στα συνοδικά κείμενα, εγκαινιάζει και καθιερώνει τη συμπάθειά της γι' αυτούς. [...] τα συνοδικά κείμενα πρέπει να προσεγγίζονται κριτικά δηλ. να αναδιατυπώνονται εκ νέου και ενδεχομένως να διορθώνονται [...]. Αυτή είναι ουσιαστικά η καινοτομία για τη μεταρρύθμιση της Εκκλησίας: ο διάλογος με όλους, ο τρόπος διαλόγου με όλους. [...] η Β' Βατικανή Σύνοδος δεν ορίζει κάποιο δόγμα ούτε εξαπολύει κάποιο ανάθεμα, αμφότερα χαρακτηριστικά της προηγούμενης συνοδικής

πρακτικής. [...] Η Σύνοδος αντιλαμβάνεται τον εαυτό της ως κληρονόμο της παράδοσης και ως αυθεντικό της ερμηνευτή σε μια καινούργια κατάσταση χαρακτηρισμένη από ταχύτητα και βαθιά αλλαγή. [...] η Β' Βατικανή εμφανίζεται ως μια εκκλησιακή διαδικασία διάκρισης που οδηγεί την Καθολική Εκκλησία να ξαναδεί ή να επανατοποθετήσει σε καινούργιες ισορροπίες, ορισμένες θεμελιακές δηλώσεις που είχαν προσλάβει αξιοσημείωτη σημασία αλλά και να συνδιαλαγεί για θέματα τα οποία στο παρελθόν δεν θεωρούσε ότι την αφορούν. [...] Υπό πολλά πρίσματα, πιθανότατα η Β' Βατικανή είναι μια Σύνοδος μεταβατική διότι υπερβαίνει τη συνοδική παράδοση της δεύτερης χιλιετίας, ανοίγοντας καινούργιες δυνατότητες χωρίς ωστόσο να τις διαμορφώνει πλήρως.»

Ασημάκης Ι. - Κισκίνης Λ. (επιμ.), “Η Β' Βατικανή Σύνοδος. Διατάξεις-Διατάγματα-Δηλώσεις-Μηνύματα. Εισαγωγή και νεοελληνική απόδοση των Συνοδικών κειμένων”, *Analecta Theologica* - 8, Θεσσαλονίκη, 2012, σσ. 7-13. Ανακτήθηκε από:

http://www.copycity.gr/myfiles/copy/1040_pages%2088.pdf (15-7-16).

ΒΘ: I.ii.

* * *

Η Θεολογία της Β' Βατικανής Συνόδου

«Β' Βατικανή Σύνοδος είναι το μέγιστο εκκλησιολογικό και εκκλησιαστικό γεγονός του 20ου αιώνα, το οποίο δεν έπαυσε να φέρει καρπούς τόσο για την Εκκλησία όσο και για τον κόσμο όλο στο σύνολό του. Οι σχέσεις της Εκκλησίας με τον κόσμο άλλαξαν και συνεχώς αλλάζουν. Σήμερα η Εκκλησία είναι παρούσα ταπεινά και όχι θριαμβολογικά, παρά τα φαινόμενα [...] Μετά τη Βατικανή Σύνοδο η Εκκλησία δεν είναι πια σαν πυραμίδα που έχει στην κορυφή τον κλήρο, αλλά συγκροτείται από όλα τα μέλη της τα καθγιασμένα με το βάπτισμα, το χρίσμα και την ιεροσύνη, και χρειάζεται συνεχής επιμόρφωση και επαγρύπνηση. Τίποτε δεν είναι πια όπως πριν. Ο κόσμος έχει ξυπνήσει, ενηλικιωθεί, και η Εκκλησία δεν έχει δικαίωμα να μένει πίσω και ουραγός στις ανάγκες του κόσμου, συμπεριλαμβανομένης και της λειτουργικής της ζωής, της ενδυμασίας των λειτουργών της και άλλων. [...] Δεν αρκεί να φορείς ράσο για να είσαι ιερέας, δεν αρκεί να βαπτισθείς για να είσαι χριστιανός. [...] Η εποχή μας έχει ανάγκη πρώτα από μάρτυρες, και έπειτα από πτυχιούχους. Αυτό ήλθε να προλάβει η Β' Βατικανή. Αν δεν είχε συγκληθεί, η χριστιανική κατάσταση του κόσμου θα ήταν τρισεχειρότερη.»

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΩΣ ΜΥΣΤΗΡΙΟ

Για πρώτη φορά στην ιστορία των Γενικών Συνόδων οι Πατέρες εξετάζουν το μυστήριο της Εκκλησίας ως Εκκλησία. Οι πρώτες Σύνοδοι είχαν ασχοληθεί με το μυστήριο του Χριστού, με τις δύο φύσεις του, τη θεία και την ανθρώπινη, με τον καθορισμό του Κανόνα των Γραφών και με τα ιερά μυστήρια. Η Σύνοδος του Τριδέντου καταδίκασε τις πλάνες του προτεσταντισμού. Είχε τεθεί το ερώτημα «Εκκλησία, τι λες περί του εαυτού σου;», και εκείνη απήντησε «Είμαι του Ιησού Χριστού».

Η Βίβλος κατέχει περίοπτη θέση μέσα στη βασιλική Αγίου Πέτρου της Ρώμης, όπου συνεδριάζουν οι Πατέρες μαζί με έμπειρους θεολόγους που τους συνοδεύουν. Η Εκκλησία αρχίζει να κοιτάζεται μέσα στην Αγία Γραφή για να βρει απάντηση στα προβλήματα που της θέτει ο κόσμος του καιρού της, εξετάζει τη συνείδησή της. Η Εκκλησιολογία εμφανίζει δύο πρωτοτυπίες. Η Α' Βατικανή (1869-1870) είχε εξετάσει τη θέση και τον ρόλο του Πάπα, το πρωτείο και το αλάθητό του, όμως λόγω του πολέμου δεν προχώρησε στην άλλη όψη της Εκκλησίας, στη θέση και τον ρόλο του

διαδόχου των Αποστόλων, των Επισκόπων ενωμένων με τον Πάπα και γύρω απ'αυτόν. Η Β' Βατικανή κατά κάποιον τρόπο συμπληρώνει την Α', λέγοντας ότι οι Επίσκοποι δεν είναι πειθήνιοι εκτελεστές και όργανα της παποσύνης αλλά ενεργούν χάρη στην επισκοπική τους χειροτονία, ενωμένοι πάντοτε, "una cum", με τον Επίσκοπο Ρώμης. Συζητήθηκε πολύ η λεγομένη συλλογικότητα των Επισκόπων και η κοινωνία των μεν με τους δε και με τον Επίσκοπο Ρώμης, απαραίτητο στοιχείο της ενότητας του λαού του Θεού. Οι Επίσκοποι είναι διάδοχοι των Αποστόλων όπως ο Πάπας είναι διάδοχος του Πέτρου. Αυτό στην πράξη δεν ήταν τόσο σαφές πριν από τη Β' Βατικανή, που καινοτομεί με το σπουδαίο διάταγμά της περί Εκκλησίας». Το *Lumen gentium*– Το Φως των εθνών είναι το στήριγμα και το θεμέλιο όλων των λοιπών διαταγμάτων, θεσπισμάτων και δηλώσεων της Συνόδου. Εν όλω 16 επίσημα κείμενα δίνουν την επίσημη σκέψη της Εκκλησίας.

Στο περί Εκκλησίας διάταγμα για πρώτη φορά η Εκκλησία χαρακτηρίζεται ως Μυστήριο που έχει τη ρίζα του μέσα στην τριαδική ζωή του Θεού (κεφάλαιο α'), ως Λαός του Θεού (κεφάλαιο β'), και μόνο στο γ' κεφάλαιο τοποθετείται ως Ιεραρχία. Ο Λαός του Θεού περιλαμβάνει όλους επισκόπους, ιερείς, μοναχούς και λαϊκούς. Πριν να είναι Επίσκοπος κάποιος, ακόμη και ο Πάπας, είναι βαπτισμένος. Και αναφέρεται το του Αγίου Αυγουστίνου. «Είμαι Βαπτισμένος με σας και Επίσκοπος για σας».

Και η Παναγία Θεοτόκος είναι μέρος και μέλος του λαού του Θεού, αν και η Σύνοδος της αφιερώνει ξεχωριστό κεφάλαιο. Όλος ο λαός του Θεού χάρη στο βάπτισμα, στο χρίσμα και στα άλλα μυστήρια προορίζεται στην αγιοσύνη. Έτσι οι λαϊκοί (αυτό τονίζεται για πρώτη φορά από Σύνοδο) καθώς και οι μοναχοί έχουν ένα ουσιαστικό και αναντικατάστατο ρόλο να διαδραματίσουν μέσα στην Εκκλησία και στον κόσμο. Σκοπός τους είναι να καθαγιάσουν τον κόσμο (*consacratio mundi*) μέσα στον οποίο ζουν, όπως ο ιερέας καθαγιάζει τον άρτο και τον οίνο στη Θεία Λειτουργία.

Βαρουσήμαντη είναι η θέση και το έργο των λαϊκών στο κήρυγμα του Ευαγγελίου, καθώς και η χριστιανική τους μαρτυρία. Φέρνουν τον Χριστό εκεί όπου δεν μπορεί να εισχωρήσει ο ιερέας εκ φύσεως και κλήσεως. Θέση τους είναι ο μεγάλος καθημερινός αγώνας και μόχθος τους μέσα στον κόσμο. Αυτό είναι τρομερή καινοτομία της Β' Βατικανής. Γεννά απαιτήσεις και η ιδιότητα του λαϊκού όπως και η ιδιότητα του ιερέως, πράγμα που χρειάζεται χριστιανική μόρφωση και επιμόρφωση. Με άλλα λόγια, ο κόσμος δεν σώζεται αν δεν αναλάβουν και οι λαϊκοί την πληρότητα της θέσεώς τους μέσα στην Εκκλησία και μέσα στον κόσμο. Αυτό είναι το μήνυμα της Β' Βατικανής, που τείνει το χέρι στο λαϊκό στοιχείο όχι από την πίεση των καιρών αλλά λόγω της κλήσεώς του μέσα στο κοινό Σώμα του Χριστού που είναι η Εκκλησία. Η Εκκλησία του Χριστού οφείλει να είναι αλήθεια και ζωή και όχι τυπολατρία και παθητική επανάληψη του παρελθόντος, ακόμη κι αν αυτό υπήρξε άριστο και λαμπρό.

Η ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΤΩΝ ΔΟΓΜΑΤΩΝ

Άλλη μεγάλη καινοτομία της Β' Βατικανής, την οποία θέλησε ο Πάπας Ιωάννης ΚΓ'. Για πρώτη φορά στην ιστορία της Εκκλησίας διακρίνονται τα δόγματα της πίστεως και το εκάστοτε περιεχόμενό τους από την διατύπωση αυτής ταύτης της πίστεως. Τα δόγματα δεν επαναλαμβάνονται στερεότυπα. Διατυπώθηκαν μεν μια για πάντα, όμως υπό διαφορετικές πολιτιστικές, κοινωνικές και γλωσσικές συνθήκες, μπορούν λοιπόν σήμερα να διατυπωθούν ξανά χωρίς να αλλοιωθούν οι αιώνιες αλήθειες της πίστεως τις οποίες περιέχουν.

Έτσι εμείς οι Λατινόρρυθμοι Καθολικοί τελούμε τη Λειτουργία σε νέα λειτουργική γλώσσα, που καθιστά πιο εφικτή τη συμμετοχή των πιστών. Ο κάθε λαός προσεύχεται στη γλώσσα την οποία καταλαβαίνει, και τρέφεται τόσο από το μυστήριο του Θεού Λόγου όσο και από το μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας. Σε κύκλο τριών ετών ο εκκλησιαζόμενος κάθε λαού, έθνους και παιδείας ακούει τον ζωντανό Λόγο του Θεού όπως κηρύχθηκε από τον Ιησού και τους Αποστόλους του.

Κάποιος καθηγητής του Α.Π.Θ., σήμερα μακαρίτης, εξερχόμενος από τη θεία Λειτουργία όπως τελείται σε μας, έλεγε προ ετών: «Σας κοροϊδεύαμε που είχατε τη Λειτουργία στη λατινική, και τώρα μας ξεπεράσατε». Είθε και οι κατά τόπους Εκκλησίες των Ορθοδόξων, χωρίς να νοθεύσουν καθόλου την Παράδοση, να γνωρίσουν σύντομα νέα λειτουργική άνθηση. Ας μη κρυβόμαστε πίσω από το δάκτυλό μας. Οι νέες γενεές των Ελλήνων είναι μακριά από την Εκκλησία. Άραγε φτάνει αυτές, ή η Εκκλησία που δεν τολμά να έλθει κοντά τους λειτουργικά;

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ο μακάριος Ιωάννης ΚΓ΄, ο επικαλούμενος «καλός», άνοιξε την Εκκλησία στα βαθιά νερά επειδή είδε τα «σημεία των καιρών» χωρίς φόβο και τρόμο, διότι πίστευε στον Θεό βαθιά, αλλά πίστευε και στην Εκκλησία ως σε ζωντανή πραγματικότητα, και επιθυμούσε μία «νέα Πεντηκοστή». Σήμερα η Καθολική Εκκλησία, παρά τα όποια προβλήματά της, είναι ζωντανή, έχει μεγάλη εμπιστοσύνη στον εαυτό της. Είπαν ότι η σπουδαιότερη πράξη της αρχιερατείας του Πάπα εκείνου ήταν ο λόγος τον οποίο πρόφερε με την ευκαιρία της ενάρξεως της Συνόδου στις 11 Οκτωβρίου του 1962. «Δεν κατάστρωσε συνοδικό πρόγραμμα, διότι αυτό κατά τη γνώμη του ανήκε στην αρμοδιότητα της συνελεύσεως, αλλά καθόρισε μια χριστιανική συμπεριφορά κατάλληλη για τη σύγχρονη εποχή, που κυριαρχείται από την απαίτηση του *aggiornamento* – ανακαινισμού, με την επιλογή μιας στάσεως ελέους και όχι καταδίκης, και με την απόρριψη των «προφητών του κακού ..., που δεν βλέπουν στην εποχή τους άλλο από παράβαση καθήκοντος και καταστροφής, για το οποίο ο Πάπας είχε άλλη γνώμη» (Π. Ιωσήφ Alberigo, ιστορικός). Υπήρξε Πάπας αισιόδοξος, που έβλεπε μακριά. Και ο Χριστός είχε βεβαιώσει ότι ήλθε να σώσει όχι δικαίους αλλά αμαρτωλούς, να ιατρέψει όχι υγιείς αλλά αρρώστους.

Λούβαρης, π. Ι., «40 χρόνια από την έναρξη της Β΄ Βατικανής Συνόδου. Συμβολή στη Θεολογία», εφημ. *Καθολική*, ημ. 3-12-2002. Ανακτήθηκε από: <http://cathenoria-thes.org/page846.html> (15-7-16)

ΒΘ: Ι.ii.

* * *

Απόσπασμα από το κείμενο-απόφαση της Β' Συνόδου του Βατικανού με τίτλο «Δογματική απόφαση περί Εκκλησίας "Φως εθνών"», κεφάλαιο 15

«Με εκείνους, οι οποίοι κοσμούνται μεν με το χριστιανικό όνομα διά του αγίου Βαπτίσματος, δεν ομολογούν όμως ακέραη την πίστη ή δεν διαφυλάσσουν την ενότητα της κοινωνίας με τον διάδοχο του Πέτρου, η Εκκλησία αισθάνεται συνδεδεμένη για ποικίλους λόγους. Διότι πολλοί απ' αυτούς τιμούν την Αγία Γραφή ως κανόνα πίστεως και ζωής, επιδεικνύουν ζωηρό θρησκευτικό ζήλο, πιστεύουν με αγάπη στο Θεό, τον παντοδύναμο Πατέρα, και στον Χριστό, τον Υιό του Θεού και Σωτήρα, συνδέονται με το Χριστό διά του Βαπτίσματος και αναγνωρίζουν τα Μυστήρια. Πολλοί απ' αυτούς έχουν το επισκοπικό αξίωμα, τελούν τη Θεία Ευχαριστία και καλλιεργούν την λατρεία της Θεοτόκου. Σ' αυτά ας προστεθεί η κοινωνία διά της προσευχής και ένας αληθινός σύνδεσμος εν Αγίω Πνεύματι, το Οποίο δρα σ' αυτούς με δώρα και χάριτας και με την αγιαστική του δύναμη, και μάλιστα έχει ενισχύσει κάποιους απ' αυτούς στο μαρτύριο. Έτσι, το Πνεύμα αφυπνίζει σ' όλους τους μαθητές του Χριστού τη νοσταλγία και τη δράση, ώστε αυτοί κάποτε να ενωθούν ειρηνικά-όπως το ζήτησε ο Χριστός-σε μία ποιμνη υπό ένα Ποιμένα. Για την επιτυχία του σκοπού αυτού, η Μητέρα Εκκλησία προσεύχεται, ελπίζει και δρα αδιαλείπτως, προτρέποντας τα τέκνα της σε καθαρμό και ανακαίνιση, ώστε να λάμψει λαμπρότερα το σημείο του Χριστού στο πρόσωπο της Εκκλησίας.»

Απόσπασμα από το: Στ. Χαρκιανάκι, *Το περί Εκκλησίας σύνταγμα της Β' Βατικανής Συνόδου*, Θεσσαλονίκη, 1969, σ. 137, στο: Καραχάλιας Σ., Μπράτη Π., Πασσάκος Δ., Φίλιας Γ., *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 32. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C117/510/3333,13446/> (15-7-16).

ΒΘ: I.ii.

* * *

Η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία στον σύγχρονο κόσμο

«Η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία είναι εξαπλωμένη σε ολόκληρο σχεδόν το σύγχρονο κόσμο. Οι πολυπληθέστερες περιοχές σε ρωμαιοκαθολικούς είναι ορισμένες χώρες της Ευρώπης (Ιταλία, Ισπανία, Βέλγιο, Ελβετία, Πολωνία), σχεδόν όλες οι χώρες της Λατινικής Αμερικής, καθώς και οι χώρες της νοτιοανατολικής Ασίας (κυρίως τα νησιά των Φιλιππίνων). Αλλά και σε όλο τον υπόλοιπο κόσμο η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία έχει μέλη.

Στην Ελλάδα υπάρχουν μικρότερες ή μεγαλύτερες ρωμαιοκαθολικές κοινότητες στις μεγάλες, κυρίως, πόλεις. Αρκετοί ρωμαιοκαθολικοί βρίσκονται σε νησιά των Κυκλάδων (κυρίως τη Σύρο και την Τήνο) και του Ιονίου (Κέρκυρα). Στην Αθήνα έχει την έδρα της η Αρχιεπισκοπή της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας, δηλαδή η κεντρική εκκλησιαστική της διοίκηση στην Ελλάδα.»

Καραχάλιας Σ., Μπράτη Π., Πασσάκος Δ., Φίλιας Γ., *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 32. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C117/510/3333,13446/> (15-7-16).

ΒΘ: I.ii.

* * *

Η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία στην ανατολή τα χρόνια της Οθωμανικής αυτοκρατορίας

«Από την Οθωμανική Αυτοκρατορία, οι Καθολικοί αντιμετώπιζονταν με καχυποψία, επειδή θεωρούνταν εξαρτώμενοι από τον Πάπα της Ρώμης, ο οποίος φιλοδοξούσε να συνενώσει τους Χριστιανούς της Δύσης και της Ανατολής εναντίον του κράτους των Οθωμανών. Αλλά και η Ορθόδοξη Εκκλησία δοθείσης της ευκαιρίας, δεν παρέλειπε να καταπιέζει την Καθολική κατά την Οθωμανική περίοδο. Μέσα σ' αυτά τα πλαίσια, οι ηγεμόνες της Δύσης ανέλαβαν την προστασία και της ελεύθερης άσκησης της λατρείας και της διαβίωσης των Καθολικών της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Ιδιαίτερα η Γαλλία, με διακρατική συμφωνία -διομολόγηση- έθεσε υπό την προστασία της τα κάθε είδους εκκλησιαστικά ιδρύματα και κοινότητες και φρόντιζε για την έκδοση του οθωμανικού "βερατίου" με το οποίο καθοριζόταν η δικαιοδοσία του Επισκόπου επί των πιστών της επαρχίας του.»

Η Καθολική Εκκλησία στην Τήνο, Ιστορική εξέλιξη της Καθολικής Εκκλησίας στον Ελλαδικό χώρο. Ανακτήθηκε από: <http://www.catholic.gr/history.html> (15-7-16).

ΒΘ: I.ii.

* * *

Η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία στη διάρκεια του ύστερου μεσαίωνα

«Ήδη από τα τέλη του 13ου αι. οι βασιλείς στην Αγγλία και ιδίως στη Γαλλία προσπάθησαν με τη βοήθεια των αστών (εμπόρων, τραπεζιτών και βιοτεχνών) να υποτάξουν τους φεουδάρχες και να συγκροτήσουν ισχυρά κράτη. Στην προσπάθειά του αυτή ο βασιλιάς της Γαλλίας βρέθηκε αντιμέτωπος με τον πάπα και τον υποχρέωσε, με τη σύμφωνη γνώμη μιας γενικής συνέλευσης στην οποία συμμετείχαν και αστοί, να μεταφέρει την έδρα του από τη Ρώμη στην Αβινιόν (1309-1378). Το γεγονός αυτό αποτέλεσε την αποκαλούμενη αιχμαλωσία της Αβινιόν, μια από τις μεγαλύτερες ταπεινώσεις που δέχθηκε ποτέ η κεφαλή της καθολικής εκκλησίας. Η ταπείνωση της Αβινιόν και κάποια φαινόμενα διαφθοράς (φιλαργυρία, εξαγορά αξιωμάτων και ευνοιοκρατία) στους κόλπους της ιεραρχίας συνέβαλαν στο να τραυματιστεί το ηθικό κύρος της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας και να αρχίσει να διατυπώνεται ήδη από τα τέλη του Μεσαίωνα το αίτημα για θρησκευτική μεταρρύθμιση.»

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μπαρούτας Κ., *Ιστορία του μεσαιωνικού και του ύστερου κόσμου, 565-1815. Β' Γενικού Λυκείου, Γενικής Παιδείας*, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 4.8. Ανακτήθηκε από:
<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B131/756/4973,22669/> (15-7-16).

ΒΘ: Ι.ii.

* * *

Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία: Επιστήμη και Τεχνολογία στο μεσαίωνα

«Μεγάλη σημασία για την πορεία των επιστημών στη δυτική Ευρώπη έχει η ίδρυση των πανεπιστημίων, λίγο πριν από το τέλος του 12ου αιώνα. Τα πρώτα πανεπιστήμια ιδρύθηκαν στην Μπολόνια, την Οξφόρδη και το Παρίσι με την υποστήριξη αλλά και τον έλεγχο της Εκκλησίας. Οι αντιπαραθέσεις για επιστημονικά θέματα και θεολογικά ζητήματα, στο πλαίσιο των πανεπιστημίων, προκάλεσαν την ανάγκη να ερευνηθεί ο φυσικός κόσμος, γεγονός που αποτέλεσε σταθμό στην πνευματική πορεία της Ευρώπης και συντέλεσε στην αναγέννηση των γραμμάτων και των τεχνών.»

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μπαρούτας Κ., *Ιστορία του μεσαιωνικού και του ύστερου κόσμου, 565-1815. Β' Γενικού Λυκείου, Γενικής Παιδείας*, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 5.2. Ανακτήθηκε από:
<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B131/756/4974,22671/> (15-7-16).

ΒΘ: Ι.ii.

* * *

Οι αλλαγές του 13ου αι. και η κρίση της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας

«Οι οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές μεταβολές επηρέασαν συνολικά τον πολιτισμό. Όλες οι αξίες που είχε αποδεχθεί το καθεστώς της φεουδαρχίας αμφισβητήθηκαν, ενώ και η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία δέχθηκε έντονη κριτική. Η τελευταία, για να κερδίσει τη μάχη με τις νέες πνευματικές δυνάμεις, επιδίωξε να θέσει υπό τον έλεγχο της τα Πανεπιστήμια, όπου

επιχείρησε να συμφιλιώσει το θρησκευτικό δόγμα με τη φιλοσοφία και την κλασική επιστημονική παράδοση, καθώς και με τον αραβικό πολιτισμό, προκειμένου να ανανεώσει τον πνευματικό της σπλισμό. Οι πνευματικές ζυμώσεις, πάντως, ξεπέρασαν σε πολλά Πανεπιστήμια τα δογματικά όρια και προχώρησαν στην έρευνα του φυσικού κόσμου.»

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μπαρούτας Κ., *Ιστορία του μεσαιωνικού και του ύστερου κόσμου, 565-1815. Β' Γενικού Λυκείου, Γενικής Παιδείας*, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 6.1. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B131/756/4975,22674/> (15-7-16).

ΒΘ: I.ii.

* * *

Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία και Αναγέννηση

«Ήδη από τα τέλη του Μεσαίωνα το ηθικό κύρος της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας ανάμεσα στους πιστούς άρχισε να υποχωρεί. Όλο και περισσότερες διαμαρτυρίες διατυπώνονταν για τη διοικητική ανεπάρκεια, την υπερβολική πολυτέλεια της αυλής και την ηθική ακόμη διαφθορά πολλών από τους εκκλησιαστικούς αξιωματούχους. Σε μια εποχή, κατά την οποία νέοι κοινωνικοί, οικονομικοί και πνευματικοί ορίζοντες ανοίγονταν στους Ευρωπαίους, η πλειονότητα του κλήρου, ιδίως του κατώτερου, ζούσε μέσα στην αμάθεια και η Εκκλησία εξακολουθούσε να ελέγχει τους πιστούς με τη διαρκή απειλή του κακού και να εφευρίσκει τρόπους άφεσης των αμαρτιών, μεταξύ των οποίων και τα έγγραφα άφεσης αμαρτιών, τα λεγόμενα συγχωροχάρτια.

Η αντίδραση στις αδυναμίες αυτές της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας δεν άργησε να εκδηλωθεί από τους φορείς του ανθρωπιστικού κινήματος. Αυτοί έθεσαν ως στόχο την αναζήτηση του αυθεντικού πνεύματος του Χριστιανισμού στη μελέτη της Αγίας Γραφής, χωρίς τις παρερμηνείες των σχολιαστών του Μεσαίωνα. Προϋπόθεση της αναζήτησης αυτής ήταν η άμεση επαφή με ιερά κείμενα, την οποία κατέστησαν δυνατή η πρόοδος της τυπογραφίας και οι μεταφράσεις της Αγίας Γραφής σε λαϊκή γλώσσα ήδη από το πρώτο μισό του 16ου αιώνα.

Η κρίση στη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία ήταν φαινόμενο σύνθετο και συνδεόταν με το πνεύμα της Αναγέννησης. Για το λόγο αυτό, εκτός από τη βασική θρησκευτική διάστασή του, έλαβε επίσης κοινωνικό και πολιτικό χαρακτήρα, όπως θα διαπιστώσουμε στη συνέχεια.»

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μπαρούτας Κ., *Ιστορία του μεσαιωνικού και του ύστερου κόσμου, 565-1815. Β' Γενικού Λυκείου, Γενικής Παιδείας*, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 6.4. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B131/756/4975,22677/> (15-7-16).

ΒΘ: I.ii.

* * *

Η κρίση στους κόλπους της δυτικής χριστιανοσύνης κατά τον 14ο και 15ο αιώνα

«Η απόλυτη εξουσία της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας την οδήγησε σε αυθαιρεσίες που επέφεραν κρίση. Από το 14ο αιώνα η παπική δύναμη άρχισε να δέχεται πλήγματα στο κύρος της (υπήρξε εποχή, το 1378-1415, όταν η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία είχε δύο Πάπες, έναν με έδρα τη Ρώμη και άλλον με έδρα την Αβινιόν της Γαλλίας, δηλαδή είχαμε παπικό σχίσμα). Ο λαός θεώρησε δυσβάστακτη την φορολογία που είχε επιβληθεί από τον Πάπα προκειμένου να καλυφθούν τα

υπέρογκα ποσά που είχαν δαπανηθεί σε πολέμους και για την ανέγερση των πολυτελών οικοδομημάτων. Ο λαός ήταν δυσαρεστημένος και απογοητευμένος από το χαμηλό ηθικό επίπεδο του κλήρου. Η αναγκαιότητα για **κάθαρση** ήταν προφανής.

Μοναχοί και θεολόγοι όπως ο Σαβοναρόλα στην Ιταλία (+1498), ο Ιωάννης Χους στην Πράγα (+1415), ο Ουίκλιφ στην Αγγλία (+1374) επιδίωκαν με πύρινα κηρύγματα να κλονίσουν το τείχος της διαφθοράς που απομάκρυνε το λαό από την γνησιότητα της πίστης του. Η κατάληξη των περισσότερων μεταρρυθμιστών ήταν τα βασανιστήρια και ο θάνατος στην πυρά που επιβαλλόταν από την Ιερά Εξέταση, το εκκλησιαστικό δικαστήριο που λειτουργούσε από τον 12ο αι. Αμφισβητήσεις, όμως, προέρχονταν και από υψηλόβαθμα διοικητικά στελέχη της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας, που σιωπηρά, δεν αναγνώριζαν τον Πάπα ως κεφαλή της Εκκλησίας αλλά τις Οικουμενικές Συνόδους.

Παράλληλα, το 15ο αιώνα πλήθος νέες ιδέες και γεγονότα σε Ανατολή και Δύση κλόνισαν τη **θεοκρατική** αντίληψη του Μεσαίωνα και προετοίμασαν την Αναγέννηση. Στην Ιταλία έκανε την εμφάνισή του ο Ανθρωπισμός (Ουμανισμός) που γρήγορα διαδόθηκε στην Ισπανία, στη Γαλλία, στην Αγγλία, στις Κάτω Χώρες και στη Γερμανία. Ο Ανθρωπισμός χαρακτηριζόταν από «στροφή προς τις πηγές», δηλαδή τη μελέτη των αρχαίων συγγραμμάτων. Οι Ευρωπαίοι γνώρισαν και άρχισαν να χρησιμοποιούν τις φιλοσοφικές μεθόδους και τον τρόπο σκέψης των αρχαίων Ελλήνων, αναζητώντας ατομικά την αλήθεια και απορρίπτοντας την αυθεντία της Εκκλησίας που ίσχυε ως τότε. Κατά τη διάρκεια του Μεσαίωνα, η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία είχε επικεντρωθεί στις συζητήσεις σχετικά με τον Θεό εκλογικεύοντας τη διδασκαλία της. Οι Ανθρωπιστές, όμως, μετακίνησαν το κέντρο του ενδιαφέροντος από τον Θεό στον άνθρωπο. Η ανθρώπινη σοφία έγινε το μέτρο κατανόησης των πάντων. Οι συνειδήσεις των ανθρώπων προετοιμάστηκαν να δεχτούν νέες ερμηνείες για το θεσμό της Εκκλησίας και για τη σωτηρία του ανθρώπου.»

Καραχάλιας Σ., Μπράτη Π., Πασσάκος Δ., Φίλιας Γ., *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 27. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C117/510/3332,13441/> (15-7-16).

ΒΘ: I.ii.

* * *

Η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία κατά το Μεσαίωνα

«Μέχρι το 14ο αιώνα το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού της Ευρώπης ήταν ρωμαιοκαθολικοί χριστιανοί. Η **Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία** κατείχε μεγάλες εκτάσεις γης που αυξάνονταν συνεχώς από τις δωρεές ηγεμόνων και πιστών. Εκτός από την οικονομική δύναμη διέθετε ένα οργανωμένο διοικητικό σύστημα που της επέτρεπε να ελέγχει πνευματικά ολόκληρη την Ευρώπη.

Οι αρμοδιότητες της Εκκλησίας δεν περιορίζονταν μόνο σε θρησκευτικά ζητήματα αλλά και σε πολλές άλλες δραστηριότητες της κοινωνικής ζωής. Για τους λόγους αυτούς ο πάπας, ο επικεφαλής της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας, είχε μεγάλη ισχύ και μπορούσε να παρεμβαίνει στις πολιτικές εξελίξεις.

Κατά το Μεσαίωνα η ζωή των ανθρώπων ρυθμίζεται από τις χριστιανικές τελετές και γιορτές. Κάθε μέρα φέρει το όνομα ενός αγίου και το ρολόι του ενοριακού ναού μετρά τον καθημερινό χρόνο. Τα μυστήρια, όπως η βάπτισμα και ο γάμος, σηματοδοτούν τα μεγάλα βήματα της ζωής των χριστιανών.

Το έντονο θρησκευτικό συναίσθημα επηρεάζει αποφασιστικά όλες τις πτυχές της ζωής του μεσαιωνικού ανθρώπου. Η έλλειψη όμως πνευματικής καθοδήγησης από την Εκκλησία οδηγεί

στη διαμόρφωση λαϊκής θρησκευτικότητας με αποκλίσεις από τα επίσημα δόγματα. Ταυτόχρονα, το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την έλλειψη μόρφωσης οδηγεί το λαό σε δεισιδαιμονίες και προλήψεις, τις οποίες αντιμετωπίζει με τη μαγεία.

Η Εκκλησία χρησιμοποιεί μέρος από τα πλούτη της για να βοηθήσει τους φτωχούς και τους ασθενείς, ιδρύοντας και συντηρώντας νοσοκομεία και άλλα ευαγή ιδρύματα. Παράλληλα, διασώζει την πολιτιστική κληρονομιά και οργανώνει την εκπαίδευση. Στα μοναστήρια οι μοναχοί αντιγράφουν τα χειρόγραφα και ιδρύουν τα πρώτα σχολεία. Αργότερα, κυρίως από τον 11ο αιώνα, αναπτύσσονται τα επισκοπικά σχολεία στις πόλεις. Πάπες και επίσκοποι θέτουν υπό την προστασία τους

τα πανεπιστήμια τα οποία αρχίζουν να ιδρύονται από τα τέλη του 12ου αιώνα.

Παράλληλα, η Εκκλησία προσπαθεί να περιορίσει τη βία και τις λεηλασίες σε βάρος των κληρικών και των απλών ανθρώπων, που προκαλούνται από τις συνεχείς συγκρούσεις των στρατιωτικών δυνάμεων των φεουδαρχών. Για το σκοπό αυτό καθιερώνονται με όρκο και επιβάλλονται με ποινή αφορισμού για τους παραβάτες δύο ρυθμιστικοί κανόνες, η **Ειρήνη του Θεού και η Ανακωχή του Θεού**. Με τον πρώτο λαμβάνονται μέτρα για την προστασία των αδυνάτων και με τον δεύτερο απαγορεύονται οι εχθροπραξίες ορισμένες περιόδους του έτους και για το υπόλοιπο διάστημα ορισμένες μέρες της εβδομάδας.»

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μεσαιωνική και Νεότερη Ιστορία. Β' Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 6.2.2.

Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-B107/755/4962,22628/> (15-7-16).

ΒΘ: I.ii.

* * *

Η κρίση στη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία και οι ανθρωπιστές

«Στο τέλος του Μεσαίωνα η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία βρίσκεται σε κρίση και δεν μπορεί να ανταποκριθεί στις θρησκευτικές ανάγκες των πιστών, που τώρα είναι πιο προσωπικές. Οι φωνές διαμαρτυρίες για την ηθική διαφθορά ολοένα και πληθαίνουν. Οι ανώτεροι κληρικοί ανταγωνίζονται τους ηγεμόνες στην πολυτέλεια χωρίς να ενδιαφέρονται για το ποίμνιο τους, ενώ οι κατώτεροι είναι παραμελημένοι και ζουν μέσα στην αμάθεια. Οι χριστιανοί είναι θορυβημένοι από τους συνεχείς πολέμους, τις επιδημίες και τις προφητείες για το τέλος του κόσμου. Χωρίς πνευματική καθοδήγηση, βρίσκονται σε σύγχυση και κυριαρχούνται από την ιδέα του θανάτου και την αγωνία για τη σωτηρία της ψυχής τους. Η Εκκλησία όχι μόνο αδυνατεί να ανταποκριθεί στις ανησυχίες των πιστών αλλά και εκμεταλλεύεται το μεταθανάτιο φόβο τους για την κόλαση πουλώντας έγγραφα άφεσης αμαρτιών, τα λεγόμενα **συγχωροχάρτια**.

Οι ανθρωπιστές καταδικάζουν αυτές τις πρακτικές της Εκκλησίας καθώς και τις δεισιδαιμονίες του λαού και αντιπροτείνουν μια ειλικρινή πίστη βασισμένη στο αληθινό μήνυμα του Χριστού. Υποστηρίζουν ότι αυτό θα το κατανοήσουν οι πιστοί με την άμεση επαφή τους με το θείο λόγο μέσω των μεταφράσεων της Αγίας Γραφής σε λαϊκή γλώσσα και χωρίς τη μεσολάβηση της επίσημης ερμηνείας των ιερών κειμένων από την Εκκλησία.»

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μεσαιωνική και Νεότερη Ιστορία. Β' Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 7.1.3.

Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-B107/755/4963,22634/> (15-7-16).

ΒΘ: I.ii.

* * *

ΒΘ. I.iii: Προτεσταντικές Ομολογίες

Μεταρρύθμιση

«Η Θρησκευτική Μεταρρύθμιση, ή Μεταρρύθμιση του 16ου αιώνα, ήταν ένα θρησκευτικό κίνημα του 16ου αιώνα, που συνέβη στην Ευρώπη και ίδρυσε τον Προτεσταντισμό ως τρίτο μεγάλο κλάδο του Χριστιανισμού. Ο Προτεσταντισμός πήγασε από την αντίθεση με την Καθολική Εκκλησία και τις πρακτικές της. Οι τρεις κλάδοι του Χριστιανισμού είναι η Ορθοδοξία, ο Καθολικισμός και ο Προτεσταντισμός (ή Διαμαρτύρηση).

Ξεκίνησε στη Γερμανία το 1517, όταν στις 31 Οκτωβρίου ο Μαρτίνος Λούθηρος συνέταξε τις 95 θέσεις του, όπου θυροκόλλησε στην είσοδο της μητρόπολης της Βιτεμβέργης, στις οποίες καταδίκασε την πώληση συγχωροχαρτιών και την απόλυτη εξουσία του Πάπα. Τελικά ολοκληρώθηκε το 1648 με τη Συνθήκη της Βεσφαλίας. Εξαπλώθηκε στη Γερμανία την Πολωνία, την Βοημία, την Μοραβία, την Ουγγαρία και την Τρανσυλβανία. Η Παπική Εκκλησία τον κήρυξε αιρετικό αλλά με την υποστήριξη των Γερμανών αριστοκρατών, και του λαού, κατάφερε να περάσει τις αλλαγές που πρότεινε. Κύριοι πρωταγωνιστές της θρησκευτικής μεταρρύθμισης ήταν, εκτός από τον Λούθηρο, ο Ιωάννης Καλβίνος και ο Ούλριχ Ζβίγγλιος.

Η θεωρία της Μεταρρύθμισης εμπερικλείει τις βασικές αρχές του σύγχρονου Προτεσταντισμού.»

Wikipedia, Μεταρρύθμιση. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%B5%CF%84%CE%B1%CF%81%CF%8D%CE%B8%CE%BC%CE%B9%CF%83%CE%B7> (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Προτεσταντισμός

«Ο Προτεσταντισμός αποτελεί έναν από τους μεγάλους κλάδους του Χριστιανισμού. Ως κίνημα Μεταρρύθμισης εμφανίστηκε το 16ο αιώνα στη Γερμανία, με πρωτεργάτη του το Μαρτίνο Λούθηρο. Το όνομα προέρχεται από την λατινική "**Protestantismus**" που σημαίνει *διαμαρτυρία*, απ' όπου & οι έτερες ονομασίες *Διαμαρτυρόμενη Εκκλησία*, *Διαμαρτυρόμενοι*.»

Wikipedia. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CF%81%CE%BF%CF%84%CE%B5%CF%83%CF%84%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82> (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Η Μεταρρύθμιση του Λούθηρου

«Η αντίδραση στις αδυναμίες της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας εκδηλωνόταν περισσότερο στις γερμανικές χώρες. Στον πληθυσμό προκαλούσε μεγάλη δυσαρέσκεια η οικονομική επιβάρυνση που υφίστατο από την Εκκλησία με σκοπό την ανέγερση μεγαλοπρεπών οικοδομημάτων στη Ρώμη. Στη λαϊκή αυτή δυσαρέσκεια πρέπει να προσθέσουμε και την προσπάθεια των Γερμανών ηγεμόνων να απαλλαγούν από την παπική επιρροή και την επικυριαρχία του αυτοκράτορα.

Η αφορμή δόθηκε το 1515, όταν ο πάπας Λέων Γ έδωσε την άδεια για μαζική έκδοση και πώληση εγγράφων άφεσης αμαρτιών (συγχωροχαρτιών). Ο εμπορευματοποιημένος τρόπος διάθεσης τους από τον μοναχό Τέτζελ στη Γερμανία και η διακήρυξή του ότι μόλις ακουστεί ο ήχος από τα χρήματα που πληρώνονται για το συγχωροχάρτι, οι ψυχές μεταπηδούν από το Καθατήριο στον Παράδεισο», προκάλεσαν την έντονη αντίδραση του γερμανού μοναχού και θεολόγου Μαρτίνου Λουθήρου.

Ο Λούθηρος διαμαρτυρόμενος θυροκόλλησε, τον Οκτώβριο του 1517, σε εκκλησία της Βιτεμβέργης έναν κατάλογο από 95 θέσεις, δηλαδή επιχειρήματα που καταδίκάζαν τα συγχωροχάρτια και αμφισβητούσαν τις παπικές απόψεις και σε άλλα δογματικά ζητήματα. Ο πάπας αντέδρασε αφορίζοντας τον Λούθηρο ως αιρετικό. Ο Λούθηρος όμως έκαψε δημόσια το έγγραφο (βούλλα) του αφορισμού του (1520). Η θρησκευτική αυτή διαμάχη θορύβησε τον αυτοκράτορα της Αγίας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας (Γερμανίας) Κάρολο Ε', ο οποίος, φοβούμενος διάσπαση της ενότητας των γερμανικών χωρών, κάλεσε τον Λούθηρο να απολογηθεί ενώπιον της Δίαιτας στην πόλη Βορμς (Worms). Όταν ο Λούθηρος αρνήθηκε να αναιρέσει τις απόψεις του, η Δίαιτα τον καταδίκασε ως αιρετικό και τον έθεσε εκτός νόμου. Ο Λούθηρος σώθηκε τότε χάρη στην επέμβαση του εκλέκτορα της Σαξονίας, ο οποίος τον έκρυψε στον πύργο του, στο Βάρτμπουργκ.

Το κήρυγμα του Λουθήρου, ως τοπικό θρησκευτικό κίνημα, αλλά και ως πυρήνας μιας ευρύτερης μεταρρυθμιστικής έκρηξης, είχε αποφασιστική επίδραση στην κοινωνική, πολιτική και οικονομική πραγματικότητα, όχι μόνον της Γερμανίας αλλά και ολόκληρης της Ευρώπης. Όταν το 1529 η Δίαιτα αποκήρυξε το Λουθηρανισμό, οι γερμανοί ηγεμόνες που ήταν οπαδοί του Λουθήρου αντιτάχθηκαν και διαμαρτυρήθηκαν για τη δίωξη των θρησκευτικών τους πεποιθήσεων. Η διαμαρτυρία αυτή, από την οποία ονομάστηκαν και προτεστάντες ή διαμαρτυρόμενοι (από το λατινικό ρήμα *protestor*: διαμαρτύρομαι), δεν είχε κανένα αποτέλεσμα. Τον επόμενο χρόνο υπέβαλαν στη Δίαιτα που συγκλήθηκε στην γερμανική πόλη Αυγούστα υπόμνημα με τις βασικές αρχές του λουθηρανισμού, γνωστό ως Ομολογία της Αυγούστας (1530).

Η αναμενόμενη σύγκρουση των μεταρρυθμιστών με τις αυτοκρατορικές δυνάμεις εκδηλώθηκε τελικά και έλαβε τη μορφή γενικευμένου εμφυλίου πολέμου. Στο τέλος ο αυτοκράτορας αναγκάστηκε να συμβιβαστεί με την Ειρήνη της Αυγούστας (1555), η οποία αναγνώριζε τη νομιμότητα του Λουθηρανισμού και το δικαίωμα κάθε ηγεμόνα να επιβάλλει στην περιοχή της δικαιοδοσίας του το δόγμα που επιθυμούσε. Με τη συνθήκη αυτή η Γερμανία διαιρέθηκε σε κράτη καθολικά και διαμαρτυρόμενα.»

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μπαρούτας Κ., *Ιστορία του μεσαιωνικού και του ύστερου κόσμου, 565-1815. Β' Γενικού Λυκείου, Γενικής Παιδείας*, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 6.4. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B131/756/4975,22677/> (15-7-16).

ΒΘ. Ι.iii.

* * *

Η προτεσταντική μεταρρύθμιση

«Η μαζική πώληση συγχωροχαρτιών στη Γερμανία προκάλεσε την έντονη αντίδραση του μοναχού και θεολόγου Μαρτίνου Λουθήρου (1483-1546). Τον Οκτώβριο του 1517 θυροκόλλησε σε ναό της Βιτεμβέργης ένα κατάλογο με 95 θέσεις, δηλαδή επιχειρήματα με τα οποία καταδίκασε τα συγχωροχάρτια και υποστήριζε τις απόψεις του για τη θρησκεία.

Ο πάπας προχώρησε στον αφορισμό του (1520), όμως αυτός έκαψε δημόσια το σχετικό έγγραφο, τη βούλα.

Η διδασκαλία του Λουθήρου, ο οποίος υποστήριζε ότι σωτηρία της ψυχής είναι αποτέλεσμα μόνο της πίστης, διαδόθηκε με μεγάλη ταχύτητα στη Γερμανία (Αγία Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία). Ο αυτοκράτορας όμως Κάρολος Ε΄, που φοβόταν διάσπαση του κράτους, έθεσε το Λουθηρο εκτός νόμου ως αιρετικό και αποκήρυξε το Λουθηρανισμό. Οι οπαδοί του Λουθήρου και οι γερμανοί ηγεμόνες που τον υποστήριζαν διαμαρτυρήθηκαν και για το λόγο αυτό ονομάστηκαν διαμαρτυρόμενοι ή προτεστάντες. Ακολούθησε γενικευμένη σύρραξη μεταξύ των οπαδών του Λουθήρου και των δυνάμεων του αυτοκράτορα, που τερματίστηκε με την υπογραφή της Ειρήνης της Αυγούστας (1555). Η συνθήκη αυτή αναγνώριζε τη νομιμότητα του Λουθηρανισμού και το δικαίωμα κάθε ηγεμόνα να επιβάλει στην επικράτειά του το δόγμα που ήθελε. Με τον τρόπο αυτό η Γερμανία διαιρέθηκε σε κρατίδια ρωμαιοκαθολικά και σε κράτη διαμαρτυρόμενα.

Η Μεταρρύθμιση διαδόθηκε και σε άλλες χώρες με διάφορες παραλλαγές, προκαλώντας την αντίδραση της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας. Ακολούθησε περίοδος συγκρούσεων με αποκορύφωμα τη σφαγή στο Παρίσι δύο χιλιάδων Γάλλων προτεστάντων ή καλβινιστών (Ουγενότων), δηλαδή οπαδών του Γάλλου μεταρρυθμιστή Καλβίνου (1509-1564), τη νύκτα του Αγίου Βαρθολομαίου (24 Αυγούστου 1572). Μετά από αρκετές δεκαετίες αιματηρών πολέμων αποκαταστάθηκε τελικά η ειρήνη με το Διάταγμα της Νάντης (1598), που αναγνώριζε το δικαίωμα των καλβινιστών να ασκούν ελεύθερα τη λατρεία τους υπό ορισμένες όμως προϋποθέσεις.»

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μεσαιωνική και Νεότερη Ιστορία. Β' Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 7.1.3. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-B107/755/4963,22634/> (15-7-16).

ΒΘ. Ι.iii.

* * *

Μεταρρύθμιση: μια ανάγνωση της Ελληνικής Ευαγγελικής Εκκλησίας

«Επικρατεί γενικά μία πλάνη σχετικά με το αναμορφωτικό θρησκευτικό κίνημα του 16ου αιώνα. Πολλοί το αντιλαμβάνονται σαν μία από τις εκδηλώσεις της Αναγεννήσεως των γραμμάτων, των τεχνών και των επιστημών. Βέβαια είναι αναμφισβήτητο ότι η διάδοση των γραμμάτων συνετέλεσε στην αφύπνιση πολλών συνειδήσεων. Αλλά πραγματικά από Χριστιανική σκοπιά μόνο από τον Θεό ήταν το έργο. Γιατί η αναμόρφωση δεν ζήτησε να δώσει νέα ερμηνεία του Χριστιανισμού στον κόσμο ούτε ζήτησε να εκμοντερνίσει την εκκλησία όπως κοινώς πιστεύεται. Το αναμορφωτικό εκείνο κίνημα είχε σαν σκοπό να μας επαναφέρει στην αρχική απλή χριστιανική διδασκαλία των αποστολικών χρόνων. Οι βασικές αρχές της μπορούν να συνοψιστούν στα εξής:

1. Η απόλυτη αυθεντία της Αγίας Γραφής, και το ατομικό δικαίωμα καθενός Χριστιανού να έχει και να μελετά ατομικά τον Λόγο του Θεού στην μητρική του γλώσσα.

2. Η δικαίωση του αμαρτωλού δια της πίστεως στον Χριστό, τον μόνο μεσίτη μεταξύ Θεού και ανθρώπων.

3. Η ισότητα των πιστών και η συμμετοχή των μελών της εκκλησίας στην διοίκησή της. Παρά τους διωγμούς, την ιερά εξέταση, τα βασανιστήρια και την χρησιμοποίηση της πολιτικής εξουσίας, το φως νίκησε και η Ευαγγελική εκκλησία εδραιώθηκε στην υφήλιο με εκατοντάδες εκατομμύρια πιστών σε όλη τη γη.»

Κυριακάκης Μ., Η Αναμόρφωση του 16ου αιώνα. Ανακτήθηκε από:

http://www.gec.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=11:--16-&catid=2:arxeio-arthron-kai-khrugmaton&Itemid=4

ΒΘ. I.iii.

* * *

Μεταρρύθμιση: μια ανάγνωση της Ελληνικής Ευαγγελικής Εκκλησίας

«Έτσι ονομάζεται στην ιστορία της Χριστιανικής εκκλησίας, η εξέγερση που σημειώθηκε τον 16ο αιώνα στην δυτική και κεντρική Ευρώπη, εναντίον των ετεροδιδασκαλιών και των καταχρήσεων, που είχαν εισχωρήσει στην εκκλησία. Πρώτος ο Λούθηρος στην Γερμανία αλλά και αμέσως μετά ο Ζβίγγλιος και ο Καλβίνος στην Ελβετία, ύψωσαν την φωνή τους εναντίον της θρησκευτικής καταπτώσεως, που βασιλεύε στην εκκλησία και στην κοινωνία, και κάλεσαν τους Χριστιανούς σε πνευματικότερο Χριστιανισμό. Οι αρχηγοί αυτοί δεν κήρυξαν νέα θρησκεία, ούτε ζήτησαν να ιδρύσουν νέα Χριστιανική εκκλησία.

Εάν σαν συνέπεια της εξεγέρσεώς τους και του κηρύγματός τους δημιουργήθηκε μέγα ρήγμα στην υπάρχουσα εκκλησία και μεγάλο τμήμα της αποσπάστηκε και αποτέλεσε εκκλησία ανεξάρτητη της εξουσίας του Πάπα, αυτό δεν αποτελούσε τον σκοπό της αναμορφωτικής κινήσεως. Η αναμόρφωση του 12ου αιώνα απέβλεπε αποκλειστικά στην διόρθωση των κακώς κειμένων στην εκκλησία και στον καθαρισμό της χριστιανικής θρησκείας από όλες τις ανθρώπινες προσθήκες και μεταβολές, που βαθμιαία είχαν επέλθει στην διδασκαλία, την λατρεία και την διοίκηση της εκκλησίας, διαμέσου χιλιών ετών αμάθειας και πνευματικού σκοταδιού.

Οι αναμορφωτές διαμαρτυρήθηκαν εναντίον της αξιοθρήνητης καταστάσεως της εκκλησίας και ζήτησαν να επανέλθει αυτή στη διδασκαλία και στην απλότητα της εκκλησίας των πρώτων τριών αιώνων. Για τούτο και αποκαλέστηκε το κίνημά τους Διαμαρτύρηση ή Προτεσταντισμός. Το κίνημα αυτό απέβλεπε στην εσωτερική αναμόρφωση της εκκλησίας, όχι στην διάσπασή της. Η διάσπαση επήλθε γιατί ο Παπισμός δεν δέχτηκε καμία αναμόρφωση, αλλά αφόρισε και καταδίωξε και εκδίωξε από την εκκλησία, εκείνους, που ζητούσαν την διόρθωση των κακώς κειμένων. Έτσι δημιουργήθηκε η Αναμορφωμένη ή Ευαγγελική εκκλησία, από εκείνους που έτσι διώχτηκαν και αφορίστηκαν, αφού άλλωστε καταβλήθηκε υπέρτατη προσπάθεια εκ μέρους του παπισμού, ώστε διαμέσου της κοσμικής εξουσίας να καταπνιγεί η διαμαρτύρηση δια πυρός και σιδήρου. Αλλά η προσπάθεια αυτή απέτυχε [...].

Η θρησκευτική αναμόρφωση του 16ου αιώνα δεν είχε σαν μοναδικό αποτέλεσμα την επάνοδο μεγάλου τμήματος της χριστιανικής εκκλησίας στην καθαρότητα και στην απλότητα του Αποστολικού Χριστιανισμού. Υπήρξε μεγάλος συντελεστής στην ίδρυση και των πολιτικών ελευθεριών, που αποτελούν τον ακρογωνιαίο λίθο του σημερινού πολιτισμού-στην καθιέρωση της ελευθερίας της σκέψεως και του λόγου και στην αναγνώριση της λαϊκής κυριαρχίας και των δικαιωμάτων του λαού. Γιατί η αναμόρφωση έσπασε τις αλυσίδες που η πανίσχυρη εκκλησία του Μεσαίωνα είχε σφυρηλατήσει για τις συνειδήσεις των ατόμων και των κοινωνιών.

Και το κατόρθωσε αυτό η Αναμόρφωση του 16ου αιώνα α) Με την απελευθέρωση της Αγίας Γραφής από τους περιορισμούς, με τους οποίους η εκκλησία του Μεσαίωνα την είχε περικλείσει. Η δε Αγία Γραφή, που παραδόθηκε ελεύθερα στους λαούς της γης με την μετάφρασή της σε όλες

τις γλώσσες της υφηλίου, αφύπνισε τις ψυχές των ανθρώπων και τους δίδαξε την αληθινή θρησκεία του Ιησού Χριστού. β) Με την διακήρυξη των μεγάλων αρχών του Προτεσταντισμού, δηλαδή του δικαιώματος της ελεύθερης μελέτης και ερμηνείας του Θείου Λόγου, που έχει κάθε άνθρωπος και της απαλλαγής του ανθρώπου από τα νεκρά έργα του Ιουδαϊκού νόμου, τους κενούς τύπους και ιεροτελεστίες με τα οποία οι άνθρωποι βαθμιαία έντυσαν και έκαναν αγνώριστη την απλή και ζωντανή θρησκεία του Ιησού Χριστού.»

Καλοποθάκη Δ., Η Ευαγγελική Αναμόρφωση. Ανακτήθηκε από:

http://www.gec.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=10:2009-10-02-06-03-25&catid=2:arxio-arthron-kai-khrugmaton&Itemid=4 (15-7-16).

ΒΘ. Ι.iii.

* * *

Μαρτίνος Λούθηρος και Μεταρρύθμιση

«Ο Λούθηρος γεννήθηκε στη Σαξονία της Γερμανίας. Έγινε μοναχός σε νεαρή ηλικία. Σπούδασε θεολογία και έγινε καθηγητής ερμηνείας της Αγίας Γραφής στη Βιτεμβέργη. Τον απασχόλησε ιδιαίτερα η έννοια της δικαιοσύνης του Θεού, όπως διατυπώνεται στη διδασκαλία του Αποστόλου Παύλου. Η Εκκλησία της Ρώμης, ταυτίζοντας την θεία δικαιοσύνη με την ανθρώπινη, που πολλές φορές χρειάζεται να επιβάλλει ποινές, πρόβαλλε την άποψη ότι η σωτηρία επιτυγχάνεται διά της τιμωρίας. Ο Μαρτίνος Λούθηρος υποστήριζε ότι ο δίκαιος Θεός επιδιώκει τη σωτηρία του ανθρώπου χωρίς αντάλλαγμα. Η σωτηρία, κατά την ερμηνεία του Λούθηρου, ως δώρο του Θεού προς τον άνθρωπο, εξαρτάται μόνο από την πίστη στον Χριστό και δεν επηρεάζεται από τις καλές πράξεις του ανθρώπου. Αντίθετα, η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία τόνιζε ιδιαίτερα τη σημασία των καλών έργων. Δίδασκε ότι και οι αγαθοεργίες ή αξιομισθίες μπορούν να εξασφαλίσουν άφεση αμαρτιών, άρα και σωτηρία. Επίσης, υποστήριζε ότι οι άγιοι έχουν περίσσειμα καλών έργων και μπορούν να αντισταθμίσουν τις αμαρτίες άλλων ανθρώπων. Αυτό το περίσσειμα το διαχειριζόταν ο Πάπας και έδινε τις παπικές αφέσεις (συγχωροχάρτια). Έτσι εξαγοράζονταν οι αμαρτίες, όχι μόνο στην παρούσα ζωή αλλά και μετά θάνατον.

Κατά το 1516 και 1517 ο μοναχός Τέτσελ πωλούσε στη Γερμανία τέτοιες αφέσεις αμαρτιών του Πάπα Λέοντα Ι', προκειμένου να συγκεντρωθούν χρήματα για την ανοικοδόμηση του ναού του Αγίου Πέτρου στη Ρώμη. Με αφορμή αυτές τις ενέργειες ο Μαρτίνος Λούθηρος θυροκόλλησε το 1517 στο μητροπολιτικό ναό της Βιτεμβέργης έγγραφο που περιείχε 95 θέσεις του. Στο έγγραφο, εκτός από το θέμα των συγχωροχαρτιών, καταδίκασε και άλλες παπικές διδασκαλίες. Σκοπός του Λούθηρου ήταν η κάθαρση της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας από υπερβολές και καταχρήσεις. Οι 95 θέσεις κυκλοφόρησαν ταχύτατα στη Γερμανία και βρήκαν απήχηση σε κληρικούς, κυρίως ουμανιστές, και σε μεγάλο μέρος του λαού. Το 1520 ο Πάπας Λέων ο Ι' εξέδωσε εναντίον του απόφαση (βούλα), με την οποία διέτασσε να καίγονται τα βιβλία του Λούθηρου, χαρακτήριζε αιρετικές πολλές από τις διδασκαλίες του και τον απειλούσε με αναθεματισμό, αν δεν τις ανακαλούσε.

Ο Λούθηρος έκαψε την παπική βούλα στη Βιτεμβέργη και αναθεματίστηκε από τον Πάπα και ο ίδιος και οι οπαδοί του (αποκόπηκαν, δηλαδή, από τη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία). Η ανάμειξη του καθολικού αυτοκράτορα Καρόλου του Ε', που έθεσε τον Λούθηρο εκτός νόμου, έκανε την κρίση βαθύτερη. Για να αποφύγει τη σύλληψη, ο Λούθηρος κατέφυγε στον ηγεμόνα της Σαξονίας και κατά την παραμονή του εκεί μετέφρασε την Καινή Διαθήκη στα γερμανικά. Οι μεταρρυθμιστές τον θεωρούν ως το μεγαλύτερο δάσκαλο, ιδιαίτερα οι Γερμανοί που τον

συνδέουν με το έθνος και τη γλώσσα τους.»

Καραχάλιας Σ., Μπράτη Π., Πασσάκος Δ., Φίλιας Γ., *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 27. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C117/510/3332,13441/> (15-7-16).

ΒΘ. Ι.iii.

* * *

Μαρτίνος Λούθηρος και Μεταρρύθμιση

«Το 1517 ο Μαρτίνος Λούθηρος άρχισε τη διαμαρτυρία του κατά της Ρωμαϊκής Εκκλησίας. Ύστερα από μελέτη της προς Ρωμαίους επιστολής του αποστόλου Παύλου, πείστηκε πως η σωτηρία της ψυχής του ανθρώπου ήταν αποτέλεσμα μόνο της Θείας Χάρης και της πίστης, κι όχι των αγαθών ή μη έργων. Για το λόγο αυτό ήρθε σε σύγκρουση με το θεσμό του συγχωροχαρτιού, που έδινε τότε η Καθολική Εκκλησία για την άφεση των αμαρτιών, και πιο συγκεκριμένα με τον Γιόχαν Τέτζελ ο οποίος πωλούσε συγχωροχάρτια την εποχή εκείνη στη Γερμανία ως απεσταλμένος του Πάπα.

Στις 31 Οκτωβρίου 1517 θυροκόλλησε στην εξώπορτα του μητροπολιτικού ναού της Βιτεμβέργης τις 95 Θέσεις του, που αποτελούσαν μια ανοιχτή επίθεση εναντίον του παπισμού. Οι *Αντιθέσεις*, που κυκλοφόρησε ο Γιόχαν Τέτζελ προσπαθώντας να αντικρούσει τον Λούθηρο, δεν είχαν καμιά απήχηση και μάλιστα οι φοιτητές τις έκαψαν δημόσια.

Ο Λούθηρος κλήθηκε σε απολογία ενώπιον της Δίαιτας (Βουλής) της πόλης Βορμς, στη Γερμανία, τον Απρίλιο του 1521. Η απολογία του τελείωσε με τα εξής λόγια:

“Εάν δε με πείσουν, με επιχειρήματα από την Αγία Γραφή ή με αδιάσειστη λογική, δεν μπορώ να αναιρέσω τις θέσεις μου, γιατί δεν πιστεύω στο αλάθητο του πάπα, ούτε στο αλάθητο των συνόδων, γιατί όλοι γνωρίζουν ότι πολλές φορές και οι πάπες και οι σύνοδοι έχουν σφάλει και έχουν πέσει σε αντιφάσεις. Εγώ έχω πειστεί από τα βιβλικά επιχειρήματα που έχω ήδη αναφέρει, και είμαι απόλυτα ενωμένος με το λόγο του Θεού. Δεν μπορώ και δε θέλω να ανακαλέσω τίποτα, γιατί δεν είναι ορθό, και αντίθετα είναι επικίνδυνο να πράττει κανείς αντίθετα με τη φωνή της συνείδησής του. Ο Θεός ας με βοηθήσει.”

Με τα επόμενα έργα του ο Λούθηρος μεγάλωσε το χάσμα που τον χώριζε με την Καθολική Εκκλησία, ενώ βρήκε ιδιαίτερη απήχηση στη Γερμανία, αλλά και σε άλλες χώρες της βόρειας, κυρίως, Ευρώπης.

Ο Πάπας αφόρισε το Λούθηρο, ενώ αυτός έκαψε δημόσια τις παπικές "βούλες" που του είχαν αποσταλεί. Έτσι άρχισε μια διαμάχη, που έμελλε να τελειώσει μόνο με την απόσπαση των Προτεσταντών από την Καθολική Εκκλησία. Ένα από αυτά που κατάγγειλε ο Λούθηρος, ήταν και η ανάμειξη της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας στην κοσμική εξουσία.

Αν και αρχικά δεν σχεδίαζε μια ευρεία μεταρρύθμιση, το πεισματικά ανυποχώρητο της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας, αλλά και η έντονη προσωπικότητα του ίδιου του Λούθηρου εξελίχθηκαν σε μια αντιπαράθεση που οδήγησε στη δημιουργία ενός από τους τρεις μεγάλους κλάδους, του Χριστιανισμού, μαζί με τον Ρωμαιοκαθολικισμό και την Ορθοδοξία.»

Wikipedia, Η γένεση του Προτεσταντισμού. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CF%81%CE%BF%CF%84%CE%B5%CF%83%CF%84%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82#.CE.97 .CE.B3.CE.AD.CE.BD.CE.B5.CF.83.CE.B7 .CF.84.CE.BF.CF.85 .CE.A0.CF.81.CE.BF.CF.84.CE.B5.CF.83.CF.84.CE.B1.CE.BD.CF.84.CE.B>

ΒΘ. Ι.iii.

* * *

Η διάδοση της Μεταρρύθμισης: Καλβινισμός και Αγγλικανισμός

«Βαθμιαία η Μεταρρύθμιση διαδόθηκε και έξω από το γερμανικό χώρο, με ποικίλες παραλλαγές και κυρίως με τον Καλβινισμό και τον Αγγλικανισμό. Ο Λουθηρανισμός επεκτάθηκε σύντομα και στις σκανδιναβικές χώρες, ενώ στην Ελβετία εκδηλώθηκε μεταρρυθμιστική κίνηση από τον εφημέριο του καθεδρικού ναού της Ζυρίχης Ζβίγγλιο (1484-1531). Η αντίδραση όμως από τους καθολικούς ήταν τόσο σφοδρή, που έφτασε μέχρι την ένοπλη σύγκρουση κατά την οποία σκοτώθηκε ο Ζβίγγλιος.

Πιο οργανωμένη και πιο σημαντική μεταρρυθμιστική προσπάθεια ήταν εκείνη που οργανώθηκε στη Γενεύη της Ελβετίας από τον Ιωάννη Καλβίνο (1509-1564). Ο Καλβινισμός διαδόθηκε κυρίως στη Γαλλία, στις Κάτω Χώρες, στην Ελβετία και στη Σκωτία. Συνάντησε όμως σφοδρή αντίδραση από τους ηγεμόνες των δύο πρώτων χωρών, οι οποίοι τον θεωρούσαν ως διασπαστικό στοιχείο. Μάλιστα οι βασιλείς της Γαλλίας, στην προσπάθειά τους να δημιουργήσουν ένα απόλυτα συγκεντρωτικό κράτος και να ανυψώσουν το γόητρο της χώρας στον ευρωπαϊκό χώρο, στράφηκαν με ιδιαίτερη βιαιότητα εναντίον των Ουγενότων, των Γάλλων καλβινιστών, με αποκορύφωμα τη σφαγή 2 χιλιάδων ανθρώπων στο Παρίσι τη Νύχτα του Αγίου Βαρθολομαίου (24 Αυγούστου 1572). Η νύκτα εκείνη αποτέλεσε την τραγικότερη σελίδα της ιστορίας των θρησκευτικών πολέμων στη Γαλλία.

Στην Αγγλία η τάση για ανεξαρτητοποίηση από την παπική επιρροή χρονολογείται από τότε που ο Ιωάννης Ουίκλιφ (1320-1384) χαρακτηρίστηκε ως αιρετικός, και ενδυναμώθηκε με την επίδραση του χριστιανικού ανθρωπισμού. Μια διαμάχη του βασιλιά Ερρίκου του Η' (1534-1547) με τον πάπα για προσωπικούς λόγους στάθηκε η αφορμή για την οριστική ρήξη της εκκλησίας της Αγγλίας με τη Ρώμη (1534) και η αφετηρία της αγγλικανικής μεταρρύθμισης που είχε χαρακτήρα θρησκευτικό, πνευματικό και πολιτικό. Η μεταρρύθμιση αυτή δεν αποτελούσε ιδιαίτερο δόγμα, αλλά συνδύασε στοιχεία του Λουθηρανισμού και του Καλβινισμού. Αργότερα, στα χρόνια των διαδόχων του Ερρίκου, εδραιώθηκε η Αγγλικανική Εκκλησία, η οποία ήταν η μόνη που αναγνωριζόταν από το κράτος.»

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μπαρούτας Κ., *Ιστορία του μεσαιωνικού και του ύστερου κόσμου, 565-1815. Β' Γενικού Λυκείου, Γενικής Παιδείας*, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 6.4. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B131/756/4975,22677/> (15-7-16).

ΒΘ. Ι.iii.

* * *

Οι μεταρρυθμιστές Ζβίγκλιος (1484-1531) και Καλβίνος (1509-1564)

«Ο Ζβίγκλιος έφερε τη Μεταρρύθμιση στην Ελβετία. Έγινε κληρικός, σπούδασε στη Βιέννη και στη Βασιλεία της Ελβετίας και επηρεάστηκε από τις ουμανιστικές αντιλήψεις της εποχής του. Πίστευε στη μελέτη της Βίβλου και τη δεχόταν ως μόνη πηγή αλήθειας στην Εκκλησία, ενώ απέρριπτε την Ιερή Παράδοση. Απέρριπτε τα συγχωροχάρτια, όπως και ο Λούθηρος, από τα κείμενα του οποίου

είχε επηρεαστεί. Δεν εκδήλωσε όμως ανοιχτά την υποστήριξή του προς αυτόν ούτε την αντίθεσή του προς τη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία, παρά μόνο όταν εξασφάλισε την υποστήριξη της αστικής τάξης της Ζυρίχης. Δέχεται ότι μόνο η θεία χάρη, που απορρέει από τη σταυρική θυσία, δικαιώνει τον άνθρωπο. Τις μεταρρυθμιστικές του διδασκαλίες ο Ζβίγκλιος κατάφερε να τις επιβάλλει, με αποφάσεις της κυβέρνησης της Ζυρίχης, στο συγκεκριμένο και σε άλλα της Ελβετίας. Δεν κατάφερε όμως να πάρει με το μέρος του τους Γερμανούς ηγεμόνες, που έμειναν πιστοί στο Λουθηρανισμό. Έτσι η εξάπλωση της διδασκαλίας του περιορίστηκε κυρίως στα καντόνια της Ζυρίχης, της Βασιλείας και της Βέρνης. Τα καντόνια αυτά ενεπλάκησαν σε πολεμική σύγκρουση με τα ρωμαιοκαθολικά καντόνια και στη μάχη του Κάπελ ο Ζβίγκλιος βρήκε το θάνατο.

Ο Καλβίνος έζησε στη Γαλλία και στην Ελβετία. Τις θέσεις του τις γνωρίζουμε από το έργο «Χριστιανική Διδασκαλία». Εκεί περιέχεται η άποψη ότι η Αγία Γραφή δεν είναι μόνο ένα θεόπνευστο βιβλίο αλλά ένα κείμενο-κανόνας, με βάση το οποίο ελέγχεται κάθε χριστιανική διδασκαλία και πράξη. Η σταυρική θυσία του Χριστού έγινε μόνο για τους προορισμένους από την αρχή του κόσμου εκλεκτούς, που έτσι έλαβαν τη θεία χάρη για να σωθούν. Ο Καλβινισμός απομακρύνθηκε αρκετά από το Λουθηρανισμό και αποτέλεσε ιδιαίτερο κλάδο. Διαδόθηκε στην Ελβετία, στις Κάτω Χώρες και στη Σκωτία. Στη Γαλλία επικράτησε η διδασκαλία του Καλβίνου μόνο σε ένα μέρος του πληθυσμού, γιατί αντέδρασαν οι ρωμαιοκαθολικοί ηγεμόνες της.»

Καραχάλιας Σ., Μπράτη Π., Πασσάκος Δ., Φίλιας Γ., *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 27. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C117/510/3332,13441/> (15-7-16).

ΒΘ. Ι.iii.

* * *

Εξέλιξη του Προτεσταντισμού

«Σύντομα ο Προτεσταντισμός έπαψε να είναι ενιαίο δόγμα. Δημιουργήθηκαν διάφορες παραλλαγές του, απ' τις οποίες πιο σημαντικές είναι αυτή των Ζβιγγλιανών (από τον ιδρυτή της Ζβίγγλιο) και των Καλβινιστών (από τον Καλβίνο). Οι παραλλαγές αυτές ξεκίνησαν από την Ελβετία, αλλά διαδόθηκαν και σε άλλες χώρες, όπως στη Γερμανία, Ολλανδία, Γαλλία κλπ.

Μια βασική διαφορά των Ζβιγγλιανών και Καλβινιστών με τους Λουθηρανούς είναι πάνω στο θέμα της σωτηρίας του ατόμου. Οι Λουθηρανοί πιστεύουν ότι ο άνθρωπος σώζεται με την πίστη του, ενώ οι άλλοι λένε πως σώζονται μόνο εκείνοι που εκ των προτέρων έχει καθορίσει ο Θεός (Απόλυτος Προορισμός).

Μια άλλη διαφορά βρίσκεται στη σημασία της Θείας Ευχαριστίας. Ο Λούθηρος έλεγε ότι ο άνθρωπος πραγματικά πίνει το αίμα και το σώμα του Χριστού, ενώ οι Καλβινιστές και Ζβιγγλιανοί πιστεύουν πως αυτό γίνεται μόνο μεταφορικά.

Παράλληλα με αυτά τα μεγάλα (σε αριθμό πιστών) δόγματα, υπάρχουν κι άλλα, μικρότερης σημασίας δόγματα, μέσα στους κόλπους του Προτεσταντισμού. Άλλα είναι παλαιά και άλλα υπάγονται στον Νεοπροτεσταντισμό.»

Wikipedia. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CF%81%CE%BF%CF%84%CE%B5%CF%83%CF%84%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82> (15-7-16).

ΒΘ. Ι.iii.

* * *

Συνέπειες της Μεταρρύθμισης στην κοινωνία των νεότερων χρόνων

«Η Μεταρρύθμιση και κυρίως ο Καλβινισμός, όπου επικράτησε, καθώς διακρινόταν από δημοκρατικό πνεύμα και υποστήριζε την ελευθερία της ατομικής δραστηριότητας, συνέβαλε στην ανάπτυξη του κοινοβουλευτικού πολιτεύματος και του κεφαλαιοκρατικού συστήματος. Άλλωστε δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι χώρες όπως η Ολλανδία, η Αγγλία και οι Η.Π.Α πρωτοστάτησαν στις πολιτειακές μεταβολές και στις γενικότερες εξελίξεις, σε αντίθεση με τις καθολικές χώρες, όπως η Ισπανία, η Πορτογαλία και η Ιταλία, που παρουσίασαν σημαντική υστέρηση. Είναι χαρακτηριστικό το ότι η Γαλλία χρειάστηκε τη μεγάλη Επανάσταση του 1789, για να μπορέσει να παρακολουθήσει τους αναπτυξιακούς ρυθμούς της Αγγλίας.

Γενικά, η Μεταρρύθμιση, με αφετηρία την αυτονομία στη δράση του ατόμου, επέφερε σημαντικές μεταβολές στη νοοτροπία και στις κοινωνικές σχέσεις. Τα νέα πολιτισμικά δεδομένα δημιούργησαν νέα ρεύματα στις επιστήμες, στα γράμματα και στις τέχνες, ενώ διαδόθηκε η παιδεία τόσο από τους διαμαρτυρούμενους όσο και από τους καθολικούς.»

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μπαρούτας Κ., *Ιστορία του μεσαιωνικού και του ύστερου κόσμου, 565-1815. Β' Γενικού Λυκείου, Γενικής Παιδείας*, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 6.4. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B131/756/4975,22677/> (15-7-16).

ΒΘ. Ι.iii.

* * *

Η επικράτηση της Μεταρρύθμισης και οι συνέπειές της για τη Δυτική Ευρώπη

«Οι νέες ιδέες του Λούθηρου βρήκαν πλήθος οπαδών. Η Μεταρρύθμιση εξαπλωνόταν ταχύτατα με υποστηρικτές πολλούς Γερμανούς ηγεμόνες. Αυτοί το 1526 οργάνωσαν συνέδριο για να πετύχουν τη νόμιμη ίδρυση Λουθηρανικών κοινοτήτων στις γερμανικές επαρχίες. Το 1529, σε συνέδριο, Ρωμαιοκαθολικοί ηγεμόνες προσπάθησαν να εμποδίσουν αυτή την εξάπλωση. Οι οπαδοί του Λούθηρου διαμαρτυρήθηκαν και απέκτησαν το όνομα Διαμαρτυρόμενοι ή Προτεστάντες (το λατινικό ρήμα «protesto» σημαίνει «διαμαρτύρομαι»). Το 1530 ο ανθρωπιστής συνεργάτης του Λούθηρου, Μελάγχθων, συνέταξε και υπέβαλε κείμενο με τις μεταρρυθμιστικές διδασκαλίες του Λούθηρου στο συνέδριο των Γερμανών ηγεμόνων στην πόλη Αυγούστα της Βαυαρίας (Αυγουστιαία Ομολογία).

Ο Λούθηρος, αν και αρχικά επεδίωκε να φέρει τη μεταρρύθμιση στην Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία, κατέληξε στην ίδρυση μιας νέας χριστιανικής Εκκλησίας, αυτής των Διαμαρτυρομένων (Προτεσταντών).

Ορόσημο στην επικράτηση της Μεταρρύθμισης αποτελεί το έτος 1555, τότε που έγινε η ειρήνη της Αυγούστας. Ύστερα από αντιθέσεις μεταξύ προτεσταντών θεολόγων, αποφασίστηκε να επικρατήσει το μεταρρυθμιστικό δίκαιο στη Γερμανία. Κάθε τοπικός ηγεμόνας είχε το δικαίωμα να επιβάλει τη δική του θρησκεία στην περιοχή του (Cuius regio, ejus religio). Μετά την ειρήνη της Αυγούστας, η Γερμανία χωρίστηκε οριστικά σε περιοχές ρωμαιοκαθολικές και προτεσταντικές.

Η αναταραχή που προκάλεσαν οι νέες ιδέες του Λούθηρου, αλλά και οι σκληροί θρησκευτικοί πόλεμοι που ακολούθησαν, όπως ο Τριακονταετής (1618–1648) συντάραξαν την Ευρώπη. Οι

περιοχές της χωρίστηκαν θρησκευτικά σε εκείνες που έμειναν πιστές στον Ρωμαιοκαθολικισμό και στις άλλες που προσχώρησαν στους Προτεστάντες. Ειδικότερα ένα τμήμα της Ευρώπης (Ιταλία, Ισπανία, Αυστρία, Φλάνδρα- Βέλγιο) παρέμεινε Ρωμαιοκαθολικό. Ενώ ένα άλλο τμήμα (βόρεια Γερμανία, Σκανδιναβία, Αγγλία, Ολλανδία) υιοθέτησε τον Προτεσταντισμό. Στη Γαλλία ο αγώνας για την επικράτηση της μιας ή της άλλης πλευράς ήταν αμφίροπος για πολύ καιρό. Κατέληξε στη σφαγή των Ουγενότων (Γάλλων Προτεσταντών) από τους Ρωμαιοκαθολικούς, το 1572, τη νύχτα του αγίου Βαρθολομαίου, και στην φυγή τους προς την Αμερική. Τα πνεύματα δεν ηρέμησαν παρά στο τέλος του 17ου αι.»

Καραχάλιας Σ., Μπράτη Π., Πασσάκος Δ., Φίλιας Γ., *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 28. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C117/510/3332,13442/> (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Η σημασία της Μεταρρύθμισης

«Όπως επισημαίνει ο π. Ιωάννης Μάγιεντορφ, καθηγητής Βυζαντινής Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο Fordham, «η Μεταρρύθμιση ήταν πραγματικά μια απόπειρα για την απελευθέρωση του Δυτικού Χριστιανισμού από το σχολαστικό περίγραμμα της σκέψης και για την επαναφορά του στην Αγία Γραφή και τον πρώιμο Χριστιανισμό».

Ανεξάρτητα από τα παραπάνω, η Μεταρρύθμιση αποτελεί σπουδαίο σταθμό ανάπτυξης του Διεθνούς Δικαίου διότι μέσω αυτής τερματίσθηκε απότομα η ιδέα της χριστιανικής ενότητας της Δύσης, (σε ένα μόνο δόγμα). Αυτό είχε ως συνέπεια με την επίσης παράλληλη πτώση της φεουδαρχίας, τον καταταμαχισμό των τότε ηγεμονιών όπου και άρχισε να διαμορφώνεται μια «διεθνής κοινωνία» την οποία και αποτελούσαν πλέον ανεξάρτητα κράτη-ηγεμονίες νομικά ίσες. Το γεγονός αυτό δημιούργησε την ανάγκη της ύπαρξης νομικών κανόνων που να ρυθμίζουν τις σχέσεις μεταξύ αυτών των νέων κρατών-ηγεμονιών.

Για τους αγρότες και τους φτωχούς των πόλεων η απόσχιση από την παπική εκκλησία ήταν η αφορμή για να ζητήσουν γενικότερες αλλαγές σε κοινωνικό επίπεδο και περισσότερες ελευθερίες και οδήγησε στην εξέγερση των χωρικών (1524-1526). Οι χωρικοί διακήρυξαν ένα πρόγραμμα που ονομάστηκε Τα Δώδεκα Άρθρα των Χωρικών, μεταξύ των οποίων ήταν το αίτημα να διαλέγουν τους κληρικούς τους, να μειωθεί η δεκάτη (αγροτική φορολογία, το 1/10 της παραγωγής τους), να καταργηθεί η δουλοπαροικία, το δικαίωμα να ψαρεύουν και να κυνηγούν, να είναι αμερόληπτα τα δικαστήρια και να περιοριστούν οι απαιτήσεις των φεουδαρχών. Τα άρθρα αυτά αναπροσαρμόζονταν με βάση τις τοπικές ανάγκες. Ο Λούθηρος αποκήρυξε την εξέγερση των χωρικών, η οποία κατεστάλη βίαια από τους ευγενείς. Υπολογίζεται ότι στοίχισε τη ζωή σε περισσότερο από 100.000 χωρικούς. Σε μερικές περιοχές οι χωρικοί πέτυχαν κάποιους συμβιβασμούς αλλά στις περισσότερες η καταπίεση είτε παρέμεινε όπως ήταν πριν από την εξέγερση είτε αυξήθηκε.»

Wikipedia, *Η σημασία της Μεταρρύθμισης*. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%B5%CF%84%CE%B1%CF%81%CF%81%CF%8D%CE%B8%CE%BC%CE%B9%CF%83%CE%B7#.CE.97.CE.83.CE.B7.CE.BC.CE.B1.CF.83.CE.AF.CE.B1.CF.84.CE.B7.CF.82.CE.9C.CE.B5.CF.84.CE.B1.CF.81.CF.81.CF.8D.CE.B8.CE.BC.CE.B9.CF.83.CE.B7.CF.82> (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Βασικά δόγματα του Προτεσταντισμού

«Τα βασικά δόγματα που δίδαξε ο Λούθηρος και δέχτηκαν οι οπαδοί του είναι τα εξής πέντε (οι πέντε αρχές):

Solus Christus: Μόνο ο Χριστός.

Οι Προτεστάντες χαρακτηρίζουν τα δόγματα της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας σχετικά με τον Πάπα ως εκπρόσωπο του Χριστού επί της γης, την αρχή των αγαθών έργων, και την ιδέα για "αξιμισθίες αγίων" οι οποίες αποθηκεύονται και οι πιστοί μπορούν να επωφεληθούν από αυτές, ως άρνηση του ότι ο Χριστός είναι ο μόνος μεσολαβητής μεταξύ Θεού και ανθρώπων.

Sola scriptura: Μόνο η Γραφή.

Οι Προτεστάντες δέχονται ως μόνη αυθεντία την Αγία Γραφή, ταυτίζοντάς την με την Αποκάλυψη του Θεού. Πιστεύουν ότι οι διδασκαλίες της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας (και κατ' επέκταση, της Ορθόδοξης)[1] συσκοτίζουν τις διδασκαλίες της Αγίας Γραφής μπερδεύοντάς τις με την εκκλησιαστική ιστορία και δόγματα που προέκυψαν στη συνέχεια.

Sola fide: Μόνο η πίστη.

Οι Προτεστάντες πιστεύουν ότι η πίστη στον Χριστό μονάχα είναι αρκετή για την αιώνια σωτηρία, σε αντίθεση με τους Καθολικούς που θεωρούν ότι η πίστη χωρίς έργα είναι νεκρή, και θεωρούν ότι η διάπραξη καλών έργων επιβεβαιώνει την πίστη στον Χριστό και τη διδασκαλία Του.

Sola gratia: Μόνο η Χάρη.

Η Ρωμαιοκαθολική πίστη για τα μέσα της σωτηρίας θεωρείται από τους Προτεστάντες ως μείγμα εμπιστοσύνης στη Χάρη του Θεού και πεποίθηση στα οφέλη των καλών έργων που κάνει με αγάπη ο άνθρωπος από μόνος του. Οι Μεταρρυθμιστές πήραν τη θέση ότι η σωτηρία εξαρτάται αποκλειστικά από τα δώρα του Θεού, τα οποία διανέμει το Άγιο Πνεύμα σύμφωνα με το απολυτρωτικό έργο του Ιησού Χριστού. Σύμφωνα με τον Λούθηρο, η σωτηρία είναι δώρο που οι άνθρωποι δεν το αξίζουν, και χορηγείται από το έλεος του Θεού, ενώ ο άνθρωπος δεν μπορεί να κερδίσει τη σωτηρία.

Soli Deo gloria: Δόξα μόνο στο Θεό.

Η δόξα οφείλεται αποκλειστικά στο Θεό, αφού η σωτηρία οφείλεται αποκλειστικά στο δικό Του θέλημα και δράση - όχι μόνο στο δώρο της εξιλαστήριας θυσίας του Χριστού στο σταυρό, αλλά επίσης στο δώρο της πίστης σ' αυτή την εξιλέωση, η οποία δημιουργείται στην καρδιά του Χριστού από το Άγιο Πνεύμα. Οι μεταρρυθμιστές πίστευαν ότι τα ανθρώπινα όντα, οι Πάπες, ακόμα και οι άγιοι, δεν αξίζουν τη δόξα που τους αποδίδεται.

Άλλα βασικά δόγματα του Προτεσταντισμού είναι τα εξής:

Η Αγία Γραφή μπορεί να ερμηνεύεται κατά συνείδηση.

Η ιεροσύνη δεν είναι ιδιαίτερο μυστήριο, αλλά κάθε Χριστιανός είναι *ιερέας*.

Ο γάμος είναι θεμιτός για τους λειτουργούς της εκκλησίας (πράγμα που ήδη ίσχυε από τα αρχαία χρόνια στην Ορθόδοξη Εκκλησία αλλά όχι στη Ρωμαιοκαθολική).

Η Θεία Λειτουργία πρέπει να γίνεται, όχι στη λατινική γλώσσα, αλλά στις τοπικές, κατανοητές για τον απλό κόσμο, γλώσσες. (Άρνηση του καθολικού δόγματος για τις "τρεις ιερές γλώσσες". Η θέση αυτή συμπίπτει με τη θέση της Ορθόδοξης Εκκλησίας).

Τα μοναδικά μυστήρια που είναι πραγματικά και ολοκληρωμένα είναι το Βάπτισμα και η Θεία Ευχαριστία.

Δύο από τους πρωτεργάτες της Μεταρρύθμισης, ο Έρασμος και ο Λούθηρος, εξέφραζαν

διαφορετικές απόψεις από την Καθολική Εκκλησία ως προς το πρωτείο των Γραφών. Η Καθολική αρχή (που είναι κοινή με της Ορθόδοξης Εκκλησίας) δίδαξε την υπεροχή της Εκκλησίας επί της Γραφής, καθώς η Καινή Διαθήκη γράφτηκε για να υπηρετεί την Εκκλησία, η οποία κατά το 2ο μ.Χ. αιώνα, αποδέχτηκε ορισμένα κείμενα της Γραφής και απέρριψε άλλα καθώς συνέτασσε τον Κανόνα της Αγίας Γραφής. Σύμφωνα όμως με την κοινή παράδοση του Έρασμου και του Λούθηρου η Εκκλησία δεν είναι αλάθητη, ενώ πρέπει να είναι διάκονος του λόγου του Θεού, ο οποίος ταυτίζεται με την Αγία Γραφή και θεωρείται ότι υπήρξε πριν από την Εκκλησία και είναι το θεμέλιο της.

Εκεί που ο Έρασμος διαφωνούσε με τον Λούθηρο ήταν η διδασκαλία του τελευταίου ως προς τον προορισμό του ανθρώπου, δηλ. ότι όλοι οι άνθρωποι είναι αμαρτωλοί και τους πρέπει καταδίκη. Σύμφωνα με τον Λούθηρο, η σωτηρία είναι δώρο που δεν το αξίζουν, και χορηγείται από το έλεος του Θεού, ενώ ο άνθρωπος δεν μπορεί να κερδίσει τη σωτηρία. Πίστευε ότι οι διδασκαλίες της Εκκλησίας για τα πνευματικά οφέλη από τη νηστεία, οι πωλήσεις αφέσεων, τα προσκυνήματα, έτρεφαν την ανθρώπινη υπερηφάνεια και υπεροψία και έκαναν τον πιστό να νοιώθει σίγουρος για τη σωτηρία του.

Έτσι, ο Λούθηρος με τον Ιωάννη Καλβίνο κήρυξαν ότι η ανθρωπότητα είναι αμαρτωλή και διεφθαρμένη και το χάσμα μεταξύ ανθρώπου και Θεού είναι πολύ μεγάλο για να υπερνικηθεί από ανθρώπινα έργα. Μόνο ο Θεός μπορεί να σώσει τον άνθρωπο ενώ ούτε και ο πιο χαρισματικός δεν αξίζει μία θέση μεταξύ των εκλεκτών.»

Wikipedia, Βασικά δόγματα του Προτεσταντισμού. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CF%81%CE%BF%CF%84%CE%B5%CF%83%CF%84%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82#.CE.92.CE.B1.CF.83.CE.B9.CE.BA.CE.AC.CE.B4.CF.8C.CE.B3.CE.BC.CE.B1.CF.84.CE.B1.CF.84.CE.BF.CF.85.CE.A0.CF.81.CE.BF.CF.84.CE.B5.CF.83.CF.84.CE.B1.CE.BD.CF.84.CE.B9.CF.83.CE.BC.CE.BF.CF.8D> (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Η θέση και η σημασία της Βίβλου στη ζωή και στη σκέψη των πιστών

«Ο Λούθηρος, επηρεασμένος από τις αρχές του Ανθρωπισμού, συνέδεσε τη σωτηρία με τη χάρη του Θεού και την προσωπική βίωση της αλήθειας. Μετά το θάνατο του Λούθηρου, όμως, έπρεπε να υπάρξει ένας κανόνας χριστιανικής ζωής. Από τις δύο πηγές της χριστιανικής πίστης, η Αγία Γραφή θεωρήθηκε μοναδικό κριτήριο της αλήθειας που εγγυάται τη σωστή βίωση της πίστης και έχει κεντρική θέση στη ζωή της Εκκλησίας. Η Ιερή Παράδοση ισχύει μόνο όταν βασίζεται στη Βίβλο. Για το λόγο αυτό απορρίφθηκε η απόδοση τιμής στις εικόνες (εκτός από το σύμβολο του Σταυρού), στα λείψανα των αγίων κτλ., αφού δεν υπάρχουν αναφορές τους στην Αγία Γραφή. Η απόρριψη όμως της καταγεγραμμένης εμπειρίας της Εκκλησίας, όπως αυτή διαμορφώθηκε στην πορεία της ανά τους αιώνες, συχνά οδήγησε σε υποκειμενική ερμηνεία της Αγίας Γραφής.

Το γεγονός αυτό, καθώς και η προσπάθεια για κατά γράμμα εφαρμογή της Αγίας Γραφής, μετέβαλε τη Μεταρρύθμιση από ενθουσιώδη ιδεολογία και έκφραση βιώματος σε αυστηρά οργανωμένο τρόπο ζωής. Αυτό, βέβαια, αποδείχθηκε αναγκαίο για την επιβίωσή της μέσα στα σκληρά ιστορικά γεγονότα που τη διαμόρφωσαν.»

Καραχάλιας Σ., Μπράτη Π., Πασσάκος Δ., Φίλιας Γ., *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 28. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C117/510/3332,13442/> (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Έρασμος: η επιστροφή στην Βίβλο

«Είμαι απόλυτα αντίθετος με την άποψη εκείνων που δε θέλουν να μεταφραστεί η Βίβλος στη λαϊκή γλώσσα για να διαβάζεται από τους ανθρώπους του λαού, ωσάν να ήταν τόσο δυσνόητη η διδασκαλία του Χριστού, ώστε μόνο μια χούφτα θεολόγων να μπορούσε να την κατανοήσει, ή ωσάν η χριστιανική θρησκεία να στηριζόταν στην αμάθεια. Θα ήθελα ακόμα και οι πιο ταπεινές γυναίκες να διαβάζουν τα Ευαγγέλια και τις Επιστολές του αποστόλου Παύλου. Έπειτα, θα επιθυμούσα αυτό το βιβλίο να μεταφραστεί σε όλες τις γλώσσες, ώστε οι Σκοτσέζοι, οι Ιρλανδοί, αλλά επίσης και οι Τούρκοι και οι Σαρακηνοί να είναι σε θέση να το διαβάζουν και να το γνωρίζουν.»

Έρασμος, *Πρόλογος στην Καινή Διαθήκη, 1516*, στο: Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μπαρούτας Κ., *Ιστορία του μεσαιωνικού και του ύστερου κόσμου, 565-1815. Β' Γενικού Λυκείου, Γενικής Παιδείας*, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 6.4. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B131/756/4975,22677/> (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Η πορεία του Προτεσταντισμού στην ιστορία

«Στην ιστορική του διαδρομή ο Προτεσταντισμός εμφανίστηκε ως μία Εκκλησία συνεχών μεταβολών και ονομάστηκε «Εκκλησία συνεχών μεταρρυθμίσεων» (ecclesia semper reformanda). Αυτή η τάση επέφερε διασπάσεις, ακόμα και εντός της Προτεσταντικής Εκκλησίας. Οι οπαδοί του Λούθηρου διαμόρφωσαν την ονομαζόμενη «Λουθηρανική Εκκλησία», που αριθμεί σήμερα αρκετά μέλη στη Γερμανία, τις Σκανδιναβικές χώρες και τις Η.Π.Α. Όταν εμφανίστηκε ο Καλβίνος, ο οποίος διαφοροποιήθηκε σε κάποια σημεία από τη διδασκαλία του Λούθηρου, δημιουργήθηκε η «Εκκλησία των Καλβινιστών», η οποία δραστηριοποιείται σήμερα σε Ελβετία, Ολλανδία και Βέλγιο. Αργότερα εμφανίστηκε η Αγγλικανική Εκκλησία (μία τάση ανάμεσα σε Λουθηρανούς και Ρωμαιοκαθολικούς), η οποία σήμερα συναντάται στην Αγγλία και στις Η.Π.Α. Τέλος, τον 19ο και 20ο αιώνα δημιουργήθηκαν πολλές «προτεσταντικές ομολογίες» (Πεντηκοστιανοί, Αντβεντιστές, Ευαγγελικοί, Βαπτιστές κ.ά.).»

Καραχάλιας Σ., Μπράτη Π., Πασσάκος Δ., Φίλιας Γ., *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 33. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C117/510/3333,13447/>(15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Η αντίδραση της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας μετά την επικράτηση της Μεταρρύθμισης

«Τα μέτρα που πήρε η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία για να αντιμετωπίσει τη Μεταρρύθμιση ονομάζονται Αντιμεταρρύθμιση. Το κυριότερο από αυτά ήταν η σύγκληση της Συνόδου του Τριδέντο (Τρέντο της Βόρειας Ιταλίας). Οι εργασίες της έλαβαν χώρα σε τρεις περιόδους από το 1545 ως το 1563 μ.Χ. Με αυτή τη Σύνοδο προβλήθηκε η ρωμαιοκαθολική διδασκαλία σε αντιδιαστολή με την προτεσταντική και η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία αναγνώρισε ως δόγματα πολλές μέχρι τότε θεολογικές απόψεις. Ως απάντηση στους Προτεστάντες που απέρριψαν την Ιερή Παράδοση, τονίστηκε το ισόκυρο της Αγίας Γραφής και της Ιερής Παράδοσης. Η Σύνοδος επιβεβαίωσε ότι ο Πάπας συγκεντρώνει κάθε εξουσία και αυθεντία και ότι όλοι οι πιστοί τού οφείλουν υποταγή. Δέχτηκε το καθαρτήριο πυρ και τον αποκλεισμό των λαϊκών από το ποτήριο της Θείας Ευχαριστίας. Όρισε να δίνουν άφεση αμαρτιών μόνο οι κληρικοί, επιβάλλοντας ποινές, και επισημοποίησε τη χρήση των αγαλμάτων, εκτός από τις εικόνες μέσα στους ναούς.

Στη Σύνοδο του Τριδέντο και γενικά στην Αντιμεταρρύθμιση πρόσφεραν μεγάλες υπηρεσίες οι Ιησουΐτες. Το μοναχικό αυτό τάγμα ιδρύθηκε από τον Ισπανό στρατιωτικό Ιγνάτιο Λογιόλα. Αναγνωρίστηκε από τον πάπα Παύλο Γ' το 1540. Ως ιδεώδες του τάγματος ορίστηκε η ιεραποστολική δράση. Σε σύντομο χρονικό διάστημα η δράση των Ιησουϊτών εξαπλώθηκε σε διάφορες χώρες, χριστιανικές και μη. Το τάγμα οργανώθηκε καλύτερα και πήρε αντιπροτεσταντικό χαρακτήρα, γι' αυτό και προκάλεσε ισχυρές αντιδράσεις. Οι Ιησουΐτες, όπως ήδη έχουμε αναφέρει, διακρίθηκαν στα γράμματα, στην επιστημονική έρευνα και στην παιδαγωγική πρακτική. Σκοπός τους έγινε η υπεράσπιση και διάδοση της ρωμαιοκαθολικής πίστης με το κήρυγμα, την κατήχηση, τη μυστηριακή ζωή και την παιδεία.»

Καραχάλιας Σ., Μπράτη Π., Πασσάκος Δ., Φίλιας Γ., *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 29. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C117/510/3332,13443/> (15-7-16).

ΒΘ. Ι.iii.

* * *

Η Ρωμαιοκαθολική Αντιμεταρρύθμιση και η Σύνοδος του Τριδέντο

«Η απόσχιση από την Καθολική Εκκλησία των Διαμαρτυρομένων -Μεταρρυθμιστών- οδήγησε στην Καθολική Αντιμεταρρύθμιση που έδωσε έμφαση στο μορφωτικό και οργανωτικό τομέα της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας. Ειδικότερα, στη Σύνοδο του Τριδέντου (1545-1563) που στάθηκε η σπονδυλική στήλη της Καθολικής Εκκλησίας μετά την εμφάνιση των Προτεσταντικών Εκκλησιών, οι αποφάσεις που ελήφθησαν αφορούσαν την: -τοποθέτηση Επισκόπων στις περιοχές που δεν υπήρχαν. -αναδιοργάνωση εκκλησιαστικών επαρχιών. συνεργασία ιερέων με μοναχικά τάγματα. - ίδρυση κατηχητικών σχολείων. -εκτύπωση θρησκευτικών βιβλίων. -σύνταξη λεπτομερειακών εκθέσεων των Επισκοπών για τις επαρχίες τους. -πραγματοποίηση τακτικών αποστολικών επισκέψεων απεσταλμένων της Ρώμης.»

Η Καθολική Εκκλησία στην Τήνο, Ιστορική εξέλιξη της Καθολικής Εκκλησίας στον Ελλαδικό χώρο. Ανακτήθηκε από: <http://www.catholic.gr/history.html> (15-7-16).

ΒΘ. Ι.iii.

* * *

Η Ρωμαιοκαθολική Αντιμεταρρύθμιση και η Σύνοδος του Τριδέντο

«Καθώς η Καθολική Εκκλησία έβλεπε τη θρησκευτική και την πολιτική επιρροή της να συρρικνώνονται δραματικά, αποφάσισε να αντιδράσει δυναμικά, λαμβάνοντας τα παρακάτω μέτρα:

Τα μοναχικά τάγματα: Η αναδιοργάνωση των μοναχικών ταγμάτων και η ίδρυση νέων κρίθηκε ως το πλέον αποτελεσματικό μέτρο. Έργο των ταγμάτων αυτών ήταν να βοηθήσουν την πνευματική και ιδεολογική επιβολή του καθολικισμού με την άσκηση συνεχούς προπαγάνδας μέσω της ίδρυσης και διαχείρισης εκπαιδευτηρίων, νοσοκομείων και άλλων φιλανθρωπικών ιδρυμάτων και της έκδοσης βιβλίων.

Η Ιερά Εξέταση: Παράλληλα, επιχειρήθηκε η καταστολή των μεταρρυθμιστικών ιδεών με την αναδιοργάνωση της Ιεράς Εξέτασης, ενός μεσαιωνικού θεσμού που είχε πέσει σε αχρηστία. Οι ιεροεξεταστές, προκειμένου να κάμψουν το φρόνημα των μεταρρυθμιστών ή αιρετικών, κατά την άποψη της Καθολικής Εκκλησίας, μετέρχονταν κάθε μέσο, συμπεριλαμβανομένων παντός είδους βασανιστηρίων και της καύσης πάνω στην πυρά

Η λογοκρισία: Επειδή στη διάδοση των μεταρρυθμιστικών ιδεών η συμβολή του βιβλίου ήταν αποφασιστική, η Καθολική Εκκλησία ίδρυσε στη Ρώμη ένα Συμβούλιο Λογοκρισίας, με έργο να συντάσσει κατά διαστήματα έναν κατάλογο απαγορευμένων βιβλίων (**Index Librorum Prohibitorum**), όχι μόνο θεολογικών αλλά και φιλολογικών ή επιστημονικών, που κατά την άποψη της Εκκλησίας περιείχαν αιρετικές θέσεις.

Η Καθολική Εκκλησία δεν περιορίστηκε μόνο στη λήψη κατασταλτικών μέτρων εναντίον των μεταρρυθμιστών, αλλά προχώρησε και στη θεραπεία των αδυναμιών της, οι οποίες είχαν προκαλέσει τη Μεταρρύθμιση. Το έργο της ηθικοπνευματικής ανασυγκρότησης και της αποσαφήνισης του καθολικού δόγματος ανέλαβε η **Σύνοδος του Τρέντο**, που συγκλήθηκε το 1545.»

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μπαρούτας Κ., *Ιστορία του μεσαιωνικού και του ύστερου κόσμου, 565-1815. Β' Γενικού Λυκείου, Γενικής Παιδείας*, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 6.4. Ανακτήθηκε από:
<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B131/756/4975,22677/> (15-7-16).

ΒΘ. Ι.iii.

* * *

Οι αντιδράσεις της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας

«Η ταχύτατη επιτυχία του Προτεσταντισμού ανάγκασε τη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία να οργανώσει τη δική της μεταρρύθμιση, τη λεγόμενη **Αντιμεταρρύθμιση**. Στη **Σύνοδο του Τρέντο** (1545-1563) της Ιταλίας λήφθηκαν αποφάσεις για την ανασυγκρότηση της Εκκλησίας και δραστηκά μέτρα εναντίον της Μεταρρύθμισης.

Στο πλαίσιο της ανανέωσης της Εκκλησίας κτίζονται καινούριοι επιβλητικοί ναοί σε ρυθμό **μπαρόκ** και με πλούσιο διάκοσμο. Στόχος είναι η προβολή της δύναμης της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας και η επιβεβαίωση της υπεροχής του ρωμαιοκαθολικού δόγματος έναντι του προτεσταντισμού. Ταυτόχρονα, ενισχύεται η λατρεία της Θεοτόκου και πολλαπλασιάζονται οι εικόνες και οι τελετές, προκειμένου να διεγερθεί η ευαισθησία των πιστών.»

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μεσαιωνική και Νεότερη Ιστορία. Β' Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 7.1.3.
Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-B107/755/4963,22634/> (15-7-16).

* * *

Αντιμεταρρύθμιση

«Η **Αντιμεταρρύθμιση** είναι ένα κίνημα της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας με ξεκίνημα τον 16ο αιώνα και διεύρυνση τον 17ο αιώνα με αφορμή την προτεσταντική Μεταρρύθμιση. Η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία προσπάθησε να ανακόψει τη διάδοση των ιδεών της Μεταρρύθμισης με βίαια μέτρα, όπως η Ιερά Εξέταση και το Index Librorum Prohibitorum, τον κατάλογο απαγορευμένων βιβλίων που κρίνονταν επικίνδυνα διότι θεωρούνταν ότι υπέσκαπταν τα θεμέλια της πίστης.»

Wikipedia, Αντιμεταρρύθμιση. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%BD%CF%84%CE%B9%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%B1%CF%81%CF%81%CF%8D%CE%B8%CE%BC%CE%B9%CF%83%CE%B7> (15-7-16).

ΒΘ. Ι.iii.

* * *

Η Ευρώπη μετά τη Μεταρρύθμιση

«Έπειτα από ένα περίπου αιώνα μεταρρυθμίσεων η χριστιανική Ευρώπη είναι πνευματικά διαιρεμένη. Ο Προτεσταντισμός επικράτησε στη βόρεια Ευρώπη, ο Ρωμαιοκαθολικισμός διατήρησε τη δύναμή του στη νότια. Η Ορθοδοξία κυριαρχεί στον ελληνικό χώρο τα Βαλκάνια και τη Ρωσία.

Η προτεσταντική μεταρρύθμιση προκάλεσε, εκτός από θρησκευτικές, γενικότερες μεταβολές στον ευρωπαϊκό πολιτισμό. Η μετάφραση της Βίβλου σε εθνικές γλώσσες συνέβαλε στην ανάπτυξη των εθνικών λογοτεχνιών και στη σφυρηλάτηση της εθνικής συνείδησης. Εξάλλου, η απελευθέρωση των δημιουργικών δυνάμεων του ανθρώπου δημιούργησε τις προϋποθέσεις για την εξέλιξη των επιστημών, τον εκδημοκρατισμό των θεσμών, την οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική ελευθερία.»

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μεσαιωνική και Νεότερη Ιστορία. Β' Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 7.1.3.
Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-B107/755/4963,22634/> (15-7-16).

ΒΘ. Ι.iii.

* * *

Λουθηρανισμός

«Ο **Λουθηρανισμός** είναι ένα θεολογικό κίνημα για τη μεταρρύθμιση του Χριστιανισμού, με την

διδασκαλία της δικαίωσης του ανθρώπου, μόνο διά της χάριτος και μέσω της πίστεως[1]. Σήμερα, αποτελεί έναν σημαντικό κλάδο του Χριστιανισμού.

Ο Λουθηρανισμός τοποθετεί την Αγία Γραφή, στην κεντρική θέση της θεολογίας του, και αποδέχεται ως μυστήρια το Βάπτισμα, την Θεία Ευχαριστία και την Εξομολόγηση. Η δογματική του ταυτίζεται με τη θεολογία της Ομολογίας της Αυγούστας και των κειμένων που περιέχονται στο Βιβλίο της Ομόνοιας[2], τα οποία αποτελούν την επιτομή της διδασκαλίας του Μαρτίνου Λουθήρου, ενός Γερμανού μεταρρυθμιστή του 16ου αιώνα. Διαφέρει σε κάποια σημεία από το έτερο μεγάλο κλάδο του Προτεσταντισμού, τον Καλβινισμό, καθώς διατηρεί αρκετές λειτουργικές πρακτικές και μυστηριακές διδασκαλίες, που υπήρχαν στην εκκλησία και πριν από την μεταρρύθμιση.

Ο Λουθηρανισμός σήμερα κυριαρχεί στη βόρεια Γερμανία και στη Σκανδιναβία, αλλά υπάρχουν Λουθηρανοί Χριστιανοί σε όλο τον κόσμο. Πάνω από εξήντα εκατομμύρια Χριστιανοί ανήκουν στις Λουθηρανικές Εκκλησίες παγκοσμίως.»

Wikipedia, Λουθηρανισμός. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9B%CE%BF%CF%85%CE%B8%CE%B7%CF%81%CE%B1%CE%BD%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82> (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Μεθοδισμός

«Ο **Μεθοδισμός** είναι Χριστιανικό Προτεσταντικό κίνημα μέσα στο οποίο εντάσσονται διάφορες εκκλησίες, οι οποίες όλες μαζί έχουν περίπου 70 εκατομμύρια μέλη σε όλο τον κόσμο. Δογματικά, οι Μεθοδιστές είναι κατά κύριο λόγο Αρμινιανιστές.

Ο Μεθοδισμός βρίσκει τις ρίζες στο αναζωπυρωτικό κίνημα της Αγγλικανικής εκκλησίας, υπό τον Τζον Γουέσλεϋ. Αρχικά ο Γουέσλεϋ επιδίωξε απλά μια μεταρρύθμιση εντός της Αγγλικανικής εκκλησίας, μέσω της επιστροφής στο Ευαγγέλιο, όμως το κίνημα εξαπλώθηκε και σύντομα ένας σημαντικός αριθμός Αγγλικανών κληρικών έγιναν Μεθοδιστές. Το κίνημα, μέχρι το θάνατο του Γουέσλεϋ το 1795, δεν αποτέλεσε ξεχωριστό δόγμα στην Αγγλία. Ο Μεθοδισμός είχε μια έντονη ιεραποστολική δραστηριότητα, και σύντομα εξαπλώθηκε σε όλο τον κόσμο.

Στην Ελλάδα υπάρχουν Μεθοδικές συναθροίσεις, κατά κύριο λόγο στη Θεσσαλονίκη.»

Wikipedia, Μεθοδισμός. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%B5%CE%B8%CE%BF%CE%B4%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82> (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Μεταρρυθμισμένες εκκλησίες

«Οι **Μεταρρυθμισμένες** ή **Αναμορφωμένες εκκλησίες** είναι μια κατηγορία Χριστιανικών Προτεσταντικών εκκλησιών, οι οποίες δογματικά χαρακτηρίζονται από ένα παρόμοιο μεταξύ τους Καλβινισμό, ενώ ταυτίζονται με τις Πρεσβυτεριανές εκκλησίες. Ιστορικά σχετίζονται με εκείνες τις

εκκλησίες που προέκυψαν το 16ο αιώνα, κατά κύριο λόγο στο πλαίσιο της Ελβετικής Μεταρρύθμισης, υπό την ηγεσία του Ιωάννη Καλβίνου και του Ούλριχ Ζβίγγλιου. Μέλος της Παγκόσμιας Κοινωνίας Αναμορφωμένων Εκκλησιών είναι και η Ελληνική Ευαγγελική Εκκλησία.»

Wikipedia, Μεταρρυθμισμένες εκκλησίες. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%B5%CF%84%CE%B1%CF%81%CF%81%CF%85%CE%B8%CE%BC%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CE%B5%CF%82%CE%B5%CE%BA%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B5%CF%82> (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Ευαγγελική Εκκλησία στη Γερμανία (EKD)

«Η **Ευαγγελική Εκκλησία στη Γερμανία** είναι μια ομοσπονδία 22 Λουθηρανικών, Μεταρρυθμισμένων και ενωμένων Προτεσταντικών, περιφερειακών εκκλησιών της Γερμανίας. Η Ευαγγελική Εκκλησία στη Γερμανία δεν είναι μια ενιαία εκκλησία, ωστόσο, οι εκκλησίες-μέλη έχουν πλήρη κοινωνία μεταξύ τους. Έχει 24,5 εκατομμύρια μέλη που αποτελούν το 30,3% του Γερμανικού πληθυσμού.»

Wikipedia, Ευαγγελική Εκκλησία στη Γερμανία (EKD). Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CF%85%CE%B1%CE%B3%CE%B3%CE%B5%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CE%95%CE%BA%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%93%CE%B5%CF%81%CE%BC%CE%B1%CE%BD%CE%AF%CE%B1> (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Αγιαστικό κίνημα

«Το **Αγιαστικό κίνημα** είναι Χριστιανικό κίνημα το οποίο διδάσκει ότι η σαρκική φύση των ανθρώπου είναι δυνατόν να καθαριστεί με τη δύναμη του Αγίου Πνεύματος, και οι αμαρτίες του συγχωρούνται μέσω της πίστης στον Ιησού Χριστό.

Το Αγιαστικό κίνημα επιδιώκει να προωθήσει ένα πρακτικό και αναζωπυρωτικό Χριστιανισμό που αλλάζει ζωές και στηρίζεται στην προσωπική σχέση του πιστού με τον Ιησού Χριστό. Βασικές πεποιθήσεις του κινήματος είναι:

Αναγέννηση δια της χάριτος μέσω της πίστης, με διασφάλιση της σωτηρίας από τη μαρτυρία του Αγίου Πνεύματος

Ολοκληρωτικός αγιασμός επίσης δια της χάριτος, ο οποίος επιτυγχάνεται με το βάπτισμα και τη δύναμη του Αγίου Πνεύματος.

Το Αγιαστικό κίνημα έχει Μεθοδιστική καταγωγή και από αυτό προήλθαν οι εκκλησίες της Πεντηκοστής.»

Wikipedia, Αγιαστικό κίνημα. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%B3%CE%B9%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA>

[%CF%8C %CE%BA%CE%AF%CE%BD%CE%B7%CE%BC%CE%B1](#) (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Γουεσλεϊανή Εκκλησία

«Η **Γουεσλεϊανή Εκκλησία** (αγγλ.: *Wesleyan Church*) είναι ευαγγελικό, αγιαστικό, χριστιανικό δόγμα με εκκλησίες στις Ηνωμένες Πολιτείες, στον Καναδά, στο Ηνωμένο Βασίλειο, στη Νότια Αφρική, στη Ναμίμπια, στη Σιέρα Λεόνε, σε διάφορες χώρες της Ασίας και στην Αυστραλία. Η εκκλησία είναι μέρος του Αγιαστικού κινήματος και έχει τις ρίζες της στη διδασκαλία του Τζον Γουέσλεϋ, απ' τον οποίον έχει λάβει και το όνομά της. Έχει Μεθοδιστική και Αρμινιανική θεολογία. Η Γουεσλεϊανή Εκκλησία έχει πάνω από 516,203 μέλη σε περισσότερες από 5,800 τοπικές εκκλησίες παγκοσμίως, και δραστηριοποιείται σε σχεδόν 100 χώρες. Το 2015, στις Ηνωμένες Πολιτείες, υπήρχαν 231,339 μέλη σε 1,700 κοινότητες[1]. Η παγκόσμια έδρα της βρίσκεται στην πολιτεία της Ιντιάνα. »

Wikipedia, Γουεσλεϊανή Εκκλησία. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%93%CE%BF%CF%85%CE%B5%CF%83%CE%BB%CE%B5%CF%8A%CE%B1%CE%BD%CE%AE %CE%95%CE%BA%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B1> (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Εκκλησία του Ναζωραίου

«Η **Εκκλησία του Ναζωραίου** (αγγλ.: *Church of the Nazarene*) είναι Ευαγγελικό χριστιανικό δόγμα που προέκυψε από το Αγιαστικό κίνημα του 19ου αιώνα στη Βόρεια Αμερική, με τα μέλη του να είναι κοινώς αποκαλούμενα ως *Ναζωραίοι*. Είναι το μεγαλύτερο Γουεσλεϊανό-Αγιαστικό δόγμα στις Ηνωμένες Πολιτείες. Στα τέλη του Σεπτεμβρίου του 2009, η Εκκλησία του Ναζωραίου είχε 1,945,542 μέλη και 24,285 εκκλησίες σε 156 διαφορετικές περιοχές του κόσμου. Τα περισσότερα μέλη της Εκκλησίας βρίσκονται στις Ηνωμένες Πολιτείες και στον Καναδά (652,755), στην Αϊτή (116,000), στην Γουατεμάλα (81,575) στο Μπανγκλαντές (65,000), και στην Ινδία (59.039).»

Wikipedia, Εκκλησία του Ναζωραίου. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BA%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%85 %CE%9D%CE%B1%CE%B6%CF%89%CF%81%CE%B1%CE%AF%CE%BF%CF%85> (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Πεντηκοστιανισμός

«Ο **Πεντηκοστιανισμός** είναι ένα Χριστιανικό κίνημα που στους κόλπους του περιλαμβάνει πολλές εκκλησίες και υπογραμμίζει το έργο του Αγίου Πνεύματος με την άμεση εμπειρία της παρουσίας Θεού στον πιστό. Ανήκει στο ευρύτερο δόγμα του Προτεσταντισμού και συνδέεται με το Χαρισματικό κίνημα.

Οι Πεντηκοστιανοί θεωρούν ότι στην πίστη πρέπει να περιλαμβάνει και την προσωπική εμπειρία του Χριστιανού, και να μην στηρίζεται μόνο στις τελετουργίες ή στις σκέψεις. Το κίνημα είναι ενεργητικό και δυναμικό, από την άποψη πως τα μέλη του θεωρούν ότι οδηγούνται από τη δύναμη του Θεού που ενεργεί μέσα τους. Οι Εκκλησίες της Πεντηκοστής τονίζουν τη σημασία του βαπτίσματος στο Άγιο Πνεύμα, λέγοντας πως το να πληρώνεται ο πιστός με Άγιο Πνεύμα, του δίνει τη δύναμη να ζει μια αληθινή Χριστιανική ζωή.

Η άμεση εμπειρία του Αγίου Πνεύματος αποκαλύπτεται με χαρίσματα, όπως η ομιλία στις γλώσσες, η προφητεία και η θεραπεία. Οι Πεντηκοστιανοί για τις εμπειρίες τους, συχνά επικαλούνται ένα βασικό γεγονός της ζωής των πρώτης εκκλησίας, στο βάπτισμα των δώδεκα Αποστόλων από το Άγιο Πνεύμα την ημέρα της Πεντηκοστής. Έτσι οι περισσότεροι Πεντηκοστιανοί έχουν την πεποίθηση ότι το κίνημά τους επιστρέφει το Χριστιανισμό σε μια καθαρή και απλή μορφή του, που έχει πολλά κοινά με τη ζωή της πρώτης Χριστιανικής εκκλησίας. Ο Πεντηκοστιανισμός δεν είναι μια συγκεκριμένη Εκκλησία, αλλά είναι ένα Χριστιανικό κίνημα που περιλαμβάνει πολλές διαφορετικές επίσημες Εκκλησίες. Επίσης, μαζί με άλλα δόγματα, αποτελεί μέρος του κινήματος της ανανέωσης/αναγέννησης.

Δεν είναι πάντα εύκολο να καταλάβει κανείς εάν μια Εκκλησία είναι της Πεντηκοστής από το όνομα και μόνο, δεδομένου ότι πολλές Εκκλησίες της Πεντηκοστής δεν περιλαμβάνουν τις λέξεις «Πεντηκοστιανή» ή «της Πεντηκοστής» στο όνομά τους.

Στη Δύση ο Πεντηκοστιανισμός είναι πολύ ισχυρός στις Εκκλησίες των Μαύρων και στις Αμερικανικές και Αυστραλιανές «μεγάλες Εκκλησίες» όπως η Εκκλησία Hillsong στην Αυστραλία και η Εκκλησία Lakewood στην Αμερική. Μια από τις μεγαλύτερες Εκκλησίες παγκοσμίως, η Εκκλησία του Πλήρους Ευαγγελίου Yoido στη Σεούλ της Νότιας Κορέας, όπου μέχρι και 250.000 άνθρωποι παρευρίσκονται κάθε Κυριακή, είναι μια Εκκλησία της Πεντηκοστής.

Αν και στατιστικά στοιχεία για τη διάδοση του Πεντηκοστιανισμού είναι δύσκολο να εξαχθούν, εκτιμάται ότι υπάρχουν περισσότεροι από 20 εκατομμύρια Πεντηκοστιανοί στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής (Μάρτιος 2006), συμπεριλαμβανομένων 2,5 εκατομμυρίων μελών των Συνάξεων του Θεού και 1 εκατομμύριο στην Βρετανία. Στη Λατινική Αμερική και στην Αφρική υπάρχουν ομολογίες με περισσότερα από 1 εκατομμύριο μέλη η κάθε μία. Οι Συνάξεις του Θεού αποτελούν πιθανότατα την μεγαλύτερη εκκλησία του Πεντηκοστιανισμού διεθνώς, με περισσότερα από 54,7 εκατομμύρια μέλη και πιστούς σε περισσότερες από 150 χώρες. Παγκοσμίως υπολογίζεται πως οι Πεντηκοστιανοί είναι μεταξύ 250 και 500 εκατομμυρίων.

Οι Πεντηκοστιανοί δέχονται όλες τις επικρατούσες Χριστιανικές πεποιθήσεις και δόγματα (μοναδική εξαίρεση είναι το μεμονωμένο κίνημα Oneness (Ενότητας), που δεν δέχεται την Αγία Τριάδα). Αν και λέγεται συχνά πως ο Πεντηκοστιανισμός επικεντρώνεται περισσότερο στην εμπειρία παρά στη θεολογία, η βάση της θεολογίας των Πεντηκοστιανών στηρίζεται στην "ευαγγελική αναμόρφωση", όπως αυτή προέκυψε μετά τη μεταρρύθμιση του Λούθηρου: μοναδική βάση της πίστης είναι η Αγία Γραφή (*sola scriptura*), που τη θεωρούν «λόγο του Θεού» και συνολικά αλάθητη. Σε αντίθεση με την Ορθοδοξία και τον Καθολικισμό δε δέχονται την λεγόμενη Ιερά Παράδοση (τουλάχιστον τα σημεία που θεωρούν πως διαφοροποιούνται με την Αγία Γραφή) με όλα όσα αυτή συνεπάγεται (π.χ. δεν δέχεται την "μεισιτεία" των Αγίων, τις εικόνες κτλ). Δέχονται τον Εβραϊκό Κανόνα της Παλαιάς Διαθήκης με τα 66 βιβλία.

Ένας άνθρωπος λαμβάνει τον αγιασμό όταν η ζωή του αφιερώνεται στο Θεό και αποχωρίζεται την προηγούμενη *αμαρτωλή* ζωή του. Όταν ένας άνθρωπος είναι άγιος, σημαίνει πως είναι αναγεννημένος εν Χριστώ δια του Αγίου Πνεύματος και είναι μακριά από την άσχημη

συμπεριφορά και τις σκέψεις της παλιάς του ζωής. Η λέξη *Αγιότητα* χρησιμοποιείται επίσης από μερικές Εκκλησίες στον επίσημο τίτλο τους υπό αυτήν την έννοια.

Για τους Πεντηκοστιανούς, ο αγιασμός είναι οπωσδήποτε κάτι το ουσιαστικό στο να βιώσει κάποιος τη χριστιανική ζωή. Κάποιοι Πεντηκοστιανοί διδάσκουν ότι οι πιστοί πρέπει βιώσουν ένα πνευματικό γεγονός που θα τους οδηγήσει να «θεωρήσουν τον εαυτό τους νεκρό μεν ως προς την αμαρτία, ζωντανό δε ως προς τον Θεό» (Ρωμαίους 6:10-11, σε προσαρμογή). Το έργο του αγιασμού γίνεται δια του Αγίου Πνεύματος. Άλλες Εκκλησίες διδάσκουν ότι οι πιστοί συνεχίζουν να αυξάνονται κοντά στο Θεό σε μια συνεχή διαδικασία αγιασμού, η οποία τους βοηθά για να ζουν Χριστιανική ζωή.

Ενώ κάποιοι Πεντηκοστιανοί πιστεύουν ότι η αγιοποίηση είναι μια απαραίτητη προϋπόθεση για κάποιον ώστε να βαπτιστεί στο Άγιο Πνεύμα, άλλοι θεωρούν ότι το βάπτισμα στο Άγιο Πνεύμα είναι διαθέσιμο σε καθένα που απλώς δίνει ειλικρινά τη ζωή του στον Χριστό. Αυτή όμως η διαφορά περνά απαρατήρητη στους μη ειδικούς, και γενικότερα θεωρείται από όλους τους Πεντηκοστιανούς πως οι άνθρωποι πρέπει να έχουν λάβει την σωτηρία προτού λάβουν το βάπτισμα του Αγίου Πνεύματος.

Το βάπτισμα στο Άγιο Πνεύμα είναι το κεντρικό γεγονός στον Πεντηκοστιανισμό. Το όνομα του κινήματος αναφέρεται στο πρώτο βάπτισμα στο Άγιο Πνεύμα, κατά την ημέρα της Πεντηκοστής. Σε αντίθεση με τους Ευαγγελικούς, πιστεύουν πως το βάπτισμα στο Άγιο Πνεύμα δεν είναι η εμπειρία της αναγέννησης (της αλλαγής της ζωής του ανθρώπου). Ένας άνθρωπος πρέπει ήδη να έχει αναγεννηθεί προτού να λάβει το Άγιο Πνεύμα. Οι Πεντηκοστιανοί πιστεύουν ότι το βάπτισμα στο Άγιο Πνεύμα είναι ουσιαστικό μέρος της σωτηρίας. Παραδοσιακά αυτό είναι το δεύτερο βάπτισμα και ακολουθεί το βάπτισμα στο νερό, αν και μερικά σημεία της Γραφής αντιστρέφουν αυτή τη διαδικασία.

Το βάπτισμα στο Άγιο Πνεύμα είναι η εμπειρία κατά την οποία ο πιστός δίνει τον έλεγχο του εαυτού του στο Άγιο Πνεύμα (όχι όμως με τρόπο που να χάνει την ταυτότητα και τα στοιχεία της προσωπικότητάς του). Μέσω της εμπειρίας αυτής, γνωρίζει το Χριστό με έναν οικειότερο τρόπο και ενεργοποιεί τη δύναμη της μαρτυρίας και της πνευματικής αύξησης. Το βάπτισμα στο Άγιο Πνεύμα θεωρείται έργο της χάρις του Θεού, που είναι διαθέσιμο σε όλους τους ανθρώπους που ζητούν να το λάβουν.

Ανάλογα με το βάπτισμα στο νερό, ένας άνθρωπος βαπτίζεται εν Πνεύματι, όμως πλέον αισθάνεται τον εαυτό του σαν να έχει βυθιστεί ολοκληρωτικά στο Άγιο Πνεύμα. Άρα η αναλογία των βαπτισμάτων δεν είναι ίση σε αυτό το σημείο, επειδή ένα πρόσωπο που βαπτίζεται εν Πνεύματι γεμίζει πλήρως με Άγιο Πνεύμα, με τον ίδιο τρόπο που πληρώθηκαν οι Απόστολοι του Χριστού κατά την ημέρα της Πεντηκοστής.

Το σημείο/απόδειξη/βεβαίωση ότι κάποιος βαπτίστηκε στο Άγιο Πνεύμα είναι η ομιλία σε ξένες γλώσσες που πριν δε γνώριζε (γλωσσολαλία). Θεωρούν πως η ομιλία σε ξένες γλώσσες είναι το μοναδικό συνεπές γεγονός που συνδέεται με το βάπτισμα στο Άγιο Πνεύμα στις διάφορες εξιστορήσεις του φαινομένου της Αγίας Γραφής.

Η πλήρωση με το Άγιο Πνεύμα δεν είναι μια προσωρινή κατάσταση του παρόντος. Ένας άνθρωπος που έχει βαπτιστεί με Άγιο Πνεύμα έχει το Άγιο Πνεύμα μέσα του και αυτό τον εξουσιοδοτεί και τον καθοδηγεί για το υπόλοιπο της ζωής του. Το Άγιο Πνεύμα θα επιτρέψει στον πιστό να απομακρυνθεί από την παλαιά κοσμική ζωή του και να ζήσει μια νέα Χριστιανική ζωή. Έτσι το βάπτισμα στο Άγιο Πνεύμα είναι η αφετηρία για ένα νέο ξεκίνημα στη ζωή του πιστού, δίνοντάς του πνευματικά χαρίσματα ώστε να χρησιμοποιηθούν για να ευαγγελιστούν και άλλοι, και γενικά για να εκτελεστεί το Χριστιανικό έργο.

Στην Ελλάδα η Πεντηκοστή αρχικά κηρύχθηκε από τον Δημήτριο Κατρισιώτη και τον Ιωάννη Τζέλο το 1924.

[...]Ο Κατρισιώτης έγινε ο πρώτος Έλληνας κήρυκας της Πεντηκοστής στην Ελλάδα, και μαζί με

τον Γιώργο Τζέλο, δραστηριοποιήθηκαν στην περιοχή γύρω από τα Βάγια, και σε μέρη της Βόρειας, της Κεντρικής, και της Νότιας Ελλάδας.

Ο Μιχάλης Κούννας [...] ήρθε στην Αθήνα το 1927. [...] [έτσι] ιδρύθηκε η πρώτη Εκκλησία της Πεντηκοστής στην Ελλάδα με ποιμένα τον Μιχάλη Κούννα.

Μετά το 1930 οι Χαράλαμπος Μάμαλης και Αριστοτέλης Δικτυόπουλος όργωσαν την Ελλάδα σπέρνοντας το Πεντηκοστιανό μήνυμα. Ο Μάμαλης έγινε ποιμένας στην κεντρική εκκλησία της οδού Αιόλου, στην Αθήνα. Ο Δικτυόπουλος έγινε ποιμένας, αρχικά στην πρώτη εκκλησία στα Πετραλώνων, και μετά στην Κατερίνη και στη Σεβαστή Πιερίας. [...]

Οι Εκκλησίες της Πεντηκοστής στην Ελλάδα απαριθμούν μερικές δεκάδες χιλιάδες μέλη και έχουν εκατοντάδες τοπικές εκκλησίες και συναθροίσεις σε χωριά και πόλεις.»

Wikipedia, Πεντηκοστιανισμός. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%B5%CE%BD%CF%84%CE%B7%CE%BA%CE%BF%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%B1%CE%BD%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82> (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Καλβινισμός

«Ο **Καλβινισμός** είναι χριστιανικό προτεσταντικό θεολογικό κίνημα που ανέπτυξε ο Γάλλος θεολόγος Ιωάννης Καλβίνος.

Στο κέντρο της καλβινιστικής θεολογίας βρίσκεται η παντοδύναμη κυριαρχία του Θεού και η δυνατότητά του να προγνωρίζει την πορεία των ανθρώπων είτε προς την σωτηρία είτε προς την απώλεια. Βασικό στοιχείο της είναι το δόγμα του προορισμού, στο οποίο τονίζεται η παντοδύναμη κυριαρχία του Θεού, και η άποψη πως όλοι οι άνθρωποι είναι ίσοι ως προς την ανικανότητά τους να αποκτήσουν την σωτηρία τους με τα δικά τους έργα και δυνάμεις. Ο Ιωάννης Καλβίνος υποστήριζε ότι το σχέδιο του Θεού σχετικά με τη σωτηρία της ψυχής είναι επακόλουθο της Θείας Χάρης και επιτυγχάνεται μόνο δια της πίστεως και ότι ο Θεός πρέπει να είναι αντικείμενο σεβασμού.

Οι Καλβινιστές πιστεύουν ότι ο Θεός, ως κυρίαρχος, μπορεί να επέμβει στη ζωή του ανθρώπου. Κατά τον Καλβινισμό, οι άνθρωποι είναι είτε προγνωρισμένοι και προορισμένοι για αιώνια δόξα και τον παράδεισο, είτε προγνωρισμένοι και προορισμένοι για την αιώνια καταδίκη.

Ο Καλβινισμός ακολουθώντας την Προτεσταντική διδασκαλία, δέχεται μόνο την Αγία Γραφή, που τη θεωρεί αυθεντία, και απορρίπτει όσες παραδόσεις θεωρεί πως δεν συμφωνούν με αυτήν. Οι τελετές που δέχεται είναι η Θεία Ευχαριστία και το Βάπτισμα. Στον καλβινισμό βασίζονται οι Πρεσβυτεριανές και οι Αναμορφωμένες εκκλησίες.»

Wikipedia, Καλβινισμός. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CE%B1%CE%BB%CE%B2%CE%B9%CE%BD%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82> (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Ελληνική Ευαγγελική Εκκλησία

«Η **Ελληνική Ευαγγελική Εκκλησία** είναι αναμορφωμένη χριστιανική εκκλησία στην Ελλάδα. Ιδρυμένη το 1858, αποτελεί το πρώτο Προτεσταντικό εκκλησιαστικό δόγμα που δημιουργήθηκε στην χώρα. Μαζί με την Εκκλησία της Ελλάδος, είναι οι μόνες ελληνικές εκκλησίες που συμμετέχουν στο Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών. Από το 2014, η νομική της προσωπικότητα είναι αναγνωρισμένη από την πολιτεία.

Η Ελληνική Ευαγγελική Εκκλησία θεωρεί ως πρόδρομό της το αναμορφωτικό εικονομαχικό κίνημα των Ισαύρων του 8ου αιώνα, και αργότερα τον Πατριάρχη Κύριλλο Λούκαρι, ο οποίος τον 17ο αιώνα μετέφρασε την Καινή Διαθήκη στα νέα ελληνικά και συνέγραψε την, Καλβινιστικού προσανατολισμού, Λουκάρειο Ομολογία. Επίσης, ερμηνεύει ως θετικές τις θεολογικές ιδέες και τις προσπάθειες του Αδαμάντιου Κοραή, του Θεόκλητου Φαρμακίδη και του Νεόφυτου Βάμβα, για την ανανέωση της Ορθόδοξης εκκλησίας

Αν και τα πρώτα δείγματα για προσπάθεια οργάνωσης Προτεσταντικής κοινότητας στην Ελλάδα, βρίσκονται μετά το 1828, με την άφιξη του φιλέλληνα Ιωνά Κιγκ, ουσιαστικά το έργο της Ελληνικής Ευαγγελικής Εκκλησίας ξεκινά το 1858, μία χρονολογία που θεωρείται έτος ίδρυσης της εκκλησίας, με τη έκδοση του περιοδικού Αστήρ της Ανατολής, από τον Έλληνα ιατρό και θεολόγο Μιχαήλ Καλοποθάκη.

Το 1871 οικοδομήθηκε η πρώτη Ευαγγελική εκκλησία στην Αθήνα, απέναντι από τις Στήλες του Ολυμπίου Διός, όπου βρίσκεται μέχρι σήμερα. Σύντομα δημιουργήθηκαν εκκλησίες στην Θεσσαλονίκη, τον Πειραιά, τον Βόλο και τα Ιωάννινα. Το 1883 οι εκκλησίες που υπήρχαν συγκρότησαν στο Βόλο την πρώτη Σύνοδο των Ευαγγελικών Εκκλησιών, που τις συνένωσε σε ένα σώμα.

Ένα άλλο Ευαγγελικό κίνημα ξεκίνησε λίγο αργότερα από το Ελλαδικό, (1867) στην Μικρά Ασία, όπου κυρίως από το 1870 και μετά άρχισαν επίσης να ιδρύονται εκκλησίες στον Πόντο, στην Καππαδοκία, στην περιοχή της Σμύρνης και στην Κωνσταντινούπολη. Σημαντική προσωπικότητα για τις εκκλησίες της Μικράς Ασίας, υπήρξε ο Ξενοφών Μόσχου. Στην Μικρά Ασία οι Έλληνες Ευαγγελικοί αντιμετώπισαν διώξεις από τους Τούρκους εξαιτίας της ευαγγελιστικής τους δραστηριότητας, και κάποιοι από αυτούς μαρτύρησαν για την πίστη τους. Συγκεκριμένα, ο Παύλος Παυλίδης από την Καισάρεια και ο Χαράλαμπος Μποσταντζόγλου από τα Άδανα της Κιλικίας, απαγχονίστηκαν

Το 1922, μετά την Μικρασιατική καταστροφή και την εκδίωξη των Ελληνικών πληθυσμών, οι Ευαγγελικοί πρόσφυγες είτε εντάχθηκαν στις ήδη υπάρχουσες εκκλησίες της Ελλάδας, είτε δημιούργησαν καινούριες στους τόπους όπου εγκαταστάθηκαν. Η μεγαλύτερη από τις εκκλησίες που δημιουργήθηκαν ήταν στην Κατερίνη, όπου ιδρύθηκε ο προσφυγικός «Συνοικισμός Ευαγγελικών». Το 1924 συνεπήχθη ένας Σύνδεσμος που περιέλαβε όλες τις εκκλησίες, οι οποίες το 1938 μέσω συνόδου, δημιούργησαν ένα ενωμένο σώμα που πλέον αποτέλεσε την Ελληνική Ευαγγελική Εκκλησία, με την σημερινή της μορφή.

Η Ελληνική Ευαγγελική Εκκλησία δέχεται την Αγία Γραφή ως την ύψιστη και τελική αυθεντία σε θέματα πίστης και ζωής, και αποδέχεται το Σύμβολο της Πίστεως Νίκαιας/Κωνσταντινούπολης, χωρίς την προσθήκη φιλιόκβε. Είναι συντηρητική/ορθόδοξη στην θεολογία της (δηλ. δέχεται την Αγία Τριάδα, την θεότητα του Ιησού Χριστού, και συμφωνεί με όλες τις υπόλοιπες χριστιανικές εκκλησίες στα θεμελιώδη δόγματα του Χριστιανισμού), ενώ δογματικά συγκαταλέγεται μεταξύ των Πρεσβυτεριανών και Αναμορφωμένων εκκλησιών. Τα ιδιαίτερα στοιχεία της χριστιανικής διδασκαλίας που χαρακτηρίζουν την εκκλησία ως *Ευαγγελική*, μπορούν να συνοψιστούν ως εξής: **Μόνο η Αγία Γραφή.** Η Αγία Γραφή, είναι η μόνη θεόπνευστη αποκάλυψη του Θεού και για αυτό η ύψιστη και τελική αυθεντία σε θέματα πίστης και ζωής.

Μόνο ο Χριστός. Ο Ιησούς Χριστός είναι ο μόνος μεσίτης μεταξύ Θεού και ανθρώπων. Ο μόνος

δρόμος για να συναντήσουν οι άνθρωποι το Θεό.

Μόνο η χάρη. Η πρωτοβουλία στην αποκατάσταση των διαταραγμένων σχέσεων του ανθρώπου με το Θεό ελήφθη από Εκείνον.

Μόνο η πίστη. Η οικειοποίηση της σωτηρίας και της σχέσης με το Θεό δεν στηρίζεται πάνω σε ανθρώπινες προσπάθειες. Δεν είναι επιβράβευση των ανθρώπινων επιτευγμάτων. Είναι η πίστη, δηλαδή η εμπιστοσύνη του ανθρώπου στο έργο του Χριστού, που αποτελεί το δρόμο και το μέσο της σωτηρίας.

Ως εκκλησία, είναι δραστήρια στην Οικουμενική κίνηση. Από το 1948 συμμετέχει στο Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών, και μαζί με την ορθόδοξη Εκκλησία της Ελλάδος αποτελούν τα μόνα δόγματα από την Ελλάδα που είναι μέλη στον οργανισμό. Επίσης είναι μέλος στο Συμβούλιο Ευρωπαϊκών Εκκλησιών, στην Παγκόσμια Κοινωνία Αναμορφωμένων Εκκλησιών και στην Εκκλησιαστική Κοινότητα του Leuenberg. Στην Ελλάδα, είναι βασικό μέλος του Πανελληνίου Ευαγγελικού Συνδέσμου, ο οποίος συναποτελείται από διάφορες ευαγγελικές εκκλησίες.

Η Ελληνική Ευαγγελική Εκκλησία είναι πολύ δραστήρια σε ανθρωπιστικές, φιλανθρωπικές και οικολογικές δραστηριότητες. Διατηρεί κέντρο αποτοξίνωσης για τοξικομανείς, γηροκομείο, κέντρο παροχής τροφής για τους μετανάστες, κέντρα υποστήριξης εκδιδομένων γυναικών, και το περιβαλλοντικό πρόγραμμα «Καθαρή Πόλη», ενώ διοργανώνει και διάφορες καλλιτεχνικές εκδηλώσεις, και μουσικά φεστιβάλ. Επίσης λειτουργεί κατασκηνώσεις και κάμπινγκ για παιδιά και ενήλικες, στην Λεπτοκαρυά και στον Κάλαμο. Για την μελέτη της ιστορίας της Ευαγγελικής κίνησης στην Ελλάδα, έχει ιδρύσει το Ελληνικό Ιστορικό Ευαγγελικό Αρχείο.

Ο βαθμός προσέλευσης των πιστών στις τοπικές εκκλησίες είναι υψηλός. Δίδεται μεγάλη έμφαση στα Κατηχητικά σχολεία και στη κίνηση της νεολαίας (Κίνηση Ευαγγελικής Νεολαίας). Η Εκκλησία συνολικά αριθμεί περίπου 6.000 μέλη και παρευρισκόμενους στις συναθροίσεις, ενώ η μεγαλύτερη τοπική εκκλησία, η οποία με περίπου 1.500 μέλη αποτελεί και την μεγαλύτερη Προτεσταντική κοινότητα στην Ελλάδα, βρίσκεται στην Κατερίνη. Σε όλη την Ελλάδα υπάρχουν περισσότερες από 30 τοπικές εκκλησίες.»

Wikipedia, *Ελληνική Ευαγγελική Εκκλησία*. Ανακτήθηκε από:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%95%CF%85%CE%B1%CE%B3%CE%B3%CE%B5%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%95%CE%BA%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B1 (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Η πίστη της Ελληνικής Ευαγγελικής Εκκλησίας

Η πίστη μας συνοψίζεται στα λόγια του Συμβόλου της Πίστεως.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΤΕΡΑ:

- 1) ΠΙΣΤΕΥΟΥΜΕ ότι η Αγία Γραφή, δηλαδή τα 39 Βιβλία της Παλαιάς και τα 27 της Καινής Διαθήκης είναι ο εξ αποκαλύψεως Θεόπνευστος, πλήρης, επαρκής, ασφαλής και αλάθητος Λόγος του Θεού.
- 2) ΠΙΣΤΕΥΟΥΜΕ ότι υπάρχει ένας Θεός, ο οποίος δημιούργησε τον κόσμο και τον άνθρωπο με τον Λόγο Του και ότι ο ένας Θεός προϋπήρχε σε τρία πρόσωπα: Ο Θεός Πατήρ, Ο Θεός Υιός και ο Θεός Άγιο Πνεύμα.
- 3) ΠΙΣΤΕΥΟΥΜΕ στη Θεότητα του Κυρίου μας Ιησού Χριστού και στην εκ Παρθένου Μαρίας γέννησή Του, υπήρξε τέλειος Θεός και τέλειος άνθρωπος- στην αναμάρτητη ζωή Του, στην

θαυματουργική δύναμη Του, στον αντικαταστατικό Του θάνατο για τον αμαρτωλό πάνω στο Σταυρό, στη σωματική Του Ανάσταση εκ νεκρών, στην Ανάληψή Του στους ουραμούς και στη δεύτερή Του ένδοξη έλευση.

4) ΠΙΣΤΕΥΟΥΜΕ στην παρούσα διακονία του Αγίου Πνεύματος δια του οποίου ο αμαρτωλός αναγεννάται, ο πιστός ζει την ευσεβή ζωή και με του οποίου τη δύναμη και τα χαρίσματα υπηρετεί και εκτελεί το άγιο θέλημά Του.

5) ΠΙΣΤΕΥΟΥΜΕ ότι ο άνθρωπος είναι εκ φύσεως αμαρτωλός και αποχωρισμένος από το Θεό και ότι είναι αδύνατο να εισέλθει στη βασιλεία του Θεού και να σωθεί με τα έργα του. Σώζεται μόνο με τη Χάρη του Θεού δια του Αγίου Πνεύματος και δια της πίστεως στο ευλογημένο πρόσωπο και στο απολυτρωτικό έργο του Ιησού Χριστού. Δια της πίστεως ο αμαρτωλός δέχεται το Χριστό, εμπιστεύεται σ' Αυτόν και επαναπαύεται για τη σωτηρία του μόνο σ' Αυτόν.

6) ΠΙΣΤΕΥΟΥΜΕ σε μία Αγία, Καθολική, και Αποστολική Εκκλησία, την αναρίθμητη ομάδα των πιστών κάθε εποχής και κάθε έθνους, οι οποίοι, ενωμένοι δια του Αγίου Πνεύματος με το Χριστό ως κεφαλή τους, αποτελούν ένα σώμα εν Αυτώ και έχουν κοινωνία με τον Κύριό τους και μεταξύ τους.

7) ΠΙΣΤΕΥΟΥΜΕ ότι ο Θεός μας καλεί στην εκκλησία Του για να αναλάβουμε το κόστος και τη χαρά της μαθητείας, να γίνουμε υπηρέτες Του στην υπηρεσία των ανθρώπων, να Τον λατρεύουμε εν Πνεύματι και αληθεία, να κηρύξουμε το Ευαγγέλιο σε όλο τον κόσμο, να αντισταθούμε και να απωθήσουμε τις δυνάμεις του κακού, να συμμετέχουμε στο Βάπτισμα του Χριστού και στη Θεία Κοινωνία και να συνταυτισθούμε μαζί Του στα παθήματά Του και στη νίκη Του.

8) ΠΙΣΤΕΥΟΥΜΕ ότι ο Θεός υπόσχεται σε εκείνους που Τον εμπιστεύονται τη συγχώρηση των αμαρτιών τους και τον πλούτο της χάριτός Του. Θάρρος στον αγώνα τους για δικαιοσύνη και ειρήνη, την παρουσία Του στη θλίψη και στη χαρά και αιώνια ζωή στη Βασιλεία Του που δεν έχει τέλος.

Ελληνική Ευαγγελική Εκκλησία Κατερίνης, *Τι πιστεύουμε.*

Ανακτήθηκε από: <http://www.eeek.gec.gr/faith/faith.html> (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Πανελλήνιος Ευαγγελικός Σύνδεσμος

«Ο **Πανελλήνιος Ευαγγελικός Σύνδεσμος** (ή **Π.Ε.Σ.**) είναι σύνδεσμος Χριστιανικών εκκλησιών από κάθε Προτεσταντική απόχρωση της Ελλάδας, που ως βασικό στόχο έχει την σύσφιξη των δεσμών και την καλλιέργεια ενός πνεύματος ενότητας και συνεργασίας μεταξύ των εκκλησιών, καθώς και την κοινή εκπροσώπησή τους. Ο Π.Ε.Σ. είναι μέλος της Παγκόσμιας Ευαγγελικής Συμμαχίας (WEA). Πρόεδρος του Π.Ε.Σ. είναι ο ποιμένας της Εκκλησίας του Θεού της Προφητείας, Αντώνιος Χαραλάμπους.

Ο Π.Ε.Σ. παραδέχεται τις βασικές διδασκαλίες της Ευαγγελικής εκκλησίας, δηλαδή:

Την Αγία Γραφή ως τον θεόπνευστο λόγο του Θεού και ως το μοναδικό κανόνα πίστης και ζωής.

Τον Ένα τριαδικό Θεό, Πατέρα, Υιό και Άγιο Πνεύμα.

Την ενσάρκωση του Ιησού Χριστού, Θεού «ος εφανερώθη εν σαρκί», που σταυρώθηκε και αναστήθηκε από τους νεκρούς.

Τη σωτηρία του αμαρτωλού με την πίστη στο τέλειο σωτήριο έργο του Χριστού.

Την αναγέννηση του ανθρώπου και τον αγιασμό του πιστού με την ενέργεια του Αγίου Πνεύματος.

Την προσωπική δεύτερη έλευση του Ιησού Χριστού, την ανάσταση των νεκρών και την τελική κρίση, που οι λυτρωμένοι θα κληρονομήσουν την αιώνια ζωή και οι αμαρτωλοί, που απόρριψαν τη δωρεά του Θεού στο πρόσωπο του Χριστού, θα υποστούν την αιώνια καταδίκη.

Ο Π.Ε.Σ. εκπροσωπεί τις παρακάτω χριστιανικές ομολογίες από την ευρύτερη κοινότητα των Χριστιανικών Προτεσταντικών ομολογιών της Ελλάδας:

23 τοπικές Ελληνικές Ευαγγελικές Εκκλησίες

6 τοπικές Ελεύθερες Ευαγγελικές Εκκλησίες

59 τοπικές εκκλησίες της Πεντηκοστής

15 ανεξάρτητες τοπικές εκκλησίες που δεν ανήκουν σε ευρύτερα εκκλησιαστικά σώματα.»

Wikipedia, Πανελλήνιος Ευαγγελικός Σύνδεσμος. Ανακτήθηκε από:

[https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%B1%CE%BD%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%AE%CE%BD%CE%B9%CE%BF%CF%82_%CE%95%CF%85%CE%B1%CE%B3%CE%B3%CE%B5%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82_%CE%A3%CF%8D%CE%BD%CE%B4%CE%B5%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%82_\(15-7-16\).](https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%B1%CE%BD%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%AE%CE%BD%CE%B9%CE%BF%CF%82_%CE%95%CF%85%CE%B1%CE%B3%CE%B3%CE%B5%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82_%CE%A3%CF%8D%CE%BD%CE%B4%CE%B5%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%82_(15-7-16).)

ΒΘ. I.iii.

* * *

Μεταρρυθμισμένη Εκκλησία στην Αμερική

«**Η Μεταρρυθμισμένη Εκκλησία στην Αμερική ή Αναμορφωμένη Εκκλησία στην Αμερική** (αγγλ.: *Reformed Church in America* ή εν συντομία *RCA*), είναι Προτεσταντικό Χριστιανικό εκκλησιαστικό δόγμα στις Ηνωμένες Πολιτείες και τον Καναδά, με Καλβινιστική θεολογία.

Ιδρυμένη το 1628 ως κλάδος της Ολλανδικής Μεταρρυθμισμένης Εκκλησίας, αποτελεί την αρχαιότερη Προτεσταντική εκκλησία με διαρκή διακονία, και επιπλέον ο αρχαιότερος οργανισμός στη Βόρεια Αμερική. Αργότερα, το 1819 έχοντας πλέον ανεξαρτησία από την Ολλανδική εκκλησία ονομάστηκε *Μεταρρυθμισμένη Προτεσταντική Ολλανδική Εκκλησία*, ενώ το σημερινό της όνομα επιλέχθηκε το 1867. Σήμερα έχει γύρω στα 240,000 μέλη.

Η Μεταρρυθμισμένη Εκκλησία στην Αμερική είναι ιδρυτικό μέλος αρκετών οικουμενικών οργανισμών μεταξύ των οποίων και του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών, καθώς και μέλος της Παγκόσμιας Κοινωνίας Αναμορφωμένων Εκκλησιών. Μέρος του δόγματος συμμετέχει στον Εθνικό Σύνδεσμο Ευαγγελικών.»

Wikipedia, Μεταρρυθμισμένη Εκκλησία στην Αμερική. Ανακτήθηκε από:

[https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%B5%CF%84%CE%B1%CF%81%CF%81%CF%85%CE%B8%CE%BC%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CE%B7_%CE%95%CE%BA%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B1_%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD_%CE%91%CE%BC%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AE_\(15-7-16\).](https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%B5%CF%84%CE%B1%CF%81%CF%81%CF%85%CE%B8%CE%BC%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CE%B7_%CE%95%CE%BA%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B1_%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD_%CE%91%CE%BC%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AE_(15-7-16).)

ΒΘ. I.iii.

* * *

Παγκόσμια Κοινωνία Αναμορφωμένων Εκκλησιών

«**Η Παγκόσμια Κοινωνία Αναμορφωμένων Εκκλησιών ή Παγκόσμια Κοινωνία**

Μεταρρυθμισμένων Εκκλησιών είναι οικουμενικό Χριστιανικό σώμα που δημιουργήθηκε του 2006 με την συνένωση του Παγκόσμιου Συνδέσμου Αναμορφωμένων Εκκλησιών και του Αναμορφωμένου Οικουμενικού Συμβουλίου. Με περίπου 80 εκατομμύρια μέλη, η Κοινωνία είναι η τρίτη μεγαλύτερη ενιαία χριστιανική κοινωνία στον κόσμο, μετά την Ρωμαιοκαθολική και την Ανατολική Ορθόδοξη Εκκλησία, ενώ είναι το μεγαλύτερο σώμα Αναμορφωμένων/Μεταρρυθμισμένων και Πρεσβυτεριανών εκκλησιών. Μέλος της Κοινωνίας είναι και η Ελληνική Ευαγγελική Εκκλησία. Η Παγκόσμια Κοινωνία Αναμορφωμένων Εκκλησιών έχει ως μέλη της 232 εκκλησίες από όλο το κόσμο.»

Wikipedia, Παγκόσμια Κοινωνία Αναμορφωμένων Εκκλησιών. Ανακτήθηκε από:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%B1%CE%B3%CE%BA%CF%8C%CF%83%CE%BC%CE%B9%CE%B1_%CE%9A%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%AF%CE%B1_%CE%91%CE%BD%CE%B1%CE%BC%CE%BF%CF%81%CF%86%CF%89%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CF%89%CE%BD_%CE%95%CE%BA%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%83%CE%B9%CF%8E%CE%BD (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Πρεσβυτεριανισμός

«Ο **Πρεσβυτεριανισμός** είναι ένα Χριστιανικό δόγμα που περιλαμβάνει διάφορες εκκλησίες οι οποίες συνδέονται με την Καλβινιστική θεολογική παράδοση του Προτεσταντισμού, και έχουν Πρεσβυτεριανό τρόπο διοίκησης. Η Πρεσβυτεριανή θεολογία συνήθως τονίζει την κυριαρχία του Θεού, την εξουσία των Γραφών, και η αναγκαιότητα της διαπίστεως χάριτος του Ιησού Χριστού.

Ο Πρεσβυτεριανισμός πρωτοεμφανίστηκε στη Σκωτία πριν στο 1707. Παρόλο που οι περισσότεροι Πρεσβυτεριανοί κρατούν την θεολογία του Καλβίνου, σήμερα υπάρχει μια ποικιλία στις θεολογικές απόψεις των σύγχρονων Πρεσβυτεριανών.

Στον 20ο αιώνα, κάποιοι Πρεσβυτεριανοί έπαιξαν σημαντικό ρόλο στο Οικουμενικό Κίνημα και το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών. Πολλές Πρεσβυτεριανές εκκλησίες έχουν βρει τρόπους συνεργασίας με άλλες Μεταρρυθμισμένες εκκλησίες και με Χριστιανούς άλλων παραδόσεων, ειδικότερα μέσα από την Παγκόσμια Κοινωνία Αναμορφωμένων Εκκλησιών. Ορισμένες εκκλησίες συμμετέχουν σε ενώσεις με Κογκρεγκασιοναλιστικές, Λουθηρανικές, Αγγλικανικές και Μεθοδιστικές εκκλησίες.

Στις Πρεσβυτεριανές εκκλησίες συγκαταλέγεται η Ελληνική Ευαγγελική Εκκλησία.»

Wikipedia, Πρεσβυτεριανισμός. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CF%81%CE%B5%CF%83%CE%B2%CF%85%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%B1%CE%BD%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82> (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Πρεσβυτεριανή Εκκλησία (ΗΠΑ)

«Η **Πρεσβυτεριανή Εκκλησία (ΗΠΑ)** (αγγλ.: *Presbyterian Church (U.S.A.)*) ή εν συντομία *PC(USA)*) είναι Προτεσταντικό χριστιανικό δόγμα στις Ηνωμένες Πολιτείες. Ανήκει στη Μεταρρυθμισμένη

παράδοση, και είναι το μεγαλύτερο Πρεσβυτεριανό δόγμα στις Ηνωμένες Πολιτείες, με 1,760,200 μέλη, στα τέλη του 2013[1].

Ιδρύθηκε το 1983 μετά τη συγχώνευση της Πρεσβυτεριανής Εκκλησίας στις Ηνωμένες Πολιτείες και της Ενωμένης Πρεσβυτεριανής Εκκλησίας στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής. Σήμερα είναι μέλος του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών και της Παγκόσμιας Κοινωνίας Αναμορφωμένων Εκκλησιών.»

Wikipedia. Ανακτήθηκε από:

[https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CF%81%CE%B5%CF%83%CE%B2%CF%85%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%B1%CE%BD%CE%AE_%CE%95%CE%BA%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B1_\(%CE%97%CE%A0%CE%91\)_%CE%91%CE%BC%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AE](https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CF%81%CE%B5%CF%83%CE%B2%CF%85%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%B1%CE%BD%CE%AE_%CE%95%CE%BA%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B1_(%CE%97%CE%A0%CE%91)_%CE%91%CE%BC%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AE) (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Πρεσβυτεριανή Εκκλησία στην Αμερική

«**Η Πρεσβυτεριανή Εκκλησία στην Αμερική** (αγγλ.: *Presbyterian Church in America* ή εν συντομία *PCA*) είναι Ευαγγελικό Προτεσταντικό χριστιανικό δόγμα και το δεύτερο μεγαλύτερο Πρεσβυτεριανό εκκλησιαστικό σώμα στις Ηνωμένες Πολιτείες, μετά την Πρεσβυτεριανή Εκκλησία (ΗΠΑ). Η Πρεσβυτεριανή Εκκλησία στην Αμερική δίνει έμφαση στον ευαγγελισμό, στο ιεραποστολικό έργο, και στην χριστιανική εκπαίδευση. Ως στόχος της τίθεται το να είναι πιστή στις *Γραφές*, *σύμφωνη με την Μεταρρυθμισμένη πίστη*, και *υπάκουη στη Μεγάλη Αποστολή*.

Η Πρεσβυτεριανή Εκκλησία στην Αμερική, κοινωνικά και θεολογικά είναι πιο συντηρητική από την μεγαλύτερη Πρεσβυτεριανή Εκκλησία (ΗΠΑ). Εν γένει είναι λιγότερο συντηρητική από την Ορθόδοξη Πρεσβυτεριανή Εκκλησία, αλλά πιο συντηρητική από την Ευαγγελική Πρεσβυτεριανή Εκκλησία, αν και οι διαφορές μπορεί να ποικίλουν από πρεσβυτέριο σε πρεσβυτέριο, ή ακόμη και από συνάθροιση σε συνάθροιση. Η Πρεσβυτεριανή Εκκλησία στην Αμερική, δεν αναγνωρίζει τη χειροτονία γυναικών ως ποιμένες, πρεσβύτερους και διακόνους. Η Ευαγγελική Πρεσβυτεριανή Εκκλησία θεωρεί ότι αυτό το θέμα ως *μη ουσιώδες*, όπου εναπόκειται στην κάθε τοπική εκκλησία. Επίσης, οι συναθροίσεις των εκκλησιών της Πρεσβυτεριανής Εκκλησίας στην Αμερική έχουν διάφορα είδη λατρείας (παραδοσιακό Πρεσβυτεριανό, λειτουργικό, σύγχρονο), ενώ οι περισσότερες της Ορθόδοξης Πρεσβυτεριανής Εκκλησίας κρατούν το παραδοσιακό Σκωτσέζικο και Ιρλανδικό στυλ, με την υμνωδία μόνο ψαλμών και παλαιών ύμνων.»

Wikipedia, Πρεσβυτεριανή Εκκλησία στην Αμερική. Ανακτήθηκε από:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CF%81%CE%B5%CF%83%CE%B2%CF%85%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%B1%CE%BD%CE%AE_%CE%95%CE%BA%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B1_%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD_%CE%91%CE%BC%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AE (15-7-16)

ΒΘ. I.iii.

* * *

Ορθόδοξη Πρεσβυτεριανή Εκκλησία

«Η **Ορθόδοξη Πρεσβυτεριανή Εκκλησία** (αγγλ.: *Orthodox Presbyterian Church* ή εν συντομία *OPC*) είναι μικρό συντηρητικό Πρεσβυτεριανό δόγμα που βρίσκεται κυρίως στις Ηνωμένες Πολιτείες. Ιδρύθηκε από συντηρητικά μέλη της Πρεσβυτεριανής Εκκλησίας στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, τα οποία είχαν αντιδράσει έντονα στην κυρίαρχη νεωτεριστική θεολογία κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1930. Με επικεφαλής τον Τζον Γκρέσαμ Μάκεν, η εκκλησία προσπάθησε να διατηρήσει το ιστορικό Καλβινισμό εντός της Πρεσβυτεριανής δομής. Ο τίτλος *Ορθόδοξη* στην επίσημη ονομασία της, δηλώνει την προσήλωσή της στην ορθόδοξη Καλβινιστική Προτεσταντική διδασκαλία, και δεν συνδέεται με την Ανατολική Χριστιανοσύνη.»

Wikipedia, Ορθόδοξη Πρεσβυτεριανή Εκκλησία. Ανακτήθηκε από:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9F%CF%81%CE%B8%CF%8C%CE%B4%CE%BF%CE%BE%CE%B7%CE%A0%CF%81%CE%B5%CF%83%CE%B2%CF%85%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%B1%CE%BD%CE%AE_%CE%95%CE%BA%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B1 (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Ευαγγελική Πρεσβυτεριανή Εκκλησία

«Η **Ευαγγελική Πρεσβυτεριανή Εκκλησία** (αγγλ.: *Evangelical Presbyterian Church* ή εν συντομία *EPC*) είναι Αμερικανικό εκκλησιαστικό δόγμα του Προτεσταντικού Χριστιανισμού, με Πρεσβυτεριανή και Μεταρρυθμισμένη θεολογία ορθόδοξης συντηρητικής κατεύθυνσης. Η έδρα της Γενικής Σύναξης της Εκκλησίας, βρίσκεται στην πολιτεία του Μίσιγκαν.»

Wikipedia, Ευαγγελική Πρεσβυτεριανή Εκκλησία. Ανακτήθηκε από:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CF%85%CE%B1%CE%B3%CE%B3%CE%B5%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%A0%CF%81%CE%B5%CF%83%CE%B2%CF%85%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%B1%CE%BD%CE%AE_%CE%95%CE%BA%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B1 (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Βαπτιστές

«Οι **Βαπτιστές** είναι Χριστιανοί οι οποίοι πιστεύουν πως το βάπτισμα στο νερό πρέπει να γίνεται σε πιστούς (οπότε απορρίπτεται ο νηπιοβαπτισμός). Με τον όρο "Βαπτιστικός" μπορεί επίσης να περιγραφεί μία εκκλησία, ένα δόγμα ή μία ομάδα που μοιράζεται τις ίδιες πεποιθήσεις σχετικά με το βάπτισμα.

Οι Βαπτιστές ιστορικά χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη αυτονομίας σε κάθε τοπική τους εκκλησία. Αν και ο όρος "Βαπτιστής" έχει τις ρίζες του στους Αναβαπτιστές, το ίδιο το δόγμα των Βαπτιστών συνδέεται ιστορικά με τα αυτονομιστικά κινήματα του 16ου αιώνα.

Οι περισσότερες Βαπτιστικές εκκλησίες επιλέγουν να συνδέονται με δογματικές ομάδες που παρέχουν υποστήριξη, χωρίς όμως να τις ελέγχουν. Η μεγαλύτερη Βαπτιστική ομάδα εκκλησιών, εκτός από την Βαπτιστική Παγκόσμια Συνέλευση, είναι οι Νότιοι Βαπτιστές (οι οποίοι αποχώρησαν από την Παγκόσμια Συνέλευση το 2004), όμως υπάρχουν και πολλές άλλες ενώσεις

Βαπτιστών. Υπάρχουν, επίσης, αυτόνομες εκκλησίες που παραμένουν ανεξάρτητες από οποιοδήποτε δόγμα, οργάνωση ή ένωση.

Οι Βαπτιστές αριθμούν περίπου 110 εκατομμύρια σε όλο τον κόσμο, σε περισσότερες από 220.000 κοινότητες και θεωρούνται η μεγαλύτερη παγκόσμια κοινωνία Ευαγγελικών Προτεσταντών. Στη Βόρεια Αμερική έχουν περίπου 38 εκατομμύρια μέλη. Μεγάλοι αριθμοί Βαπτιστών υπάρχουν επίσης στην Ασία, την Αφρική και τη Λατινική Αμερική. Στην Ινδία υπάρχουν 2.4, στη Νιγηρία 2.5, στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό 1.9, και στη Βραζιλία 1.7 εκατομμύρια. Στην Ελλάδα υπάρχουν λίγες αυτόνομες Βαπτιστικές εκκλησίες, ενώ η Ελευθέρα Ευαγγελική Εκκλησία θεωρείται πως προέρχεται από τη Βαπτιστική παράδοση.

Η ακροστιχίδα των βασικών δογμάτων των Βαπτιστών που ακολουθούν, στα αγγλικά σχηματίζει τη λέξη **BAPTIST** (**ΒΑΠΤΙΣΤΗΣ**).

Η Βίβλος ως αρχή, (*Biblical authority*)

Αυτονομία της τοπικής εκκλησίας, (*Autonomy of the local church*)

Ιεροσύνη για όλους τους πιστούς, (*Priesthood of all believers*)

Δύο διατάξεις (Βάπτισμα του πιστού και Δείπνος του Κυρίου), (*Two ordinances*)

Ελευθερία των ψυχών, (*Individual soul liberty*)

Διαχωρισμός Εκκλησίας και Κράτους, (*Separation of Church and State*)

Δύο διακονίες στην εκκλησία (Ποιμένας-Πρεσβύτερος και Διάκονος), (*Two offices of the church*)

Οι περισσότερες βαπτιστικές παραδόσεις πιστεύουν στις "τέσσερις ελευθερίες":

Ελευθερία των ψυχών: η ψυχή είναι υπόλογη μόνο στο Θεό, και μπορεί να λαμβάνει αποφάσεις σε θέματα πίστης χωρίς την επιβολή υποχρεωτικών διατάξεων από κάποιο επίσημο θρησκευτικό φορέα

Εκκλησιαστική ελευθερία: ελευθερία της τοπικής εκκλησίας από εξωτερικές παρεμβάσεις

Βιβλική ελευθερία: ο κάθε πιστός είναι ελεύθερος να ερμηνεύσει την Αγία Γραφή προσωπικά, χρησιμοποιώντας τα καλύτερα εργαλεία μαθητείας και βιβλικές μελέτες που έχει στη διάθεση του

Θρησκευτική ελευθερία: το κάθε άτομο είναι ελεύθερο να επιλέξει εάν θα είναι ενταγμένο στη θρησκεία των Βαπτιστών, σε κάποια άλλη θρησκεία, ή αν θα είναι άθρησκο. Επίσης, υποστηρίζεται ο διαχωρισμός εκκλησίας και κράτους, ο οποίος συχνά αποκαλείται "πολιτική συνέπεια" της θρησκευτικής ελευθερίας.»

Wikipedia, *Βαπτιστές*. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%92%CE%B1%CF%80%CF%84%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%AD%CF%82> (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Αναβαπτιστές

«Οι **Αναβαπτιστές** είναι τα μέλη μιας Χριστιανικής Ομολογίας που εμφανίστηκε τον 15ο αιώνα στην Ευρώπη, ιδίως στη Γερμανία. Ανήκουν στη λεγόμενη Ριζοσπαστική Μεταρρύθμιση (*Radical Reformation*). Άλλη ομολογία που ανήκει στην κατηγορία αυτή (Ριζοσπαστική Μεταρρύθμιση) είναι και οι Φίλοι ή Κουάκεροι.

Οι γνωστότερες Ομολογίες Αναβαπτιστών είναι οι Μεννονίτες, οι Χουτερίτες, οι Αδελφοί (όχι όμως οι Πλυμούθιοι Αδελφοί) (*Plymouth Brethren*), οι Άμις κ.ά.

Μερικοί θεωρούν τις Ελεύθερες Εκκλησίες απογόνους της Αναβαπτιστικής κίνησης, επειδή

βαπτίζουν τα μέλη τους σε ώριμη ηλικία ή αναβαπτίζουν όσους έρχονται σε αυτούς από Ομολογίες όπου βαπτίστηκαν ως νήπια π.χ. Ορθόδοξη Εκκλησία, Καθολική Εκκλησία, Καλβινιστές, Λουθηρανούς. Παρ' όλα αυτά οι Αναβαπτιστές είχαν και άλλα δόγματα, γεγονός που τους διαφοροποιεί από τις υπόλοιπες Ομολογίες (π.χ. απέρριπταν την στράτευση).

Κοινότητα Μεννονιτών υπήρχε στην Έδεσσα από το 1950 μέχρι το 1977.

Βασικότερη Ομολογία Αναβαπτιστών αποτελούν οι Μεννονίτες που οφείλουν την ονομασία τους στον Ολλανδό Θεολόγο Μέννο Σίμονς (1496-1561). Κατά την δεκαετία του 1520 στην Κεντρική Ευρώπη, οι Μεννονίτες, προσπαθούν να επαναφέρουν τον Χριστιανισμό σε μια πιο συμβατή με την Αγία Γραφή ζωή. Αρνήθηκαν την "κρατική" Μεταρρύθμιση του Λουθήρου και του Καλβίνου και δίδασκαν το χωρισμό κράτους - Εκκλησίας. Αποτέλεσμα ήταν να θεωρηθούν αιρετικοί και να καταπολεμηθούν από τους Προτεστάντες. Γενικά δεν ενδιαφέρονται τόσο για Θεολογία, μυστήρια ή Θεία Λειτουργία (*χωρίς βέβαια να τα απορρίπτουν*) αλλά θεωρούν ότι το βασικότερο όλων είναι να ζει κανείς αγία ζωή σύμφωνα με τις αρχές της Καινής Διαθήκης και ιδίως την επί του όρους ομιλία του Ιησού Χριστού (Κατά Ματθαίον Ευαγγέλιον κεφάλαια 5, 6 και 7).

Η πρώτη Αναβαπτιστική καταγραφόμενη ιστορικά συνάθροιση οργανώθηκε στην Ζυρίχη, Ελβετία, το 1525 από τους Ελβετούς Αδελφούς οι οποίοι διαφώνησαν με τον Ζβίγγλιο στην ένωση κράτους - Εκκλησίας. Δεν δεχόντουσαν το νηπιοβάπτισμα και έτσι ονομάστηκαν από τους αντιπάλους τους "Αναβαπτιστές". Αναβαπτιστικές συναθροίσεις οργανώθηκαν στην Ολλανδία από τον Obbe Philips από το 1534.

Ο Φίλιπς βάπτισε τον Μέννο Σίμονς το 1536 και ο Σίμονς ο οποίος ήταν (πριν γίνει Αναβαπτιστής) Ρωμαιοκαθολικός ιερέας, οργάνωσε τόσες πολλές Αναβαπτιστικές Εκκλησίες που το όνομά του έγινε ένα με την κίνηση. Η πίστη των Αναβαπτιστών βασίζεται κυρίως στην ομολογία πίστεως που υπογράφηκε το 1632 στο **Dordrecht** της Ολλανδίας.

Από τους Μεννονίτες προέρχονται οι Άμις και οι Χουτερίτες αντίθετα η Αναβαπτιστική Ομολογία των Αδελφών (π.χ. Εκκλησία των Αδελφών, Αρχέγονοι Αδελφοί) ανήκουν σε άλλο Αναβαπτιστικό ρεύμα.

Γενικά οι Αναβαπτιστές είναι συντηρητικοί Χριστιανοί.»

Wikipedia, *Αναβαπτιστές*. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%BD%CE%B1%CE%B2%CE%B1%CF%80%CF%84%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%AD%CF%82> (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Κουάκεροι

«Οι **Κουάκεροι** ή **Χριστιανοί Φίλοι** (αγγλ.: *Quakers*) είναι μέλη μιας Χριστιανικής Ομολογίας (Εκκλησίας) που φέρει την ονομασία **Θρησκευτική Κοινωνία των Φίλων** (Religious Society of Friends) και ιδρύθηκε τον 17ο αιώνα στην Αγγλία από τον περιπλανώμενο ιεροκήρυκα Τζορτζ Φοξ. Η Αγγλική λέξη *Quaker* σημαίνει *αυτός που τρέμει*, και τους δόθηκε τον 17ο αιώνα από άλλους ως παρωνύμιο, διότι σε μια δίκη ο Τζορτζ Φοξ είπε σε έναν δικαστή να *τρέμει στο Λόγο του Θεού* και ο δικαστής απάντησε, "Πες μας, λοιπόν, εσύ ο τρέμων (Quaker)...". Έπειτα μερικές φορές κατά την ώρα της λατρείας τους έτρεμαν από ευλάβεια. Άλλες ονομασίες που χρησιμοποιήθηκαν για αυτούς είναι «Παιδιά του Φωτός» (Children of the Light) και «Εκκλησία των Φίλων» (Friends Church).

Ο ιδρυτής τους Τζορτζ Φοξ γεννήθηκε το 1624 στο Λέστερσαϊρ της Αγγλίας. Σε ηλικία 19 ετών

ένιωσε την εντολή του Θεού να φύγει από την οικία του. Τα επόμενα τέσσερα χρόνια ταξίδευε, επιστρέφοντας στη οικία του περιστασιακά. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου βρισκόταν σε μεγάλη πνευματική σύγκρουση και ταραχή. Μιλούσε με πολλούς Θεολόγους της εποχής αλλά ταραχτήκε όταν κατάλαβε ότι όσοι δίδασκαν τον Χριστιανισμό δεν κατείχαν οι ίδιοι αυτά που έλεγαν. Ο Φοξ είχε πολλά "ανοίγματα" [αποκαλύψεις] από τον Κύριο. Ένιωσε ότι ο Θεός του αποκάλυψε ότι οι θρησκευτικές σπουδές δεν ήταν αρκετό για να είναι κάποιος ικανός και άγιος εργάτης του Χριστού.

Παρά τους διωγμούς οι Κουάκεροι αυξήθηκαν και ιδρύθηκαν ομάδες και εκτός των γεωγραφικών ορίων της Αγγλίας, στην Ευρώπη και στην Αμερική. Σήμερα υπάρχουν τρεις **κύριες** ομάδες Κουακέρων: Οι Ευαγγελικοί Φίλοι, οι Συντηρητικοί Φίλοι και οι Φιλελεύθεροι Φίλοι.

Οι Κουάκεροι πιστεύουν ότι κάθε άνθρωπος φωτίζεται από τον Χριστό (εσωτερικός φωτισμός) και ότι αν και η Αγία Γραφή είναι Θεόπνευστη μόνο ο Χριστός είναι ο Λόγος του Θεού. Σχετικά με τον Θεό πιστεύουν σε Έναν Θεό Πατέρα, Υιό και Άγιο Πνεύμα αλλά αποφεύγουν να κάνουν περαιτέρω αναλύσεις. Πιστεύουν στην Θεότητα του Χριστού. Δέχονται μόνο πνευματικό βάπτισμα και κοινωνία (όχι με νερό, κλπ.) και είναι ειρηνιστές. Έχουν αυτό που ονομάζουν "μαρτυρίες" (testimonies). Οι "μαρτυρίες" είναι ότι ο Χριστιανός είναι ειρηνιστής, ότι πρέπει να ζούμε με απλότητα, ότι δεν πρέπει να ορκιζόμαστε καθόλου αλλά να λέμε πάντα την αλήθεια, κλπ.

Σήμερα υπάρχουν δογματικές διαφορές μεταξύ των διαφόρων ομάδων. Οι Ευαγγελικοί και Συντηρητικοί πιστεύουν στα βασικά Χριστιανικά δόγματα (Θεότητα του Χριστού, αθανασία ψυχής, κόλαση και παράδεισος, Θεοπνευστία της Βίβλου, κλπ.) ενώ οι Φιλελεύθεροι δεν θεωρούν τα δόγματα σημαντικά.»

Wikipedia, *Κουάκεροι*. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CE%BF%CF%85%CE%AC%CE%BA%CE%B5%CF%81%CE%BF%CE%B9> (15-7-16).

ΒΘ. Ι.iii.

* * *

Κουάκεροι: Κουάκεροι στην Ελλάδα

«Οι Χριστιανοί Φίλοι (Κουάκεροι) υπηρετούμε πιστά τον Κύριο Ιησού Χριστό και το Ευαγγέλιο του από τον 17ο αιώνα. Τότε έγινε μια μεγάλη Χριστιανική Αναζωπύρωση στην Αγγλία και ακούστηκε ξανά το Αιώνιο Ευαγγέλιο καθαρό και ανόθευτο μετά από τους σκοτεινούς αιώνες που έπληξαν την Χριστιανική Εκκλησία. **Θέλουμε να επιστρέψουμε στην αγνή και ανόθευτη πίστη της Εκκλησίας του 1 μΧ., τότε που το Πνεύμα το Άγιο γέμιζε την ψυχή και την καρδιά των πιστών και ο Ιησούς Χριστός δίδασκε τον λαό Του ο ίδιος.** [...] Οι Συντηρητικοί Φίλοι πιστεύουμε και διδάσκουμε τα ίδια με την αρχαία Αποστολική Εκκλησία και ακολουθούμε τα ίδια δόγματα και "πιστεύω" με τους πρώτους Κουάκερους του 17^{ου} αιώνα, που με πίστη και υπακοή έκαμαν το θέλημα του Κυρίου μας, κήρυξαν με δύναμη το Ευαγγέλιο και βασανίστηκαν και διώχτηκαν αλλά υπέμειναν με απίστευτη τόλμη όλα αυτά για την δόξα του Κυρίου και Θεού μας Ιησού Χριστού! [...] Πιστεύουμε στην υπόσχεση του Ιησού ότι είναι μαζί μας, μας οδηγεί και μας διδάσκει. Καθώς περπατάμε μαζί με οδηγό τον Χριστό, γνωρίζουμε την αγάπη, την ειρήνη, την ενότητα και την αδελφσύνη που έρχεται όταν ακολουθούμε την φωνή Του σε όλα τα πράγματα. Καθώς μαθαίνουμε να κάνουμε το θέλημα του Θεού γινόμαστε λαός Του και ως κοινωνία πιστών μπορούμε να δείξουμε την καλοσύνη, αλήθεια, χαρά και αγάπη Του στον κόσμο.

Προς αποφυγή παρεξηγήσεων δηλώνουμε ότι δεν έχουμε σχέση με την Ανατολική Ορθόδοξη Εκκλησία, την Δυτική Καθολική Εκκλησία ή το κίνημα του Προτεσταντισμού. Είμεθα ένας εντελώς ανεξάρτητος Χριστιανικός κλάδος. Δεν έχουμε τίποτα με τις ανωτέρω Ομολογίες αλλά είναι χρέος μας προς αποφυγή σύγχυσης να κάνουμε γνωστό ότι δεν ανήκουμε στα παραπάνω σχήματα. Μερικοί διαδίδουν ότι είμεθα Προτεστάντες - κάνουν λάθος και ελπίζουμε να το διορθώσουν.»

Κουάκεροι στην Ελλάδα. Ανακτήθηκε από: <http://quaker.gr/> (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Αρμινιανισμός

«Ο **Αρμινιανισμός** είναι Χριστιανικό Προτεσταντικό θεολογικό κίνημα που πιστεύει, σε αντίθεση με τον Καλβινισμό, ότι ο άνθρωπος σώζεται από τον Θεό με την ελεύθερη όμως, θέλησή του. Ο ρόλος της Θείας Πρόνοιας είναι μονάχα καθοδηγητικός και η πίστη δεν μπορεί να αποκτηθεί με ανθρώπινες δυνάμεις. Επίσης πιστεύει πως η αληθινή πίστη είναι αυτή που εκδηλώνεται με αγαθές πράξεις, ενώ η πτώση των πρωτόπλαστων Αδάμ και Εύας προήλθε από την ελεύθερη θέλησή τους, με αποτέλεσμα την απώλεια της αρχικής ευτυχίας και δικαιοσύνης, όχι όμως και την τάση του ανθρώπου προς το καλό και αγαθό.

Ιδρυτής του Αρμινιανισμού υπήρξε ο Ολλανδός θεολόγος Ιάκωβος Αρμίνιος. Ο Αρμινιανισμός καταδικάστηκε από τις Συνόδους Ντόρντρεχτ της Ολλανδίας (1618-1619) και Αλλαί της Γαλλίας (1610). Η Αρμινιανιστική θεολογική σκέψη έχει επηρεάσει Χριστιανικά κινήματα όπως ο Μεθοδισμός και ο Πεντηκοστιανισμός.»

Wikipedia, *Αρμινιανισμός*. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CF%81%CE%BC%CE%B9%CE%BD%CE%B9%CE%B1%CE%BD%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82> (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Πουριτανισμός

«Ο **πουριτανισμός** είναι δογματική θρησκευτική τοποθέτηση που αναπτύχθηκε κυρίως στην Αγγλία και στην Αμερική τον 16ο και 17ο αιώνα στους κόλπους της Αγγλικανικής Εκκλησίας. Η τάση αυτή προέβαλε την ανάγκη να απαλλαγούν η λατρεία και η εκκλησιαστική πρακτική από τις μη προβλεπόμενες από την Αγία Γραφή προσθήκες, όπως ήταν τα καθολικά στοιχεία που παρεισέφεραν στο Βιβλίο Προσευχών, και να αποκτήσουν την καθαρότητα των θρησκευτικών εκδηλώσεων και της λατρείας των πρώτων χρόνων του χριστιανισμού.

Ο πουριτανισμός πηγάζει από τις διδασκαλίες του Καλβινισμού και του Ζβιγγλιανισμού. Αποτέλεσε δε μία συγκεκριμένη νοοτροπία που διέπει την ατομική συμπεριφορά του ανθρώπου και εξέφραζε σε υψηλό βαθμό το Συντηρητισμό, τη νοικοκυροσύνη, την εργατικότητα και την ατομική ηθική των αστών της εποχής εκείνης. Ο πουριτανισμός ήκμασε στα χρόνια της βασιλείας Ελισάβετ Α', και έπαιξε σημαντικό κοινωνικό ρόλο. Στη σύγχρονη εποχή εκφράζει το

ακραίο πνεύμα του συντηρητισμού.

Πουριτανοί σήμερα υπάρχουν κυρίως στις Ηνωμένες Πολιτείες. Σε αυτούς ανήκει η Πουριτανική Ευαγγελική Εκκλησία της Αμερικής.»

Wikipedia, *Πουριτανισμός*. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%84%CE%B1%CE%BD%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82> (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Ριζοσπαστική Μεταρρύθμιση

«Η **Ριζοσπαστική Μεταρρύθμιση** (αγγλ. *Radical Reformation*) αποτελεί προσπάθεια επιστροφής στην πνευματικότητα και απλότητα της πρώτης Χριστιανικής Εκκλησίας.

Οι Ομολογίες που ανήκουν σε αυτήν την κατηγορία δεν ανήκουν στον Προτεσταντισμό και αρχικά είχαν έρθει σε ρήξη με αυτόν, αν και αργότερα ορισμένες ομάδες ασπάστηκαν τον Ευαγγελικαλισμό, όπως από τους Αναβαπτιστές η Ευαγγελική Μεννονιτική Εκκλησία και από τους Κουάκερους η Διεθνής των Ευαγγελικών Φίλων.

Οι Εκκλησίες που ανήκουν σε αυτό το ρεύμα απορρίπτουν το νηπιοβάπτισμα και τον απόλυτο προορισμό. Αγωνίζονται για «θρησκευτική ελευθερία για όλους τους ανθρώπους», είναι ειρηνιστές και πιστεύουν στην «οδηγία του Αγίου Πνεύματος» και στον «εσωτερικό φωτισμό». Γενικά είναι συντηρητικοί Χριστιανοί και ζουν με απλότητα και μέτρο. Αρκετές από τις Ομολογίες αυτές όπως οι Αμις δεν χρησιμοποιούν τη σύγχρονη τεχνολογία, ενώ άλλες, όπως οι Χουτερίτες, έχουν κοινοκτημοσύνη κατά το πρότυπο της Εκκλησίας της Ιερουσαλήμ.

Κυριότεροι εκπρόσωποι είναι οι Αναβαπτιστές και οι Κουάκεροι. Οι ρίζες τους βρίσκονται σε παλιότερες Ομολογίες όπως είναι οι Καθαροί.»

Wikipedia, Ριζοσπαστική Μεταρρύθμιση. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A1%CE%B9%CE%B6%CE%BF%CF%83%CF%80%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CE%9C%CE%B5%CF%84%CE%B1%CF%81%CF%81%CF%8D%CE%B8%CE%BC%CE%B9%CF%83%CE%B7> (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Ευαγγελικοί/Ευαγγελικαλικοί

«Οι **Ευαγγελικοί** είναι μέλη της ευρύτερης Προτεσταντικής Ομολογίας που αποκαλείται Ευαγγελικαλισμός (αγγλ.: *Evangelicalism*), η οποία δίνει γενικότερα έμφαση στην κεντρική θέση της Αγίας Γραφής, τη δικαίωση δια της πίστεως και την ανάγκη προσωπικής μεταστροφής (*αναγέννηση*).

Στην Ελλάδα ο όρος αυτός χρησιμοποιείται για να περιγράψει τα μέλη των Ευαγγελικών Εκκλησιών, ενώ σε μερικές περιπτώσεις ως Ευαγγελικοί αναφέρονται και οι Πεντηκοστιανοί. Στη Γερμανία και την Ελβετία, ο όρος αναφέρεται στα μέλη των Λουθηρανικών Εκκλησιών σε αντιδιαστολή με τα μέλη των Καλβινιστικών εκκλησιών.»

Wikipedia, Ευαγγελικοί/Ευαγγελικαλικοί. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CF%85%CE%B1%CE%B3%CE%B3%CE%B5%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%AF> (15-7-16).

ΒΘ. Ι.iii.

* * *

Αντβεντισμός

«Ο **Αντβεντισμός** είναι Χριστιανικό κίνημα που ξεκίνησε τον 19ο αιώνα στις Ηνωμένες Πολιτείες. Το όνομά τους προέρχεται από την πίστη τους ότι η Δευτέρα Έλευση (αγγλ.: *Advent*) του Χριστού θα γίνει γρήγορα. Ιδρυτής του θεωρείται ο Ουίλιαμ Μίλερ, και αρχικά οι οπαδοί του ήταν γνωστοί ως *Μιλερίτες*. Αρκετές Αντβεντιστικές ομολογίες, τηρούν το Σάββατο.

Η μεγαλύτερη Αντβεντιστική εκκλησία η Εκκλησία Αντβεντιστών της Εβδόμης Ημέρας. Άλλες Ομολογίες Αντβεντιστών είναι η Αντβεντιστική Χριστιανική Εκκλησία η οποία τηρεί την Κυριακή και όχι το Σάββατο, η Μεταρρυθμισμένη Κίνηση των Αντβεντιστών της Εβδόμης Ημέρας οι οποίοι είναι ειρηνιστές και χορτοφάγοι, η Γενική Συνέλευση της Εκκλησίας του Θεού. Από τους Αντβεντιστές της Εβδόμης Ημέρας προέρχονται και οι Εκκλησίες του Θεού του Χέρμπερτ Άρμστρονγκ.

Σήμερα, οι Αντβεντιστές χαρακτηρίζονται ως συντηρητικοί Προτεστάντες.»

Wikipedia, Αντβεντισμός. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%BD%CF%84%CE%B2%CE%B5%CE%BD%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82> (15-7-16).

ΒΘ. Ι.iii.

* * *

Εκκλησία Αντβεντιστών της Εβδόμης Ημέρας

«Η **Εκκλησία των Αντβεντιστών της Εβδόμης Ημέρας** είναι μια παγκόσμια Χριστιανική Εκκλησία που προέρχεται από τον Προτεσταντικό χώρο και ανήκει στο γενικότερο κίνημα των Αντβεντιστών. Χαρακτηριστικό τους γνώρισμα είναι η προσήλωση στις 10 εντολές και στην τήρηση του Σαββάτου. Ανήκουν στον χώρο των Σαββατιστών.

Τα μέλη της Χριστιανικής Εκκλησίας των Αντβεντιστών της Εβδόμης Ημέρας παγκοσμίως το 2013 ήταν 18,028,796[1]. Στην Ελλάδα υπάρχει παρουσία της από το 1903 και σήμερα αριθμεί 410 μέλη σε 10 εκκλησίες[2]. Εκτός των Αντβεντιστών της Εβδόμης Ημέρας υπάρχει στην Αθήνα μικρός αριθμός μελών Μεταρρυθμισμένης Κίνησης των Αντβεντιστών της Εβδόμης Ημέρας.»

Wikipedia, Εκκλησία Αντβεντιστών της Εβδόμης Ημέρας, Εκκλησία Αντβεντιστών της Εβδόμης Ημέρας. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BA%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B1%CE%91%CE%BD%CF%84%CE%B2%CE%B5%CE%BD%CF%84%CE%B9%CF%83%CF%84%CF%8E%CE%BD%CF%84%CE%B7%CF%82%CE%95%CE%B2%CE%B4%CF%8C%CE%BC%CE%B7%CF%82%CE%97%CE%BC%CE%AD%CF%81%CE%B1%CF%82> 15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Οι Χριστιανοί Αντβεντιστές της Εβδόμης Ημέρας Πιστεύουν . . .

«Η χιλιετηρίδα είναι η χιλιετής βασιλεία του Χριστού με τους αγίους Του στον ουρανό, μεταξύ της πρώτης και δεύτερης ανάστασης. Στο διάστημα αυτό οι ασεβείς νεκροί θα κρίνονται. Η γη θα είναι τελείως κατεστραμμένη, χωρίς ζωντανές ανθρώπινες υπάρξεις, αλλά κατοικημένη μόνο από το Σατανά και τους αγγέλους του. Στο κλείσιμο της χιλιετηρίδας ο Χριστός με τους αγίους Του και την Αγία Πόλη θα κατέλθει από τον ουρανό στη γη. Οι ασεβείς τότε θα αναστηθούν, και με το Σατανά και τους αγγέλους του θα περικυκλώσουν την Πόλη. Αλλά φωτιά από το Θεό θα τους κατακαύσει και θα καθαρίσει τη γη. Τότε το σύμπαν θα ελευθερωθεί από την αμαρτία και τους αμαρτωλούς για πάντα.»

-

Βασικές Διδαχές, 26. Ανακτήθηκε από:

http://www.adventist.gr/pisteuo/PDF/26_h_xiliethrida_kai_to_telos_ths_amartias.pdf (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

ΒΘ. I.iv.: Αγγλικανική Εκκλησία

Αγγλικανική Εκκλησία

«Η **Αγγλικανική Εκκλησία** (αγγλικά: *Anglican Communion* ή *Anglican Church*, από τη μεσαιωνική λατινική *ecclesia anglicana*, δηλαδή «αγγλική εκκλησία») αποκαλείται το σύνολο των αυτόνομων χριστιανικών εκκλησιών οι οποίες ακολουθούν την τελετουργική παράδοση της Εκκλησίας της Αγγλίας (η οποία θεωρείται η «μητέρα εκκλησία») και βρίσκονται σε πλήρη κοινωνία μαζί της, μέσω της Αγγλικανικής Κοινωνίας. Μετά τους Ρωμαιοκαθολικούς και τους Ορθόδοξους, οι Αγγλικανοί είναι η τρίτη σε μέγεθος χριστιανική εκκλησία — αριθμούν πάνω από ογδόντα εκατομμύρια.[1] Πνευματικός ηγέτης της Αγγλικανικής Εκκλησίας είναι ο Αρχιεπίσκοπος του Καντέρμπουρου.

Η Αγγλικανική Εκκλησία θεωρεί τον εαυτό της κομμάτι της *μίας, αγίας, καθολικής και αποστολικής εκκλησίας* και ότι είναι ταυτόχρονα καθολική και μεταρρυθμισμένη — οι επίσκοποι της διεκδικούν αποστολική διαδοχή. Για μερικούς Αγγλικανούς εκπροσωπεί μια μορφή ρωμαιοκαθολικισμού χωρίς τον Πάπα, για άλλους μια μορφή Προτεσταντισμού, και για άλλους έναν συνδυασμό των δύο. Η Αγγλικανική Εκκλησία βρίσκεται σε πλήρη κοινωνία με τις λουθηρανικές εκκλησίες της Σκανδιναβίας και της Βόρειας Αμερικής, και με τους Παλαιοκαθολικούς (Ρωμαιοκαθολικοί οι οποίοι απέσχισαν από τη Ρώμη μετά την Πρώτη Σύνοδο του Βατικανού επειδή εκεί θεσπίστηκε επίσημα το αλάθητο του Πάπα).

Η μεταρρύθμιση στην Αγγλία ξεκίνησε οριστικά το 1534 όταν ο Βασιλιάς Ερρίκος Η΄ και το αγγλικό κοινοβούλιο ανακοίνωσαν την απόσχιση από τη Ρώμη. Οι αιτίες ήταν πολιτικές. Ο βασιλιάς είχε ανάγκη από διάδοχο και η σύζυγός του, η Αικατερίνη της Αραγωνίας, είχε φτάσει σε ηλικία στην οποία γέννηση διαδόχου φαινόταν απίθανη. Ο βασιλιάς έκανε αίτηση στον Πάπα να ακυρώσει το γάμο του για να μπορέσει να ξαναπαντρευτεί με την Άννα Μπολέυν, αλλά ο Πάπας

δεν μπορούσε επειδή ο ανιψιός της Αικατερίνης, ο Αυτοκράτορας Κάρολος Ε΄ της Αγίας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, είχε μόλις καταλάβει τη Ρώμη και δεν το επέτρεπε.

Με την εξάπλωση της Βρετανικής Αυτοκρατορίας σε όλο τον κόσμο, Αγγλικοί ιεραπόστολοι ίδρυσαν τοπικές εκκλησίες σε όλες τις αποικίες.»

Wikipedia. Ανακτήθηκε από:

[https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%B3%CE%B3%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%95%CE%BA%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B1\(15-7-16\)](https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%B3%CE%B3%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%95%CE%BA%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B1(15-7-16))

ΒΘ. I.iv.

* * *

Αγγλικανική Εκκλησία

«Στην Αγγλία η τάση για ανεξαρτητοποίηση από την παπική επιρροή χρονολογείται από τότε που ο **Ιωάννης Ουίκλιφ** (1320-1384) χαρακτηρίστηκε ως αιρετικός, και ενδυναμώθηκε με την επίδραση του χριστιανικού ανθρωπισμού. Μια διαμάχη του βασιλιά **Ερρίκου του Η'** (1534-1547) με τον πάπα για προσωπικούς λόγους στάθηκε η αφορμή για την οριστική ρήξη της εκκλησίας της Αγγλίας με τη Ρώμη (1534) και η αφετηρία της αγγλικανικής μεταρρύθμισης που είχε χαρακτήρα θρησκευτικό, πνευματικό και πολιτικό. Η μεταρρύθμιση αυτή δεν αποτελούσε ιδιαίτερο δόγμα, αλλά συνδύασε στοιχεία του Λουθηρανισμού και του Καλβινισμού. Αργότερα, στα χρόνια των διαδόχων του Ερρίκου, εδραιώθηκε η **Αγγλικανική Εκκλησία**, η οποία ήταν η μόνη που αναγνωριζόταν από το κράτος.»

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μπαρούτας Κ., *Ιστορία του μεσαιωνικού και του ύστερου κόσμου, 565-1815. Β' Γενικού Λυκείου, Γενικής Παιδείας*, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 6.4. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B131/756/4975,22677/> (15-7-16).

ΒΘ. I.iv.

* * *

Αγγλικανική Εκκλησία

«Όπως είναι γνωστό η Ιστορία της Αγγλικανικής Εκκλησίας ξεκίνησε το 16ον αιώνα, όταν μεγάλο μέρος πιστών της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας στη Μεγάλη Βρετανία απομακρύνθηκε από τους κόλπους της. Στη πραγματικότητα όμως ο Χριστιανισμός υπάρχει στη Μεγάλη Βρετανία από τον πρώτο αιώνα με πρώτον Επίσκοπον τον Κύπριο Ιουδαίο Άγιον Αριστόβουλον. Έτσι με το μεγάλο σχίσμα Ανατολής και Δύσης το 1054 το μεγαλύτερο μέρος του χώρου του Χριστιανισμού της Μεγάλης Βρετανίας βρέθηκαν στο χώρο της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας. Επειδή όμως η διάσπαση της Αγγλικανικής Εκκλησίας ξεκίνησε από το Βασιλιά της Αγγλίας κι όχι από το κλήρο ή από τους πιστούς αποτελεί μία ιδιαιτερότητα με την έννοια ότι μέσα στη παράδοση της δέχθηκε σταδιακά επιδράσεις απ' όλες τις θρησκευτικές παραδόσεις που αναπτύχθηκαν στην Ευρώπη με τη γνωστή ιστορία της Μεταρρύθμισης και της Αντιμεταρρύθμισης.

Έτσι μέσα στη παράδοση του Αγγλικανισμού υπάρχουν τρεις παραδόσεις.

Η υψηλή Εκκλησία (high church), που έχει περισσότερο στοιχεία της παράδοσης της

Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας. Η χαμηλή Εκκλησία (Low church), που ακολούθησε περισσότερο Καλβινικής Εκκλησίας και γενικότερα των Προτεσταντών. Τη φιλελεύθερη Εκκλησία (Liberal church), που ακολουθεί περισσότερο στοιχεία νεωτεριστικών και ακραίων τάσεων της λεγομένης απελευθερωμένης Θεολογίας, όπως ο φεμινισμός κι η ενθάρρυνση της χειροτονίας ατόμων με κωλύματα, όπως είναι οι λεσβίες κι οι ομοφυλόφιλοι.

Τελικά ο Αγγλικανισμός επεκτάθηκε και ισχυροποιήθηκε με την επέκταση και την ισχυροποίηση της Βρετανικής Αποικιοκρατίας. Σήμερα οι Αγγλικανοί ανέρχονται γύρω στα 150 εκατομμύρια και έχουν επικεφαλής τους τον Αρχιεπίσκοπον του Καντέρπουρι – Καντερβουρίας.

Κάθε δέκα χρόνια συνέρχονται όλοι οι Αγγλικανοί επίσκοποι στο γνωστό Λάμπεθ Κόνφερενς για να προσεγγίζουν από κοινού θεολογικά, δογματικά, ηθικά και εκκλησιολογικά θέματα στην ιστορική τους πορεία.»

Μητροπολίτου Ιωαννουπόλεως και Πρετορίας Σεραφείμ, Διάλογος Ορθοδόξων-Αγγλικανών ...επί τη ευκαιρία της συναντήσεως της Διεθνούς θεολογικής επιτροπής στην Οξφόρδη 1-6 Σεπτεμβρίου 2010. Ανακτήθηκε από: <http://www.amen.gr/article/dialogos-orthodokswn-agglikanwn> (15-7-16).

ΒΘ. I.iv.

* * *

Δόγμα και Λατρεία Ρωμαιοκαθολικών και Προτεσταντών (πίνακας)

Δόγμα και Λατρεία Ρωμαιοκαθολικών και Προτεσταντών				
	Ρωμαιοκαθολικοί	Λουθηρανοί	Προτεστάντες Καλβινιστές	Αγγλικανοί
Δόγμα	Η σωτηρία της ψυχής είναι αποτέλεσμα της πίστης και των καλών πράξεων	Η σωτηρία της ψυχής είναι αποτέλεσμα μόνο της πίστης	Η σωτηρία της ψυχής είναι αποτέλεσμα της πίστης και του απόλυτου προορισμού (δηλ. ο Θεός προκαθορίζει την τύχη των ανθρώπων)	Η σωτηρία της ψυχής είναι αποτέλεσμα μόνο της πίστης
	7 μυστήρια	2 μυστήρια: βάπτισμα και θεία κοινωνία		
Λατρεία	Λατρεία της Θεοτόκου και των Αγίων	Άρνηση της λατρείας της Θεοτόκου και των Αγίων		
	Υπακοή στον πάπα	Δεν αναγνωρίζεται η δικαιοδοσία του πάπα		
	Λειτουργία	Ανάγνωση της Βίβλου, άσματα και κηρύγματα		
	Τελετές πομπώδεις	Τελετές πολύ απλές	Τελετές πολύ απλές	Τελετές πομπώδεις
	Επίσκοποι και καρδινάλιοι	Επίσκοποι, όχι καρδινάλιοι	Ούτε επίσκοποι, ούτε καρδινάλιοι	Επίσκοποι, όχι καρδινάλιοι
	Απαγορεύεται ο γάμος των κληρικών	Επιτρέπεται ο γάμος των κληρικών		

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μεσαιωνική και Νεότερη Ιστορία. Β' Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 7.1.3.

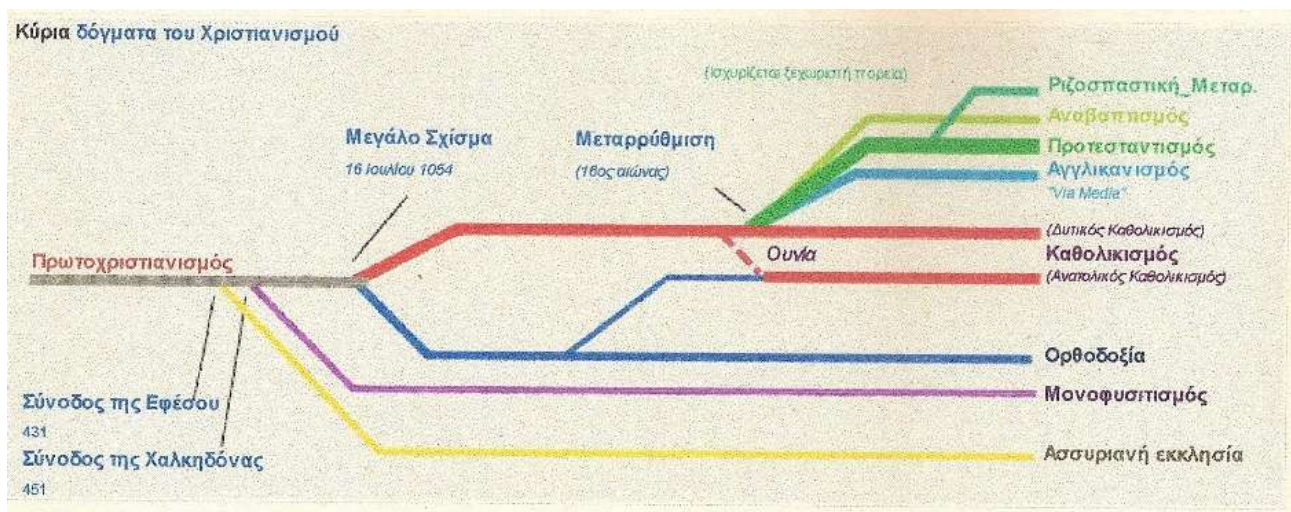
Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-B107/755/4963,22634/> (15-7-16).

ΒΘ. I.ii-iv.

* * *

Κύρια δόγματα του Χριστιανισμού (διάγραμμα)

ΒΘ. I.i-iv.

* * *

Βασικά Θέματα: II.: «Εν εκκλησίαις ευλογείτε τον Θεόν»: Λατρεία και τέχνη στην Ανατολή και τη Δύση

ΒΘ: II.ι.: Αρχιτεκτονική, ζωγραφική, γλυπτική, βιτρώ, μουσική

Βυζαντινή Ναοδομία

«I. Ρυθμοί:

Αρχικά οι χριστιανοί τελούσαν τη λατρεία τους στο σπίτι ενός πιστού. Όταν ο αριθμός τους αυξήθηκε, τούς αρκούσε μια απλή αλλά ευρύχωρη αίθουσα που την ονόμαζαν **ευκτήριο οίκο** ή **κυριακό** (οίκος αφιερωμένος στον Κύριο). Στους διωγμούς χρησιμοποίησαν για τη λατρεία τους τις δαιδαλώδεις στοές των υπόγειων κοιμητηρίων - **κατακομβών**.

Όταν τελείωσαν οι διωγμοί (4ο μ.Χ. αι.) άρχισαν να χτίζουν μεγαλόπρεπους ναούς στο ρυθμό της **βασιλικής**. Η κάτοψή της είναι ορθογώνιο παραλληλόγραμμο, χωρισμένο εσωτερικά σε κλίτη, με παράλληλες σειρές από κίονες. Υπάρχουν τρίκλιτες, πεντάκλιτες, πολύκλιτες βασιλικές. Το όνομα και το σχέδιο του ρυθμού αυτού τα πήραν οι χριστιανοί από ρωμαϊκά οικοδομήματα (αντίγραφα από τις Βασιλικές στοές των αρχαίων Ελλήνων) που χρησιμοποιούνταν ως αγορές και ως δικαστήρια. Γνωστοί ναοί στο χριστιανικό κόσμο είναι η βασιλική της Αναστάσεως στα Ιεροσόλυμα, της Γεννήσεως στη Βηθλεέμ, του Αγίου Απολλιναρίου στη Ραβέννα και του Αγίου Δημητρίου στη Θεσσαλονίκη. Παράλληλα, στους αρχιτέκτονες άρεσε να χτίζουν μικρούς στρογγυλούς ναούς με θόλο ή τρούλο, που χάριζαν πνευματική ανάταση στους πιστούς. Έτσι είναι κτισμένη η Ροτόντα στη Θεσσαλονίκη. Με την προσαρμογή του θόλου σε τετράγωνη βάση κτίστηκαν τετράγωνοι ή πολυγωνικοί ναοί, όπως ο οκτάγωνος ναός των Αγίων Σεργίου και Βάκχου στην Κωνσταντινούπολη, που λέγονται περίκεντροι ναοί (όλες οι πλευρές απέχουν ίση απόσταση από το κέντρο).

Οι βυζαντινοί αναζητούσαν, όμως, ένα ρυθμό πιο σύνθετο και έτσι προσπάθησαν να ισορροπήσουν ένα θόλο πάνω στην ορθογώνια βάση της βασιλικής. Ο συνδυασμός των στοιχείων αυτών δημιούργησε ένα νέο ρυθμό, αυτόν της βασιλικής με θόλο (6ος μ.Χ. αι.). Η βυζαντινή

αρχιτεκτονική μπαίνει σε νέα φάση με το αριστούργημα της Αγίας του Θεού Σοφίας. Με τον ίδιο ρυθμό κτίστηκε και ο ναός των Αγίων Αποστόλων στην Κωνσταντινούπολη, που λειτούργησε ως πρότυπο για τους αρχιτέκτονες του ναού του Αγίου Μάρκου στη Βενετία. Η καινοτομία του νέου ρυθμού βασίζεται στη λαμπρή επινόηση του σφαιρικού τριγώνου. Τα τέσσερα σφαιρικά τρίγωνα συναντώνται στην οροφή σχηματίζοντας μία στεφάνη. Σ' αυτήν στηρίζεται ο θόλος. Στο ανατολικό άκρο προστίθεται μία κόγχη (ιερό βήμα) και στο δυτικό ο νάρθηκας ή πρόναος.

Παρότι η Αγία Σοφία θεωρείτο ναός-πρότυπο για πολλά χρόνια, η βυζαντινή αρχιτεκτονική δεν έμεινε στάσιμη. Εμφανίστηκε νέος ρυθμός, ο εγγεγραμμένος σταυροειδής με τρούλο (9ος μ.Χ. αι.). Ο τρούλος ή θόλος στηρίζεται εκεί που τέμνονται οι δύο κεραίες του σταυρού. Ο σταυρός είναι εγγεγραμμένος σε τετράγωνο το οποίο φαίνεται, αν κοιτάξουμε τη στέγη του ναού. Το ιερό καταλήγει σε τρεις κόγχες.

Ο ρυθμός αυτός φθάνει στην ακμή του κατά τους 11ο-13ο μ.Χ. αιώνες. Γνωστοί ναοί αυτού του ρυθμού είναι ο ναός της Θεοτόκου στη Μονή Οσίου Λουκά στη Βοιωτία, ο Άγιος Ελευθέριος, η Καπνικαρέα στην Αθήνα, η Όμορφη Εκκλησιά – Άγιος Γεώργιος στο Γαλάτσι, η Αγία Σοφία στο Μυστρά, η Μονή της Χώρας στην Κωνσταντινούπολη και η Αγία Σοφία Θεσσαλονίκης.»

Καραχάλιας Σ., Μπράτη Π., Πασσάκος Δ., Φίλιας Γ., *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 20. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C117/510/3330,13434/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Ο συμβολισμός των μερών του ναού

«Στον εγγεγραμμένο σταυροειδή με τρούλο ναό, το τετράγωνο μέσα στο οποίο εγγράφεται ο σταυρός (σταυρική θυσία – Ανάσταση) συμβολίζει τη γη. Ο τρούλος συμβολίζει τον ουρανό. Τα δυο αυτά σχήματα συμβολίζουν το κτιστό και το άκτιστο, επομένως την ανθρώπινη και τη θεϊκή φύση του Χριστού.

Ο συμβολισμός αυτός του ναού απαιτεί και την ανάλογη αγιογραφία που να δίνει την αίσθηση ότι τα εικονιζόμενα πρόσωπα είναι παρόντα και παρακαλούν το Θεό για τους πιστούς.»

Καραχάλιας Σ., Μπράτη Π., Πασσάκος Δ., Φίλιας Γ., *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 20. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C117/510/3330,13434/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Βυζαντινός πολιτισμός τα μεσαιωνικά χρόνια: Αρχιτεκτονική

«Το βασικό αρχιτεκτονικό σχέδιο των βυζαντινών ναών στηρίζεται στο ορθογώνιο παραλληλόγραμμο σχήμα που είχαν οι **βασιλικές**, δημόσια ρωμαϊκά κτίσματα. Με την προσθήκη του **τρούλου** τον 6ο αιώνα, στην Αγία Σοφία της Κωνσταντινούπολης, δημιουργήθηκε ένας νέος ρυθμός, η **τρουλαία βασιλική**, ο οποίος εξελίχθηκε σταδιακά σε όλη τη διάρκεια της βυζαντινής ιστορίας. Ωστόσο, ορισμένα χαρακτηριστικά του ρυθμού αυτού παρέμειναν σταθερά, όπως π.χ. η

κόγχη στην ανατολική πλευρά και ο νάρθηκας στη δυτική. Μετά την εικονομαχία, στη διάρκεια της Μακεδονικής δυναστείας, επικράτησε ο ρυθμός του **εγγεγραμμένου σταυροειδούς με τρούλο**, στον οποίο το βασικό αρχιτεκτονικό σχέδιο αποτελείται από ένα σταυρό, εγγεγραμμένο σε τετράγωνο. Παραλλαγή του ρυθμού αυτού είναι ο **αγιορείτικος τύπος**, στον οποίο καταλήγουν σε κόγχες οι τρεις από τις τέσσερις κεραίες του σταυρού: η ανατολική, η βόρεια και η νότια. Σε ορισμένες περιπτώσεις κατασκευάζονται τρούλοι και πάνω από κάθε κεραία του σταυρού, δημιουργώντας έτσι τον **πεντάτρουλο ρυθμό**. Ο **οκταγωνικός τύπος**, στον οποίο ο τρούλος στηρίζεται σε οκτάγωνο, εφαρμόστηκε σε μερικούς από τους λαμπρότερους βυζαντινούς ναούς (Μονή Δαφνίου, Μονή Χίου, Όσιος Λουκάς, Άγιοι Θεόδωροι Μυστρά κ.λπ.). Σημαντικά έργα βυζαντινής αρχιτεκτονικής κτίστηκαν αργότερα στην ευρύτερη περιοχή της βυζαντινής ακτινοβολίας στη Δύση, όπως π.χ. ο Άγιος Μάρκος της Βενετίας.

Το μέγεθος των βυζαντινών ναών και ο πλούτος στον εικονογραφικό διάκοσμο μεταβάλλονται ανάλογα με την οικονομική και πολιτική κατάσταση της αυτοκρατορίας. Σε περιόδους ακμής οι ναοί που χτίζονται έχουν συνήθως μεγάλες διαστάσεις και πλούσιο διάκοσμο, ενώ συμβαίνει το αντίθετο σε περιόδους παρακμής. Οι εξωτερικές επιφάνειες των ναών προδίδουν, κατά κανόνα, προχειρότητα ως προς τα χρησιμοποιούμενα υλικά, ενώ αντίθετα, οι εσωτερικοί χώροι κοσμούνται με **ψηφιδωτά, τοιχογραφίες, φορητές** εικόνες και έργα ξυλογλυπτικής.

Μόνο από την περίοδο της Μακεδονικής δυναστείας και εξής παρατηρείται η τάση να κοσμούνται και οι εξωτερικές επιφάνειες των ναών με κεραμοπλαστική και άλλα διακοσμητικά στοιχεία.»

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μπαρούτας Κ., *Ιστορία του μεσαιωνικού και του ύστερου κόσμου, 565-1815. Β' Γενικού Λυκείου, Γενικής Παιδείας*, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 5.1. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B131/756/4974,22670/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Βυζαντινή τέχνη

«**Βυζαντινή τέχνη** ονομάζεται πρωτίστως η καλλιτεχνική παραγωγή της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας από τον 4ο αιώνα ως την άλωση της Κωνσταντινούπολης το 1453, και κατ' επέκταση η τέχνη που ακολούθησε τις ίδιες αρχές έξω από τα χωροχρονικά όρια της συγκεκριμένης κρατικής οντότητας. Διαχρονικά σημαντικότερο κέντρο της βυζαντινής τέχνης ήταν η πρωτεύουσα της αυτοκρατορίας Κωνσταντινούπολη, η ακτινοβολία της βυζαντινής τέχνης όμως απλώθηκε σε μεγάλο μέρος του μεσογειακού κόσμου και στην ανατολική Ευρώπη ως τη Ρωσία και την Αρμενία. Επίσης συναντήθηκε δημιουργικά με τη μεσαιωνική τέχνη της Δύσης και του ισλαμικού κόσμου συμβάλλοντας στην εμφάνιση υβριδικών καλλιτεχνικών ρευμάτων.

Με την επικράτηση του Χριστιανισμού και την εδραίωση της χριστιανικής αυτοκρατορικής εξουσίας στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία, η βυζαντινή τέχνη έγινε το κατεξοχήν μέσο για την οπτικοποίηση του υπερβατικού κόσμου και τη διάδοση των μηνυμάτων της νέας θρησκείας και της νέας κοινωνικοπολιτικής ιδεολογίας. Για τον σκοπό αυτό, η βυζαντινή τέχνη συνέχισε, αφενός, την αρχαία ελληνική παράδοση της ιδιαίτερης προτίμησης στην ανθρώπινη μορφή και στράφηκε, αφετέρου, προς τον μυστικισμό και την εσωτερικότητα της Ανατολής. Τελικά όμως δημιούργησε τη δική της, ιδιαίτερη φυσιογνωμία που της επέτρεψε να κυριαρχήσει στην ορθόδοξη χριστιανική Ανατολή για σχεδόν μιάμιση χιλιετία εκφράζοντας την πνευματικότητα και τη θρησκευτική συγκίνηση πλατειών στρωμάτων του πληθυσμού της.

Στα νεότερα χρόνια, η βυζαντινή τέχνη εκτιμήθηκε με καθυστέρηση, καθώς ο θαυμασμός της ιταλικής Αναγέννησης για την αρχαιότητα και του γαλλικού Διαφωτισμού για τον ορθολογισμό προκάλεσαν γενικότερη αποστροφή για τον Μεσαίωνα και το Βυζάντιο. Με «μούμιες» έμοιαζαν οι «ασκητικές και με γεροντικά χαρακτηριστικά προσώπου μορφές» της βυζαντινής τέχνης για τον θεωρητικό την τέχνης Friedrich Theodor Vischer. «Απίστευτο πείσμα στη συνεχή επανάληψη απαρχαιωμένων μοτίβων» διέκρινε τη βυζαντινή τέχνη και λογοτεχνία κατά τον ιστορικό της αναγεννησιακής τέχνης Jacob Burckhardt. Ακόμα και στην Ελλάδα το κλίμα άρχισε να αλλάζει μόλις στα τέλη του 19ου αι. με την ίδρυση της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας (1884). Ακολούθησαν η σύσταση θέσης ειδικού Εφόρου Χριστιανικών Μνημείων στην Αρχαιολογική Υπηρεσία (1910) και η ίδρυση του Βυζαντινού Μουσείου στην Αθήνα (1914).

Κλειδί για την προσέγγιση της βυζαντινής τέχνης σήμερα είναι η κατανόηση των συνθηκών δημιουργίας της, που είναι βέβαια πολύ διαφορετικές από τις συνθήκες της νεότερης καλλιτεχνικής δημιουργίας. Τα έργα της βυζαντινής τέχνης δεν φτιάχτηκαν απλώς για να τα θαυμάζουν. Οι «ζωγραφίες που καταγοητεύουν τα μάτια» θεωρούνταν μάλιστα ανήθικες και απαγορεύτηκαν από την Πενθέκτη Οικουμενική Σύνοδο[3]. Τα έργα της βυζαντινής τέχνης φτιάχτηκαν για να καλύψουν ένα ευρύ φάσμα πρακτικών αναγκών (λατρευτικών, διδακτικών, κοινωνικοπολιτικών και ιδιωτικών). Η επιδίωξη καλλιτεχνικής αρτιότητας δεν ήταν απλό παιχνίδι με τις φόρμες που αποσκοπούσε στην αισθητική απόλαυση αλλά μέσο για να καταστήσει τις εικόνες αποτελεσματικές στη χρηστική λειτουργία που υπηρετούσαν. Με αυτή την έννοια, η βυζαντινή τέχνη είναι «στρατευμένη».

Wikipedia, Βυζαντινή Τέχνη. Ανακτήθηκε από:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%92%CF%85%CE%B6%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CE%BD%CE%AE_%CF%84%CE%AD%CF%87%CE%BD%CE%B7 (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Ναοδομία, εικονογραφία και γλυπτική στη δυτική εκκλησιαστική τέχνη

«Από τον 11ο αιώνα αποκρυσταλλώνονται διαδοχικά δύο τύποι ναών, ο **ρομανικός** και ο **γοθτικός**. Ο **ρομανικός ρυθμός** γεννήθηκε στη Γαλλία γύρω στο 1000 μ.Χ. και εξαπλώθηκε σε όλη τη Δυτική Ευρώπη. Είναι συνήθως μεγάλη τρίκλιτη βασιλική με μακρύ εγκάρσιο κλίτος στα ανατολικά. Εκεί όπου συνήθως υπάρχει η αψίδα του Ιερού, ο ρομανικός ρυθμός έχει πολλές μικρότερες αψίδες που αποτελούν παρεκκλήσια. Ο τρούλος έχει κατάληξη πολυγωνική ή πυραμιδοειδή. Χαρακτηριστικοί ναοί ρομανικού ρυθμού είναι η Παναγία του Πουατιέ (Γαλλία), ο Καθεδρικός του Ντάραμ (Αγγλία), ο Άγιος Ιάκωβος της Κομποστέλας (Ισπανία).

Στην Ιταλία, όπου ο ρυθμός αυτός δεν είχε μεγάλη διάδοση, ρομανικά μνημεία εμφανίζονται κυρίως στις βόρειες επαρχίες, εκτός από τη Βενετία στην οποία εμφανίστηκε άλλη αρχιτεκτονική παράδοση, επηρεασμένη από το Βυζάντιο. Στη Βερόνα χτίστηκε ο Άγιος Ζήνων, στο Μιλάνο ο Άγιος Αμβρόσιος και στην Πίζα ο καθεδρικός ναός. Γνωστότερος ναός που σώζεται μέχρι σήμερα είναι το Βαπτιστήριο της Φλωρεντίας. Οι ναοί αυτοί θυμίζουν κάστρο. Η εικόνα τους είναι επιβλητική, δίνουν την αίσθηση σταθερότητας, ασφάλειας και δύναμης. Οι δυνατοί πέτρινοι τοίχοι που ύψωναν οι νεοβαπτισμένοι τεχνίτες του ναού εκφράζουν την πίστη τους στην ικανότητα της Εκκλησίας να μάχεται τις δυνάμεις του Σκότους ως την ημέρα της Κρίσης. Η διακόσμηση με ανάγλυφα είναι αυστηρή και εντυπωσιακή. Οι εικόνες ρομανικού ρυθμού, νωπογραφίες και ψηφιδωτά, θυμίζουν αρκετά τις βυζαντινές εικόνες και χαρακτηριστικό τους

είναι οι σχηματοποιημένες, αλύγιστες μορφές.

Το 12ο αιώνα οι τεχνίτες στη Γαλλία δημιούργησαν το **γοθτικό ρυθμό**. Κράτησαν μόνο τον πέτρινο σκελετό από το ρομανικό ρυθμό και μετέτρεψαν τις στρογγυλές του αψίδες σε αιχμηρές. Στη θέση των τοίχων μπήκαν μεγάλα παράθυρα με υαλογραφήματα (**βιτρώ**). Χάρη σ' αυτά οι ναοί έγιναν εντυπωσιακοί εσωτερικά και εξωτερικά. Ο θόλος τώρα είναι ψηλότερος. Το βάρος εξαφανίζεται και το κτίριο δίνει την εντύπωση ότι υψώνεται με φορά προς τα επάνω. Στα γλυπτά και στις εικόνες οι μορφές βελτιώνονται, επίσης, ως προς την κίνηση. Γνωστότεροι ναοί γοθτικού ρυθμού σήμερα είναι η Παναγία των Παρισίων, το Αβαείο του Ουέστμινστερ, η Μητρόπολη του Στρασβούργου.

Στην Ιταλία ο ρυθμός αυτός δεν άσκησε μεγάλη επίδραση στη ναοδομία. Έχουμε, όμως, το γνωστό υστερογοθικό Ντουόμο του Μιλάνου. Φτάνοντας στο 15ο μ.Χ. αι. η τέχνη επιστρέφει στην καλλιτεχνική παράδοση της αρχαιότητας. Στην εκκλησιαστική αρχιτεκτονική αναβιώνουν αρχαίοι ρυθμοί και στοιχεία. Κυριαρχεί ο νατουραλισμός, που χαρακτηρίζει την ελληνιστική αλλά και την εκκλησιαστική τέχνη των εννέα πρώτων αιώνων. Το κάθε άγαλμα ή εικόνα δεν είναι μόνο σύμβολο, αλλά αυτοδύναμη μορφή με συναισθήματα που πρέπει να εκφραστούν. Η εκκλησιαστική γλυπτική και ζωγραφική τον 15ο αιώνα αποκτούν προοπτική και φυσικότητα, όπως παρατηρούμε στα σωζόμενα έργα του Ντονατέλο και του Βερόκιο ή του Τζιότο και του Φρα Αντζέλικο(14ος-15ος αι.). Οι καλλιτέχνες πρέπει να πείσουν με συγκεκριμένες, σύμφωνα με τις προσωπικές τους αντιλήψεις περί τέχνης, ζωγραφικές κινήσεις το θεατή ότι απέναντί του έχει μια αυτόνομη πραγματικότητα και όχι απλώς μια εικόνα. Το 16ο μ. Χ. .αι. η **ακμή της Αναγέννησης** κυριαρχεί πλήρως στην Ιταλία.»

Καραχάλιας Σ., Μπράτη Π., Πασσάκος Δ., Φίλιας Γ., *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 25. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C117/510/3331,13439/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Ο ναός του Αγίου Πέτρου στο Βατικανό

«Την αναγεννησιακή αρχιτεκτονική, ζωγραφική και γλυπτική μπορούμε να γνωρίσουμε σε μια επίσκεψή μας στην πεντάκλιτη βασιλική του Αγίου Πέτρου στο Βατικανό. Στο ίδιο μέρος υπήρχε ο πρώτος ναός του Μ. Κωνσταντίνου που κατεδαφίστηκε τον 16ο αιώνα με εντολή του Πάπα Ιουλίου Β' και ξαναχτίστηκε ως σταυροειδής με τρούλο, σε σχέδια του αρχιτέκτονα Μπραμάντε και του Μιχαήλ Άγγελου.

Ο τρούλος είναι έργο του Μιχαήλ Άγγελου, έχει ύψος 131 μ. και διακοσμήθηκε με ψηφιδωτές εικόνες του Χριστού, της Θεοτόκου και των Πατέρων της Εκκλησίας. Αργότερα ο ναός διαμορφώθηκε σε βασιλική, με επέκταση προς τα δυτικά και με κατασκευή τριών κλιτών που χωρίζονται με πεσσούς διακοσμημένους με προσωπογραφίες Παπών. Ο αρχιτέκτονας Μπερνίνι διαμόρφωσε την πρόσοψη σε ρυθμό μπαρόκ. Για να αναδειχθούν τα προπύλαια του ναού, έδωσε **ελλειψοειδές** σχήμα στην πλατεία μπροστά από το ναό και την πλαίσωσε με διπλή σειρά κιόνων και με 162 αγάλματα. Πολλά γνωστά έργα τέχνης βρίσκονται στο ναό όπως ο θρόνος του αγίου Πέτρου (εικ. 10). Η Ριέτα του Μιχαήλ Άγγελου και έργα του Ραφαήλ βρίσκονται σε παρεκκλήσια, με γνωστότερο την Carrellia Sixtina (παρεκκλήσι του πάπα Σίξτου), και σε βοηθητικές αίθουσες του Βατικανού.»

Καραχάλιας Σ., Μπράτη Π., Πασσάκος Δ., Φίλιας Γ., *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 25. Ανακτήθηκε από:
<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C117/510/3331,13439/> (15-7-16).

ΒΘ: ΙΙ.ι.

* * *

Μεσαιωνική δυτική Τέχνη

«Στη δυτική Ευρώπη, η εποχή μέχρι τον Καρλομάγνο είναι περίοδος αβεβαιότητας και αναζητήσεων, όσον αφορά την τέχνη, γι' αυτό είναι δύσκολο να διακρίνουμε μεγάλα έργα και να τα εντάξουμε σε κάποιο καλλιτεχνικό ύφος. Ωστόσο, όπως όλοι οι λαοί, το ίδιο και τα γερμανικά φύλα είχαν δική τους τέχνη, πριν αρχίσουν τη μεγάλη μετανάστευσή τους. Τα στοιχεία της καλλιτεχνικής τους παράδοσης δεν τα περιφρόνησαν, αλλά τα διασταύρωσαν με την ελληνορωμαϊκή και βυζαντινή τέχνη, ενώ αργότερα δέχτηκαν την ευεργετική επίδραση και της αραβικής. Η περίοδος των μεγάλων αναζητήσεων, της αβεβαιότητας και της ρευστότητας στη δυτική Ευρώπη κλείνει στα μέσα του 11ου αιώνα με την εμφάνιση της **ρομανικής αρχιτεκτονικής**, η οποία είναι η πρώτη σαφώς δυτικοευρωπαϊκή τέχνη. Από τα μέσα του 11ου αιώνα η δυτικοευρωπαϊκή τέχνη αποκτά τη δική της ταυτότητα. Παράγοντες που συνέβαλαν στην εξέλιξη της θρησκευτικής τέχνης είναι η ανερχόμενη παπική δύναμη και ο θρησκευτικός ενθουσιασμός των πιστών.»

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μπαρούτας Κ., *Ιστορία του μεσαιωνικού και του ύστερου κόσμου, 565-1815. Β' Γενικού Λυκείου, Γενικής Παιδείας*, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 5.2. Ανακτήθηκε από:
<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B131/756/4974,22671/> (15-7-16).

ΒΘ: ΙΙ.ι.

* * *

Η Αρχιτεκτονική της Μεσαιωνικής Δύσης

«Η ιουστινιάνεια αρχιτεκτονική, κυρίως ο ναός της Αγίας Σοφίας, επηρέασε σημαντικά την προκαρολίδεια αρχιτεκτονική. Ο Καρλομάγνος έκτισε το σημαντικότερο ίσως ναό της εποχής του, το παρεκκλήσιο των ανακτόρων του στο Άαχεν, κατά το αρχιτεκτονικό σχέδιο του Αγίου Βιταλίου στη Ραβέννα και του ναού των Αγίων Σέργιου και Βάκχου στην Κωνσταντινούπολη. Οι βυζαντινές επιδράσεις συνεχίζονται και κατά τους επόμενους αιώνες, μέχρι την εμφάνιση του ρομανικού και του γοθτικού ρυθμού.

Ο ρομανικός ρυθμός έχει ως αφετηρία τη ρωμαϊκή βασιλική και κύρια χαρακτηριστικό του είναι η συμπαγής και στέρεη δομή, οι αψίδες, τα ημικυκλικά τόξα και οι λίθινοι θόλοι, οι πύργοι των κωδωνοστασίων, η χρήση της γλυπτικής του ανθρώπινου σώματος, κυρίως στο εξωτερικό του ναού, και οι τοιχογραφίες στο εσωτερικό. Εντυπωσιακό παράδειγμα ρομανικού ρυθμού στην Ιταλία είναι η μητρόπολη της Πίζας με το περίφημο κεκλιμένο κωδωνοστάσιό της (12ος αι.).

Ο γοθικός ρυθμός έχει ως κύρια χαρακτηριστικά το μεγάλο ύψος, τα τεθλασμένα και οξυκόρυφα τόξα, τη χρησιμοποίηση εξωτερικών τοξοτών αντηρίδων για τη στήριξη των τοίχων, τα μεγάλα παράθυρα που επιτρέπουν τον καλύτερο φωτισμό των ναών και διακοσμούνται με υαλογραφήματα, τα οποία παίρνουν τη θέση των τοιχογραφιών. Περίφημοι γοθικοί ναοί είναι η

Παναγία των Παρισίων (12ος αι.), οι καθεδρικοί ναοί της Σαρτρ (12ος -13ος αι.), της Ρενς, της Κολωνίας (13ος αι.) και πολλοί άλλοι, γιατί ο ρυθμός γνώρισε τεράστια εξάπλωση στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης, βόρεια των Άλπεων, μέχρι το 19ο αιώνα.»

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μπαρούτας Κ., *Ιστορία του μεσαιωνικού και του ύστερου κόσμου, 565-1815. Β' Γενικού Λυκείου, Γενικής Παιδείας*, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 5.2. Ανακτήθηκε από:
<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B131/756/4974,22671/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Η γοτθική τέχνη: τέχνη της πόλης

«Η τέχνη των γοθικών καθεδρικών ναών είναι τέχνη της πόλης και της αστικής τάξης, σε αντιδιαστολή με τη μοναστηριακή κι αριστοκρατική ρομανική τέχνη είναι της πόλης και της αστικής τάξης με την έννοια ότι οι λαϊκοί έπαιρναν όλο και μεγαλύτερο μέρος στο χτίσιμο των μεγάλων καθεδρικών ναών, ενώ η καλλιτεχνική επίδραση του κλήρου μειωνόταν αντίστοιχα, κι επειδή η ανέγερση των εκκλησιών αυτών είναι αδιανόητη δίχως τον πλούτο των πόλεων, με κόστος πολύ μεγαλύτερο από τους πόρους κάθε μεμονωμένου ιεράρχη.»

Ά. Χάουζερ, *Κοινωνική ιστορία της τέχνης, τόμ. Α, 254- 255*, στο: Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μπαρούτας Κ., *Ιστορία του μεσαιωνικού και του ύστερου κόσμου, 565-1815. Β' Γενικού Λυκείου, Γενικής Παιδείας*, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 5.2. Ανακτήθηκε από:
<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B131/756/4974,22671/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Ο ενθουσιασμός των πιστών στην ανοικοδόμηση των γοθικών ναών

«Συντεχνίες έγιναν κατά μίμηση αυτής που συστάθηκε στο ναό της Σαρτρ. Έβλεπες χιλιάδες πιστούς, άνδρες και γυναίκες, να μπαίνουν στο ζυγό και να σέρνουν βαριά κάρα φορτωμένα με όλα τα αναγκαία για τους εργάτες, ξύλα ασβέστη, κρασί, σιτάρι, λάδι. Ανάμεσα σ' αυτούς τους εθελοντές υπάρχουν ισχυροί άρχοντες και ευγενικής καταγωγής γυναίκες. Μεταξύ τους βασιλεύει απόλυτη πειθαρχία και βαθιά σιγή. Τη νύχτα σχηματίζουν στρατόπεδο με τα κάρα τους, που τα φωτίζουν με κεριά και ψάλλουν εκκλησιαστικούς ύμνους. Μαζί τους οδηγούν και τους αρρώστους με την ελπίδα να γιαιτρευτούν. Οι καρδιές τους είναι ενωμένες. Αν ανάμεσά τους υπάρχει κάποιος τόσο σκληρός που να μη συγχωρεί τους εχθρούς του, η προσφορά του απομακρύνεται από το κάρο, γιατί θεωρείται ακάθαρτη, και ο ίδιος διώχεται προσβλητικά από την κοινωνία του αγίου λαού.»

Επιστολή του Αιμόν, ηγουμένου του Saint- Pierre- sur - Dives, που γράφτηκε το 1145, στο : E. Male, *Notre- Dame de Chartes*, σελ. 25-26, στο: Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μπαρούτας Κ., *Ιστορία του μεσαιωνικού και του ύστερου κόσμου, 565-1815. Β' Γενικού Λυκείου, Γενικής Παιδείας*, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 5.2. Ανακτήθηκε από:
<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B131/756/4974,22671/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Η ρομανική τέχνη

«Οι δύο βασικές μορφές τέχνης το Μεσαίωνα είναι η ρομανική και η γοτθική. Η ονομασία ρομανική αναφέρεται στην τέχνη της Δυτικής Ευρώπης τον 11ο και το 12ο αιώνα η οποία βασίζεται σε μια ελεύθερη μεταφορά των αρχών της ρωμαϊκής τέχνης. Χρονικά συμπίπτει με τη δημιουργία των διάφορων λατινογενών γλωσσών της Ευρώπης. Οι επιδράσεις της βυζαντινής και της αραβικής τέχνης μέσα από εμπορικές και άλλες συναλλαγές εμφανίστηκαν στην καλλιτεχνική παραγωγή της Δύσης από τον 5ο αιώνα και μετά και επεκτάθηκαν σε όλη την Ευρώπη τον 11ο και το 12ο αιώνα. Την ίδια εποχή εξάλλου οι σταυροφόροι μετέφεραν στη Δύση πολλά στοιχεία από την τέχνη των Βυζαντινών. Όμως είναι πολύ δύσκολο να περιγράψει κανείς τα καθαρά στοιχεία ενός ρομανικού έργου, όπως επίσης και τις επιδράσεις που αυτό δέχτηκε από την τέχνη άλλων λαών.

Ένα εξαιρετικό δείγμα διακοσμητικής τέχνης που αναπτύχθηκε την εποχή αυτή είναι οι τοιχοτάπητες. Σημαντικές πληροφορίες αποκομίζουμε από τον τοιχοτάπητα Μπαγιέ που εξιστορεί την κατάκτηση της Νορμανδίας.

Μετά το 13ο αιώνα στη ρομανική ζωγραφική εμφανίστηκε η τάση να αποδίδονται τα φυσικά χαρακτηριστικά στις ανθρώπινες μορφές. Για παράδειγμα, οι πτυχώσεις χαλάρωσαν και άρχισε να διαφαίνεται η προσπάθεια να αποδοθεί ο όγκος των σωμάτων κάτω από τα ρούχα.

Η ρομανική αρχιτεκτονική έδωσε μεγάλη βαρύτητα στην κατασκευή των ναών. Η χριστιανική βασιλική αποκτά νέα δομή, με χαρακτηριστικά στοιχεία τη συνεχή τοιχοποιία, τις καμάρες και μια νέα οργάνωση των εσωτερικών χώρων. Πιο συγκεκριμένα, αναπτύσσεται ο κεντρικός χώρος του κυρίως ναού, ως το σημαντικότερο μέρος της εκκλησίας, ο οποίος εξελίσσεται σε βάθος και διαιρείται σε κλίτη. Αναπτύσσεται έτσι ο χώρος του "εγκάρσιου", αυτός δηλαδή που βρίσκεται ανάμεσα στον κυρίως ναό και στην αψίδα του ιερού. Κάνουν την εμφάνισή τους και οι εξωτερικοί πύργοι, δεξιά και αριστερά του κεντρικού τμήματος, εντείνοντας έτσι την όψη του φρουρίου. Για να αντιμετωπιστούν οι καταστροφές των ξύλινων σκεπών από τις πυρκαγιές, διαμορφώνεται μια νέα δομή σκεπής, οι ημικυκλικοί θόλοι, που ενοποιούν τις κάθετες επιφάνειες των τοίχων και μετατρέπουν τη χριστιανική βασιλική σε ένα σύνθετο και θολοσκεπή οργανισμό.»

Ζιρώ Ο., Μερτζάνη Ε., *Ιστορία της Τέχνης*, Γ' τάξη Γενικού Λυκείου, ΟΕΔΒ, κεφ. 8. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C111/62/475,1815/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Η γοτθική τέχνη

«Η ανάπτυξη του εμπορίου κατά το τέλος του 11ου αιώνα οδήγησε σε μια οικονομική αλλαγή που αφορούσε κυρίως τις μεσαίες τάξεις. Η ανάγκη επίδειξης των ανερχόμενων εύπορων και ισχυρών αρχόντων είναι παράλληλη με την παγίωση της θρησκευτικής ηγεσίας. Καθ' όλη τη διάρκεια του Μεσαίωνα η αρχιτεκτονική καταλαμβάνει κύρια θέση και συχνά παρουσιάζεται ως οπτική απόδοση της απόλυτης και αρμονικής αναλογίας του σύμπαντος. Η γοτθική τέχνη

ανανεώνει εκ βάθρων την αρχιτεκτονική της Ευρώπης. Η νέα αυτή θεώρηση της τέχνης ξεκίνησε από τη Γαλλία στα μέσα του 12ου αιώνα και πέτυχε μια μεγάλη τομή στον τρόπο κατασκευής των ναών. Οι τεράστιες διαστάσεις των γοθτικών ναών - που θα μπορούσαν εύκολα να στεγάσουν όλο τον πληθυσμό της πόλης - συμβόλιζαν τη δύναμη της Εκκλησίας μέσα στην αστική κοινωνία και, τείνοντας να εκμηδενίσουν ό,τι είναι ανθρώπινο, στόχευαν να παρουσιάσουν μια αυστηρή ιεράρχηση και κλιμάκωση των πραγμάτων (ουρανός, γήινος κόσμος, κόλαση).

Η γοθτική αρχιτεκτονική διαφέρει από τη ρομανική ως προς την ελαφρότητα και την εξαύλωση της μάζας, η οποία επιτυγχάνεται με τα μεγάλα παράθυρα που καλύπτονται με γυαλί, καθώς και ως προς την προτίμησή της στο άπλετο φως, σε αντίθεση με το ημίφως που είναι το χαρακτηριστικό του ρομανικού ναού.

Η δομή του γοθτικού ναού ήταν ένας πέτρινος σκελετός με μεγάλα ανοίγματα όπου τοποθετούνταν τα μεγάλα παράθυρα τα οποία κατασκευάζονταν με χρωματιστά κομμάτια γυαλιού, ενωμένα μεταξύ τους με λωρίδες μολυβιού (βιτρό). Τα βιτρό έπαιζαν και συμβολικό ρόλο, αυτόν της ταύτισης του Χριστού με το "Φως του Κόσμου". Η πολυχρωμία των βιτρό, σε συνδυασμό με τις λεπτές πέτρινες κολόνες που αποτελούνταν από πάρα πολλές νευρώσεις, πετύχαινε μια αίσθηση ανάτασης. Η επιθυμία για φως και η τάση προς το ουράνιο απαιτούσαν όλο και μεγαλύτερο ύψος. Έτσι, τα παράθυρα ψήλωναν συνέχεια και το ύψος του κεντρικού κλίτους ξεπερνούσε, στους περισσότερους καθεδρικούς ναούς, τα 30 μέτρα. Τα τόξα και τα σταυροθόλια άρχισαν να απαιτούν και εξωτερική στήριξη, πράγμα που οδήγησε σε μια άλλη καινοτομία, την αντηρίδα*. Οι επίστεγες αντηρίδες, τα οξυκόρυφα τόξα και τα σταυροθόλια με τις νευρώσεις* ήταν ένα εντελώς νέο κατασκευαστικό σύστημα, που χαρακτηρίζει τη γοθτική αρχιτεκτονική. Η οικοδόμηση των ναών έγινε, για πολύ μεγάλο διάστημα, η κυριότερη απασχόληση των κατοίκων των αστικών κέντρων. Οι τεχνίτες οργανώθηκαν σε συντεχνίες, στις οποίες αποκτούσαν ειδικές γνώσεις και τεχνικές.

Στη γλυπτική, άρχισε να διαφαίνεται μια έντονη σχέση με την αρχαιότητα, καθώς και μια ανθρωποκεντρική αντίληψη, με αποτέλεσμα τη νατουραλιστική απεικόνιση των μορφών. Οι μορφές που διακοσμούσαν τους καθεδρικούς ναούς ήταν στην αρχή ανάγλυφες, αλλά σιγά σιγά αποσπάστηκαν από το κτίσμα και έγιναν σχεδόν περίοπτες. Κάθε διαθέσιμος χώρος στον καθεδρικό ναό καλυπτόταν από γλυπτά και γεμάτα λεπτομέρειες αγάλματα. Ανάμεσα στα γλυπτά της Παναγίας, του Χριστού ή των Αγίων υπήρχαν διάφορα είδη φυτών σε επαναλαμβανόμενα μοτίβα που γέμιζαν ή συνέδεαν αρχιτεκτονικά μέρη. Τα φυτικά αυτά μοτίβα ήταν πολύ δημοφιλή, γιατί ήταν άρρηκτα συνδεδεμένα με την ιδέα της Δημιουργίας στη χριστιανική θρησκεία.

Στη Γαλλία, κατά τα μέσα του 13ου αιώνα, εμφανίστηκε ένας πολύ μεγάλος αριθμός εργαστηρίων παραγωγής ιστορημένων χειρογράφων, στα οποία δούλευαν λαϊκοί καλλιτέχνες. Σ' αυτά τα χειρόγραφα βλέπουμε θαυμάσια έργα, που μερικές φορές αναπτύσσουν ένα τρισδιάστατο αρχιτεκτονικό περιβάλλον και κάνουν ρεαλιστική χρήση του φωτός, προκειμένου να αποδοθούν οι σκηνές με περισσότερη αληθοφάνεια. Εκτός από τις μικρογραφίες σε λατρευτικά κείμενα, στα ψαλτήρια, στα βιβλία των Ωρών, έχουμε και μικρογραφίες σε επικά ποιήματα και χρονικά που σχετίζονται με ιπποτικές ιστορίες.

Στη ρομανική τέχνη πολλά από τα έργα είχαν διδακτικό περιεχόμενο και στόχο να εντείνουν το στοχασμό και την προσευχή. Αντίθετα, οι καλλιτέχνες της ύστερης γοθτικής περιόδου δημιούργησαν εικόνες με πολλά νέα στοιχεία: ρεαλιστικές μορφές, κομψές γραμμές και προοπτική που κάνει το χώρο να μοιάζει με πραγματικό (για παράδειγμα, οι περίφημες φορητές εικόνες της Φλωρεντίας και της Σιένας). Στη νωπογραφία, υπό την επίδραση του μοναχισμού και κυρίως του τάγματος των Φραγκισκανών, δόθηκε ιδιαίτερο βάρος στο "πάθος του Κυρίου" και σε παραστάσεις συναισθηματικών σκηνών, εμπνευσμένων από θρησκευτικές παραδόσεις. Τις περισσότερες φορές ο θόλος της Αγίας Τράπεζας παρουσιάζει εικόνες που προσωποποιούν την

Πενία, την Αγνότητα ή την Υπακοή, έννοιες που αποτελούσαν τους συνήθεις όρκους των μοναχών. Κατά το 10ο και τον 11ο αιώνα οι περισσότερες αγιογραφίες φιλοτεχνούνταν σύμφωνα με την παράδοση των φορητών εικόνων του Βυζαντίου και της Ανατολής. Αργότερα όμως φάνηκε μια τάση να ξεφύγουν από αυτό το "ελληνικό ιδίωμα" (maniera greca), όπως το ονόμασαν. Η τάση αυτή εμφανίστηκε αρχικά στην Ιταλία, με κύριο εισηγητή τον Τζιότο, στο τέλος του 13ου αιώνα. Μετά την καθοριστική αλλαγή που έφερε η ζωγραφική του άνοιξε ο δρόμος για την Αναγέννηση.»

Ζιρώ Ο., Μερτζάνη Ε., *Ιστορία της Τέχνης*, Γ' τάξη Γενικού Λυκείου, ΟΕΔΒ, κεφ. 8. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C111/62/475,1815/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Μεσαιωνική αρχιτεκτονική

«Αρχιτεκτονική:

Από το τέλος του 10ου αιώνα χάρη στην αναθέρμανση της οικονομίας και της τεχνικής προόδου η Δύση καλύπτεται από πλήθος ευρύχωρων εκκλησιών **ρομανικού ρυθμού**. Η έκφραση **ρομανική τέχνη** δημιουργήθηκε από τους ειδικούς το 19ο αιώνα για να τονιστεί ότι στα οικοδομήματα αυτά οι γερμανικοί λαοί συνδύασαν στοιχεία της ρωμαϊκής τέχνης και της δικής τους καλλιτεχνικής παράδοσης.

Ο **ρομανικός ρυθμός** συνδυάζει το συριακό σχέδιο σε σχήμα σταυρού με εκείνο των ρωμαϊκών βασιλικών. Έχει ως κύρια χαρακτηριστικά τη συμπαγή δομή, τις αψίδες, τα ημικυκλικά τόξα, τους λίθινους θόλους και τους πύργους των κωδωνοστασίων, τη χρήση της γλυπτικής του ανθρώπινου σώματος στο εξωτερικό του ναού και τις τοιχογραφίες στο εσωτερικό, που αναπαριστούν σκηνές από την Παλαιά και Καινή Διαθήκη. Εκκλησίες ρομανικού ρυθμού κτίστηκαν σε ολόκληρη τη ρωμαιοκαθολική Ευρώπη. Χαρακτηριστικό δείγμα του ρυθμού αυτού είναι ο ναός του Αγίου Σερνέν (11ος-12ος αι.) στην Τουλούζη της Γαλλίας.

Στη διάρκεια του 12ου αιώνα στη βόρεια Γαλλία αναπτύσσεται ένας νέος τύπος λατρευτικών κτισμάτων, τα οποία στην Αναγέννηση χαρακτηρίστηκαν **γοθτικά** από περιφρόνηση για τα έργα του Μεσαίωνα. Σε αντίθεση με τη ρομανική, η **γοθτική αρχιτεκτονική** δεν περιορίστηκε μόνο στους ναούς, αλλά επεκτάθηκε σε πολλά δημόσια και ιδιωτικά κτίρια. Τα ωραιότερα γοθικά μνημεία είναι οι καθεδρικοί ναοί που οι επίσκοποι κτίζουν στην καρδιά της πόλης για να υπογραμμίσουν τον κυρίαρχο ρόλο της χριστιανικής θρησκείας.

Τα χαρακτηριστικά του γοθικού ρυθμού είναι το μεγάλο ύψος και ο μεγάλος όγκος,, τα οξυκόρυφα τόξα, η χρησιμοποίηση εξωτερικών αντηρίδων για τη στήριξη των τοίχων και τα μεγάλα παράθυρα. Τα τελευταία επιτρέπουν το φωτισμό του ναού με άπλετο φως και είναι κοσμημένα με **υαλογράφηματα** (βιτρό) που αντικαθιστούν τις τοιχογραφίες. Η γοθική θρησκευτική αρχιτεκτονική επεκτάθηκε σε πολλές περιοχές της δυτικής Ευρώπης. Σημαντικά αριστουργήματα της τέχνης αυτής είναι η Παναγία των Παρισίων (12ος-13ος αι.), οι καθεδρικοί ναοί της Σαρτρ (12ος-13ος αι.), της Ρενς (13ος αι.) και άλλων τόπων.»

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., *Μεσαιωνική και Νεότερη Ιστορία*. Β' Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 6.2.4.

Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-B107/755/4962,22630/> (15-7-16)

ΒΘ: II.i.

* * *

Τζιότο

«Ο Τζιότο (Giotto) (1267-1337) ήταν Ιταλός ζωγράφος και αρχιτέκτονας. Τα πρώτα του έργα συνδέονται με τα ψηφιδωτά του βαπτιστηρίου της Φλωρεντίας, ενώ στη συνέχεια φαίνεται ότι δούλεψε στην Ασίζη (εκεί αμφισβητείται αν τα έργα είναι εντελώς δικά του). Οι σπουδαιότερες νωπογραφίες του όμως βρίσκονται στο Παρεκκλήσι της Αρένας στην Πάντοβα. Αργότερα, το 1320, πήγε στη Φλωρεντία, όπου έζησε αρκετά χρόνια και ζωγράφισε τις περίφημες νωπογραφίες της Σάντα Κρότσε. Ορίστηκε αρχιτέκτονας του καθεδρικού ναού της Φλωρεντίας και υπεύθυνος για τα οχυρωματικά έργα της πόλης. Ξεκίνησε το περίφημο καμπαναριό, το οποίο φέρει το όνομά του, το οποίο όμως δεν ολοκλήρωσε ο ίδιος. Βλέποντας κανείς ένα έργο του Τζιότο έχει την εντύπωση ότι το γεγονός που περιγράφει εκτυλίσσεται μπροστά στα μάτια του. Από τα μεγαλύτερα επιτεύγματά του είναι και η "αφήγηση" που υπάρχει μέσα στην εικόνα, καθώς και το σχέδιό της, που δημιουργεί την ψευδαίσθηση του βάθους επάνω στην επίπεδη επιφάνεια.

Χαρακτηριστικό στοιχείο του έργου του είναι ότι μέσα από τα θρησκευτικά θέματα απεικονίζει τον πραγματικό κόσμο με γλυπτική στερεότητα και ανθρωπισμό. Τα εξατομικευμένα πρόσωπα που παρουσιάζονται στα έργα του είναι απαλλαγμένα από τη σχηματοποίηση της βυζαντινής παράδοσης, γεγονός που προσδίδει σ' αυτά μια ανθρώπινη υπόσταση. Ο Τζιότο έχει μια ιδιαίτερη ικανότητα να εκφράζει πολύπλοκα συναισθήματα με έναν εντυπωσιακά απλό τρόπο. Αναφορές στην ιδιοφυΐα του υπάρχουν στο έργο όλων των συγγραφέων του 14ου αιώνα όπως του Δάντη, του Βοκάκιου, του Πετράρχη κ.ά. Θεωρείται ο πρόδρομος της ιταλικής Αναγέννησης και από τους λίγους καλλιτέχνες που πέτυχε την αναγνώριση και την οικονομική ευμάρεια όσο ακόμα ζούσε.»

Ζιρώ Ο., Μερτζάνη Ε., *Ιστορία της Τέχνης*, Γ' τάξη Γενικού Λυκείου, ΟΕΔΒ, κεφ. 8. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C111/62/475,1815/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Τζιότο, "Ο επιτάφιος θρήνος" [(1304-1313), 2,30 x 2,00 μ., νωπογραφία Πάντοβα, Παρεκκλήσι Αρένας]

«Σ' αυτή την εικόνα ο καλλιτέχνης μεταφέρει τη δράση χαμηλά, στο επίπεδο του ανθρώπινου ματιού, με στόχο να μετουσιώσει το θεϊκό γεγονός σε ένα ρεαλιστικό, ανθρώπινο, συγκινησιακό δράμα. Κάθε πρόσωπο φαίνεται να ζει τη δική του αγωνία. Η Παναγία μοιάζει να είναι η μόνη συγκρατημένη, αλλά συνάμα και τραγική. Ο Άγιος Ιωάννης κάνει μια απελπισμένη κίνηση, ενώ η Μαρία Μαγδαληνή κρατά τα πόδια του Χριστού με ταπείνωση και τρυφερότητα. Το απογυμνωμένο δέντρο υπαινίσσεται το θάνατο και η γη μοιάζει αιματοβαμμένη. Οι Άγγελοι που έχουν κατακλύσει τον ουρανό θρηνούν. Με τη συμβολή του Τζιότο οι συνθέσεις στη ζωγραφική άρχισαν να γίνονται πιο περίπλοκες, οι μορφές πιο ρεαλιστικές και εκφραστικές, ενώ ο χώρος στον οποίο κινούνται έγινε πιο φυσικός.»

Ζιρώ Ο., Μερτζάνη Ε., *Ιστορία της Τέχνης*, Γ' τάξη Γενικού Λυκείου, ΟΕΔΒ, κεφ. 8. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C111/62/475,1815/> (15-7-16).

ΒΘ: ΙΙ.ι.

* * *

Μεσαιωνική Γλυπτική

«Από την εποχή του ρομανικού ρυθμού αρχίζει να χρησιμοποιείται ο γλυπτός διάκοσμος στους ναούς της Δύσης. Ενώ ο ρομανικός ρυθμός εστιάζεται περισσότερο στο φυτικό και ζωικό διάκοσμο και λιγότερο στον άνθρωπο, η γοτθική γλυπτική είναι επικεντρωμένη στο ανθρώπινο στοιχείο. Οι ανθρώπινες κινήσεις αποδίδονται με θεατρικότητα και το ανθρώπινο συναίσθημα αποδίδεται εντονότερα. Τα χαρακτηριστικά αυτά δείχνουν την επίδραση της ελληνιστικής τέχνης που γίνεται εμφανής από το 13ο αιώνα.»

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μεσαιωνική και Νεότερη Ιστορία. Β' Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 6.2.4.
Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-B107/755/4962,22630/> (15-7-16).

ΒΘ: ΙΙ.ι.

* * *

Μεσαιωνική ζωγραφική

«Μέχρι το 10ο αιώνα η ζωγραφική της Δυτικής Ευρώπης είναι επηρεασμένη από τη βυζαντινή. Από το 11ο όμως αιώνα αρχίζει να στρέφεται σε κοσμικά θέματα. Χωρίς να εγκαταλείπονται τα παραδοσιακά θρησκευτικά θέματα, παρατηρούνται απεικονίσεις ηγεμόνων και τεχνιτών, φοιτητικές σκηνές, αλληγορικές παραστάσεις των Μουσών και των αμαρτημάτων. Ο δανεισμός στοιχείων από την κλασική αρχαιότητα είναι φανερός στις γεμάτες κίνηση και συναίσθημα μορφές.»

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μεσαιωνική και Νεότερη Ιστορία. Β' Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 6.2.4.
Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-B107/755/4962,22630/> (15-7-16).

ΒΘ: ΙΙ.ι.

* * *

Μεσαιωνική μουσική

«Στη Δύση, η λειτουργική ποίηση γράφεται στη λατινική και η Εκκλησία αρχικά υιοθετεί την εκκλησιαστική μουσική της Ανατολής. Τον 4ο αιώνα ο επίσκοπος Μεδιολάνων (Μιλάνου) **Αμβρόσιος** συνδυάζει τα λειτουργικά πρότυπα της Ανατολής με τη λαϊκή μουσική παράδοση της Δύσης και συνθέτει νέους ύμνους, που έλαβαν το όνομα **Αμβροσιανό Μέλος**. Τον 6ο αιώνα ο πάπας **Γρηγόριος** αξιοποιεί την προηγούμενη εκκλησιαστική μουσική παράδοση και δημιουργεί ένα νέο είδος μουσικής, το λεγόμενο **Γρηγοριανό Μέλος**. Η σημειογραφία της μουσικής αυτής είναι **πνευματική**, δηλαδή δηλώνεται με τόνους τελείες και σημεία.

Η εμφάνιση της **πολυφωνίας** συντελεί, ώστε να παραγκωνιστεί σταδιακά το μονοφωνικό Γρηγοριανό Μέλος και να εμπλουτιστεί περισσότερο η δυτική εκκλησιαστική μουσική. Αυτό συμβαίνει, ιδιαίτερα μετά τον 9ο αιώνα, όταν επιτρέπεται η χρήση οργάνων στη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία. Μεγάλη ανάπτυξη γνωρίζει στη Δύση το θρησκευτικό μουσικοθεατρικό θέαμα που εμφανίζεται με τρεις μορφές: ως **Λειτουργικό Δράμα** (από το 10ο αι.), ως **Θαύμα**, όπου το θαύμα λειτουργεί ως λύση στο αδιέξοδο, οδηγεί στη λύτρωση ή την κάθαρση (από το 12ο αι.), και ως **Μυστήριο**, που πλησιάζει περισσότερο στην καθαρά θεατρική μορφή (από το 15ο αι.).

Η δυτική **κοσμική ποίηση** και **μουσική** διαφέρουν από περιοχή σε περιοχή και από λαό σε λαό. Τον 8ο αιώνα αρχίζει να αναπτύσσεται το πρώτο σύστημα πολυφωνίας, το **Όργανουμ**, το οποίο στηρίζεται πάνω σε αρχαία μουσικά όργανα. Τα πολυφωνικά συστήματα εξελίσσονται στη συνέχεια παράλληλα με την επινόηση νέων μουσικών οργάνων.

Από τον 11ο αιώνα αρχίζει να διαδίδεται στη Δύση το πνεύμα του υποτιτισμού χάρη στα τραγούδια των περιπλανώμενων τραγουδιστών, που ονομάζονται **τροβαδούροι** (trouvar-trobar: επινοώ) στη νότια Γαλλία και **τρουβέροι** στη βόρεια. Πρόκειται για μουσικούς και συνθέτες οι οποίοι στην πλειονότητά τους ήταν ευγενείς. Τον 13ο αιώνα εμφανίζονται στη Γερμανία οι **ερωτοτραγουδιστές**, αντίστοιχοι των τροβαδούρων της Γαλλίας, και από το 14ο αιώνα οι **αρχιτραγουδιστές**, που ιδρύουν σχολές μουσικής.»

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μεσαιωνική και Νεότερη Ιστορία. Β' Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 6.2.4. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-B107/755/4962,22630/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Μεσαιωνική μουσική

«Με τον όρο μεσαιωνική μουσική αναφερόμαστε στη μουσική δημιουργία την εποχή του Μεσαίωνα. Αν και ο ακριβής προσδιορισμός των χρονικών της ορίων είναι δύσκολος, μπορεί να θεωρηθεί πως καλύπτει την περίοδο από το τέλος της εποχής του Γρηγοριανού μέλους μέχρι περίπου το 1400 και την αρχή της Αναγεννησιακής μουσικής.»

Wikipedia, Μεσαιωνική μουσική. Ανακτήθηκε από:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%B5%CF%83%CE%B1%CE%B9%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%BC%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B9%CE%BA%CE%AE (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Γρηγοριανό Μέλος

«Έτσι ονομάστηκε η λειτουργική μουσική της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας, που πήρε το όνομα της από τον Γρηγόριο τον Α', ο οποίος υπήρξε επίσκοπος Ρώμης από το 590 έως το 604. Του Γρηγοριανού Μέλους είχε προηγηθεί το Αμβροσιανό Μέλος (4ος αιώνας). Ο Αμβρόσιος, επίσκοπος Μιλάνου, προσπαθώντας να βάλει τάξη στην αναρχία των ύμνων που χρησιμοποιούσε η Δυτική Εκκλησία, καθόρισε τη χρήση τεσσάρων τρόπων (κλιμάκων) καθώς και τους ύμνους που θα έπρεπε να ψάλλονται. Στο τέλος του 6ου αιώνα ο Πάπας Γρηγόριος αναθεώρησε και πάλι το

σύνολο των μελωδιών που χρησιμοποιούσε η Καθολική Εκκλησία και καθόρισε ποιες ακριβώς μελωδίες θα ψάλλονται και σε ποιο σημείο της λειτουργίας.

Πριν την εκλογή του, ο Γρηγόριος, όταν βρισκόταν στην Κωνσταντινούπολη, μελέτησε την ελληνική μουσική. Καθώς η ανεξέλεγκτη εισαγωγή νέων ύμνων σε μουσική γνωστών λαϊκών τραγουδιών δημιουργούσε ανομοιομορφία στο τυπικό και εντύπωση διάσπασης στις εκκλησίες της Ευρώπης που υπάγονταν στη δικαιοδοσία του Βατικανού, ο Πάπας Γρηγόριος αποφάσισε ν' αντιδράσει. Έτσι, κωδικοποίησε τους ύμνους της Λειτουργίας, σύμφωνα με το εορτολόγιο της Ρωμαϊκής Καθολικής Εκκλησίας και όρισε αυτούς που θα έπρεπε να ψάλλονται σε όλες τις εκκλησίες, καταρτίζοντας έτσι το τυπικό που καθόριζε το ύφος της εκκλησιαστικής μουσικής. Από το όνομα του, το σύνολο των ύμνων που θεωρήθηκαν κατάλληλοι για τη λειτουργική μουσική της Δυτικής Εκκλησίας ονομάστηκε *Γρηγοριανό Μέλος* και την εξάπλωση του ανέλαβαν οι Βενεδικτίνοι μοναχοί.

Η μουσική του «Γρηγοριανού Μέλους» είναι μονοφωνική, χωρίς κανονικό μέτρο, αλλά ακολουθεί το ρυθμό των λέξεων, οι οποίες πολύ συχνά είναι από τη Βίβλο και ιδίως από τους Ψαλμούς. Το Γρηγοριανό Μέλος τραγουδιέται από χορωδία και από σολίστες, με εναλλαγή σολίστ και χορωδίας ή και με εναλλαγή ημιχοριών.

Στη Μονοφωνία, κυριαρχεί βασικά μία μελωδική γραμμή (Μία μελωδία = Μια «φωνή» = Μονοφωνία). Στη μονοφωνία η ίδια ακριβώς μελωδία τραγουδιέται από έναν ή περισσότερους εκτελεστές ταυτόχρονα.»

Wikipedia, Γρηγοριανό μέλος. Ανακτήθηκε από:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%B5%CF%83%CE%B1%CE%B9%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%BC%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B9%CE%BA%CE%AE#.CE.93.CF.81.CE.B7.CE.B3.CE.BF.CF.81.CE.B9.CE.B1.CE.BD.CF.8C_.CE.9C.CE.AD.CE.BB.CE.BF.CF.82 (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Γρηγοριανό μέλος

«Το γρηγοριανό μέλος (ονομάζεται επίσης και μονωδικό άσμα) είναι το μονοφωνικό λειτουργικό μέλος της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας. Πήρε το όνομά του από τον Πάπα Γρηγόριο Α΄ το Μέγα (θητεία 590 - 604 μ.Χ.) Το γρηγοριανό μέλος εκτελείται από τον ιερέα, τον πρωτοψάλτη, τη χορωδία, που αποτελείται από κληρικούς και παιδιά, και από το εκκλησίασμα.

Όπως η μουσική των Ελλήνων και των Εβραίων απ' όπου κατάγεται, το γρηγοριανό μέλος αποτελείται από μία μονογραμμική μελωδία. Με άλλα λόγια, είναι Μονοφωνικό ως προς την υφή του, στερείται δηλαδή τη διάσταση της αρμονίας και της αντίστιξης. Η φωνητική γραμμή που κυλάει αβίαστα, προσαρμόζεται επιδέξια στο λατινικό κείμενο. Γενικά, η γρηγοριανή μελωδία είναι απελευθερωμένη από τον κανονικό τονισμό. Στο μελωδικό του ύφος, το γρηγοριανό μέλος αποφεύγει τα μεγάλα άλματα και τις δυναμικές αντιθέσεις. Η απαλή του άνοδος και η πτώση συγκροτούν ένα είδος εξαϋλωμένου μουσικού λόγου, «μια προσευχή πάνω στους τόνους».

Τα γρηγοριανά άσματα μεταφέρονται προφορικά στην αρχή από τη μία γενιά στην επόμενη. Καθώς ο αριθμός των ασμάτων αυξάνεται διαρκώς, οι τραγουδιστές νιώθουν αναπόφευκτα την ανάγκη να υπενθυμίζεται το γενικό διάγραμμα των διαφορετικών μελωδιών. Έτσι δημιουργούνται τα νεύματα, σύμβολα ανόδου και καθόδου τα οποία γράφονται αρχικά πάνω από τις λέξεις για να υποδείξουν τη μελωδική καμπύλη και αργότερα μετεξελίσσονται στις τετράγωνες νότες της τετράγραμμης μουσικής σημειογραφίας.

Οι μελωδίες ανάλογα με το πώς επενδύουν μουσικά το κείμενο, χωρίζονται σε τρία κύρια είδη: τις *συλλαβικές*, όπου μία νότα αντιστοιχεί σε μία συλλαβή. τις *νευματικές*, όπου μια ομάδα από δύο ή τέσσερις νότες αντιστοιχεί σε κάθε συλλαβή. τις *μελισματικές*, όπου μία συλλαβή του κειμένου εκτείνεται σε μεγαλύτερες ομάδες φθόγγων. Το μελισματικό ύφος, που έχει τις καταβολές του στους ραψωδιακούς αυτοσχεδιασμούς της Ανατολής, άσκησε έντονη επίδραση στη μετέπειτα μουσική της Δύσης.»

Wikipedia, Γρηγοριανό μέλος. Ανακτήθηκε από:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%93%CF%81%CE%B7%CE%B3%CE%BF%CF%81%CE%B9%CE%B1%CE%BD%CF%8C_%CE%BC%CE%AD%CE%BB%CE%BF%CF%82 (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Μεσαίωνας Μουσικά όργανα και Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία

«Όλη αυτή η περίοδος της Μονοφωνίας, συνοδεύεται από τον πόλεμο της Εκκλησίας ενάντια στα μουσικά όργανα τα οποία οι ιερείς θεωρούν απαράδεκτα για την υμνωδία, ενώ η απλή ανθρώπινη φωνή θεωρείται ως η πιο κατάλληλη. Τον 9ο αιώνα όμως, καταφέρνει να εισαχθεί το Εκκλησιαστικό όργανο στους ναούς των Ρωμαιοκαθολικών.»

Wikipedia, Μουσικά όργανα. Ανακτήθηκε από:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%B5%CF%83%CE%B1%CE%B9%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%BC%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B9%CE%BA%CE%AE#.CE.9C.CE.BF.CF.85.CF.83.CE.B9.CE.BA.CE.AC_.CF.8C.CF.81.CE.B3.CE.B1.CE.BD.CE.B1 (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Αναγέννηση

«Την ίδια εποχή με τις Ανακαλύψεις αλλά σε μεγαλύτερη χρονικά έκταση, το 15ο και 16ο αι., εκδηλώνεται στον ευρωπαϊκό χώρο ένα καλλιτεχνικό και πνευματικό ταυτόχρονα κίνημα, η Αναγέννηση. Στην προετοιμασία του κινήματος αυτού μεγάλη ήταν η συμβολή των Σταυροφοριών, που έστρεψαν το ενδιαφέρον της Δύσης στην Ανατολή, καθώς και της νέας κοινωνικής τάξης που αρχίζει να διαμορφώνεται, της αστικής. Κύριο χαρακτηριστικό της Αναγέννησης είναι η αναβίωση των αξιών της κλασικής αρχαιότητας, που είχαν μερικώς μόνο χρησιμοποιηθεί κατά το Μεσαίωνα, για τη θεμελίωση ενός καινούριου κόσμου.»

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μεσαιωνική και Νεότερη Ιστορία. Β' Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 7.1.2.

Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-B107/755/4963,22633/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Αναγέννηση

Η **Αναγέννηση** ενέπνευσε ένα κίνημα που τοποθετείται προσεγγιστικά ανάμεσα στο 14ο και το 17ο αιώνα, και ξεκίνησε στην Ιταλία κατά τον ύστερο Μεσαίωνα, από όπου και εξαπλώθηκε στην υπόλοιπη Ευρώπη. Ο όρος χρησιμοποιείται επίσης ως ονομασία της συγκεκριμένης ιστορικής περιόδου, μα με μεγαλύτερη ελευθερία, καθώς το κύμα των αλλαγών που επήλθαν δεν εξαπλώθηκε με την ίδια ταχύτητα σε ολόκληρη την Ευρώπη. Ως πολιτιστικό κίνημα, επέφερε την άνθηση της λογοτεχνίας, της επιστήμης, της τέχνης, της θρησκείας και της πολιτικής επιστήμης, καθώς και την αναβίωση της μελέτης κλασικών συγγραφέων, την ανάπτυξη της γραμμικής προοπτικής στη ζωγραφική και τη σταδιακή, αλλά ευρέως διαδιδόμενη, μεταρρύθμιση στην εκπαίδευση. Παραδοσιακά, αυτή η πνευματική μεταμόρφωση είχε ως αποτέλεσμα να θεωρείται η Αναγέννηση γέφυρα μεταξύ του Μεσαίωνα και της Σύγχρονης Εποχής. Αν και κατά την Αναγέννηση έλαβαν χώρα επαναστατικές καινοτομίες σε πολλά πνευματικά πεδία, καθώς και κοινωνικές και πολιτικές αναταραχές, είναι ίσως περισσότερο συνυφασμένη με τα ρεύματα που διαμορφώθηκαν στο χώρο της τέχνης, αλλά και τη συμβολή παν-επιστημόνων όπως ο Λεονάρντο ντα Βίντσι και ο Μιχαήλ Άγγελος, οι οποίοι ενέπνευσαν τον όρο *Homo Universalis* (Καθολικός Άνθρωπος).

Κατά γενική παραδοχή η Αναγέννηση έχει τις ρίζες της στη Φλωρεντία, στην περιοχή της Τοσκάνης, κατά το 14ο αιώνα. Έχουν προταθεί πολυάριθμες θεωρίες σχετικά με την προέλευση και τα χαρακτηριστικά της γνωρίσματα, οι οποίες εστιάζονται σε ποικιλία παραγόντων που περιλαμβάνουν τις κοινωνικές και πολιτικές ιδιαιτερότητες της πόλης κατά την εποχή εκείνη, η οποία βρισκόταν υπό την καθοδήγηση της επιφανούς και ισχυρής οικογένειας των Μεδίκων.

Η Αναγέννηση έχει μακρά και περίπλοκη ιστοριογραφία, ενώ οι ιστορικοί διαφωνούν σχετικά με τη χρησιμότητα της λέξης ως οριοθέτησης μιας περιόδου της ιστορίας

Wikipedia, *Αναγέννηση*. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%BD%CE%B1%CE%B3%CE%AD%CE%BD%CE%BD%CE%B7%CF%83%CE%B7> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Αναγέννηση και Τέχνη

«Η τέχνη αποδεσμεύτηκε από το θρησκευτικό δογματισμό, και η ομορφιά του πραγματικού κόσμου ήταν πλέον το νέο πεδίο της καλλιτεχνικής αναζήτησης. Ο άνθρωπος και ο χώρος γύρω από αυτόν αποτέλεσαν το κεντρικό σημείο αναφοράς των καλλιτεχνικών μελετών της Αναγέννησης. Ο καλλιτέχνης επιδίωκε να αναβιώσει, μέσα από την τέχνη, το μεγαλείο της αρχαιότητας, και ο στόχος αυτός εξαπλώθηκε σιγά σιγά από τις πόλεις της Βόρειας Ιταλίας στην υπόλοιπη Δυτική και Κεντρική Ευρώπη. Η στροφή στην αρχαιότητα έμεινε γνωστή με τον όρο "Ανθρωπισμός" (Ουμανισμός). [...] Ο καλλιτέχνης-διανοούμενος απομακρύνθηκε από τη συντεχνιακή παραγωγή του Μεσαίωνα και, απαιτώντας την αυτονομία του ρόλου του, τοποθετήθηκε στην πρωτοπορία των νέων κυρίαρχων κοινωνικών τάξεων. Η ζωγραφική, η γλυπτική και η αρχιτεκτονική ανακηρύχθηκαν "ελευθέρια τέχνες", δραστηριότητες δηλαδή για "ελεύθερα πνεύματα και για ευγενείς ψυχές" [...] Ο καλλιτέχνης της Αναγέννησης μελετούσε τις φυσικές επιστήμες, την ιατρική και την κλασική φιλολογία, ανέπτυξε ένα θεωρητικό

προβληματισμό και επιδίωκε να καθορίσει τις αρχές και τις αξίες της καλλιτεχνικής δημιουργίας. Μέσα από αυτή τη γενική παιδεία αλλά και την πρόοδο των φυσικών επιστημών άρχισε να εφαρμόζει την προοπτική σχεδίαση και τη θεωρία των αναλογιών στην απεικόνιση της πραγματικότητας. Η τάξη και η αρμονία του κόσμου απεικονίζονταν στην επιφάνεια του πίνακα σύμφωνα με τους κανόνες της κεντρικής προοπτικής. Μέσω της προοπτικής και των ραχύνσεων επιτεύχθηκε η απόδοση της τρίτης διάστασης (δηλαδή του βάθους) των αντικειμένων και του χώρου στην επίπεδη επιφάνεια.»

Ζιρώ Ο., Μερτζάνη Ε., *Ιστορία της Τέχνης*, Γ' τάξη Γενικού Λυκείου, ΟΕΔΒ, κεφ. 10. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C111/62/475,1798/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Αναγεννησιακή τέχνη

«Η τέχνη (αρχιτεκτονική, ζωγραφική, γλυπτική) της περιόδου αυτής αποτύπωσε με τον καλύτερο τρόπο την ιδεολογία της Αναγέννησης. Στην αρχιτεκτονική, οι τεχνίτες και οι καλλιτέχνες υιοθετούν χαρακτηριστικά αρχιτεκτονικά σχέδια ή λεπτομέρειες στη δόμηση και διακόσμηση των κτιρίων, τα οποία εμπνέονται, αντιγράφοντας δημιουργικά, από την κλασική αρχαιότητα.

Τη μεγαλύτερη ανάπτυξη, όμως, γνώρισε η γλυπτική και κυρίως η ζωγραφική, η οποία δεν διστάζει πλέον να απεικονίζει το γυμνό ανθρώπινο σώμα και να προβάλλει μύθους της αρχαιότητας και τη φύση παράλληλα με το θρησκευτικό συναίσθημα των ανθρώπων μέσα από θέματα με θρησκευτικό περιεχόμενο (σκηνές από τη Βίβλο κ.ά.). Όσον αφορά την τεχνολογία, οι καλλιτέχνες προχωρούν περισσότερο, εφαρμόζοντας την προοπτική, δηλ. δίνοντας την αίσθηση του βάθους στις απεικονίσεις, και την τεχνική της φωτοσκίασης.

Το 15ο αιώνα, όταν η γοτθική τέχνη θριαμβεύει ακόμα σε ολόκληρη τη Ευρώπη, η Φλωρεντία γίνεται το επίκεντρο μιας διαφορετικής καλλιτεχνικής άνθησης που επεκτείνεται σταδιακά και σε άλλες πόλεις της Ιταλίας. Ο αιώνας αυτός, γνωστός στην ιστορία της τέχνης ως **κουατροτσέντο**, προαναγγέλλει την ιταλική Αναγέννηση.

Ήδη από την αρχή του αιώνα εμφανίζονται νέες τάσεις που εκπροσωπούνται από έξοχους καλλιτέχνες, όπως ο **Μποτιτσέλι** (1444-1510) που θεωρείται ως κυριότερος ζωγράφος της εποχής αυτής. Στην τέχνη του κουατροτσέντο μπορούμε να ανιχνεύσουμε επιρροές της γοτθικής και της βυζαντινής τέχνης, δηλ. της τέχνης των προηγούμενων περιόδων. Η πολιτισμική αυτή συνάντηση της Δύσης με την Ανατολή εκφράζεται χαρακτηριστικά μέσα από την τοιχογραφία του **Μπενότσο Γκοτσόλι (1420-1498) Η πορεία των τριών Μάγων**.

Η ιταλική Αναγέννηση και τα μηνύματά της απλώνονται και προς τον υπόλοιπο ευρωπαϊκό χώρο το 16ο αιώνα με αποτέλεσμα, παρά τις τοπικές ιδιαιτερότητες στην καλλιτεχνική έκφραση, να διαμορφωθεί ένα ενιαίο καλλιτεχνικό ρεύμα με πολλά κοινά χαρακτηριστικά, δηλ. η Τέχνη της Αναγέννησης.»

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., *Μεσαιωνική και Νεότερη Ιστορία. Β' Γυμνασίου*, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 7.1.2.

Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-B107/755/4963,22633/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Αναγεννησιακή τέχνη

«Με τον όρο **Αναγεννησιακή τέχνη** αναφερόμαστε στην καλλιτεχνική παραγωγή κατά την ιστορική περίοδο της Αναγέννησης. Ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά της ήταν η ανανέωση των θεμάτων και της αισθητικής στην Ευρώπη. Η καλλιτεχνική παραγωγή την περίοδο αυτή είναι δύσκολο να οριοθετηθεί χρονικά, ωστόσο θεωρούμε πως ξεκίνησε στην Ιταλία τον 15ο αιώνα και διαδόθηκε στην υπόλοιπη Ευρώπη, με διαφορετικούς όμως ρυθμούς και σε διαφορετικό βαθμό ανάλογα με την γεωγραφική περιοχή. Τον 16ο αιώνα έφθασε σε πολλές χώρες στο απόγειό της. Η Αναγεννησιακή τέχνη δεν χαρακτηρίστηκε από μια επιστροφή στο παρελθόν, αντίθετα, οι νέες τεχνικές σε συνδυασμό με το νέο πολιτικό, κοινωνικό και επιστημονικό πλαίσιο που διαμορφώθηκε εκείνη την εποχή, επέτρεψαν στους καλλιτέχνες να καινοτομήσουν. Επιπλέον, για πρώτη φορά, η τέχνη έγινε ιδιωτική, με την έννοια πως δεν διαμορφωνόταν από τη θρησκευτική ή πολιτική εξουσία, αλλά αποτελούσε προϊόν αποκλειστικά των ίδιων των καλλιτεχνών.»

Wikipedia, Αναγεννησιακή Τέχνη. Ανακτήθηκε από:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%BD%CE%B1%CE%B3%CE%B5%CE%BD%CE%BD%CE%B7%CF%83%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AE_%CF%84%CE%AD%CF%87%CE%BD%CE%B7 (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Αρχιτεκτονική και αναγέννηση

«Η αναγεννησιακή αρχιτεκτονική είναι έντονα επηρεασμένη από την κλασική αρχιτεκτονική, με κυριότερα χαρακτηριστικά την ακρίβεια των αναλογιών και την αρμονία. Η ελληνορωμαϊκή αρχιτεκτονική παράδοση φαίνεται, επίσης, στη χρήση των αετωμάτων, των μετοπών, των ζωφόρων, των κιονοκράνων, των πεσσών, των προσωπείων, των μεταλλίων κ.λπ. Όλα αυτά συνιστούν τον αναγεννησιακό αρχιτεκτονικό ρυθμό. Οι σημαντικότεροι εκπρόσωποι του ρυθμού αυτού εργάστηκαν στην Ιταλία. Ο **Μπραμάντε** έκανε τα σχέδια του ναού του Αγίου Πέτρου στη Ρώμη και ο **Μιχαήλ Άγγελος** τον αποπεράτωσε. Ο **Ανδρέας Παλλάντιο** έδωσε λύσεις σε μεγάλα αρχιτεκτονικά προβλήματα, όπως αυτό της κατασκευής δεύτερου ορόφου στα αναγεννησιακά κτήρια.»

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μπαρούτας Κ., *Ιστορία του μεσαιωνικού και του ύστερου κόσμου, 565-1815. Β' Γενικού Λυκείου, Γενικής Παιδείας*, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 5.2. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B131/756/4974,22671/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Αρχιτεκτονική και αναγέννηση

«Η αναφορά στην ελληνορωμαϊκή αρχιτεκτονική και τους ρυθμούς της, το ενδιαφέρον για τα

αρχαιολογικά ευρήματα, η σύνδεση της αρχιτεκτονικής με τη φύση και τον άνθρωπο, οι κατασκευαστικές εξελίξεις και η νέα αντίληψη του χώρου, μέσα από τον ορθολογισμό της προοπτικής, αποτέλεσαν τις βάσεις της αρχιτεκτονικής της Αναγέννησης.

Τα ερείπια των ρωμαϊκών κτιρίων δημιούργησαν στους αρχιτέκτονες μια μεγάλη περιέργεια για το παρελθόν και την επιθυμία να το ξεπεράσουν, πράγμα που συνέβαλε στην ανάπτυξη ενός έντονου πνεύματος συναγωνισμού. Η χρησιμοποίηση των ρυθμών της ελληνορωμαϊκής αρχιτεκτονικής ήταν βασικό γνώρισμα της αρχιτεκτονικής της Αναγέννησης. Χρησιμοποιώντας οι αρχιτέκτονες τις μαθηματικές αναλογίες που παρατηρούσαν στα μέλη των ρυθμών ήθελαν να αποδείξουν ότι υπάρχει μια αρμονική αναλογία ανάμεσα στο έργο του ανθρώπου και στον κόσμο. Η πιο σημαντική πηγή πληροφοριών για την αρχιτεκτονική της αρχαιότητας ήταν τα Δέκα βιβλία για την αρχιτεκτονική του Ρωμαίου αρχιτέκτονα Βιτρούβιου, ο οποίος τον 1ο αιώνα μ.Χ. κατέγραψε πολύτιμες πληροφορίες για την αρχιτεκτονική της εποχής του. Οι διάφορες πραγματείες περί αρχιτεκτονικής που δημοσιεύτηκαν την εποχή της Αναγέννησης έπαιρναν τη θεωρία του Βιτρούβιου ως βάση ιστορικής αντικειμενικής επαλήθευσης.

Η έμφαση στο κέντρο του αρχιτεκτονικού χώρου, ως βασική αρχή της οργάνωσής του, θεωρήθηκε εργαλείο κατασκευαστικής αλλά και οπτικής ενοποίησης. Την εποχή της Αναγέννησης η σημασία που έχει η έννοια του "κέντρου" συνδυάζεται με έναν κοσμολογικό συμβολισμό και οδηγεί τους αρχιτέκτονες στο να σχεδιάζουν κτίρια στα οποία η έμφαση δίνεται στο κέντρο. Αργότερα, στο Μανιερισμό, αυτή η πρωταρχική έννοια της ενότητας του χώρου θα αρχίσει να αμφισβητείται.

Η ζωγραφική, λόγω της στενής σχέσης της με την αρχιτεκτονική, δε θεωρήθηκε μονάχα ως ένα συμπλήρωμα της εσωτερικής διακόσμησης των κτιρίων, αλλά αποτέλεσε ένα βασικό πεδίο έρευνας της προοπτικής. Πολλές φορές, στις ζωγραφικές παραστάσεις που βρίσκονταν στο εσωτερικό των κτιρίων, οι καλλιτέχνες παρουσίαζαν διάφορες ουτοπικές προτάσεις και υποθέσεις για νέες επεμβάσεις στην πόλη ή ακόμα πιστές αναπαραστάσεις αρχιτεκτονικών λεπτομερειών. Μεγάλη σημασία δόθηκε και στην ένταξη του κτιρίου στη φύση. Οι κήποι σχεδιάζονταν σύμφωνα με γεωμετρικά σχήματα, ενώ τα παρτέρια υπάκουαν στη γενικότερη επιθυμία για τάξη. Η εναρμόνιση της αρχιτεκτονικής με τη φύση αποδεικνύεται με ιδιαίτερο τρόπο στο σχεδιασμό των εξοχικών επαύλεων των αρχόντων.

Οι αρχιτέκτονες της Αναγέννησης (όπως και οι αρχαίοι Έλληνες) επεξεργάστηκαν με μεγάλη ακρίβεια και χρησιμοποίησαν στις κατασκευές τους το άσπρο μάρμαρο της Καράρας, το κίτρινο και το άσπρο μάρμαρο της Σιένας, το πολύχρωμο μάρμαρο της Γένοβας και τον τραβερτίνο λίθο του Τίβολι.»

Ζιρώ Ο., Μερτζάνη Ε., *Ιστορία της Τέχνης*, Γ' τάξη Γενικού Λυκείου, ΟΕΔΒ, κεφ. 10. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C111/62/475,1798/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Αναγέννηση και Αρχιτεκτονική

«Η αρχιτεκτονική της αναγέννησης χαρακτηρίζεται από μια αναβίωση των Ρωμαϊκών προτύπων με κύρια στοιχεία τις μαθηματικές αναλογίες και την "καθαρότητα" στις γεωμετρικές μορφές. Οι σημαντικές αλλαγές στο αρχιτεκτονικό σχέδιο σημειώθηκαν αρχικά στη Φλωρεντία και γενικότερα στην κεντρική Ιταλία, στα μέσα του 15ου αιώνα. Σημαντικές μορφές στην αρχιτεκτονική της εποχής αποτελούν οι Λεόν Μπατίστα Αλμπέρτι, Ντονάτο Άντζελο Μπραμάντε,

Φίλιππο Μπρουνελέσκι, Λεονάρντο ντα Βίντσι και Αντρέα Παλλάντιο. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως οι αρχιτέκτονες της αναγέννησης συνδέονται με τις δημιουργίες τους, σε αντίθεση με την μεσαιωνική περίοδο όπου οι αρχιτέκτονες είναι τις περισσότερες φορές άγνωστοι.

Η αρχιτεκτονική γοθικού ρυθμού του μεσαίωνα ευνοούσε περισσότερο κατακόρυφες γραμμές και αυστηρές κατασκευές. Στην Αναγέννηση, η αρχιτεκτονική δίνει έμφαση στις οριζόντιες γραμμές και επιδιώκει την αρμονία στην τελική σύνθεση. Επιπλέον υπάρχει έντονο το στοιχείο της διακόσμησης, με θέματα δανεισμένα από την αρχαιότητα, τα οποία διανθίζουν τις προσόψεις και το εσωτερικό. Ίσως η πιο αξιοπρόσεκτη αρχιτεκτονική πρακτική είναι οι θόλοι των κτιρίων, εμπνευσμένοι πιθανά από το ρωμαϊκό Πάνθεον. Σημαντικά δείγματα αρχιτεκτονικής - κυρίως θρησκευτικών ναών - εντοπίζονται ως επί το πλείστον στην Ιταλία (για παράδειγμα ο Άγιος Πέτρος στη Ρώμη) και λιγότερο στο υπόλοιπο της Ευρώπης.»

Wikipedia, Αναγεννησιακή Τέχνη. Αρχιτεκτονική. Ανακτήθηκε από:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%BD%CE%B1%CE%B3%CE%B5%CE%BD%CE%BD%CE%B7%CF%83%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AE_%CF%84%CE%AD%CF%87%CE%BD%CE%B7#.CE.91.CF.81.CF.87.CE.B9.CF.84.CE.B5.CE.BA.CF.84.CE.BF.CE.BD.CE.B9.CE.BA.CE.AE (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Φίλιππο Μπρουνελέσκι (Filippo Brunelleschi, 1377 1446) και Καθεδρικός ναός της Φλωρεντίας, (1418-1436).

«Ο Φίλιππο Μπρουνελέσκι είναι ο πρωταγωνιστής της ιταλικής Αναγέννησης, γιατί θεωρείται ότι όρισε πρώτος τους μαθηματικούς κανόνες της προοπτικής, την οποία εφάρμοσε ως έναν τρόπο αναπαράστασης του χώρου αλλά και καθορισμού του ίδιου του κτιρίου. Στις κατασκευές του προτιμούσε πάντα τις πιο απλές μορφές, δηλαδή το τετράγωνο, τον κύβο, τον κύκλο και το ημισφαίριο. Μελετώντας τα ρωμαϊκά ερείπια επιδίωξε να απαλλάξει τη γοθική αρχιτεκτονική από τις βαριές κατασκευές και δημιούργησε ένα νέο κατασκευαστικό σύστημα. Αυτός ο νεωτερισμός εφαρμόστηκε για πρώτη φορά στον τρούλο του καθεδρικού ναού της Φλωρεντίας. Επάνω από το σημείο συνάντησης των κεραιών του σταυρού της γοθικής εκκλησίας ο Μπρουνελέσκι ύψωσε μια οκταγωνική βάση, από την οποία ξεκινούσαν οι οκτώ νευρώσεις του τρούλου. Ανάμεσα σ' αυτές και επάνω σε διπλή στεφάνη διαμορφώθηκε ένας σκελετός, με μικρότερα κάθετα και οριζόντια τόξα, ο οποίος διασφάλιζε τη σταθερότητα της κατασκευής. Ανάμεσα στις δύο επικαλύψεις, μία προς το εξωτερικό και μία προς το εσωτερικό του ναού, μια σκάλα οδηγούσε μέχρι την κορυφή του τρούλου. Μ' αυτό τον τρόπο το πάχος αλλά και το βάρος της κατασκευής ελαττώθηκαν σημαντικά, ενώ όλος ο τρούλος (όπως οι κατασκευές των Ρωμαίων) ήταν τοφερόμενος και δε χρειαζόταν άλλα εξωτερικά στηρίγματα.»

Ζιρώ Ο., Μερτζάνη Ε., *Ιστορία της Τέχνης*, Γ' τάξη Γενικού Λυκείου, ΟΕΔΒ, κεφ. 10. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C111/62/475,1798/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Αναγέννηση και Ζωγραφική

«Ο αναγεννησιακός καλλιτέχνης απέβαλε τη θεοκρατική αντίληψη του Μεσαίωνα για το ωραίο και την αντικατέστησε με την έννοια του εμπειρικά ωραίου. Ο ζωγραφικός πίνακας, σύμφωνα με τον Αλμπέρτι, γίνεται ένα παράθυρο μέσα από το οποίο ο θεατής παρατηρεί τον κόσμο που κατασκεύασε ο καλλιτέχνης με βάση την προοπτική. Η προοπτική είναι ένας μαθηματικός τρόπος για την ψευδαισθητική απόδοση του βάθους, της τρίτης δηλαδή διάστασης, που λείπει από τη δισδιάστατη ζωγραφική επιφάνεια. Για να το επιτύχει αυτό, ο ζωγράφος τοποθετεί το "σημείο φυγής" στο κέντρο του πίνακα, επάνω στη γραμμή του ορίζοντα, που αντιστοιχεί στο ύψος των ματιών του θεατή και προς το οποίο συγκλίνουν όλες οι παράλληλες ευθείες. Αυτή η οργάνωση ενός επιπέδου ονομάζεται κεντρική προοπτική. Έτσι, ένας νέος τρόπος κατανόησης του κόσμου εμφανίζεται και οδηγεί το χέρι και το μυαλό του καλλιτέχνη της Αναγέννησης. Η αναφορά στην ελληνορωμαϊκή τέχνη και μελέτη της φύσης συμβαδίζει με την προοπτική, τη μελέτη του προτύπου και την επιλογή θεμάτων από τη μυθολογία. Ας σημειωθεί ότι οι πληροφορίες που είχαν οι αναγεννησιακοί καλλιτέχνες για τη ζωγραφική της ρωμαϊκής εποχής προέρχονταν μόνο από φιλολογικές πηγές, μια που μέχρι το τέλος περίπου του 15ου αιώνα δεν είχαν βρεθεί ακόμα δείγματα ζωγραφικών έργων.

Η ψευδαίσθηση του βάθους που δημιουργείται με τον προοπτικό σχεδιασμό, η ισορροπία της σύνθεσης και η χρήση των αναλογιών οδηγούσαν το ζωγράφο στη μαθηματική οργάνωση της εικόνας, αλλά και στη μελέτη της ανατομίας του ανθρώπινου σώματος, καθώς το ενέτασσαν στην προσδιορισμένη διάταξη των σχημάτων και των χρωμάτων.

Η καλλιτεχνική αναπαράσταση συνέβαλε στη μετάδοση της γνώσης, και ο καλλιτέχνης, ως διαμεσολαβητής, έπρεπε να διαθέτει βαθιά και ευρεία εξοικείωση με την πραγματικότητα που τον περιέβαλε. Η ζωγραφική έγινε μια διαδικασία με συγκεκριμένα προβλήματα και λύσεις που μπορούσαν να επαληθευτούν. Η τεχνική της ζωγραφικής εξελίχτηκε μαζί με την επιστημονική αναζήτηση και εναρμονίστηκε μαζί της στην ανακάλυψη των νόμων της φύσης και του σύμπαντος. Η ανάμειξη των χρωμάτων με λάδι - θεωρείται ότι ο Ολλανδός ζωγράφος Γιαν Βαν Άυκ (1390-1441) "εφεύρε" την τεχνική της ελαιογραφίας, η οποία μέσω του μαθητή του Πέτρος Κρίστους πέρασε στην Ιταλία - έδωσε τη δυνατότητα στους καλλιτέχνες να μπορέσουν να επιμεληθούν περισσότερο τη λεπτομέρεια επάνω στη ζωγραφική επιφάνεια, να αυξήσουν την ένταση των χρωμάτων και να αποδώσουν με μεγαλύτερη δύναμη το φως και την ατμόσφαιρα που διαχέονται επάνω στην επιφάνεια του έργου. Οι αρχές της ιταλικής Αναγέννησης εξαπλώθηκαν βόρεια των Άλπεων κατά τη διάρκεια του 16ου αιώνα και επηρεάστηκαν από τα ντόπια χαρακτηριστικά της τέχνης, παράλληλα με τα πρώτα σημάδια του Μανιερισμού.»

Ζιρώ Ο., Μερτζάνη Ε., *Ιστορία της Τέχνης*, Γ' τάξη Γενικού Λυκείου, ΟΕΔΒ, κεφ. 10. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C111/62/475,1798/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Αναγέννηση και Ζωγραφική

«Η ζωγραφική γνώρισε έναν μεγάλο αριθμό τεχνικών καινοτομιών κατά τη διάρκεια της αναγέννησης, όπως η τεχνική του sfumato που στηρίζεται στην υπέρθεση διαδοχικών στρωμάτων χρώματος, η προοπτική στην οπτική γωνία, η διακόσμηση και ζωγραφική των θόλων των κτιρίων. Παράλληλα έγινε για πρώτη φορά εφικτή η ζωγραφική με λάδι, μέσω της ανάμειξης του λαδιού

με κάποια χρωστική ουσία, η οποία επέτρεψε μια λαμπρότητα και ένα μεγαλύτερο βάθος στην απεικόνιση, ειδικότερα στην δημιουργία σκιών. Επιπλέον, κυρίως χάρη στις έρευνες του ντα Βίντσι, η ζωγραφική σε καμβά αντικατέστησε τη ζωγραφική στο ξύλο.»

Wikipedia, *Αναγεννησιακή Τέχνη: Ζωγραφική*. Ανακτήθηκε από:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%BD%CE%B1%CE%B3%CE%B5%CE%BD%CE%BD%CE%B7%CF%83%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AE_%CF%84%CE%AD%CF%87%CE%BD%CE%B7#.CE.96.CF.89.CE.B3.CF.81.CE.B1.CF.86.CE.B9.CE.BA.CE.AE (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Μεταρρύθμιση, Αναγέννηση και Ζωγραφική

«Το 16ο αιώνα, στις χώρες όπου επικράτησε η Μεταρρύθμιση (Γερμανία, Ολλανδία, Αγγλία κτλ.), οι καλλιτέχνες έπαψαν να ενδιαφέρονται για το πώς θα ζωγραφίσουν με καινούριο και εντυπωσιακό τρόπο, όπως έκαναν οι Ισπανοί και Ιταλοί συνάδελφοί τους. Και αυτό γιατί τους απασχολούσε ένα πιο βασικό ερώτημα: αν έπρεπε να συνεχιστεί η τέχνη της ζωγραφικής ή όχι. Η κρίση αυτή δημιουργήθηκε από τη Μεταρρύθμιση. Πολλοί Διαμαρτυρόμενοι αντιδρούσαν στο θέμα των εικόνων και χαρακτήριζαν **ειδωλολατρία** την ύπαρξή τους στους ναούς. Είναι γνωστό ότι καταστράφηκαν πολλά έργα εκκλησιαστικής τέχνης σε περιόδους έξαρσης των θρησκευτικών αντιδικιών. Μόνο η εικονογράφηση βιβλίων και οι προσωπογραφίες επιτρέπονταν. Γι' αυτό και οι καλλιτέχνες κατέφυγαν σε άλλες χώρες για να μπορέσουν να επιβιώσουν. «Η αναταραχή της Μεταρρύθμισης πάγωσε την τέχνη» έγραψε ο Έρασμος σε Άγγλους φίλους του το 1526, συστήνοντάς τους τον Χολμπάιν, που κατέφυγε στην Αγγλία για να ζωγραφίσει πορτρέτα ευγενών.

Λίγο πριν την επικράτηση της Μεταρρύθμισης, έχουμε κάποια έργα που φανερώνουν την ατμόσφαιρα εκείνης της εποχής στη Γερμανία, όπου επικρατούσαν οι αντικαθολικές ιδέες. Στις ξυλογραφίες του Γερμανού ουμανιστή ζωγράφου και χαρακτήρα της Αναγέννησης Άλμπρεχτ Ντύρερ, όπου η Αποκάλυψη του Ιωάννη παρουσιάζεται με φοβερό τρόπο, φαίνεται η αντίληψη για την αναγκαιότητα να κριθούν πρόσωπα και πράγματα. Πολλοί απλοί άνθρωποι πίστευαν ότι τα έργα του ήταν προφητικά, δηλαδή ότι η Αποκάλυψη θα πραγματοποιούνταν στη διάρκεια της δικής τους ζωής μέσα από την ανατροπή που θα έφερνε η θρησκευτική Μεταρρύθμιση.»

Καραχάλιας Σ., Μπράτη Π., Πασσάκος Δ., Φίλιας Γ., *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 28. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C117/510/3332,13442/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Τομάζο Μαζάτσιο (Tommaso Masaccio, 1401 -1428), "Η Αγία Τριάδα" (1424-1428), νωπογραφία, Φλωρεντία, εκκλησία Σάντα Μαρία ΝοΒέλα.

«Ο Μαζάτσιο (μαζί με τον Μπρουνελέσκι και το γλύπτη Ντονατέλο) ήταν από τις κυριότερες μορφές της ιταλικής Αναγέννησης, παρ' ότι πέθανε πολύ νέος και άφησε ελάχιστα δείγματα της

τέχνης του. Το έργο αυτό αποτελεί ένα από τα πιο αντιπροσωπευτικά έργα της ιταλικής αναγεννησιακής τέχνης του 15ου αιώνα. Ο χώρος εμφανίζεται για πρώτη φορά καθορισμένος από τους αυστηρούς κανόνες της προοπτικής, που τονίζουν το βάθος του πίνακα, ενώ το φως διοχετεύεται από μια προκαθορισμένη πηγή που βρίσκεται μπροστά από το έργο, με αποτέλεσμα την ανάδειξη του ανάγλυφου και της σκιάς των ανθρώπινων όγκων και τη συγκρατημένη έκφραση των συναισθημάτων. Το θρησκευτικό θέμα έχει έρθει στο ανθρώπινο επίπεδο, και ο θεατής νιώθει ότι είναι μάρτυρας του θείου δράματος που εκτυλίσσεται μπροστά του. Χαρακτηριστικό της σύνθεσης είναι η απεικόνιση των δωρητών του πίνακα στο πρώτο εικονιστικό επίπεδο.»

Ζιρώ Ο., Μερτζάνη Ε., *Ιστορία της Τέχνης*, Γ' τάξη Γενικού Λυκείου, ΟΕΔΒ, κεφ. 10. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C111/62/475,1798/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Άλμπρεχτ Ντύρερ (Albrecht Durer, 1471 -1528), "Μελαγχολία Ι" (1514), χαλκογραφία, 0,24 x 0,17 μ., Ουάσιγκτον, Εθνική Πινακοθήκη.

«Από τους μεγαλύτερους δημιουργούς όλων των εποχών, ο Ντύρερ, βασικός εκπρόσωπος της Αναγέννησης, έβαλε τα θεμέλια για την εξάπλωσή της στη Βόρεια Ευρώπη. Αξιοποίησε τις δυνατότητες που του παρείχε η τεχνική της χαρακτικής, η οποία αυτή την περίοδο συμβάδιζε με την άνθηση της τυπογραφίας και επέτρεπε να διαδίδονται τα έργα με μεγαλύτερη ευκολία και σε πολλά αντίτυπα. Εξαιρετικός χαρακτήρας, απέδωσε με ιδιαίτερη προσοχή στις λεπτομέρειες το θέμα του έργου του "Μελαγχολία", ένα από τα βασικά θέματα του αναγεννησιακού φλωρεντινού νεοπλατωνισμού. Τα όργανα των τεχνών και των επιστημών βρίσκονται ατάκτως πεταμένα γύρω από την ακίνητη γυναικεία φτερωτή μορφή της Μελαγχολίας. Ακουμπισμένο στο συστραμμένο σώμα, το χέρι στηρίζει το κεφάλι, χαρακτηριστική στάση του μελαγχολικού ανθρώπου. Είναι η προσωποποίηση της γνώσης, η οποία, αν δε συνοδεύεται από θεϊκή έμπνευση, δε δρα. Ο Πλάτωνας πίστευε για τον ποιητή ότι γράφει σε κατάσταση ενθουσιασμού, καθοδηγούμενος από τη θεία έμπνευση, κατ'ελημμένους από θεϊκή μανία. Η Αναγέννηση ήθελε το δημιουργό, και κυρίως τον καλλιτέχνη, γεννημένο κάτω από τον αστερισμό του Κρόνου, μελαγχολικό, με μια μελαγχολία κάτω από την επιρροή της οποίας μπορούσε να κυλήσει στην τρέλα ή να αναδειχθεί σε μεγαλοφυΐα. Όπως ο Μιχαήλ Άγγελος, έτσι και ο Ντύρερ αντιλαμβάνεται τον καλλιτέχνη (και τον εαυτό του) ως ον ιδιοφυές, που προσπαθεί να δώσει, μέσα από την ύλη, μορφή στο πνεύμα. Το φτερωτό αυτό πνεύμα της Μελαγχολίας είναι το σύμβολο της θεϊκής έμπνευσης, που μπορεί όμως να καταβληθεί από το εύθραυστο της ανθρώπινης φύσης.»

Ζιρώ Ο., Μερτζάνη Ε., *Ιστορία της Τέχνης*, Γ' τάξη Γενικού Λυκείου, ΟΕΔΒ, κεφ. 10. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C111/62/475,1798/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Ιερώνυμος Μπος (Hieronymus Bosch, 1450-1516), "Ο εμπαιγμός του Χριστού" (1502), ελαιογραφία, 0,80 x 1,04 μ., Πανεπιστήμιο Πρίνστον, Μουσείο Τέχνης

«Το έργο του καλλιτέχνη βρίσκεται μακριά από τον Ουμανισμό της Αναγέννησης. Είναι κοντά στο δαιμονικό στοιχείο των δοξασιών και των μύθων του Μεσαίωνα, που φαίνεται ότι εξακολουθούσαν να υπάρχουν στη σκέψη των ανθρώπων. Εκφραστής της κρίσης που περνά η θρησκευτική πίστη κατά την περίοδο της μετάβασης από το Μεσαίωνα στις νέες αρχές της Αναγέννησης, ζωγραφίζει το Χριστό ανάμεσα σε άσχημα πρόσωπα, μορφές δαιμονικές, μάσκες των πιο ταπεινών ενστίκτων, σε ένα χώρο κλειστοφοβικό, χωρίς διέξοδο. Το εγκλωβισμένο πρόσωπο του Χριστού ανάμεσά τους μοιάζει να δηλώνει το μάταιο της θυσίας του για τον άνθρωπο, που αρνείται να δει πέρα από τα προσωπικά του μίση και πάθη.»

Ζιρώ Ο., Μερτζάνη Ε., *Ιστορία της Τέχνης*, Γ' τάξη Γενικού Λυκείου, ΟΕΔΒ, κεφ. 10. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C111/62/475,1798/> (15-7-16).

* * *

Ματίας Γκρύνεβαλντ (Matthias Grunewald, 1480-1528), "Η Σταύρωση" (1512 περίπου), πολύπτυχο του Ιζεναϊμ (Isenheim), κεντρικό φύλλο, λάδι, 1,69 x 3,07 μ., Κολμάρ, Μουσείο Αντερλίντεν.

«Πρόκειται για μία από τις πιο σημαντικές αποδόσεις του θέματος στην Ιστορία της Τέχνης. Ο Γκρύνεβαλντ βρίσκεται στο άλλο άκρο της ζωγραφικής του Ντύρερ. Δε φαίνεται να τον απασχολούν τα θέματα της Αναγέννησης, αντίθετα χειρίζεται τα θέματά του με έμφαση στο χρώμα και με μια εσωστρέφεια που έχει τις ρίζες της στο Μεσαίωνα. Η σκηνή δεν παρουσιάζεται με την αυτοσυγκράτηση της κλασικής Αναγέννησης αλλά με ένταση και πάθος. Στο σώμα του Χριστού δεν υπάρχει σημείο που να μην έχει πληγές, ένταση και πόνο, το μεγαλύτερο πόνο που μπορεί να νιώσει άνθρωπος. Ο σταυρός, πρόχειρα στημένος με χοντροκομμένα ξύλα, οι θεατρικές κινήσεις και η έκφραση αγωνίας των παρευρισκομένων, αλλά και η παρουσία του Ιωάννη του Προδρόμου με τον αμνό, σύμβολο της θυσίας του Χριστού, όλα συντείνουν στην απόδοση του υπέρτατου δράματος. Το πληγωμένο σώμα του Χριστού ίσως αποδόθηκε έτσι, για να παρηγορήσει τους αρρώστους στο μοναστηριακό νοσοκομείο του Αγίου Αντωνίου στο Ιζεναϊμ (Isenheim) - για το οποίο προοριζόταν - αφού εκείνος είχε υποφέρει περισσότερο από αυτούς.»

Ζιρώ Ο., Μερτζάνη Ε., *Ιστορία της Τέχνης*, Γ' τάξη Γενικού Λυκείου, ΟΕΔΒ, κεφ. 10. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C111/62/475,1798/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Αναγέννηση και Γλυπτική

«Ο Ντονατέλο (Donatello, 1386-1466), εκπρόσωπος του κλασικού Ανθρωπισμού στη Φλωρεντία, από τους σημαντικότερους γλύπτες της εποχής του, χωρίς να αποβλέπει στη μίμηση των κλασικών έργων επιχείρησε την ελεύθερη αναφορά στη γλυπτική της κλασικής αρχαιότητας. Επηρεασμένος από τον Μπρουνελέσκι, χρησιμοποίησε την προοπτική στην οργάνωση των επιτοιχίων γλυπτών του, προσδίδοντας έτσι στα έργα του πλαστικότητα και ισορροπία. Απέδωσε

στα πρόσωπα που αναπαρίστανε μια δραματικότητα, κυρίως σ' αυτά που βρίσκονταν στο πρώτο επίπεδο.»

Ζιρώ Ο., Μερτζάνη Ε., *Ιστορία της Τέχνης*, Γ' τάξη Γενικού Λυκείου, ΟΕΔΒ, κεφ. 10. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C111/62/475,1798/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Μιχαήλ Άγγελος, "Δαβίδ" (1501 -1504), μάρμαρο, ύψος με τη Βάση 4,34 μ., Φλωρεντία, Παλάτσο ντε λα Σινιορία.

«Σ' αυτό το έργο ο καλλιτέχνης αναβιώνει τη στάση χιαστί ή κοντραπόστο της αρχαίας ελληνικής γλυπτικής. Οι μάζες του σώματος οργανώνονται έτσι, ώστε να είναι αντίθετες μεταξύ τους, αλλά συγχρόνως και να ισορροπούν δημιουργώντας την αίσθηση της κίνησης. Η ανάπτυξη του έργου ακολουθεί τον κατακόρυφο άξονα από το κεφάλι προς το ένα πόδι που στηρίζει το σώμα. Από τον άξονα αποκλίνει το άλλο πόδι και το διπλωμένο προς τα επάνω χέρι, ενώ την αίσθηση της δύναμης συμπληρώνει η κίνηση του κεφαλιού και ο σφιγμένος προς τα μέσα καρπός. Όλη η δυναμική του σώματος συγκρατείται από τα μέλη, ενώ η έκφραση του προσώπου φανερώνει την πνευματική συγκέντρωση πριν από τη βίαιη κίνηση. Ο καλλιτέχνης εδώ αποδίδει τη μορφή του Δαβίδ (ενόσω αυτός είναι έτοιμος να καταφέρει στο Γολιάθ τη χαριστική Βολή) με υπερφυσικές διαστάσεις, επιβεβαιώνοντας και ενισχύοντας για άλλη μια φορά την ανθρώπινη δύναμη.»

Ζιρώ Ο., Μερτζάνη Ε., *Ιστορία της Τέχνης*, Γ' τάξη Γενικού Λυκείου, ΟΕΔΒ, κεφ. 10. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C111/62/475,1798/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Αναγέννηση και Γλυπτική

«Ενώ κατά τη διάρκεια του Μεσαίωνα η γλυπτική περιορίστηκε στα θρησκευτικά θέματα, η περίοδος της Αναγέννησης παρουσίασε μια ανανέωση των θεμάτων και σε αυτή την τέχνη. Κύριος στόχος είναι πλέον ο ρεαλισμός και η πιστή αναπαράσταση της πραγματικότητας. Τα ανάγλυφα υιοθετούν τα θέματα της ελληνικής και ρωμαϊκής μυθολογίας. Τα αγάλματα αποδίδονται τις περισσότερες φορές με πραγματικές ανθρώπινες αναλογίες ή και με μεγαλύτερα μεγέθη, όπως το περίφημο έργο Δαβίδ του Μιχαήλ Άγγελου. Οι καλλιτέχνες προσπαθούν να μιμηθούν τα αρχαία πρότυπα, κυρίως σε ότι αφορά την αναπαράσταση της κίνησης. Επιπλέον τα χάλκινα γλυπτά γνωρίζουν άνθηση. Τα γλυπτά έργα της εποχής δεν εξυπηρετούν αποκλειστικά διακοσμητικούς σκοπούς αλλά αποκτούν τα ίδια καλλιτεχνική οντότητα. Τέλος, οι αναπαραστάσεις του γυμνού ανθρώπινου σώματος δεν αποτελούν πλέον ταμπού όπως γινόταν στο Μεσαίωνα.»

Wikipedia, Αναγεννησιακή Τέχνη: Γλυπτική. Ανακτήθηκε από:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%BD%CE%B1%CE%B3%CE%B5%CE%BD%CE%BD%CE%B7%CF%83%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AE_%CF%84%CE%AD%CF%87%CE%BD%CE%B7#.CE.93.C

ΒΘ: ΙΙ.Ι.

* * *

Αναγεννησιακή μουσική

«Το πνεύμα της Αναγέννησης και του Ανθρωπισμού επηρεάζει και τη μουσική. Παράλληλα με την επίσημη μουσική παράδοση της Εκκλησίας καλλιεργείται η λαϊκή μουσική. Η κοινή μουσική κληρονομιά αρχίζει να διαφοροποιείται από χώρα σε χώρα, καθώς το μουσικό κλίμα κάθε τόπου, η ιδιοσυγκρασία του δημιουργού και το κοινό στο οποίο απευθύνεται καθορίζουν το ύφος της μουσικής. Την περίοδο αυτή η πολυφωνική μουσική παρουσιάζει σημαντική ανάπτυξη. Η Ιταλία έχει και στον τομέα αυτό το προβάδισμα με κορυφαίο μουσικό τον Τζοβάνι Πιερλουίτζι ντα Παλεστρίνα (1525-1594). Προς το τέλος του 16ου αιώνα εμφανίζονται και οι πρώτες μορφές **κονσέρτου** και **συμφωνίας**, που θα εξελιχθούν περισσότερο από τον επόμενο αιώνα.»

Δημητρώκας Ι., Ιωάννου Θ., *Μεσαιωνική και Νεότερη Ιστορία. Β' Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 7.1.2.*

Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-B107/755/4963,22633/> (15-7-16).

ΒΘ: ΙΙ.Ι.

* * *

Αναγεννησιακή μουσική

«Με τον όρο **Αναγεννησιακή μουσική** αναφερόμαστε στην μουσική της εποχής της Αναγέννησης, που εκτείνεται περίπου από το 1400-1600 και χαρακτηρίζεται από έντονο ανθρωπισμό, τάσεις φιλοσοφικές και επιστροφή στα αρχαία Ελληνικά γράμματα καθώς και έντονη προσκόλληση πάνω στην αρχαία μετρική της ποίησης, η οποία οδηγούσε τη σύνθεση της μουσικής επάνω στα πρότυπά της.

Η μουσική δείχνει να ξεφεύγει από τα δεσμά της πολυπλοκότητας του προηγούμενου αιώνα και παρουσιάζεται πιο ελεύθερη, λιγότερο φορτωμένη και το κείμενο συνοδεύει πιο ζωηρό και πιτσικάτο. Το πολυφωνικό Σανσόν βρίσκεται στην καλύτερη εποχή του και πολλές μελωδίες από γνωστά Σανσόν χρησιμοποιήθηκαν σαν βάσεις για τη δημιουργία έργων θρησκευτικού χαρακτήρα.

Κατά το πρώτο μισό του 15ου αι. η μουσική επηρεάσθηκε πολύ από τις αναταραχές μεταξύ Προτεσταντών και Καθολικών, οι οποίες ταραχές οδήγησαν στη διάσπαση και κατά συνέπεια στη δημιουργία πολλών διαφορετικών θρησκευτικών δογμάτων.

Ένας Προτεστάντης, ο Μαρτίνος Λούθηρος (1483-1546) ήταν και ο ίδιος μουσικός. Απέρριψε τον Πάπα ως αρχηγό, χρησιμοποίησε την λατινική λειτουργία στο δικό του δόγμα και σταδιακά διαμόρφωσε ένα τρόπο ψαλμωδίας που έμεινε για αιώνες ο κεντρικός άξονας της γερμανικής θρησκευτικής μουσικής. Ένας από τους πιο γνωστούς ύμνους που έγραψε ήταν "*Ο Θεός είναι ένα ισχυρό φρούριο*".

Ο Ιωάννης Καλβίνος (1509-1566), θρησκευτικός μεταρρυθμιστής και θρησκευτικός ηγέτης των Καθολικών πιστών που ονομάστηκαν Καλβινιστές, αρχικά εξάλειψε την μουσική από την λειτουργία και επέτρεψε μόνο την μελωδική απαγγελία του Ευαγγελίου. Αργότερα, επιτρέπει τον

δανεισμό από την κοσμική μουσική, καθώς πρέπει να βρεθούν τρόποι για την όσο το δυνατό μεγαλύτερη προσαγωγή των πιστών.

Η μουσική ήταν όμως συχνά αντικείμενο διαμάχης καθώς οι λαϊκές μελωδίες και η πολύπλοκη πολυφωνία που χρησιμοποιήθηκε στα ιερά μουσικά κομμάτια έκανε πολύ δύσκολη την κατανόηση των ιερών κειμένων από τους πιστούς.

[...] Στην περίοδο αυτή, ο Τζιοβάννι Πιερλουίτζι ντα Παλεστρίνα (1525-1594) αναδείχθηκε ως ο σωτήρας της πολυφωνικής μουσικής, αφού ήταν αυτός που άλλαξε την γνώμη της συνόδου του Τρέντο (1545-1563) που ήθελε την δια παντός απομάκρυνση της θρησκευτικής μουσικής από την πολυφωνία, επειδή με την πολυπλοκότητα των φωνών δεν ξεχώριζε το λατινικό κείμενο. Αυτό το κατάφερε με την περίφημη "*Λειτουργία του Πάπα Μαρκέλλου*", η ομορφιά της οποίας έπεισε τους συνέδρους να ψηφίσουν υπέρ της πολυφωνίας.

[...] θρησκευτική χορωδιακή μουσική έφτανε στο αποκορύφωμά της γύρω στα 1550, άρχισαν τότε να εμφανίζονται τα πρώτα σύνολα καθαρά οργανικής μουσικής.»

Wikipedia, Αναγεννησιακή μουσική. Ανακτήθηκε από:

[https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%BD%CE%B1%CE%B3%CE%B5%CE%BD%CE%BD%CE%B7%CF%83%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AE_%CE%BC%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B9%CE%BA%CE%AE_\(15-7-16\)](https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%BD%CE%B1%CE%B3%CE%B5%CE%BD%CE%BD%CE%B7%CF%83%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AE_%CE%BC%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B9%CE%BA%CE%AE_(15-7-16))

ΒΘ: II.i.

* * *

Λειτουργία – Missa (Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία)

«Η **Λειτουργία** (*Missa*), δεν είναι μια καθαρή μουσική φόρμα αλλά πρόκειται στην ουσία για τη θεία λειτουργία της Καθολικής Εκκλησίας οπότε και ως μουσικό είδος πρέπει να ακολουθεί το καθολικό τυπικό.

Τα βασικά μέρη της Λειτουργίας, που το κείμενο της είναι στα λατινικά, είναι πέντε:

Kyrie (Κύριε)

Gloria (Δόξα)

Credo (Πιστεύω)

Sanctus-Benedictus (Άγιος, άγιος)

Agnus dei (Ο αμνός του θεού)

Αρχικά η Λειτουργία ήταν μια σύνθεση a cappella, κατά το 17ο αιώνα όμως εισάγεται η οργανική συνοδεία από εκκλησιαστικό όργανο και αργότερα, με την τελειοποίηση των μουσικών οργάνων και την ανάπτυξη της οργανικής μουσικής, έχουμε μια ολόκληρη ορχήστρα που συνοδεύει τους σολίστες-τραγουδιστές και τη χορωδία.

Μία από τις γνωστότερες λειτουργίες, είναι η «*Λειτουργία του Πάπα Μαρκέλλου*» που έγραψε ο Παλεστρίνα και για την οποία θυρεύεται ότι ήταν η αιτία να διασωθεί η πολυφωνία στη Δυτική Μουσική, όταν η Καθολική Εκκλησία σκεφτόταν σοβαρά την επιστροφή στη μονοφωνία λόγω της πολυφωνικής υπερβολής που δεν επέτρεπε πλέον την κατανόηση του κειμένου από τους πιστούς.

Στη μορφή της λειτουργίας έγραψαν σημαντικοί συνθέτες όπως οι Μπαχ, Χάυντν, Μότσαρτ, Σούμαν, Λιστ κ.ά.»

Wikipedia, Λειτουργία, μουσική. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9B%CE%B5%CE%B9%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B3>

ΒΘ: II.i.

* * *

Η Τέχνη του Μπαρόκ

«Ο όρος "Μπαρόκ" προέρχεται πιθανόν από την ισπανική λέξη "barroco", που σημαίνει "ακανόνιστο μαργαριτάρι". Αναφέρεται στην καλλιτεχνική και την πνευματική δημιουργία (λογοτεχνία, μουσική, εικαστικές τέχνες) η οποία εμφανίζεται την περίοδο μετά την Αναγέννηση και έως την εποχή του Διαφωτισμού, δηλαδή από το 1600 έως το 1717 περίπου. Ο όρος "Μπαρόκ" αποδόθηκε, αρχικά, με αρνητική σημασία στα έργα του 17ου αιώνα στα οποία ο καλλιτέχνης δεν τηρούσε τους κανόνες των αναλογιών, αλλά αντίθετα ακολουθούσε μια εκφραστική ελευθερία. Αργότερα χρησιμοποιήθηκε για να προσδιορίσει την τέχνη της συγκεκριμένης αυτής εποχής με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της.

Κατά την περίοδο την οποία εξετάζουμε ο καθολικός κόσμος της Δύσης χωρίστηκε στα δύο: Μεταρρύθμιση και Αντιμεταρρύθμιση είναι οι δύο όροι που χρησιμοποιούνται για να ορίσουν την επανάσταση των διαμαρτυρομένων κατά της Καθολικής Εκκλησίας και την αντίδραση των καθολικών αντίστοιχα.

Κατά το 17ο αιώνα η παπική Ρώμη ήταν η κοιτίδα του Μπαρόκ, το οποίο στη συνέχεια εξαπλώθηκε σε όλη την Ευρώπη μέχρι και τη Λατινική Αμερική με τη βοήθεια διάφορων θρησκευτικών ταγμάτων, και κυρίως του τάγματος των Ιησουιτών.

Στα κράτη όπου κυριάρχησε ο Καθολικισμός η Εκκλησία απέκτησε δύναμη και συνδέθηκε με την πολιτική εξουσία. Η Καθολική Εκκλησία θεώρησε ότι η τέχνη μπορούσε να γίνει μέσο προώθησης των επιδιώξεών της και συνεπώς έπρεπε να είναι κατανοητή από όλο τον κόσμο. Ο 17ος αιώνας ήταν η εποχή των μεγάλων νεωτερισμών. Ο Καρτέσιος, ο Γαλιλαίος, ο Χομπς, ο Σπινόζα, ο Λάιμπνιτς ήταν μερικές από τις πιο σημαντικές φυσιογνωμίες της εποχής. Για όλους αυτούς η φιλοσοφία και τα μαθηματικά έπρεπε να συμβαδίζουν, και έτσι ο φυσικός κόσμος άρχισε να ερευνάται ταυτόχρονα από πολλές επιστήμες για διαφορετικούς σκοπούς.

Οι μεγάλες πόλεις της Ευρώπης αυξήθηκαν σε αριθμό και μεγάλωσαν, οι εμπορικές συναλλαγές πλήθυναν και παρουσιάστηκε μεγάλη πνευματική και οικονομική κινητικότητα. Βασικές έννοιες και κυριότερα χαρακτηριστικά της τέχνης του Μπαρόκ

«Είδαμε ότι η αναγεννησιακή θεώρηση της τέχνης - σύμφωνα με την οποία η τέχνη είναι αναπαράσταση και μίμηση της πραγματικότητας που ακολουθεί τους αυστηρούς κανόνες των αναλογιών και των αρμονικών σχέσεων - είχε εγκαταλειφθεί από την εποχή του Μανιερισμού. Κατά την περίοδο του Μπαρόκ η επαφή με τη φύση είχε ως στόχο την έξαρση των συναισθημάτων του θεατή. Τώρα η τέχνη μιμείται τη φύση, αλλά δεν έχει ως στόχο να παρουσιάσει στο θεατή το αντικείμενο, τον κόσμο, αλλά να τον εντυπωσιάσει, να τον συγκινήσει, να τον πείσει. Ο καλλιτέχνης, χρησιμοποιώντας τη φαντασία του, μπορεί να οδηγηθεί στην απελευθέρωση από τα επιβεβλημένα όρια που έθετε η Αναγέννηση και στην πεποίθηση ότι κάτι μη πραγματικό μπορεί να γίνει πραγματικότητα. Η τέχνη θεωρήθηκε ως μια ανθρώπινη δημιουργία που μπορούσε να αποτελέσει το συνδυαστικό κρίκο ανάμεσα στη γη και τον ουρανό, ανάμεσα στο πραγματικό και το ιδεατό, χάρη στην καλλιτεχνική ικανότητα του ανθρώπου.

Στα έργα της περιόδου αυτής ο χώρος γίνεται πολύπλοκος, οι μορφές παρουσιάζουν κινητικότητα και ροή, και γενικά αυτό που επιδιώκεται είναι η σύνθεση αντίθετων στοιχείων, όπως το κοίλο και το κυρτό ή το φωτεινό και το σκοτεινό. Τα χρώματα είναι έντονα, ενώ τα παιχνίδια της σκιάς και του φωτός αποκτούν μεγάλη σημασία. Η σύνθεση της μορφής καθορίζεται από την κίνηση και

την έκφραση και όχι από τις αναλογίες. Το βλέμμα του θεατή, για να αντιληφθεί το έργο, υποχρεώνεται να παλινδρομεί από το πρώτο επίπεδο στο βάθος του τρισδιάστατου χώρου και να "καθυστερεί" στη θέαση των πολύπλοκων λεπτομερειών του έργου.

Κυρίαρχο στοιχείο της τέχνης του Μπαρόκ είναι η έξαρση των συναισθημάτων, η επιβλητικότητα και η υπερβολή. Το ύστερο Μπαρόκ μπλέκεται χρονικά με το Ροκοκό, με το οποίο έχει πολλά κοινά στοιχεία.»

Ζιρώ Ο., Μερτζάνη Ε., *Ιστορία της Τέχνης*, Γ' τάξη Γενικού Λυκείου, ΟΕΔΒ, κεφ. 11. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C111/62/475,1799/6>. (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Μπαρόκ

«Μέσα από τη θρησκευτική διαμάχη αναδύθηκε και κυριάρχησε κατά το 17ο αιώνα μια νέα καλλιτεχνική τεχνοτροπία, το **μπαρόκ** (από την πορτογαλική λέξη *barocco*: ακανόνιστο μαργαριτάρι). Γεννήθηκε στην Ιταλία ως προέκταση της αναγεννησιακής τέχνης και χρησιμοποιεί τις καμπύλες, την πολυχρωμία, την κίνηση, την ψευδαίσθηση και την επιτηδευμένη διακόσμηση, για να εντυπωσιάσει και να συγκινήσει. Το μπαρόκ αφορά όλα τα είδη τέχνης και εμφανίζεται ως καλλιτεχνικός ρυθμός που χρησιμοποιήθηκε από τη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία και τους ηγεμόνες, για να προβάλλουν και να εξυμνήσουν το κύρος και την ισχύ τους.»

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., *Μεσαιωνική και Νεότερη Ιστορία. Β' Γυμνασίου*, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 7.1.5. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-B107/755/4963,22636/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Μπαρόκ

«Με τον όρο **Μπαρόκ** (*Baroque*) αναφερόμαστε είτε στην ιστορική περίοδο 1600 - 1750 που ακολούθησε την Αναγέννηση (ειδικότερα τον Μανιερισμό), είτε στο συγκεκριμένο καλλιτεχνικό ύφος που διαμορφώθηκε την περίοδο αυτή. Το ύφος του Μπαρόκ αποτέλεσε ένα νέο τρόπο έκφρασης που γεννήθηκε στη Ρώμη της Ιταλίας, απ' όπου εξαπλώθηκε σχεδόν σε ολόκληρη την Ευρώπη. Χαρακτηρίστηκε από ένα έντονο δραματικό και συναισθηματικό στοιχείο, ενώ εφαρμόστηκε κυρίως στην αρχιτεκτονική, τη γλυπτική και τη μουσική, αλλά συναντάται παράλληλα και στη λογοτεχνία ή τη ζωγραφική.

Σκοπός του μπαρόκ είναι πρωτίστως να εντυπωσιάσει καθώς και να εξυψώσει τον άνθρωπο μέσα από τα πάθη και τα συναισθήματά του. Σε αντίθεση με τις ιδεολογικές αρχές του ρομαντικού κινήματος, ο άνθρωπος δεν εκλαμβάνεται ως μονάδα αλλά ως μέρος ενός συνόλου. Στο μπαρόκ ύφος, σε συμφωνία με το φιλοσοφικό ρεύμα της εποχής, υπάρχουν έντονα τα στοιχεία του ορθολογισμού χωρίς όμως να αποκλείονται και οι συμβολισμοί. Ο όρος *μπαρόκ* προέρχεται πιθανότατα από την πορτογαλική λέξη *barocco*, που σημαίνει το ακανόνιστο μαργαριτάρι και ως επίθετο δηλώνει γενικά την έννοια του *ασυνήθιστου* ή *παράδοξου*. Η επιτυχία του Μπαρόκ

οφείλεται σε ένα μεγάλο βαθμό και στην στήριξη της Καθολικής εκκλησίας, η οποία χρησιμοποίησε την τεχνοτροπία του και το δραματικό του ύφος για την αναπαράσταση πολλών θρησκευτικών θεμάτων που προκαλούσαν την συναισθηματική συμμετοχή του θεατή. Επιπλέον, η αριστοκρατία της εποχής και η βασιλική εξουσία ευνοήθηκε από το επιβλητικό ύφος του μπαρόκ για την κατασκευή ανάλογων κτιρίων ή παλατιών που ενίσχυαν το κύρος της. Σε χώρες με έντονη παρουσία του προτεσταντικού κινήματος, όπως η Ολλανδία ή η Αγγλία, το μπαρόκ δεν κατάφερε να επικρατήσει.

Σε αντίθεση με το αναγεννησιακό ύφος που βασίστηκε κυρίως στη λογική, το ύφος του μπαρόκ απευθύνεται περισσότερο στο συναίσθημα. Παράλληλα χαρακτηρίζεται σχεδόν σε όλες τις καλλιτεχνικές εκφάνσεις του από ένα αίσθημα δέους και μεγαλείου καθώς και μια υπερβολή στη διακόσμηση και την πολυτέλεια που αναδεικνύουν ένα επιβλητικό και πομπώδες ύφος. Τα κυριότερα μέσα που χρησιμοποίησε στις εικαστικές τέχνες είναι οι καμπύλες γραμμές, οι πολύπλοκοι διαπλεκόμενοι όγκοι, η αυστηρή ιεράρχηση των χώρων, η απόδοση της κίνησης, η εκμετάλλευση του φωτός και η δημιουργία έντονων αντιθέσεων είτε με τη μορφή εσοχών στην αρχιτεκτονική, είτε μέσω έντονων φωτοσκιάσεων στη ζωγραφική.»

Wikipedia, *Μπαρόκ*. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CF%80%CE%B1%CF%81%CF%8C%CE%BA> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Αρχιτεκτονική Μπαρόκ

«Στην αρχιτεκτονική του Μπαρόκ η γλυπτική και η ζωγραφική έχουν πολύ μεγάλη σημασία. Τα κτίρια διακοσμούσαν με ζωγραφικές παραστάσεις και γλυπτά. Γενικά, κάθε αρχιτεκτονικό στοιχείο (κίονες, εσοχές ή εξοχές) αξιοποιήθηκε ως διάκοσμο από τις άλλες τέχνες. Οι προσόψεις διαμορφώθηκαν με πολλές καμπυλόγραμμες επιφάνειες. Οι διάφοροι όγκοι τοποθετήθηκαν σε ιεραρχημένα σύνολα, ενώ ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στην πρόσοψη των κτιρίων, η οποία δεν ήταν παράλληλη με το δρόμο, αλλά δημιουργούσε μια επιφάνεια κυματοειδή, με πολλές διακυμάνσεις στο χώρο. Για παράδειγμα, η πρόσοψη ενός κτιρίου προς μια πλατεία μπορούσε να θεωρηθεί ως "ο εσωτερικός τοίχος ενός σαλονιού", και ως τέτοιος να διακοσμηθεί ανάλογα. Εμφανίστηκε επίσης η διάθεση για πλούσια διακόσμηση στο εσωτερικό των κτιρίων με περίτεχνα γύψινα στοιχεία, με νωπογραφίες, πλούσια υφάσματα και πολύτιμα υλικά, έπιπλα, αντικείμενα από χρυσό και πολύτιμους λίθους. Ο φωτισμός διοχετευόταν στο εσωτερικό των κτιρίων από καθορισμένα ανοίγματα, τα "σημεία φυγής" στο χώρο ενισχύθηκαν με διάφορα διακοσμητικά σχέδια οφθαλμαπάτης, οι όγκοι συμπιέστηκαν ο ένας με τον άλλον και τα πλούσια διακοσμητικά στοιχεία, σε συνδυασμό με το μεγαλοπρεπή χαρακτήρα των κτιρίων, τόνιζαν την πλήρη διάθεση αποδέσμευσης από τις αρχές της Αναγέννησης. Ιδιαίτερη σημασία είχε η ένταξη των κτιρίων στην πόλη. Η σχέση της αρχιτεκτονικής με την οργάνωση του χώρου της πόλης έγινε στενότερη, και σ' αυτό ιδιαίτερο ρόλο είχε η πλατεία. Η πλατεία μπορούσε να αποτελέσει χώρο ένταξης ενός μνημείου ή το κεντρικό σημείο πολλών συγκοινωνούντων χώρων της πόλης ή ακόμα το κεντρικό σημείο διάφορων ελεύθερων χώρων της πόλης σε μια ιεραρχημένη σύνθεση.

Κέντρο της αρχιτεκτονικής την περίοδο του Μπαρόκ είναι η Ιταλία και ιδιαίτερα η Ρώμη, όπου οι νέες εκφραστικές δυνατότητες εκδηλώνονται κυρίως μέσα από τα έργα του Λορέντζο Μπερνίνι (L. Bernini, 1598-1680) και του Φραντζέσκο Μπορομίνι (F. Borromini, 1599-1667). Όμως αξιόλογα έργα της αρχιτεκτονικής Μπαρόκ κατασκευάστηκαν και στην υπόλοιπη Ευρώπη, αλλά και στη

Λατινική Αμερική, όπου τα χαρακτηριστικά του Μπαρόκ μεταδόθηκαν κατά τη διάρκεια της αποικιοκρατίας, το 17ο αιώνα. Όπου επικράτησε ο Καθολικισμός, χτίστηκαν κτίρια με έντονα στοιχεία πρωτοτυπίας. Σε πολλές περιπτώσεις οι αρχιτέκτονες ήταν Ιταλοί, οι οποίοι μετέφεραν από την πατρίδα τους τις αρχές του ιταλικού Μπαρόκ και τις ανέπτυξαν προς νέες ενδιαφέρουσες κατευθύνσεις. »

Ζιρώ Ο., Μερτζάνη Ε., *Ιστορία της Τέχνης*, Γ' τάξη Γενικού Λυκείου, ΟΕΔΒ, κεφ. 11. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C111/62/475,1799/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Αρχιτεκτονική Μπαρόκ

«Η νέα μπαρόκ αρχιτεκτονική έκανε την εμφάνιση της στην Ιταλία και οι ιστορικοί προσδιορίζουν ως αφετηρία της το έργο του Κάρλο Μαντέρνο (1556-1603) στη Ρώμη και ειδικότερα στους ναούς της Αγίας Σουζάνας και του Αγίου Πέτρου. Πρόδρομοι της μπορούν να θεωρηθούν επίσης τα τελευταία αρχιτεκτονικά έργα του Μιχαήλ Άγγελου, όπως για παράδειγμα η *Βασιλική* του Αγίου Πέτρου. Με επίκεντρο την Ιταλία, ο ρυθμός μπαρόκ εξαπλώθηκε στην υπόλοιπη Ευρώπη καθώς και στην Λατινική Αμερική, κυρίως μέσω των Ιησουιτών. Οι ναοί, τα δημόσια ή ιδιωτικά κτίρια, οι εσωτερικοί διάκοσμοι αλλά και οι δημόσιοι χώροι εν γένει, αποπνέουν την αίσθηση του εξωπραγματικού, πέρα από τις ανθρώπινες διαστάσεις και κατ' επέκταση την παντοδυναμία του θεϊκού αλλά και της εκκλησιαστικής (παπικής) εξουσίας.

Ως τυπικά χαρακτηριστικά της μπαρόκ αρχιτεκτονικής μπορούμε να αναφέρουμε:

δραματική χρήση του φωτισμού με έντονες αντιθέσεις

υπερβολική χρήση διακοσμητικών στοιχείων συμπεριλαμβανομένων και μεμονωμένων γλυπτών στο εξωτερικό

μεγάλης κλίμακας διακοσμητικές αναπαραστάσεις στις οροφές των κτιρίων

έντονη σύνδεση της αρχιτεκτονικής με τη ζωγραφική

χρήση τεχνικών οπτικής "απάτης" (*trompe l'oeil*)

Το βασικό αρχιτεκτονικό μπαρόκ σχήμα προβλέπει την ύπαρξη ενός κεντρικού και κυρίαρχου οικοδομήματος στο οποίο προστίθενται δύο πλάγιες πτέρυγες και παράλληλα εμπλουτίζεται από ένα χαμηλότερο προεξέχον κτίσμα. Η μπαρόκ αρχιτεκτονική συνδέεται ουσιαστικά με μία βαθύτερη αλλαγή στην αντίληψη γύρω από το ρόλο των δημόσιων κτιρίων. Για τις πόλεις του 17ου αιώνα, το κτίριο εκλαμβάνεται ως μέρος ενός ευρύτερου συστήματος και όχι ως ένα απλό ανεξάρτητο οικοδομικό σύνολο. Κατά συνέπεια, οι δημόσιοι ελεύθεροι χώροι μεταξύ των κτισμάτων οφείλουν επίσης να σχεδιαστούν επιμελώς. Διαμορφώθηκαν έτσι δύο νέοι τύποι πλατείας, η κυκλική και η τετραγωνική. Επιπλέον οι δρόμοι οργανώνονται πιο διεξοδικά και συχνά αποτελούν επίσης αντικείμενα διακόσμησης.

Wikipedia, Μπαρόκ: αρχιτεκτονική. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CF%80%CE%B1%CF%81%CF%8C%CE%BA#.CE.91.CF.81.CF.87.CE.B9.CF.84.CE.B5.CE.BA.CF.84.CE.BF.CE.BD.CE.B9.CE.BA.CE.AE> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Μπαρόκ αρχιτεκτονική

Η **μπαρόκ αρχιτεκτονική** εμφανίζεται στις αρχές του 17ου αιώνα στην Ιταλία και γρήγορα εξαπλώνεται και στην υπόλοιπη Ευρώπη. Δανείζεται το αισθητικό λεξιλόγιο της αναγεννησιακής αρχιτεκτονικής και το χρησιμοποιεί με έναν πιο θεατρικό, πιο ρητορικό και πιο επιδεικτικό, εκφράζοντας τον θρίαμβο της απολυταρχικής εξουσίας και της εκκλησίας. Νέες αρχιτεκτονικές αντιλήψεις για το χρώμα, το φως και τη σκιά χαρακτηρίζουν το μπαρόκ. Σε γενικές γραμμές η μπαρόκ αρχιτεκτονική χαρακτηρίζεται από την άφθονη και υπερβολική χρήση των υλικών, παιχνιδιών σκιάς και φωτός, καθώς και χρώματος.»

Wikipedia, Μπαρόκ αρχιτεκτονική. Ανακτήθηκε από:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CF%80%CE%B1%CF%81%CF%8C%CE%BA_%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B9%CF%84%CE%B5%CE%BA%CF%84%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE
(15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Μπερνίνι, Πλατεία του Αγίου Πέτρου (1657-1663), Ρώμη, Βατικανό.

«Στα αρχιτεκτονικά έργα του Μπερνίνι η μάζα χάνει την υπόστασή της μέσα από τον επιδέξιο χειρισμό των υλικών και των όγκων. Όσον αφορά το περιστύλιο της εκκλησίας του Αγίου Πέτρου στη Ρώμη, πρότεινε μια εντυπωσιακή λύση του χώρου γύρω από το μεγαλόπρεπο κτίριο, δημιουργώντας ένα πολεοδομικό και συμβολικό σημείο ένωσης ανάμεσα στο μνημείο και την πόλη, ανάμεσα στο ναό και το εκκλησίασμα. Το περιστύλιο είναι μια αλληγορική μορφή: τα "μπράτσα" της εκκλησίας ανοίγουν, για να αγκαλιάσουν και να δεχτούν όλους τους πιστούς της οικουμένης. Η ελλειψοειδής μορφή του όχι μόνο τονίζει τη μεγαλοπρεπή είσοδο της εκκλησίας, αλλά δημιουργεί μια τεράστια πλατεία, ένα χώρο συγκέντρωσης των πιστών και μια εντυπωσιακή διαδοχή χώρων.»

Ζιρώ Ο., Μερτζάνη Ε., *Ιστορία της Τέχνης*, Γ' τάξη Γενικού Λυκείου, ΟΕΔΒ, κεφ. 11. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C111/62/475,1799/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Ζωγραφική Μπαρόκ

«Αποτελεί δύσκολο εγχείρημα να υπαγάγει κανείς στον όρο Μπαρόκ τη ζωγραφική του 17ου αιώνα. Αντίθετα με το Μανιερισμό, που απευθυνόταν με το εξεζητημένο ύφος και την επιλογή των θεμάτων του σε μια μορφωμένη μερίδα της κοινωνίας, το Μπαρόκ είναι μια τέχνη κατανοητή από όλους. Ζωγράφοι με διαφορετική τεχνοτροπία και με διαφορετικά πολιτισμικά ερεθίσματα αναζήτησαν τον εκφραστικό πλούτο ξεκινώντας από τους μεγάλους αναγεννησιακούς καλλιτέχνες και επιδίωξαν να μετατρέψουν την απλότητα σε δύναμη και την αρμονία σε ένταση του χρώματος και του φωτός. Με την προοπτική, τη θεατρικότητα των μορφών, την τεχνική του

"κιαροσκούρο" (δηλαδή την τονισμένη εναλλαγή φωτός και σκιάς) οι μορφές ξεπηδούν σχεδόν ανάγλυφες από τα έργα των ζωγράφων και το μυστήριο διαχέεται σε όλη την επιφάνεια του πίνακα. Η ζωγραφική του Μπαρόκ αποτελεί συνδυασμό διαφορετικών προσεγγίσεων των κλασικών στοιχείων και οι διάφοροι καλλιτέχνες εμφανίζουν με συγκεκριμένο τρόπο τις αντιθέσεις του 17ου αιώνα. Για παράδειγμα, ο Ιδεαλισμός και ο Ρεαλισμός* αποτελούν δύο αντίθετες αλλά και συμπληρωματικές μεταξύ τους πορείες.»

Ζιρώ Ο., Μερτζάνη Ε., *Ιστορία της Τέχνης*, Γ' τάξη Γενικού Λυκείου, ΟΕΔΒ, κεφ. 11. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C111/62/475,1799/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Καραβάτζιο (Caravaggio, 1573-1610), "Η κλήση του Αγίου Ματθαίου" (1599-1600), λάδι σε μουσαμά, 3,28 x 3,48 μ., Ρώμη, εκκλησία Αγίου Λουδοβίκου των Γάλλων.

«Το έργο αυτό, μαζί με άλλα δύο που απεικονίζουν "Το μαρτύριο του Αγίου Ματθαίου" και τον "Άγιο με τον Άγγελο", βρίσκεται σε μία από τις πιο κεντρικές εκκλησίες της Ρώμης. Στην "Κλήση του Αγίου Ματθαίου" ο Χριστός εμφανίζεται για να καλέσει το Ματθαίο κοντά του. Ο Ματθαίος, που ήταν αξιωματικός, βρίσκεται στο χώρο της φρουράς με τους συντρόφους του. Το εσωτερικό, ένας άχαρος χώρος στρατιωτικού φυλακίου, παρουσιάζεται υποφωτισμένο, χωρίς βάθος. Οι σύντροφοι του Ματθαίου είναι απλοί άνθρωποι, που περνούν την ώρα τους παίζοντας, και είναι ντυμένοι με σύγχρονα απλά ρούχα. Στην αριστερή άκρη του πίνακα, δίπλα στο Ματθαίο, ένας άντρας μετρά απορροφημένος τα χρήματά του. Η "Κλήση" δεν αναφέρεται σε μία στιγμή του παρελθόντος, αλλά είναι τοποθετημένη στη χρονική στιγμή του παρόντος. Η χάρη του Θεού μπορεί να εκδηλωθεί οποιαδήποτε ώρα και σε οποιονδήποτε τόπο της καθημερινότητας, με πρωταγωνιστές τους απλούς ανθρώπους, τους οποίους ο Καραβάτζιο χρησιμοποιεί ως πρότυπα για τους Αγίους του. Μια λάμψη φωτός συνοδεύει την εμφάνιση του Χριστού και του Αγίου Πέτρου και πλημμυρίζει τον πίνακα. Ο διάλογος ανάμεσα στο Χριστό και το Ματθαίο είναι σύντομος. Ο Καραβάτζιο δεν αναζητά το "ωραίο" αλλά το "αληθινό", δεν επιδιώκει εκφραστικούς νεωτερισμούς, αλλά προσπαθεί να μεταφέρει στη ζωγραφική τις αντίθετες δυνάμεις από τις οποίες πηγάζει η αλήθεια της φύσης. Ο καλλιτέχνης θα πρέπει να βιώσει τις αντιξοότητες της ζωής, γιατί μόνο τότε μπορεί να μεταφέρει τις αλήθειες της στην τέχνη. Το "κιαροσκούρο" (η έντονη αντιπαράθεση φωτός και σκιάς), η ζωντανή παρουσίαση της φυσικής λεπτομέρειας, η πλαστικότητα των μορφών είναι βασικά γνωρίσματα της τέχνης του Καραβάτζιο και αποτέλεσαν σημεία αναφοράς για τους καλλιτέχνες των επόμενων γενεών στην Ιταλία αλλά και στην υπόλοιπη Ευρώπη.»

Ζιρώ Ο., Μερτζάνη Ε., *Ιστορία της Τέχνης*, Γ' τάξη Γενικού Λυκείου, ΟΕΔΒ, κεφ. 11. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C111/62/475,1799/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Μπαρόκ ζωγραφική

«Ένας ορισμός της σημασίας του μπαρόκ στον κόσμο της ζωγραφικής παρέχεται από τους πίνακες που ετοίμασε ο Φλαμανδός ζωγράφος Πέτερ Πάουλ Ρούμπενς για την Μαρία των Μεδίκων στο Ανάκτορο του Λουξεμβούργου (*Palais du Luxembourg*) στο Παρίσι, στους οποίους ένας καθολικός ζωγράφος εκπλήρωνε τις εκφράσεις ενός επίσης καθολικού μαικήνα.»

Wikipedia, Μπαρόκ: Ζωγραφική. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CF%80%CE%B1%CF%81%CF%8C%CE%BA#.CE.96.CF.89.CE.B3.CF.81.CE.B1.CF.86.CE.B9.CE.BA.CE.AE> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Γλυπτική και Μπαρόκ

«Η γλυπτική του Μπαρόκ, στο σύνολό της, παρήγαγε έργα υψηλής τεχνικής ποιότητας, αλλά υπάκουε κυρίως στις σκηνογραφικές απαιτήσεις της αρχιτεκτονικής. Κάθε έργο επιδίωκε να προκαλέσει την έκπληξη και το θαυμασμό του θεατή. Μεγάλη σημασία αποκτά η θέαση του αντικειμένου και η ένταξή του στο χώρο, και συνεπώς το φως έχει τη μεγαλύτερη βαρύτητα στη συνολική οργάνωση του έργου. Το φως διοχετεύεται από πολλές και διαφορετικές πηγές, που πολλές φορές δεν αποκαλύπτονται ευθέως στο θεατή. Αυτό δίνει ιδιαίτερη υπόσταση στην ύλη, η οποία με τη σειρά της γίνεται εύπλαστη, υπακούοντας στην κίνηση που υπαγορεύει το φως. Τα χρωματιστά μάρμαρα, οι επιχρυσωμένες λεπτομέρειες, η λεπτή επεξεργασία των διάφορων υλικών επιτείνουν την επιθυμητή φυσικότητα. Οι καλλιτέχνες προσπαθούν να ξεπεράσουν τη φυσική βαρύτητα των υλικών και να οδηγήσουν το θεατή, μέσα από το έργο τους, στην πνευματική κάθαρση και στην έξαρση των ευγενών συναισθημάτων, ακόμα και προς το θρησκευτικό όραμα.»

Ζιρώ Ο., Μερτζάνη Ε., *Ιστορία της Τέχνης*, Γ' τάξη Γενικού Λυκείου, ΟΕΔΒ, κεφ. 11. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C111/62/475,1799/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Μπερνίνι, "Η έκσταση της Αγίας Θηρεσίας" (1645-1652), μάρμαρο, ύψος 3,50 μ., Ρώμη, εκκλησία Σάντα Μαρία ντε λα Βιτόρια.

«Τα γλυπτά έργα του Μπερνίνι, με την απόδοση της κίνησης, την επεξεργασία του υλικού και την έμφαση στην πλαστικότητα, δημιουργούν την εντύπωση ότι η μάζα εξαϋλώνεται. Στο έργο αυτό, που είναι μία από τις πιο εντυπωσιακές δημιουργίες ολόκληρου του 17ου αιώνα, η Αγία Θηρεσία εικονίζεται τη στιγμή ενός θείου οράματος κατά το οποίο Άγγελος Κυρίου εμφανίζεται μπροστά της και με βέλος με χρυσή αιχμή την υποβάλλει σε δοκιμασία. Η σύνθεση του έργου ακολουθεί την περιγραφή που έκανε για το γεγονός η ίδια η Θηρεσία. Το έργο είναι τοποθετημένο σε μια κόγχη, και το φως πέφτει επάνω στο πρόσωπο της Αγίας από μια κρυφή πηγή, από ψηλά. "Η έκσταση της Αγίας Θηρεσίας" χαρακτηρίζεται από την έντονη πλαστικότητα, τα πολλά φωτεινά και σκοτεινά σημεία, τα διαφορετικά υλικά και τα πολύπλοκα αρχιτεκτονικά στοιχεία. Η αρχιτεκτονική διαμορφώνει τον περιβάλλοντα χώρο του γλυπτού, δίνοντας έτσι την αίσθηση ενός

δραματικού έργου που παίζεται μπροστά στα μάτια του θεατή.»

Ζιρώ Ο., Μερτζάνη Ε., *Ιστορία της Τέχνης*, Γ' τάξη Γενικού Λυκείου, ΟΕΔΒ, κεφ. 11. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C111/62/475,1799/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Ροκοκό

«Τα πρώτα χρόνια του 18ου αιώνα εμφανίζεται, με κέντρο τη Γαλλία (από όπου εξαπλώνεται σε ολόκληρη την Ευρώπη), το Ροκοκό. Η τεχνοτροπία αυτή χαρακτηρίζεται από τα ελαφρά παιχνιδίσματα των μορφών, κυρίως στους εσωτερικούς χώρους και στα στοιχεία του διάκοσμου. Από το μεγαλειώδη τρόπο του Μπαρόκ θα περάσουμε στη γλυκιά απόλαυση της ζωής. Αντί να πείθει και να εντυπωσιάζει, η τέχνη θέλει τώρα να ευχαριστεί.»

Ζιρώ Ο., Μερτζάνη Ε., *Ιστορία της Τέχνης*, Γ' τάξη Γενικού Λυκείου, ΟΕΔΒ, κεφ. 11. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C111/62/475,1799/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Ροκοκό

«Με τον όρο **Ροκοκό** αναφερόμαστε στην τεχνοτροπία που διαδέχθηκε το μπαρόκ και αναπτύχθηκε στις αρχές του 18ου αιώνα, κυρίως στη Γαλλία. Ως καλλιτεχνικό ρεύμα, εκδηλώθηκε κατά κύριο λόγο στη ζωγραφική, τη διακόσμηση και την αρχιτεκτονική.

Το ύφος του ροκοκό εμφανίστηκε στη Γαλλία περίπου το 1710 και διαδόθηκε στην υπόλοιπη Ευρώπη - κυρίως στη Γερμανία, την Ιταλία και την Αυστρία, κατά τη διάρκεια των επόμενων δεκαετιών. Η καθιέρωσή του συνέπεσε χρονικά με την βασιλεία του Λουδοβίκου ΙΕ' καθώς και με μία γενικευμένη αντίδραση στο αυστηρό ύφος της μπαρόκ αισθητικής. Το τέλος του ροκοκό τοποθετείται περίπου στη δεκαετία του 1760 όταν σταδιακά αντικαθίσταται ως κυρίαρχη καλλιτεχνική τάση από το ρεύμα του νεοκλασικισμού.

Κύριοι εκφραστές του ροκοκό ήταν ο Αντουάν Βαττώ (1684-1721), του οποίου η ζωγραφική του απεικόνιζε τα οράματά του για μία ζωή χωρίς δυσκολίες και καθημερινές ανάγκες, ο Φρανσουά Μπουσέ (1703-1770), ο Ζαν Νατιέ (1685-1766) και ο Ζαν Ονορέ Φραγκονάρ (1732-1866).

Wikipedia, *Ροκοκό*. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A1%CE%BF%CE%BA%CE%BF%CE%BA%CF%8C> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Ροκοκό ζωγραφική

Αν και το ροκοκό έχει τις ρίζες του στις καθαρά διακοσμητικές τέχνες, εκφράστηκε και μέσω της ζωγραφικής. Οι ζωγράφοι του ροκοκό χρησιμοποίησαν ντελικάτα χρώματα και πολλές καμπύλες, διακοσμώντας τους πίνακες τους με μυθολογικά στοιχεία και αγγέλους. Η ζωγραφική πορτραίτων ήταν πολύ διαδεδομένη την εποχή του ροκοκό. Σε αντίθεση με το μπαρόκ η ζωγραφική του ροκοκό ξέφυγε από τα μέχρι τότε στενά περιθώρια που επέβαλλε η εκκλησία, απεικονίζοντας ευχάριστες καθημερινές σκηνές, με ειδυλλιακά τοπία και πρόσωπα από την αριστοκρατία σε διάφορες ασχολίες.»

Wikipedia, Ροκοκό: Ζωγραφική. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A1%CE%BF%CE%BA%CE%BF%CE%BA%CF%8C#.CE.96.CF.89.CE.B3.CF.81.CE.B1.CF.86.CE.B9.CE.BA.CE.AE> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Νεοκλασικισμός

«Με τον όρο "Νεοκλασικισμός" εννοούμε το ρεύμα της τέχνης που επικράτησε από το 1750 περίπου έως τις πρώτες δεκαετίες του 19ου αιώνα και εξέφρασε το θεωρητικό προβληματισμό της εποχής, την επαναστατική ορμή και τα υψηλά οράματα της κοινωνίας. Σύμφωνα με τις αρχές του Διαφωτισμού, κάθε επιστημονική εξέλιξη θα έπρεπε να οδηγεί τον άνθρωπο στην αθωότητα που χαρακτήριζε τα πρωτόγονα όντα και στη δημιουργία ενός κόσμου στον οποίο θα κυβερνά ο νόμος της λογικής και της ισότητας. Τα έργα τέχνης της κλασικής αρχαιότητας, σύμφωνα με τη φιλοσοφία της εποχής, θα μπορούσαν να αποτελέσουν το πρότυπο αυτής της θεωρητικής σκέψης. Η μίμηση της αρχαιότητας θα οδηγούσε έτσι στο πλησίασμα της απλότητας της φύσης, όπου κυριαρχεί το αληθινό, το μέτρο και ο κανόνας, με αποτέλεσμα την ηθική και την πολιτική αναγέννηση της ανθρωπότητας. Η ελληνική τέχνη αναγνωρίζεται ως ο "ιδανικός τύπος" και, μέσα από τη μίμησή της, ο καλλιτέχνης του Νεοκλασικισμού στοχεύει στη μίμηση της φύσης και συνεπώς του ιδεώδους. Ως εκ τούτου, η μίμηση αυτού του "ιδανικού τύπου" μπορεί να διαφυλάξει τις αισθητικές και τις ηθικές αξίες που δε χάθηκαν με το πέρασμα του χρόνου. Το μεγαλείο της ψυχής, η ομορφιά των σωμάτων, οι ηθικές αξίες, η πολιτική αρετή, η μελωδικότητα της γλώσσας, το κλίμα είναι τα στοιχεία στα οποία βασίζεται η τελειότητα των έργων της ελληνικής τέχνης κατά το Βίνκελμαν (J.J. Winckelmann, 1717-1768), τον κυριότερο θεωρητικό του Νεοκλασικισμού. Τα έργα των καλλιτεχνών θα έπρεπε να διαποτίζονται από την "ευγενική απλότητα και το ήρεμο μεγαλείο" των έργων της κλασικής αρχαιότητας. Η ελληνική αλλά και η ρωμαϊκή αρχαιότητα αποτέλεσαν αισθητικά αλλά και ηθικά πρότυπα. [...]

Ο Νεοκλασικισμός αντιτίθεται στον υπερβολικό χαρακτήρα και στην πολύπλοκη έκφραση της τέχνης του Μπαρόκ, καθώς και στην ελαφρότητα και τη διάσπαση της μορφής του Ροκοκό. Επιδιώκει τη μετάδοση των αισθητικών αρχών που πηγάζουν από την πίστη στην αρμονία της φύσης, στη λογική και στην αντανάκλαση της ηθικής διαύγειας, της απλότητας, της κάθαρσης.»

Ζιρώ Ο., Μερτζάνη Ε., *Ιστορία της Τέχνης*, Γ' τάξη Γενικού Λυκείου, ΟΕΔΒ, κεφ. 12. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C111/62/475,1800/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Αντόνιο Κανόβα (Antonio Canova, 1757 1822), Ταφικό μνημείο της Μαρίας Χριστίνας της Αυστρίας (1798 1805), μάρμαρο, ύψος 5,74 μ., Βιέννη, εκκλησία των Αυγουστινιανών.

«Το μνημείο της Μαρίας Χριστίνας έγινε ύστερα από παραγγελία του συζύγου της, πρίγκιπα Αλμπέρτο της Σαξονίας. Το έργο αναπαριστά μια πομπή ανθρώπων την ώρα που μεταφέρουν τη στάχτη της νεκρής στον τάφο. Η πυραμίδα είναι το σύμβολο του θανάτου. Η αργή κίνηση της πομπής και η ανοιχτή πόρτα του τάφου διαγράφουν ένα χώρο που κυριαρχείται από μια αυστηρή γεωμετρία. Τα μέλη της πομπής, τοποθετημένα ανάλογα με την ηλικία τους, τα παιδιά μπροστά και οι πιο ηλικιωμένοι πίσω, τονίζουν την αντίθεση μεταξύ της ζωής και του θανάτου. Οι τρεις γυναικείες μορφές είναι η Αγάπη, που οδηγεί τον τυφλό, η Αρετή, που κρατά το αγγείο με τη στάχτη, και η Ευτυχία, που κρατά την ανάγλυφη προτομή της Μαρίας Χριστίνας περιτριγυρισμένη από το φίδι, σύμβολο της αιωνιότητας. Στην αντίθετη πλευρά από την πομπή βρίσκεται ο Άγγελος του θανάτου και ένα λιοντάρι. Η στατικότητα της πυραμίδας έρχεται σε αντίθεση με την κίνηση του χαλιού που πέφτει επάνω στα σκαλιά και συνδέει νοητά τον εξωτερικό χώρο με το σκοτεινό εσωτερικό του τάφου. Κάθε ανθρώπινη φιγούρα κινείται ελεύθερα στο χώρο, συμμετέχοντας στη συνολική σύνθεση του έργου.»

Ζιρώ Ο., Μερτζάνη Ε., *Ιστορία της Τέχνης*, Γ' τάξη Γενικού Λυκείου, ΟΕΔΒ, κεφ. 12. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C111/62/475,1800/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Μπαρόκ μουσική

«**Μουσική Μπαρόκ** ονομάζεται η μουσική που εντάσσεται στην γενική καλλιτεχνική τεχνοτροπία που ονομάζεται Μπαρόκ και αναπτύχθηκε πρώτα στην Ιταλία κατά τον 17ο αιώνα και εξαπλώθηκε σε όλη την Ευρώπη.

Είναι ένας ρυθμός πολύπλοκος, γεμάτος, εντυπωσιακός, σε αντίθεση με την ηρεμία και γαλήνη που επικρατούσε στην Αναγέννηση, αλλά και οργανωμένος και κωδικοποιημένος, χωρίς την κουραστική φόρτιση του 15ου αι. Η τέχνη του Μπαρόκ εντυπωσιάζει, συγκινεί και διεγείρει τη φαντασία με τον πλούτο των διακοσμήσεων.

Οι κατακτήσεις της εποχής αυτής είναι:

Η δημιουργία της όπερας με ενέργειες μιας ομάδας μουσικών που έφτιαξαν έναν όμιλο με το όνομα "Φλωρεντιανή Καμεράτα" με σκοπό την αναβίωση της Αρχαίας Ελληνικής τραγωδίας και με πρώτο δημιουργό τον Τζάκοπο Πέρι (1561-1633) που έγραψε σαν πρώτες όπερες τη "Δάφνη" (1597) και την "Ευρυδίκη" (1600).

Τα πρώτα στοιχεία που έδειχναν τη μετάβαση από την πολυφωνία στην ομοφωνία. Για περίπου 150 χρόνια οι δύο αυτές τεχνικές συνυπήρχαν. Ιδιαίτερα προς το τέλος της εποχής αυτής ο Γ. Σ. Μπαχ ήταν αυτός που κράτησε σαν από πείσμα την πολυφωνία στο προσκήνιο και μάλιστα γράφοντας μερικά από τα ωραιότερα έργα που είχε δώσει και ο ίδιος αλλά και η μουσική τέχνη γενικότερα.

Τα μουσικά όργανα παρουσίασαν εξελίξεις και βελτιώσεις αλλά υπήρχαν και εφευρέσεις νέων οργάνων (οι Γκουαρνέρι και οι Στραντιβάρι ήταν δύο από τις σημαντικότερες οικογένειες κατασκευαστών οργάνων της εποχής αυτής)

Πολλές κοσμικές μουσικές φόρμες αναπτύχθηκαν την εποχή αυτή όπως η Καντσόνα, η Τοκάτα, η

Συμφωνία που αρχίζει να επικρατεί με τη μορφή που της έδωσε ο Αλεσσάντρο Σκαρλάττι (1660-1725), η Σουίτα, η Φούγκα, η Πασσακάλια, το Καπρίτσιο, η Τριο-σονάτα κ.ά. και θρησκευτικές όπως η Καντάτα και το Ορατόριο.»

Wikipedia, Μπαρόκ μουσική. Ανακτήθηκε από:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CF%80%CE%B1%CF%81%CF%8C%CE%BA_%CE%BC%CE%B%CF%85%CF%83%CE%B9%CE%BA%CE%AE (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

ΒΘ: II.iii.: Λατρευτική παράδοση (Βάπτισμα, Χρίσμα, Ευχαριστία)

Ιστορία του Βαπτίσματος

«Είναι μεγάλη τιμή και ξεχωριστό προνόμιο το να είμαστε μέλη της Εκκλησίας του Χριστού. Η ένταξή μας στην άγια **ποιίμνη** της Εκκλησίας γίνεται με το μυστήριο του Βαπτίσματος. Το σύστησε ο ίδιος ο Κύριος με την εντολή που έδωσε στους μαθητές του να βαπτίζουν τους ανθρώπους στο όνομα του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος (Ματθ. 28,19). Ο ίδιος βαπτίστηκε και η βάπτισή του έγινε τύπος και υπογραμμός του δικού μας Βαπτίσματος.

Στην πρώτη χριστιανική εποχή, οι άνθρωποι βαπτίζονταν μεγάλοι, όπως γίνεται σήμερα στις χώρες της ιεραποστολής και στην Ελλάδα με αρκετούς οικονομικούς πρόσφυγες. Η **κατήχησή** τους κρατούσε τρία χρόνια και τη νύχτα του Πάσχα βαπτίζονταν ομαδικά. Ανάλογα με το στάδιο της κατήχησης λέγονταν: ακροώμενοι, κυρίως κατηχούμενοι και φωτιζόμενοι. Οι πρώτοι άκουγαν το λόγο του Θεού, χωρίς άλλη υποχρέωση. Οι δεύτεροι παρακολουθούσαν το πρώτο μέρος της Θείας Λειτουργίας με την υποχρέωση να ζουν χριστιανικά και οι τρίτοι ήταν εκείνοι που τους χώριζαν από το Βάπτισμα λίγες εβδομάδες. Αλλά και μετά το Βάπτισμα συνεχιζόταν η κατήχηση για τους νεοφώτιστους. Όταν επικράτησε ο νηπιοβαπτισμός (5ος αι.), η κατήχηση ανατέθηκε στον ανάδοχο και στους γονείς του νηπίου.»

Γκότσης Χ., Μεταλληνός π. Γ., Φίλιας Γ., *Ορθόδοξη Πίστη και Λατρεία. Α' Γενικού Λυκείου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 21. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/899,3346/> (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Η τελετή του Βαπτίσματος στην Ορθόδοξη Εκκλησία

«Πριν αρχίσει το Βάπτισμα, ο ιερέας και ο ανάδοχος, κρατώντας στην αγκαλιά του το νήπιο, στέκονται στον πρόναο. Ο ιερέας, αφού σφραγίσει το πρόσωπο του παιδιού στο όνομα της Αγίας Τριάδος με το σημείο του σταυρού και εκφωνήσει το όνομα, διαβάζει ορισμένες ευχές. Στη συνέχεια, με στραμμένο το νήπιο προς τη δύση, γίνεται η απόταξη, η αποκήρυξη του σατανά. Ακολουθεί, με στροφή προς την ανατολή, που είναι (συμβολικά) το φωτεινό βασίλειο του Χριστού, η σύνταξη με αυτόν. Η παράδοση στην αγκαλιά του Χριστού επισφραγίζεται με την απαγγελία του Συμβόλου της Πίστεως. Τέλος, όπως λέει η τελευταία ευχή, παρακαλείται ο Θεός

να προσκαλέσει το δούλο του στο άγιο φώτισμα και να τον αξιώσει της μεγάλης του χάρης. Το περιεχόμενο των ευχών υπογραμμίζει και το ρόλο του αναδόχου. Ομολογεί για λογαριασμό του παιδιού την πίστη της Εκκλησίας, που πρέπει να 'ναι σαρκωμένη και έκδηλη και στη δική του τη ζωή. Αυτή θα δει το παιδί, όταν μεγαλώσει, και αυτή θα μιμηθεί.

Μετά ακολουθεί η καθαυτό τελετή του Βαπτίσματος. Πρώτα αγιάζεται το νερό και ευλογείται το λάδι με ευχές. Έπειτα λαδώνεται το παιδί από τον ιερέα και στη συνέχεια βυθίζεται τρεις φορές στην κολυμβήθρα. Η τριπλή κατάδυση και ανάδυση στο νερό της κολυμβήθρας σημαίνει τη συμμετοχή του βαπτιζόμενου στην τριήμερη ταφή και την Ανάσταση του Χριστού. Στη συνέχεια, χρίεται με άγιο μύρο, και το ντύνουμε στα ολόλευκα. Ανήκει πια στο Χριστό και στην Εκκλησία.

Τα υλικά που χρησιμοποιούνται στο Βάπτισμα έχουν τη σημασία τους. Το νερό με τις ιδιότητες του καθαρισμού, της καταστροφής (πλημμύρας) και της ζωτικότητας συμβολίζει αυτά που γίνονται: ο πιστός καθαρίζεται από την αμαρτία, θάβει τον παλιό άνθρωπο και αναγεννιέται σε μια νέα ζωή. Αλείφεται με λάδι, όπως οι αθλητές της πάλης, γιατί θα παλέψει ενάντια στο κακό και στην αμαρτία. Έχουμε ακόμη μια συμβολική πράξη: το κόψιμο λίγων τριχών από το κεφάλι, από τέσσερα σημεία σε σχήμα σταυρού. Η πράξη αυτή συμβολίζει αφενός μεν μια μικρή θυσία του βαπτιζόμενου στο Λυτρωτή του και αφετέρου ότι ο νέος χριστιανός ανήκει πλέον στον Χριστό όπως οι δούλοι στην αρχαία εποχή που με την κουρά ανήκαν στον κύριό τους.»

Γκότσης Χ., Μεταλληνός π. Γ., Φίλιας Γ., *Ορθόδοξη Πίστη και Λατρεία. Α' Γενικού Λυκείου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 21. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/899,3346/> (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Ευχή από την ακολουθία του Βαπτίσματος

«Στο όνομά σου, Κύριε και Θεέ της αλήθειας, και του μονογενούς σου Υιού και του Αγίου σου Πνεύματος, βάζω το χέρι μου πάνω στο δούλο σου (δείνα), που αξιώθηκε να καταφύγει στη βοήθεια που δίνει το άγιο Όνομά σου και να φυλαχτεί κάτω από τις φτερούγες σου. Διώξε απ' αυτόν την παλιά εκείνη πλάνη και γέμισέ τον με πίστη, ελπίδα και αγάπη για σένα, ώστε να μάθει πως εσύ 'σαι ο μόνος και αληθινός Θεός και ο μονογενής σου Υιός, ο Κύριος μας Ιησούς Χριστός, και το Άγιο σου Πνεύμα. Δώσ' του τη δύναμη να τηρεί όλες τις εντολές σου και να φυλάξει τα αρεστά σε σένα γιατί αν τα κάμει αυτά ο άνθρωπος θα ζήσει σύμφωνα μ' αυτά. Γράψε τον στο βιβλίο της ζωής σου και ένωσε τον με την ποιμνη του λαού σου. Ας δοξαστεί από αυτόν το άγιο όνομά σου, και του αγαπητού σου Υιού, του Κυρίου μας Ιησού Χριστού και του ζωοποιού σου Πνεύματος...»

Απόσπασμα από την Ακολουθία του Βαπτίσματος. Βλ. Γκότσης Χ., Μεταλληνός π. Γ., Φίλιας Γ., *Ορθόδοξη Πίστη και Λατρεία. Α' Γενικού Λυκείου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 21. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/899,3346/> (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Ευχή από την ακολουθίας του Βαπτίσματος

«Δέσποτα Κύριε και Θεέ μας, προσκάλεσε το δούλο σου (δείνα) στο άγιο σου φώτισμα, και αξίωσέ τον να λάβει τη μεγάλη αυτή χάρη του αγίου σου Βαπτίσματος. Ξέντυσέ τον από την παλιά του κατάσταση, και ανανέωσέ τον για να απολαύσει την αιώνια ζωή και γέμισέ τον με τη δύναμη του Αγίου σου Πνεύματος, για να ενωθεί με το Χριστό σου. Και αυτό για να μην είναι πια παιδί με σαρκικό φρόνημα, αλλά παιδί της δικής σου Βασιλείας...»

Απόσπασμα από την Ακολουθία του Βαπτίσματος. Βλ. Γκότσης Χ., Μεταλληνός π. Γ., Φίλιας Γ., *Ορθόδοξη Πίστη και Λατρεία. Α' Γενικού Λυκείου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 21. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/899,3346/> (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Ευχή από την ακολουθίας του Βαπτίσματος

«[...]Εσύ λοιπόν, Δέσποτα, βασιλιά των πάντων, σπλαχνικέ, χάρισε σ' αυτόν και τη σφραγίδα της δωρεάς του αγίου και παντοδύναμου και αξίου προσκύνησης Πνεύματος σου και τη μετάληψη του αγίου Σώματος και του τιμίου Αίματος του Χριστού σου. Φύλαξε αυτόν στον αγιασμό σου. Στερέωσέ τον στην ορθόδοξη πίστη. Γλύτωσέ τον από τον πονηρό κι απ' όλα τα τεχνάσματά του και με το σωτήριο φόβο σου διατήρησε την ψυχή του σε καθαρότητα και σε αρετή. Έτσι ώστε να σου είναι ευάρεστος με κάθε έργο και λόγο και να γίνει υιός και κληρονόμος της επουράνιας βασιλείας σου...»

Απόσπασμα από την Ακολουθία του Βαπτίσματος. Βλ. Γκότσης Χ., Μεταλληνός π. Γ., Φίλιας Γ., *Ορθόδοξη Πίστη και Λατρεία. Α' Γενικού Λυκείου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 21. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/899,3346/> (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Η Ορθόδοξη θεολογία του μυστηρίου του Βαπτίσματος

«Το Βάπτισμα ενός παιδιού είναι σημαντικό γεγονός της ζωής του και μια ωραία οικογενειακή γιορτή. Για την Εκκλησία όμως έχει ευρύτερες διαστάσεις: πολιτογραφεί και εγγράφει στα μητρώα της ένα ακόμη μέλος της. Ένα νέο λιθαράκι μπαίνει στην οικοδομή της.

Όταν ο ιερέας, ο ανάδοχος και το παιδί περιφέρονται γύρω από την κολυμβήθρα, ψάλλεται ο στίχος: “όσοι βαφτισθήκατε στο όνομα του Χριστού, έχετε ντυθεί το Χριστό” (Γαλ. 3, 27). Τα λόγια αυτά σημαίνουν πως αυτός που βαπτίστηκε απαλλάχτηκε από την προπατορική αμαρτία. Αν είναι μεγάλος, απαλλάχτηκε από όλες του τις αμαρτίες. Ακόμη περισσότερο: απέβαλε τη θνητή του φύση και ντύθηκε το άφθαρτο και | αθάνατο ένδυμα του Χριστού, όπως λένε και τα κείμενα του μαθήματος μας. Έτσι, το Βάπτισμα δεν είναι μόνο λουτρό που καθαρίζει, αλλά «λουτρό παλιγγενεσίας» (Τίτ. 3, 5), δηλαδή αναγέννησης, νέας δημιουργίας. «Είναι λύτρο για τους αιχμαλώτους. Συγχώρεση για τα αμαρτήματα. Θάνατος της αμαρτίας. Αναγέννηση για την ψυχή. Ένδυμα φωτεινό. Άγια και ανεξίτηλη σφραγίδα. Όχημα που φέρνει στον ουρανό. Πραγματική

απόλαυση της μακαριότητας του Παραδείσου. Χάρισμα υιοθεσίας. Εγκαθιστά στην ψυχή μας τη Βασιλεία των ουρανών». (Κυρίλλου Ιεροσολύμων, Προκατήχηση 16, ΒΕΠ 39, 46).»

Απόσπασμα από την Ακολουθία του Βαπτίσματος. Βλ. Γκότσης Χ., Μεταλληνός π. Γ., Φίλιας Γ., *Ορθόδοξη Πίστη και Λατρεία. Α' Γενικού Λυκείου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 21. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/899,3346/> (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Το μυστήριο του Χρίσματος στην Ορθόδοξη Εκκλησία

«Στην ακολουθία του Βαπτίσματος, είναι ενσωματωμένο και το μυστήριο του Χρίσματος. Η πράξη της χρίσης είναι γνωστή από την Παλαιά Διαθήκη. Βασιλείς, ιερείς, προφήτες χρίονται πριν αναλάβουν το έργο τους. Ήταν σημάδι κλήσης και αφιέρωσης στο Θεό. Ο Κύριος είναι ο Μεσσίας (=χρισμένος), γιατί ως άνθρωπος χρίστηκε με το Άγιο Πνεύμα κατά τη Βάπτισή του. Στην Καινή Διαθήκη, βλέπουμε τους αποστόλους να θέτουν τα χέρια τους στους βαπτιζόμενους, οι οποίοι με τη **χειροθεσία** αυτή λάβαιναν το Άγιο Πνεύμα (Πράξ. 8, 17).

Ο ιερέας, ύστερα από κατάλληλη ευχή, χρίει το νεοφώτιστο σ' όλα τα μέρη του σώματος του με Άγιο Μύρο κάνοντας το σημείο του σταυρού και λέγοντας: "Σφραγίς δωρεάς Πνεύματος Αγίου. Αμήν". Η συμβολική αυτή πράξη βεβαιώνει τη δωρεά των χαρισμάτων του Αγίου Πνεύματος.

Έτσι το Χρίσμα έχει μια βαθύτερη σημασία. Με το μυστήριο του Βαπτίσματος γίναμε νεοσύλλεκτοι στρατιώτες του Χριστού. Με το Χρίσμα εξοπλιζόμαστε, τελειοποιούμε τις πνευματικές μας δυνάμεις, γινόμαστε κοινωνοί και μέτοχοι της ζωής του Χριστού. Δε φθάνει που ξαναγεννηθήκαμε, πρέπει και πνευματικά να προοδεύσουμε. Ο καθένας μας ως μέλος της Εκκλησίας πρέπει να είναι: βασιλιάς, που κυριαρχεί στα πάθη του, ιερέας, που προσφέρει στον Κύριο πνευματικές θυσίες και προφήτης, που διδάσκει τους συνανθρώπους του. Επειδή αξιωθήκαμε να χριστούμε, έχουμε το όνομα χριστιανός και είναι τιμή μας αυτό. Οι πρώτοι χριστιανοί όταν σύρονταν στα δικαστήρια και τους ρωτούσε ο δικαστής ποιο ήταν το όνομά τους, απαντούσαν: «Είμαστε χριστιανοί». Ας διδαχτούμε από το παράδειγμά τους.»

Απόσπασμα από την Ακολουθία του Βαπτίσματος. Βλ. Γκότσης Χ., Μεταλληνός π. Γ., Φίλιας Γ., *Ορθόδοξη Πίστη και Λατρεία. Α' Γενικού Λυκείου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 21. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/899,3346/> (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Η Θεία Ευχαριστία στην Ορθόδοξη Εκκλησία

«Όταν τελείται Θεία Λειτουργία, ξεκινάμε από τα σπίτια μας για να πάμε στο ναό. Πηγαίνουμε εκεί, όπου μας περιμένει ο αναστημένος Κύριος, γιατί ξέρουμε τι χαρίζει η θεία λατρεία στα μέλη της Εκκλησίας. Εκεί συνειδητοποιούμε ότι:

1. Είμαστε ένα σώμα, το σώμα του Χριστού. Όπως το λέει ο Απ. Παύλος: «Έτσι και το πλήθος των χριστιανών είμαστε ένα σώμα χάρη στο Χριστό, και καθένας μας αποτελεί μέλος του σώματος, που μέλη του είναι κι όλοι οι άλλοι» (Ρωμ. 12, 4-5).

2. Αφού είμαστε ενωμένοι με το Χριστό, είμαστε δεμένοι και μεταξύ μας. Αυτό φαίνεται καλύτερα όταν κοινωνούμε. Μεταλαμβάνουμε από τον έναν άρτο και το ένα ποτήριο, όπως το λέει ο Απ. Παύλος: “Όπως ο άρτος είναι ένας, έτσι κι εμείς αποτελούμε ένα σώμα, αν και είμαστε πολλοί, γιατί όλοι τρώμε από τον ίδιο άρτο” (Α' Κορ. 10,17) και η ευχή του παραπάνω κειμένου. Η ενότητα των πιστών που υπάρχει στο λατρευτικό χώρο σφυρηλατείται από την ειρήνη και την αγάπη, όπως υπογραμμίζει το κείμενο που ακολουθεί. Αυτές δένουν τους ανθρώπους και ιδιαίτερα τους πιστούς, ενώ η ταραχή και το μίσος τους χωρίζουν. Γι' αυτό ακούγονται στην εκκλησία τα: “εν ειρήνη του Κυρίου δεηθώμεν” και “αγαπήσωμεν αλλήλους ίνα εν ομολογία ομολογήσωμεν”.

Η ενότητα των πιστών στη Θεία Λειτουργία είναι ένα γεγονός που ξεπερνάει τα όρια του ατομισμού. Η κοινότητα των πιστών προσεύχεται όχι μόνο για τους παρόντες στη σύναξη, αλλά και για όσους δεν μπόρεσαν να παραστούν ακόμη και για όσους δείχνουν εχθρική διάθεση απέναντι της.

3. Στη Θεία Λειτουργία συμμετέχουμε προσευχόμενοι. Η ιερουργία δεν είναι μόνο έργο των ιερέων είναι και δικό μας, του λαού. Το λέει και η λέξη λειτουργία, που είναι σύνθετη από το λείτος= λαός + έργο. Απαντούμε στις εκφωνήσεις του ιερέα με τα “Κύριε ελέησον”, “Αμήν” κ.ά. Και ομολογούμε την πίστη μας όχι μόνο με την απαγγελία του «Πιστεύω», αλλά και με τους ύμνους, που συνοψίζουν τις αλήθειες της.

4. Μπαίνοντας στο ναό είναι σαν να πατούμε στον ουρανό. Ο χρόνος καταργείται, γιατί ζούμε συγχρόνως τη ζωή και το έργο του Χριστού (παρελθόν), αυτό που γίνεται τώρα με τη σύναξη των πιστών και το δεσμό τους με τον Κύριο (παρόν) και αυτό που θα 'ρθει, το προσδοκώμενο, το αιώνιο. Αυτό το τελευταίο είναι η Βασιλεία των ουρανών που προγευόμαστε με τα τελούμενα στη Θεία Λειτουργία.

5. Με όλα αυτά αγιαζόμαστε, ζούμε την πίστη μας, παίρνουμε τη χάρη του Θεού, είμαστε ενωμένοι μαζί του. Το λέει δυνατά ο ιερέας: “Η χάρις του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού και η αγάπη του Θεού και Πατρός και η κοινωνία του αγίου Πνεύματος εἴη μετά πάντων υμῶν”. Έτσι «φεύγει η απιστία, αυξάνει η πίστη, ελαττώνεται η κακία, προσδεύει η αρετή, εξαφανίζεται η άγνοια, προστίθεται η γνώση» (Μαξίμου Ομολογητού, Μυσταγωγία 24).»

Απόσπασμα από την Ακολουθία του Βαπτίσματος. Βλ. Γκότσης Χ., Μεταλληνός π. Γ., Φίλιας Γ., *Ορθόδοξη Πίστη και Λατρεία. Α' Γενικού Λυκείου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 15. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/898,3334/> (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Θ. Ευχαριστία και το έργο της Εκκλησίας

«Με όσα ειπώθηκαν παραπάνω, γίνεται φανερό ότι η Εκκλησία μας διδάσκει, μας αγιάζει, μας ποιμαίνει. Στη θεία λατρεία, ακούγεται ο λόγος του Θεού, ο οποίος αναλύεται στους πιστούς με το κήρυγμα.

Μια δεύτερη δωρεά της θείας λατρείας είναι ο αγιασμός, η θεία χάρη. Το λέει ο ιερέας απευθυνόμενος στο Θεό: «Εσύ που δέχτηκες τα τίμια δώρα από μας, στείλε μας σε ανταπόδοση τη θεία χάρη και τη δωρεά του Αγίου Πνεύματος».

Τέλος, η Εκκλησία μάς καθοδηγεί με τους πνευματικούς ποιμένες οι οποίοι φροντίζουν και για τις υλικές ανάγκες των ενοριτών. Ιδρύματα, στέγες ορφανών και γερόντων προσφέρουν θαλπωρή και παρηγοριά σε πολλές πονεμένες ψυχές. Αυτά γίνονταν και στην αρχαία Εκκλησία: η

λατρευτική σύναξη ήταν συνδυασμένη με τη φιλανθρωπία.

Φεύγοντας από το ναό και έχοντας ζήσει αυτό που μας πρόσφερε η Θεία Ευχαριστία, ενωμένοι με όλους τους χριστιανούς με το σύνδεσμο της ειρήνης, και της αγάπης, ξαναγυρίζουμε στον κόσμο, για να πούμε και σ' άλλους τι προσφέρει στον άνθρωπο η Εκκλησία του Χριστού.»

Απόσπασμα από την Ακολουθία του Βαπτίσματος. Βλ. Γκότσης Χ., Μεταλληνός π. Γ., Φίλιας Γ., *Ορθόδοξη Πίστη και Λατρεία. Α' Γενικού Λυκείου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 15. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/898,3334/> (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Θεία Ευχαριστία και Εκκλησία: η Ορθόδοξη κατανόηση

«2. Ἡ ἀποστολική καί πατερική παράδοσις, στοιχοῦσα τοῖς συστατικοῖς λόγοις τοῦ Κυρίου καί ἰδρυτοῦ τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τόν Μυστικόν Δεῖπνον μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ διά τό μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας, προέβαλε τόν χαρακτηρισμόν τῆς Ἐκκλησίας ὡς «σώματος Χριστοῦ» (Ματθ. κστ', 26· Μάρκ. Ιδ', 22· Λουκ. κβ', 19· Α' Κορ. Ι', 16-17· ια', 23-29) καί τόν συνέδεσε πάντοτε πρός τό μυστήριον τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Υἱοῦ καί Λόγου τοῦ Θεοῦ ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καί Μαρίας τῆς Παρθένου. Ὑπό τό πνεῦμα αὐτό, ἐτονίσθη πάντοτε ἡ ἄρρηκτος σχέσις τόσον τοῦ ὄλου μυστηρίου τῆς ἐν Χριστῷ θείας Οἰκονομίας πρός τό μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας, ὅσον καί τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐκκλησίας πρός τό μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας, ἡ ὁποία βεβαιοῦται συνεχῶς εἰς τήν μυστηριακὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας διά τῆς ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, πιστή εἰς τήν ὁμόφωνον ταύτην ἀποστολικὴν παράδοσιν καί μυστηριακὴν ἐμπειρίαν, ἀποτελεῖ τήν ἀύθεντικὴν συνέχειαν τῆς μιᾶς, ἀγίας, καθολικῆς καί ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ὡς αὕτη ὁμολογεῖται εἰς τό Σύμβολον τῆς πίστεως καί βεβαιοῦται διά τῆς διδασκαλίας τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Οὕτως, αἰσθάνεται μείζονα τήν εὐθύνην αὐτῆς ὄχι μόνον διά τήν ἀύθεντικὴν βίωσιν τῆς ἐμπειρίας αὐτῆς ὑπό τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος, ἀλλὰ καί διά τήν ἀξιόπιστον μαρτυρίαν τῆς ἀληθείας πρός πάντας τοὺς ἀνθρώπους.»

Αγία και Μεγάλη Σύνοδος της Ορθόδοξης Εκκλησίας, *Εγκύκλιος τῆς Ἁγίας και Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας*, (Κρήτη, 2016). Ανακτήθηκε από: <https://www.holycouncil.org/-/encyclical-holy-council?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Ἡ Θεία Ευχαριστία ως ἔνωση με τον Θεό και μεταξύ των χριστιανῶν

«Ἡ μετοχή εἰς τήν θείαν Εὐχαριστίαν εἶναι πηγὴ ἀποστολικοῦ ζήλου πρός εὐαγγελισμόν τοῦ κόσμου. Μετέχοντες τῆς θείας Εὐχαριστίας καί προσευχόμενοι ἐν τῇ ἱερᾷ Συνάξει ὑπὲρ τῆς Οἰκουμένης, καλούμεθα νά συνεχίσωμεν τήν «λειτουργίαν μετὰ τήν Λειτουργίαν» καί νά δίδωμεν τήν μαρτυρίαν περὶ τῆς ἀληθείας τῆς πίστεως ἡμῶν ἐνώπιον Θεοῦ καί ἀνθρώπων, μοιραζόμενοι τὰς δωρεὰς τοῦ Θεοῦ μεθ' ὀλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος, ὑπήκοοι πρός τήν σαφῆ ἐντολήν τοῦ Κυρίου πρό τῆς Ἀναλήψεώς Του: «καί ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἐν τε Ἱερουσαλὴμ καί ἐν πάσῃ τῇ

Ἰουδαία καί Σαμαρεία καί ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς» (Πράξ. Α', 8). Τά λόγια πρό τῆς θείας κοινωνίας «μελίζεται καί διαμερίζεται ὁ Ἄμνος τοῦ Θεοῦ, ὁ μελιζόμενος καί μή διαιρούμενος, ὁ πάντοτε ἐσθιόμενος καί μηδέποτε δαπανώμενος», ὑποδεικνύουν ὅτι ὁ Χριστός ὡς «ὁ Ἄμνος τοῦ Θεοῦ» (Ἰωάν. Α', 29) καί ὡς «Ἄρτος Ζωῆς» (Ἰωάν. Στ', 48) προσφέρεται εἰς ἡμᾶς ὡς ἡ αἰώνια Ἀγάπη, ἐνώνων ἡμᾶς μέ τόν Θεόν καί πρός ἀλλήλους. Μᾶς διδάσκει νά διανέμωμεν τά δῶρα τοῦ Θεοῦ καί νά προσφέρωμεν τόν ἑαυτὸν μας πρός πάντας μέ χριστοειδῆ τρόπον.»

Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, *Εγκύκλιος τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας*, (Κρήτη, 2016). Ανακτήθηκε ἀπό:

<https://www.holycouncil.org/-/encyclical-holy-council?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Ἡ Θεία Εὐχαριστία τὸ κέντρο τῆς ζωῆς τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας

«Ἐπὶ τὸ πνεῦμα αὐτό, ἡ ἀνά τὴν οἰκουμένην Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, οὔσα ἡ ἐν Χριστῷ φανέρωσις τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, βιοῖ τὸ ὅλον μυστήριον τῆς θείας Οἰκονομίας εἰς τὴν μυστηριακὴν ζωὴν αὐτῆς, μέ ἐπίκεντρον πάντοτε τὴν θείαν Εὐχαριστίαν, ἐν τῇ ὁποίᾳ προσφέρει εἰς ἡμᾶς οὐχί τροφήν ἐπίκτητον καί φθαρτὴν, ἀλλ' αὐτὸ τὸ ζώηρρυτον Δεσποτικόν Σῶμα, «τόν οὐράνιον Ἄρτον», «ὃς ἐστὶ φάρμακον ἀθανασίας, ἀντίδοτος τοῦ μὴ ἀποθανεῖν, ἀλλὰ ζῆν ἐν Θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καθαρτήριο ἀλεξίκακον» (Ἰγνατίου Ἀντιοχείας, *Πρὸς Ἐφεσίους*, Κ'. PG 5, 756). Ἡ θεία Εὐχαριστία ἀποτελεῖ τὸν ἐσώτατον πυρῆνα καί τῆς συνοδικῆς λειτουργίας τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος, καθὼς καί τὴν αὐθεντικὴν βεβαίωσιν τῆς Ὁρθοδοξίας τῆς πίστεως τῆς Ἐκκλησίας [...].»

Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, *Εγκύκλιος τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας*, (Κρήτη, 2016). Ανακτήθηκε ἀπό:

<https://www.holycouncil.org/-/encyclical-holy-council?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καὶ Θεία Εὐχαριστία

«1) Βασικὴ προτεραιότητα τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου ὑπῆρξε ἡ διακήρυξις τῆς ἐνότητος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Στηριγμένη στὴ θεία Εὐχαριστία καί τὴν Ἀποστολικὴ Διαδοχὴ τῶν Ἐπισκόπων, ἡ ὑφισταμένη ἐνότητα εἶναι ἀνάγκη νά ἐνισχύεται καί νά φέρνει νέους καρπούς. Ἡ Μία, Ἁγία, Καθολικὴ καί Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία εἶναι Θεανθρώπινη κοινωνία, πρόγευση καί βίωση τῶν Ἐσχάτων ἐντὸς τῆς θείας Εὐχαριστίας. Ὡς μία διαρκῆς Πεντηκοστή εἶναι ἀσίγαστη προφητικὴ φωνή, παρουσία καί μαρτυρία τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ τῆς ἀγάπης. Πιστὴ στὴν ὁμόφωνη Ἀποστολικὴ Παράδοσις καί μυστηριακὴ ἐμπειρία ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἀποτελεῖ τὴν αὐθεντικὴν συνέχειαν τῆς Μιᾶς, Ἁγίας, Καθολικῆς καί Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ὁμολογεῖται στό Σύμβολο τῆς Πίστεως καί ἐπιβεβαιώνεται ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ἐκκλησία μας βιώνει τὸ μυστήριον τῆς θείας Οἰκονομίας στὴ μυστηριακὴ τῆς ζωῆς μέ ἐπίκεντρο τὴν θείαν Εὐχαριστίαν. [...] Κάθε τοπικὴ Ἐκκλησία, προσφέρουσα τὴν θείαν Εὐχαριστίαν, εἶναι ἡ ἐν τόπῳ παρουσία καί φανέρωσις τῆς Μιᾶς, Ἁγίας, Καθολικῆς καί Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας.»

Αγία και Μεγάλη Σύνοδος της Ορθόδοξης Εκκλησίας, *Μήνυμμα Τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας Πρὸς τὸν Ὁρθόδοξο λαὸ καὶ κάθε ἄνθρωπο καλῆς θελήσεως.*
Ανακτήθηκε από: <https://www.holycouncil.org/-/message?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Η Ορθόδοξη Θεία Λειτουργία

«Η Θεία Λειτουργία διακρίνεται σε δύο τμήματα. Το πρώτο ονομάζεται «Λειτουργία των Κατηχουμένων», διότι κατά τη διάρκειά του παρέμεναν στο ναό και οι κατηχούμενοι (δηλαδή αυτοί που προετοιμάζονταν για το Βάπτισμα). Το δεύτερο τμήμα ονομάζεται «Λειτουργία των πιστών», διότι σ' αυτό παραβρίσκονταν μόνο όσοι με το Βάπτισμά τους εντάχθηκαν στο «σώμα του Χριστού», οι πιστοί.

[...] τα αναγνώσματα, είναι και το σημαντικότερο γεγονός κατά το πρώτο μέρος της Θείας Λειτουργίας. Το αποστολικό ανάγνωσμα περιλαμβάνει μια περικοπή από τις Πράξεις των Αποστόλων ή τις Επιστολές της Καινής Διαθήκης. Το ευαγγελικό ανάγνωσμα μας υπενθυμίζει κάποια πτυχή από το κήρυγμα του Κυρίου, από τα θαύματά του ή από άλλα γεγονότα της επίγειας ζωής του. Και τα δύο αναγνώσματα έχουν σκοπό να υπενθυμίσουν στους χριστιανούς τις θεμελιακές αλήθειες της πίστης και να τους ενισχύσουν στον πνευματικό τους αγώνα. Ο λόγος του Θεού που ακούγεται στη λατρεία έχει μια αμεσότητα: ο ίδιος ο Κύριος βρίσκεται ανάμεσά μας και μας διδάσκει. Η ώρα των αναγνωσμάτων είναι ιερή, επειδή δε γίνεται απλή ανάγνωση της Καινής Διαθήκης αλλά βίωση της θεϊκής παρουσίας. Γι' αυτό και ζητούμε τη χάρη του Θεού για την κατανόηση τους.

Κατά τη Θεία Λειτουργία, προσευχόμαστε στο Θεό για ολόκληρη τη δημιουργία. Μέσα από τις «αιτήσεις» (παρακλήσεις) του διακόνου ή του ιερέα, παρακαλούμε το Θεό για την πόλη που κατοικούμε, αλλά και για όλες τις πόλεις και τους ανθρώπους που μένουν σ' αυτές, τον παρακαλούμε για ευεργετική πνοή του ανέμου, για ευφορία της γης, για ειρήνη, γι' αυτούς που ταξιδεύουν, για τους αρρώστους, τους καταπονημένους, τους αιχμαλώτους, για να μας διαφυλάξει από κάθε θλίψη, οργή, κίνδυνο και ανάγκη.

Μέσα από [...] τα αιτήματα γίνεται σαφές ότι κατά τη Θεία Λειτουργία εκδηλώνεται βαθύτατο ενδιαφέρον για τον άνθρωπο, αλλά και για τον κόσμο που τον περιβάλλει. Τα αιτήματα απευθύνονται στη θεϊκή αγάπη, την οποία ο χριστιανός καλείται να μιμηθεί, προσευχόμενος για όλους τους ανθρώπους. Κατά τη Θεία Λειτουργία, οι χριστιανοί προσευχόμενοι γίνονται η ψυχή του κόσμου. Οι αιτήσεις μας θυμίζουν ακόμη ότι από το Θεό εξαρτάται η ύπαρξη και η συντήρηση της δημιουργίας.

[...] Στο δεύτερο μέρος (τη «Λειτουργία των πιστών»), δεν μπορεί ο χριστιανός να συμμετάσχει χωρίς να ζητήσει και να δώσει συγχώρηση. Γι' αυτό, πριν να ομολογήσουν την κοινή τους πίστη με το Σύμβολο της Πίστεως, καλούνται οι χριστιανοί από τον ιερέα ν' αλληλοσυγχωρεθούν, γιατί μόνο μ' αυτή την προϋπόθεση μπορούν να προσέλθουν στη Θεία Μετάληψη. Μεταλαμβάνοντας το Σώμα και το Αίμα του Κυρίου, οι πιστοί γίνονται ένα σώμα. Επομένως η ενότητα αυτή απαιτεί την απομάκρυνση, από τις ψυχές των πιστών, κάθε διαφοράς που τους χωρίζει.

Το τμήμα που ακολουθεί μετά το Σύμβολο της Πίστεως ονομάζεται Αγία Αναφορά διότι τα Τίμια Δώρα (ο άρτος και ο οίνος) προσφέρονται προς το Θεό. Ο ιερέας έχει ένα σύντομο διάλογο με το λαό, τονίζοντας την ιερότητα των στιγμών που θ' ακολουθήσουν και προτρέποντάς τους να υψώσουν τις καρδιές τους στον ουρανό. Ακολουθεί η ανάμνηση όλων όσων έκαμε ο Θεός για τον

άνθρωπο, από την ώρα της δημιουργίας του μέχρι το Μυστικό Δείπνο, όπου ο Κύριος ίδρυσε το μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας.

Στο σημείο εκείνο της Θείας Λειτουργίας αφού θυμηθούμε τις ευεργεσίες του Θεού, ο ιερέας προσεύχεται στο Θεό για να στείλει το άγιο Πνεύμα, ώστε ο άρτος και ο οίνος να μεταβληθούν σε Σώμα και Αίμα Χριστού. Η στιγμή αυτή είναι η κορύφωση της Θείας Λειτουργίας. Αμέσως μετά τον καθαγιασμό των Τιμίων Δώρων διαβάζονται τα λεγόμενα δίπτυχα. Η λέξη αυτή σημαίνει έναν κατάλογο με δύο πτυχές, όπου έγραφαν τα ονόματα των ζωντανών και των νεκρών. Η ανάγνωση των δίπτυχων την ούρα εκείνη μας υπενθυμίζει ότι είμαστε όλοι (ζωντανοί και νεκροί) ενωμένοι. Μέσα στο κλίμα αυτής της ενότητας, οι πιστοί προετοιμάζονται για τη Θεία Κοινωνία, ζητώντας από το Θεό να συγχωρήσει τις αμαρτίες και να προετοιμάσει τις ψυχές, ώστε να δεχτούν το Σώμα και το Αίμα του Κυρίου.

Στη συνέχεια, ο ιερέας προσκαλεί τους πιστούς να μεταλάβουν «με φόβο Θεού, με πίστη και με αγάπη». Η χαρά από τη Θεία Κοινωνία αποτυπώνεται στον ύμνο που ψάλλουν οι χριστιανοί μετά τη Θεία Μετάληψη: «Είδαμε το φως το αληθινό, πήραμε το επουράνιο άγιο Πνεύμα, βρήκαμε πίστη αληθινή, προσκυνώντας την αδιαίρετη Τριάδα, γιατί αυτή μας έσωσε» αλλά και στην προσευχή ευχαριστίας προς το Θεό. Αυτός είναι και ο επίλογος της Θείας Ευχαριστίας: η ευγνωμοσύνη προς το Θεό και η ευχή ώστε η ζωή των πιστών να βρίσκεται πάντοτε στα χέρια του.»

Απόσπασμα από την Ακολουθία του Βαπτίσματος. Βλ. Γκότσης Χ., Μεταλληνός π. Γ., Φίλιας Γ., *Ορθόδοξη Πίστη και Λατρεία. Α' Γενικού Λυκείου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 15. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/898,3334/> (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Το Χρίσμα στην Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία

«Είναι γνωστό ότι στην Καθολική Εκκλησία, τα Μυστήρια της Θείας Ευχαριστίας (Πρώτη Κοινωνία) και του Χρίσματος, χορηγούνται στα παιδιά ηλικίας 7 και 8 ετών αντίστοιχα αφού έχει προηγηθεί σχετική προετοιμασία μέσω της Κατήχησης που παρακολουθούν καθ όλη τη διάρκεια του σχολικού έτους, στα Κατηχητικά Κέντρα της Καθολικής μας Επισκοπής.

Με το Μυστήριο του Χρίσματος λαμβάνουμε τη Δωρεά του Αγ. Πνεύματος το οποίο στάλθηκε από τον Κύριο στους Αποστόλους την ημέρα της Πεντηκοστής.

Με τη δωρεά αυτή του Αγίου Πνεύματος οι πιστοί εξομοιώνονται τελειότερα με το Χριστό και ενισχύονται με θεϊκή δύναμη, για να δίνουν τη μαρτυρία του Χριστού, ώστε το Μυστικό του Σώμα να οικοδομείται με πίστη και αγάπη. Ο χαρακτήρας του Μυστηρίου, δηλαδή η σφραγίδα του Κυρίου, εγγαράσσεται με τέτοιο τρόπο στους πιστούς, ώστε το ιερό Μυστήριο του Χρίσματος δεν μπορεί να επαναληφθεί.»

Ρωμαιοκαθολική Επισκοπή Σύρου, *Το Μυστήριο του Χρίσματος*. Ανακτήθηκε από: <http://episkopisyrou.gr/to-mistirio-tou-chrismatos/> (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Το Χρίσμα, κατά την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία

«Το Χρίσμα:

- προσφέρει αύξηση και εμπάθυνση στη χάρη του Βαπτίσματος: - μας ριζώνει βαθύτερα στη Θεϊκή υιοθεσία, η οποία μας κάνει να λέμε «Αββά, Πατέρα» (Ρωμ. 8,15), - μας ενώνει πιο σταθερά με τον Χριστό, - αυξάνει μέσα μας τα δώρα του Αγίου Πνεύματος, - κάνει τελειότερο το σύνδεσμό μας με την Εκκλησία, - μας χορηγεί μια ιδιαίτερη δύναμη του Αγίου Πνεύματος για να διαδίδουμε και να υπερασπίζουμε την πίστη, με λόγια και έργα, ως αληθινοί μάρτυρες του Χριστού, για να ομολογούμε γενναία το όνομα του Χριστού και ποτέ να μη ντρεπόμαστε για τον σταυρό».

Κατήχηση της Καθολικής Εκκλησίας, αριθ. 1303. Απόσπασμα στο: *Ενοριακές Καμπάνες*, τχ. 798, 28-6-2013, σ. 3. Ανακτήθηκε από: http://ek.cen.gr/enoriakes%202013/ek_798.pdf (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Η σπουδαιότητα του Χρίσματος στην Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία

«1. Οι βαπτισμένοι συνεχίζουν την πορεία της χριστιανικής μύησης με το Μυστήριο του Χρίσματος, μέσω του οποίου λαβαίνουν τη δωρεά του Αγίου Πνεύματος, το οποίο στάλθηκε από τον Κύριο στους Αποστόλους την ημέρα της Πεντηκοστής.

2. Με τη δωρεά αυτή του Αγίου Πνεύματος οι πιστοί εξομοιώνονται τελειότερα με το Χριστό και ενισχύονται με θεϊκή δύναμη, για να δίνουν τη μαρτυρία του Χριστού, ώστε το Μυστικό του Σώμα να οικοδομείται με πίστη και αγάπη. Ο χαρακτήρας του Μυστηρίου, δηλαδή η σφραγίδα του Κυρίου, εγχαράσσεται με τέτοιο τρόπο στους πιστούς, ώστε το ιερό Μυστήριο του Χρίσματος δεν μπορεί να επαναληφθεί.»

Διάταξη της Ακολουθίας του Μυστηρίου του Χρίσματος, σ. 21. Ανακτήθηκε από: http://episkopisyrou.gr/wp-content/uploads/2015/06/diataxi_akolouthias_xrismatos.pdf (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Η τέλεση του Μυστηρίου του Χρίσματος στην Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία

«9. Το Μυστήριο του Χρίσματος χορηγείται με επάλειψη του αγίου Μύρου στο μέτωπο και με χειροθεσία, ενώ συγχρόνως ο λειτουργός λέει: “ Λάβε τη σφραγίδα της Δωρεάς του Αγίου Πνεύματος”. [...] Η όλη η ιεροτελεστία έχει διπλή έννοια. Με τη χειροθεσία στους χριστιανούς, που γίνεται από τον Επίσκοπο και από τους συλλειτουργούς πρεσβυτέρους, εκφράζεται η βιβλική χειροθεσία με την οποία γίνεται επίκληση της Δωρεάς του Αγίου Πνεύματος, με τρόπο που ο χριστιανικός λαός κατανοεί πολύ εύκολα. Η επάλειψη με άγιο Μύρο και τα λόγια που τη συνοδεύουν υποδηλώνουν καθαρά το αποτέλεσμα της Δωρεάς του Αγίου Πνεύματος. Χριστιανός από τα χέρια του Επισκόπου με μυρωμένον έλαιο, ο βαπτισμένος λαβαίνει ένα χαρακτήρα ανεξίτηλο, τη σφραγίδα του Κυρίου, μαζί με τη Δωρεά του Αγίου Πνεύματος, που τον εξομοιώνει

τελειότερα με το Χριστό, και του δίνει τη χάρη να διαχέει την “ευωδία” μεταξύ των ανθρώπων.»

Διάταξη της Ακολουθίας του Μυστηρίου του Χρίσματος, σ. 24. Ανακτήθηκε από:
http://episkopisyrou.gr/wp-content/uploads/2015/06/diataxi_akolouthias_xrismatos.pdf (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Το Μυστήριο του Χρίσματος και η πρώτη Θεία Ευχαριστία στην Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία / ηλικία χρισμένου

«11. Οι ενήλικοι κατηχούμενοι καθώς και τα παιδιά που βαπτίζονται στην κατηχητική τους ηλικία, μόλις λάβουν το Βάπτισμα, γίνονται επίσης δεκτοί, σύμφωνα με την παράδοση, στο Χρίσμα και στη θεία Ευχαριστία. [...] Σε κοινή, επίσης, για όλους ιεροτελεστία πρέπει να λαβαίνουν το Χρίσμα και τη θεία Ευχαριστία οι ενήλικοι, που έχουν βαπτιστεί στην παιδική τους ηλικία, αφού βέβαια προετοιμαστούν κατάλληλα.

Όσον αφορά τα βρέφη (ή τα νήπια, ή τα μικρά παιδιά), στη λατινική Εκκλησία κατά γενικό κανόνα, η χορήγηση του Χρίσματος αναβάλλεται για το έβδομο περίπου έτος της ηλικίας τους. Για ποιμαντικούς όμως λόγους, κυρίως για να εμποτιστεί η ζωή των πιστών από την πλήρη υπακοή στο Χριστό τον Κύριο και από την σταθερή μαρτυρία γι' αυτόν, οι Σύνοδοι της Ιεραρχίας, μπορούν να ορίσουν μια άλλη ηλικία που θεωρούν καταλληλότερη, ώστε το ιερό Μυστήριο, μετά από την απαιτούμενη προετοιμασία, να χορηγείται σε ωριμότερη ηλικία.»

Διάταξη της Ακολουθίας του Μυστηρίου του Χρίσματος, σ. 24. Ανακτήθηκε από:
http://episkopisyrou.gr/wp-content/uploads/2015/06/diataxi_akolouthias_xrismatos.pdf (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Προϋποθέσεις για το Χρίσμα την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία

«12. Για να λάβει κανείς το Χρίσμα απαιτείται να είναι βαπτισμένος. Επιπλέον, αν ο πιστός έχει την ικανότητα να κρίνει, απαιτείται να βρίσκεται σε κατάσταση χάρης, να έχει μορφωθεί κατάλληλα και να μπορεί να ανανεώσει τις υποσχέσεις του Βαπτίσματος.

Καθήκον των Συνόδων της Ιεραρχίας είναι να καθορίζουν εγκαίρως τα ποιμαντικά βοηθήματα, ώστε οι υποψήφιοι, κυρίως τα παιδιά, να προετοιμάζονται κατάλληλα για το άγιο Χρίσμα.

[...] Πρέπει να προβλέπεται κυρίως η κατάλληλη κατηχητική τους προετοιμασία. Η συναναστροφή των [ενηλίκων] υποψηφίων με τη χριστιανική κοινότητα και με τον κάθε πιστό να είναι αποτελεσματική και επαρκής, ώστε να τους προσφέρει την κατάλληλη βοήθεια, έτσι που οι ίδιοι οι υποψήφιοι να μορφώνονται για να δίνουν μαρτυρία χριστιανικής ζωής, να ασκούν αποστολική δράση και να είναι αληθινή η επιθυμία τους να μετέχουν στη θεία Ευχαριστία.»

Διάταξη της Ακολουθίας του Μυστηρίου του Χρίσματος, σ. 25. Ανακτήθηκε από:
http://episkopisyrou.gr/wp-content/uploads/2015/06/diataxi_akolouthias_xrismatos.pdf (15-7-

16).

ΒΘ: ΙΙ.ΙΙΙ.

* * *

Μελέτη Περίπτωσης: το Χρίσμα στην Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία Σύρου (2013)

«Τις ημέρες αυτές στην Εκκλησιαστική μας Επαρχία χορηγήθηκε το Μυστήριο του Χρίσματος στα παιδιά ηλικίας περίπου 9 ετών. Η προετοιμασία των παιδιών σε όλη τη χρονιά στόχευε στο να συνειδητοποιήσουν τη μεγάλη αξία και σημασία του ιερού Μυστηρίου που θα λάβαιναν, να κατανοήσουν τη δράση, τα δώρα και τα καλέσματα του Αγίου Πνεύματος, καλλιεργώντας το αίσθημα ότι ανήκουν στην Εκκλησία του Ιησού Χριστού. Κατά τις τελευταίες ημέρες πριν από το Χρίσμα, γονείς και ανάδοχοι συμμετείχαν σε συναντήσεις, με τον εφημέριο και τους κατηχητές.

Τα παιδιά δύο ή και περισσότερων γειτονικών ενοριών, συγκεντρώθηκαν στο Ναό μιας από αυτές, όπου ο Επίσκοπός μας π. Φραγκίσκος, χορήγησε στα παιδιά το Μυστήριο του Χρίσματος. Χρίοντας ο Επίσκοπος με το άγιο μύρο το μέτωπο κάθε παιδιού και επιθέτοντας το χέρι του, έλεγε: «Λάβε τη σφραγίδα της δωρεάς του Αγίου Πνεύματος - Η ειρήνη μαζί σου».

«Αυτή η σφραγίδα του Αγίου Πνεύματος σημειώνει ότι ανήκουμε ολοκληρωτικά στον Χριστό, ότι βρισκόμαστε για πάντα στην υπηρεσία Του, αλλά σημαίνει και την υπόσχεση της θεϊκής προστασίας κατά τη μεγάλη εσχατολογική δοκιμασία». (Κατήχηση της Καθολικής Εκκλησίας - αριθ. 1296). Τα παιδιά έχοντας δίπλα τους αναδόχους και τους γονείς, ντυμένα όλα με ομοιόμορφους χιτώνες, με σταυρό στο στήθος και κρατώντας τις λαμπάδες τους, συμμετείχαν με σοβαρότητα και ευλάβεια στην Ιερή Ακολουθία. Ανανέωσαν τις υποσχέσεις του Βαπτίσματός τους, έκαναν την ομολογία πίστεως, διάβασαν τις δεήσεις των πιστών, προσκόμισαν τα δώρα κατά την προσφορά, απήγγειλαν, μαζί με τους άλλους πιστούς, το Πάτερ Ημών και αντάλλαξαν θερμή χειραψία μεταξύ τους, με τους αναδόχους και τους γονείς ευχόμενα την Ειρήνη του Κυρίου.»

Ισίδωρος Γ. Σαλάχας, Η χορήγηση του Χρίσματος, *Ενοριακές Καμπάνες*, τχ. 798, 28-6-2013, σ. 3. Ανακτήθηκε από: http://ek.cen.gr/enoriakes%202013/ek_798.pdf (15-7-16).

ΒΘ: ΙΙ.ΙΙΙ.

* * *

Η Θεία Ευχαριστία στην Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία

«Η παρουσία του αναστημένου Χριστού στην Ευχαριστία σημαίνει ότι όχι μόνο το πρόσωπο του Χριστού καθίσταται παρόν, αλλά και ολόκληρο το σωστικό του έργο, κυρίως τα άγια πάθη του, ο θάνατός του και η ανάστασή του, ενώ προαναγγέλλεται και η δεύτερη Παρουσία του.

Εμείς, κοινωνώντας με τον αναστημένο Χριστό, κοινωνούμε με όλο το έργο της σωτηρίας μας και έτσι η σωτηρία πραγματοποιείται για μας. Και όπως συνέβη με τους μαθητές της Εμμαούς, αναγνωρίζουμε τον Κύριο στον τεμαχισμό του άρτου και η καρδιά μας φλέγεται από χαρά γι αυτή την παρουσία» (βλ. Λκ 24,13-35). «Η Θεία Ευχαριστία», όπως λέει η Β΄ Σύνοδος του Βατικανού, «αποτελεί το αποκορύφωμα ολόκληρης της ζωής της Εκκλησίας». Αυτό σημαίνει ότι όλη η δραστηριότητα της Εκκλησίας (λειτουργική, ποιμαντική, διδακτική, κατηχητική, φιλανθρωπική κλπ.) πρέπει να οδηγεί προς τη Θεία Ευχαριστία και από αυτήν να εμπνέεται και σ' αυτήν να

βρίσκει τη δύναμή της κάθε πράξη που χαρακτηρίζει τη χριστιανική ζωή».

Απόσπασμα από την Εγκύκλιο Επιστολή (16-10-2004) της Ιεράς Συνόδου της Καθολικής Ιεραρχίας της Ελλάδας, σχετικά με το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας, στο: Ισίδωρος Γ. Σαλάχας, Η πανήγυρι της Αγίας Δωρεάς, Ενοριακές Καμπάνες, τχ. 799, 19-7-2013, σ. 2. Ανακτήθηκε από: <http://ek.cen.gr/enoriakes%202013/EK799.pdf> (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Το μεγάλο μυστήριο, η Θεία Ευχαριστία, κατά την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία

«[...] αυτό το Μεγάλο Μυστήριο, το οποίο, όπως λέγει η Β΄ Σύνοδος του Βατικανού, «αποτελεί το αποκορύφωμα ολόκληρης της ζωής της Εκκλησίας». Αυτό σημαίνει ότι όλη η δραστηριότητα της Εκκλησίας (λειτουργική, ποιμαντική, διδακτική, κατηχητική, φιλανθρωπική κλπ.) πρέπει να οδηγεί προς τη Θεία Ευχαριστία και από αυτήν να εμπνέεται, και σ' αυτήν να βρίσκει τη δύναμή της κάθε πράξη που χαρακτηρίζει τη χριστιανική ζωή.»

Ιερά Σύνοδος Καθολικής Ιεραρχίας Ελλάδος, *Εγκύκλιος Επιστολή, Το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας*, 2004. Ανακτήθηκε από: <http://www.cathecclesia.gr/hellas/index.php/%CE%B5%CE%B3%CE%BA%CF%8D%CE%BA%CE%BB%CE%B9%CE%BF%CE%B9/74-2004> (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Η Θεία Ευχαριστία, μυστήριο ενότητας-κοινωνίας όλων των βαπτισμένων, κατά την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία

«1. [...] Η Θεία Ευχαριστία είναι το κατ' εξοχήν μυστήριο ενότητας-κοινωνίας όλων των βαπτισμένων. Από την Θεία Ευχαριστία γεννιέται η Εκκλησία ως κοινωνία προσώπων. Σ' αυτό το ιερό Μυστήριο έχουμε τη βαθιά εμπειρία ότι δεν ζούμε ως μεμονωμένα άτομα την πίστη μας, αλλά ως μέλη ενός σώματος, το οποίο ταυτόχρονα είναι Σώμα Χριστού και Εκκλησία.»

Ιερά Σύνοδος καθολικής Ιεραρχίας Ελλάδος, *Εγκύκλιος Επιστολή, Το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας*, 2004. Ανακτήθηκε από: <http://www.cathecclesia.gr/hellas/index.php/%CE%B5%CE%B3%CE%BA%CF%8D%CE%BA%CE%BB%CE%B9%CE%BF%CE%B9/74-2004> (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Από την Ευχαριστία γεννιέται η Εκκλησία, κατά την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία

«2. Η Θεία Ευχαριστία όχι μόνο εκφράζει την ενότητα-κοινωνία της Εκκλησίας, αλλά και την

πραγματοποιεί. Αυτό αφορά πρώτα απ' όλα στην τοπική Εκκλησία. Η τοπική Εκκλησία είναι η κοινότητα των πιστών, οι οποίοι, δια της Θείας Ευχαριστίας, επικοινωνούν με την Αγία Τριάδα, που είναι η αρχή και το τέλος ολόκληρου του μυστηρίου της ενότητας της Εκκλησίας. Έτσι η Εκκλησία, τόσο στην τοπική όσο και στην παγκόσμια επίφασή της, δημιουργείται από τη Θεία Ευχαριστία ως ζωντανό και ενωμένο σώμα. Δια της Ευχαριστίας η Εκκλησία ξεπερνά την απλή τοπική κοινωνιολογική της υπόσταση και γίνεται πραγματικά μυστηριακό, πνευματικό, ουράνιο σώμα, εικόνα της Αγίας Τριάδος.»

Ιερά Σύνοδος Καθολικής Ιεραρχίας Ελλάδος, *Εγκύκλιος Επιστολή, Το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας*, 2004. Ανακτήθηκε από:

<http://www.cathecclesia.gr/hellas/index.php/%CE%B5%CE%B3%CE%BA%CF%8D%CE%BA%CE%BB%CE%B9%CE%BF%CE%B9/74-2004> (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Η Θεία Ευχαριστία ως κοινωνία, κατά την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία

«**3.** Η Θεία Ευχαριστία είναι πρώτα απ' όλα «κοινωνία», Δείπνο στο οποίο ο Θεός Πατέρας καλεί τα παιδιά Του. Ως κοινωνία, η Ευχαριστία δημιουργεί την ενότητα της Εκκλησίας, ακριβώς διότι είναι συμποσιακή αδελφική συνάντηση με το Χριστό και «εν Χριστώ» με τον Πατέρα, με το Άγιο Πνεύμα και με τα αδέρφια μας. Η κοινωνία στον ίδιο Άρτο και στο ίδιο Ποτήριο τρέφει την αδελφική αγάπη, την ενότητα της σκέψης και της θέλησης, της πρωτοβουλίας και της δράσης ολόκληρης της χριστιανικής Κοινότητας.»

Ιερά Σύνοδος Καθολικής Ιεραρχίας Ελλάδος, *Εγκύκλιος Επιστολή, Το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας*, 2004. Ανακτήθηκε από:

<http://www.cathecclesia.gr/hellas/index.php/%CE%B5%CE%B3%CE%BA%CF%8D%CE%BA%CE%BB%CE%B9%CE%BF%CE%B9/74-2004> (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Η Θεία Ευχαριστία μετατρέπει τον άνθρωπο εν Χριστώ, κατά την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία

«**4.** Με την Ευχαριστία πραγματοποιείται η προοδευτική μας θέωση. Ο Κύριος Ιησούς Χριστός [...] έγινε άνθρωπος και ο άνθρωπος θεοποιήθηκε. Κι αυτό διότι ενώ λαβαίνουμε τη Θεία Ευχαριστία σ' ένα ανθρώπινο σώμα, στην ψυχή λαβαίνουμε τον ίδιο το Θεό. Είναι βέβαιο ότι στο μυστήριο αυτό επιτελείται η γαμήλια ένωση της Εκκλησίας με το Χριστό. Όντως, ο πιστός, που λαβαίνει το Σώμα του Κυρίου, μετατρέπεται πραγματικά αυτός ο ίδιος στο Σώμα του Χριστού.»

Ιερά Σύνοδος Καθολικής Ιεραρχίας Ελλάδος, *Εγκύκλιος Επιστολή, Το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας*, 2004. Ανακτήθηκε από:

<http://www.cathecclesia.gr/hellas/index.php/%CE%B5%CE%B3%CE%BA%CF%8D%CE%BA%CE%BB%CE%B9%CE%BF%CE%B9/74-2004> (15-7-16).

ΒΘ: ΙΙ.iii.

* * *

Η Θεία Ευχαριστία φάρμακο αθανασίας, κατά την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία

«6.Από την αρχή η Θεία Ευχαριστία θεωρήθηκε φάρμακο αθανασίας, δηλαδή δύναμη που απελευθερώνει τον άνθρωπο από το μεγαλύτερο εχθρό, που είναι ο θάνατος.»

Ιερά Σύνοδος Καθολικής Ιεραρχίας Ελλάδος, *Εγκύκλιος Επιστολή, Το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας*, 2004. Ανακτήθηκε από:

<http://www.cathecclesia.gr/hellas/index.php/%CE%B5%CE%B3%CE%BA%CF%8D%CE%BA%CE%BB%CE%B9%CE%BF%CE%B9/74-2004> (15-7-16).

ΒΘ: ΙΙ.iii.

* * *

Η Ευχαριστία το κατ' εξοχήν μυστήριο παρουσίας του Χριστού, κατά την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία

«**10.** Η παρουσία του αναστημένου Χριστού στην Ευχαριστία σημαίνει ότι όχι μόνο το πρόσωπο του Χριστού καθίσταται παρόν, αλλά και ολόκληρο το σωστικό του έργο κυρίως τα άγια πάθη του, ο θάνατός του και η ανάστασή του, ενώ προαναγγέλλεται και η δεύτερη Παρουσία του. Εμείς, κοινωνώντας με τον αναστημένο Χριστό, κοινωνούμε με όλο το έργο της σωτηρίας μας και έτσι η σωτηρία πραγματοποιείται για μας. [...]

11. «Παρουσία» σημαίνει ότι ένα ζωντανό πρόσωπο (αυτό του Χριστού) εισέρχεται σε κοινωνία αγάπης μαζί μας. Δεν πρόκειται για μια παθητική παρουσία, αλλά για συμβίωση, γεμάτη αγάπη, του Χριστού μαζί μας, η οποία εκφράζεται κυρίως όταν ο πιστός λαβαίνει τον Άρτο και τον Οίνο (δηλαδή ολόκληρο και ολοζώντανο το Χριστό), αλλά και όταν επικοινωνεί μαζί του προσευχόμενος ενώπιον του Αγιοτάτου Μυστηρίου. Η ευχαριστιακή παρουσία του Χριστού είναι πάντοτε διαπροσωπική, διαλογική, πρόκειται για το κατ' εξοχήν «μυστήριο» παρουσίας του Κυρίου. Ο Χριστός κοινωνεί πάντοτε μαζί μας, εξαρτάται από εμάς να κοινωνήσουμε με Εκείνον με όλη την αγάπη μας και την πιστότητά μας.»

Ιερά Σύνοδος Καθολικής Ιεραρχίας Ελλάδος, *Εγκύκλιος Επιστολή, Το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας*, 2004. Ανακτήθηκε από:

<http://www.cathecclesia.gr/hellas/index.php/%CE%B5%CE%B3%CE%BA%CF%8D%CE%BA%CE%BB%CE%B9%CE%BF%CE%B9/74-2004> (15-7-16).

ΒΘ: ΙΙ.iii.

* * *

Η Θεία Ευχαριστία ως θυσία, κατά την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία

«**15.** Εμείς κοινωνώντας στα Θεία Μυστήρια κοινωνούμε με τη θυσία του Χριστού, απολαμβάνουμε την σωστική δύναμη αυτής της θυσίας και παρακινούμαστε να την μιμηθούμε

στην ζωή μας προσφέροντας τον εαυτό μας ως θυσία στο Θεό και στα αδέρφια μας.[...]

Ιερά Σύνοδος Καθολικής Ιεραρχίας Ελλάδος, *Εγκύκλιος Επιστολή, Το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας*, 2004. Ανακτήθηκε από:

<http://www.cathecclesia.gr/hellas/index.php/%CE%B5%CE%B3%CE%BA%CF%8D%CE%BA%CE%BB%CE%B9%CE%BF%CE%B9/74-2004> (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Η «Ημέρα του Κυρίου» ουσιαστική διάσταση της χριστιανικής ταυτότητας, κατά την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία

«**19.** Υπογραμμίζουμε ακόμη μια φορά τη σπουδαιότητα της εβδομαδιαίας τέλεσης του Πάσχα στην κυριακάτικη Θεία Λειτουργία. Δυστυχώς επί των ημερών μας παρατηρείται κάποια απώλεια της χριστιανικής μας ταυτότητας και συνείδησης, έτσι η Κυριακή για πολλούς δεν είναι πια η «Ημέρα του Κυρίου», αφιερωμένη στην τέλεση της ανάμνησης του θανάτου και της ανάστασης του Χριστού, αλλά έχει γίνει απλώς το «week end» για διασκέδαση και ξεκούραση χωρίς καμιά αναφορά στο σκοπό για τον οποίο καθιερώθηκε. Είναι ανάγκη να ανακαλύψουμε την ομορφιά της χριστιανικής Κυριακής. Για μας τους χριστιανούς η Κυριακή χωρίς την Αγία Ευχαριστία παύει να είναι Κυριακή. Δεν πρόκειται για μια ηθική υποχρέωση, αλλά για τη χριστιανική ταυτότητά μας που οφείλουμε πάση θυσία να περιφρουρήσουμε, να υπερασπίσουμε και να δώσουμε μαρτύρια γι' αυτή με την ενεργό συμμετοχή μας στην κυριακάτικη Θεία Ευχαριστία.»

Ιερά Σύνοδος Καθολικής Ιεραρχίας Ελλάδος, *Εγκύκλιος Επιστολή, Το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας*, 2004. Ανακτήθηκε από:

<http://www.cathecclesia.gr/hellas/index.php/%CE%B5%CE%B3%CE%BA%CF%8D%CE%BA%CE%BB%CE%B9%CE%BF%CE%B9/74-2004> (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Η σημασία της Κυριακής, κατά την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία

«**20.** Η Κυριακή είναι: α. η «ημέρα της αποστολής» κατά την οποία η χριστιανική κοινότητα στην τέλεση της Αγίας Ευχαριστίας ανακαλύπτει ότι είναι σταλμένη για να αναγγείλει στον κόσμο τα θαυμαστά έργα που επετέλεσε και επιτελεί γι' αυτήν ο Κύριος.

β. «ημέρα του ανθρώπου» διότι με τη συμμετοχή μας στην κυριακάτικη Ευχαριστία ζούμε την εμπειρία και την αγαλλίαση της εσωτερικής αλλαγής, αντλούμε τη δύναμη της σωστής χριστιανικής συμπεριφοράς.

γ. η «ημέρα της κοινότητας» διότι σε καμιά άλλη χριστιανική πράξη δεν έχουμε τόσο ζωντανή την εμπειρία της κοινότητας όσο κατά τη διάρκεια της κυριακάτικης σύναξης στην οποία όλοι εμείς, που είμαστε διασκορπισμένοι, ενωνόμαστε και γινόμαστε Σώμα Χριστού, συμμεριζόμενοι την ίδια εν Χριστώ ζωή, την ίδια πίστη, τον ίδιο Λόγο του Θεού, αλλά κυρίως τον ίδιο Ευχαριστιακό Άρτο.

δ. η «ημέρα της αγάπης». Πράγματι η Ευχαριστία αποτελεί το κατ' εξοχήν μυστήριο της αγάπης

του Θεού για μάς, γι' αυτό στους πρώτους χριστιανικούς αιώνες ονομαζόταν απλώς «Αγάπη». Ο Χριστιανός, συμμετέχοντας σ' αυτό το Μυστήριο της Αγάπης, δεν μπορεί παρά να γίνει αλληλέγγυος με κάθε άνθρωπο και να μεταμορφωθεί, με τη σειρά του, σε ζωντανό σημείο και φορέα της αγάπης του Θεού μέσα στην πονεμένη ανθρωπότητα.»

Ιερά Σύνοδος Καθολικής Ιεραρχίας Ελλάδος, *Εγκύκλιος Επιστολή, Το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας*, 2004. Ανακτήθηκε από:

<http://www.cathecclesia.gr/hellas/index.php/%CE%B5%CE%B3%CE%BA%CF%8D%CE%BA%CE%BB%CE%B9%CE%BF%CE%B9/74-2004> (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Δεν εννοείται Λειτουργία χωρίς Θεία Μετάληψη, κατά την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία

«**21.** Δεν εννοείται Θεία Λειτουργία χωρίς τη συμμετοχή μας στην Αγία Κοινωνία. Κάτι τέτοιο θα ήταν σαν ένα γεύμα στο οποίο ο καλεσμένος δεν τρώει, σαν μια γιορτή χωρίς χαρά, σαν μια λίμνη χωρίς νερό, σαν ένας γάμος χωρίς αγάπη.

22. Σ' αυτό το σημείο θα επιθυμούσαμε να απευθύνουμε και μια προτροπή στους ιερείς μας και στα μέλη των ενοριακών ποιμαντικών συμβουλίων. Η Θεία Κοινωνία αποτελεί την πιο ουσιώδη τροφή της χριστιανικής ζωής. Αυτή πρέπει να αποτελεί το αποκορύφωμα κάθε ποιμαντικής δράσης μέσα σε κάθε ενορία, προς αυτήν να βαδίζει και από αυτήν να απορρέει. [...]»

Ιερά Σύνοδος Καθολικής Ιεραρχίας Ελλάδος, *Εγκύκλιος Επιστολή, Το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας*, 2004. Ανακτήθηκε από:

<http://www.cathecclesia.gr/hellas/index.php/%CE%B5%CE%B3%CE%BA%CF%8D%CE%BA%CE%BB%CE%B9%CE%BF%CE%B9/74-2004> (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Ομολογία Πίστεως της Ελληνικής Ευαγγελικής Εκκλησίας: Το Βάπτισμα

«Άρθρον 22ον, Περί των τελετών

[...] Το βάπτισμα, γινόμενον διά καθαρού ύδατος εις το όνομα του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος, επί μεν των ενηλίκων, των μη βαπτισθέντων κατά την νηπιακήν των ηλικίαν, επέχει τόπον ομολογίας πίστεως εις τον Χριστόν, ή δηλοί ότι ο βαπτιζόμενος μετανοεί διά το παρελθόν και επιζητεί την άφεσιν των αμαρτιών αυτού, ή επισφραγίζει και βεβαιοί την ήδη ληφθείσαν σωτηρίαν• επί δε των ανηλίκων επέχει τόπον αφιερώσεως αυτών εκ μέρους των γονέων τους εις τον Κύριον• και είναι εν πάση περιπτώσει η εισαγωγή αυτών εις τον γενικόν κύκλον των μαθητών του Χριστού. Συμβολίζει δε ζωηρώς η τελετή αύτη τον καθαρισμόν της ψυχής από της ακαθαρσίας της αμαρτίας, όστις καθαρισμός πρέπει να εκτελεσθή εν τω ανθρώπω διά του Αγίου Πνεύματος, και τούτο είναι το άλλο εκείνο Βάπτισμα, το πνευματικόν και άόρατον, το οποίον μόνος ο Χριστός δύναται να ενεργήση. Πρέπει να βαπτισθώσιν οι ομολογήσαντες πίστιν εις τον Κύριον Ιησούν Χριστόν ως ατομικόν αυτών Σωτήρα εάν μη τυγχάνωσιν ήδη βεβαπτισμένοι. Επίσης και τα τέκνα των ήδη ομολογησάντων την πίστιν ταύτην και γενομένων

μελών της ορατής Εκκλησίας. Οι άπαξ βαπτισθέντες εις το όνομα της Τριάδος εις οιαδήποτε Χριστιανικήν Εκκλησίαν δεν αναβαπτίζονται, καθότι εξεπληρώθη εις αυτούς η εντολή του Κυρίου. [...]»

Ελληνική Ευαγγελική Εκκλησία, Ομολογία Πίστεως της Ελληνικής Ευαγγελικής Εκκλησίας. Ανακτήθηκε από:

http://www.gec.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=3&Itemid=29 (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Ομολογία Πίστεως της Ελληνικής Ευαγγελικής Εκκλησίας: Το Κυριακό Δείπνο ή Ευχαριστία

«Άρθρον 22ον, Περί των τελετών

[...] Το Κυριακόν Δείπνον ή η Ευχαριστία είναι η τελετή της κοινωνίας μετά του Χριστού και μετά του λαού Αυτού, εν η δίδεται και λαμβάνεται ο άρτος και ο οίνος προς ευγνώμονα ανάμνησιν Εκείνου και της επί του Σταυρού θυσίας Αυτού. Πάντες δε οι εν πίστει λαμβάνοντες ταύτα πνευματικώς μετέχουσι του σώματος και του αίματος του Κυρίου Ιησού Χριστού προς παρηγορίαν, τροφήν και αύξησιν αυτών εν τη χάριτι. Πάντες οι ποιήσαντες δημοσία ειλικρινή ομολογίαν πίστεως εις τον Κύριον Ιησούν Χριστόν και ασκούντες υποταγήν εις τον νόμον Αυτού, μετά προηγουμένην αυτεξέτασιν δικαιούνται να προσέλθωσιν εις το Κυριακόν Δείπνον. [...]»

Ελληνική Ευαγγελική Εκκλησία, Ομολογία Πίστεως της Ελληνικής Ευαγγελικής Εκκλησίας.

Ανακτήθηκε από:

http://www.gec.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=3&Itemid=29 (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Ομολογία Πίστεως της Ελληνικής Ευαγγελικής Εκκλησίας: η αντίληψη της Ευαγγελικής Εκκλησίας για τις τελετές (μυστήρια)

«Άρθρον 22ον, Περί των τελετών

Αναγνωρίζομεν δύο τελετάς - το Βάπτισμα και το Δείπνον του Κυρίου - αίτινες συνεστήθησαν υπό του Χριστού ως σημεία και σφραγίδες της Καινής Διαθήκης, κυρωθέντα εν τω πολυτίμω αίματι Αυτού, προσέτι δε ως μέσα χάριτος, διά των οποίων όχι μόνον ζωογονείται αλλά και ενισχύεται και παρηγορείται η πίστις ημών επ' Αυτόν, και ως διατάξεις, διά της εκτελέσεως των οποίων η Εκκλησία Αυτού καλείται να ομολογή τον Κύριον αυτής και να διακρίνηται ορατως από του λοιπού κόσμου [...].»

Ελληνική Ευαγγελική Εκκλησία, Ομολογία Πίστεως της Ελληνικής Ευαγγελικής Εκκλησίας.

Ανακτήθηκε από:

http://www.gec.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=3&Itemid=29 (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Η αντίληψη της Ευαγγελικής Εκκλησίας για τα μυστήρια γενικά

«Η Ευαγγελική Εκκλησία αναγνωρίζει και εφαρμόζει τις τελετές της Θείας Ευχαριστίας, του Γάμου και της Βάπτισης. Σε αυτές δεν προσδίδει την έννοια του μυστηρίου. Δεν θεωρεί, λοιπόν, ότι κάτι το "θαυματουργικό" λαμβάνει χώρα κατά την τέλεσή τους. Ούτε και τις βλέπει ως μέσα που τα διαχειρίζεται η Εκκλησία δια των οποίων διοχετεύεται η θεία χάρη για την σωτηρία των ανθρώπων. Επιπλέον για την Ιεροσύνη, το Ευχέλαιο, το Χρίσμα και την Εξομολόγηση αρνείται όχι μόνο τον ορισμό τους ως μυστήρια αλλά και την ίδια τη βασιμότητά τους σε σχέση πάντα με τα όσα διδάσκει η Αγία Γραφή.»

Ελληνική Ευαγγελική Εκκλησία, Ομολογία Πίστεως της Ελληνικής Ευαγγελικής Εκκλησίας. Ανακτήθηκε από:

http://www.gec.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=4&Itemid=48 (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Βασικά Θέματα: III.: «Υμείς εστέ το αλάς της γης» (Μτ 5, 13): Ιεραποστολή και Διακονία

ΒΘ: III.i.: Διακονία: Οι πολλές όψεις της σε όλον τον κόσμο

Εσείς είστε το αλάτι της γης: Ιεραποστολή και Διακονία

«Ό,τι είναι το αλάτι για την τροφή, είστε κι εσείς για τον κόσμο. Αν το αλάτι χάσει την αρμύρα του, πώς θα την ξαναποκτήσει; Δε χρησιμεύει πια σε τίποτε· το πετούν έξω στο δρόμο και το πατούν οι άνθρωποι.»

Μτ 5, 13. Ανακτήθηκε από: <http://el.bibles.org/ell-TGVD/Matt/5/13> (15-7-16).

ΒΘ: III.i.

* * *

Διακονία

«**διακονία** η [διακοπία]: **1.** (εκκλ.) το αξίωμα και το λειτούργημα του διακόνου. **2.** προσφορά υπηρεσίας σε συνάνθρωπο, ως χριστιανικό καθήκον. || (επέκτ.) έργο που γίνεται με αφοσίωση και ανιδιοτέλεια: *Αφιέρωσε τη ζωή του στη ~ της επιστήμης.* || *Η Αποστολική Διακονία της Εκκλησίας της Ελλάδος*, οργανισμός που συντονίζει την ιεραποστολική δράση της Εκκλησίας. [λόγ. < ελνστ. *διακονία*, αρχ. σημ.: `υπηρεσία`]»

Λεξικό της κοινής νεοελληνικής, "Διακονία". Ανακτήθηκε από:

http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html?lq=%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%AF%CE%B1&dq= (15-7-16).

ΒΘ: III.i.

* * *

Το “έργο διακονίας” της Ορθόδοξης Εκκλησίας στο σύγχρονο κόσμο, κατά την ΑΜΣΟΕ

«VI. 19. Τό σύγχρονον καί συνεχῶς ἐντεινόμενον προσφυγικόν καί μεταναστευτικόν πρόβλημα, ὀφειλόμενον εἰς πολιτικούς, οἰκονομικούς καί κλιματολογικούς λόγους, εὐρίσκεται εἰς τό κέντρον τοῦ παγκοσμίου ἐνδιαφέροντος. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἀντιμετώπισε πάντοτε καί ἀντιμετωπίζει συνεχῶς τούς δεδιωγμένους, τούς ἐν κινδύνῳ καί ἐν ἀνάγκαις, ἐπί τῆ βάσει τῶν λόγων τοῦ Κυρίου «ἐπέινασα γάρ, καί ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα, καί ἐποτίσατέ με, ξένος ἦμην, καί συνηγάγετέ με, γυμνός, καί περιεβάλετέ με, ἡσθένησα, καί ἐπεσκέψασθέ με, ἐν φυλακῇ ἦμην, καί ἦλθετε πρός με» (Ματθ. κε', 35-36) καί «ἀμήν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνί τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων ἐμοί ἐποιήσατε» (Ματθ. κε', 40). Καθ' ὄλην τήν ἱστορικήν αὐτῆς πορείαν ἡ Ἐκκλησία εὐρίσκετο εἰς τό πλευρόν τῶν «κοπιώντων καί πεφορτισμένων» (Ματθ. ια', 28). Αἰείποτε ἡ ἐκκλησιαστική φιλανθρωπία δέν περιωρίζετο ἀπλῶς εἰς τήν περιστασιακήν ἀγαθοεργίαν πρός τόν ἐνδεῆ καί τόν πάσχοντα, ἀλλά ἀπέβλεπε καί εἰς τήν ἀπάλειψιν τῶν αἰτίων, τά ὅποια δημιουργοῦν τά κοινωνικά προβλήματα. Τό «ἔργον διακονίας» τῆς Ἐκκλησίας (Ἐφεσ. δ', 12) ἀναγνωρίζεται ὑπό πάντων.

Ἀπευθύνομεν λοιπόν ἔκκλησιν πρωτίστως πρός τούς δυναμένους νά ἄρουν τάς αἰτίας τῆς δημιουργίας τῆς προσφυγικῆς κρίσεως νά λάβουν τās δεούσας θετικές ἀποφάσεις. Καλοῦμεν τās πολιτικές ἀρχάς, τούς Ὁρθοδόξους πιστούς καί τούς λοιπούς πολίτας τῶν χωρῶν, εἰς τās ὁποίας κατέφυγον καί συνεχίζουν νά καταφεύγουν οἱ πρόσφυγες, νά παράσχουν εἰς αὐτούς πᾶσαν δυνατήν βοήθειαν, ἀκόμη καί ἐκ τοῦ ἰδίου ὑστερήματος.»

Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ορθόδοξης Εκκλησίας, *Εγκύκλιος τῆς Ἁγίας καί Μεγάλῆς Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας*, (Κρήτη, 2016). Ανακτήθηκε ἀπό:

<https://www.holycouncil.org/-/encyclical-holy-council?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: III.i.

* * *

Ἡ Διακονία τῆς Ορθόδοξης Εκκλησίας στον σύγχρονο κόσμο, κατά την ΑΜΣΟΕ

«Α. 4. Ἔχομεν τήν πεποίθησιν ὅτι ὡς «*θεοῦ συνεργοί*» (Α' Κορ. γ', 9), δυνάμεθα νά προχωρήσωμεν εἰς τήν διακονίαν ταύτην ἀπό κοινοῦ μεθ' ὄλων τῶν ἀνθρώπων καλῆς θελήσεως, τῶν ἀγαπώντων τήν κατά Θεόν εἰρήνην, ἐπ' ἀγαθῶ τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας ἐπί τοπικοῦ, ἐθνικοῦ καί διεθνοῦς ἐπιπέδου. Ἡ διακονία αὐτή εἶναι ἐντολή Θεοῦ (Ματθ. ε', 9).»

Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ορθόδοξης Εκκλησίας, *Ἡ ἀποστολή τῆς Ορθοδόξου Εκκλησίας στον σύγχρονον κόσμον, Ἡ συμβολή τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς ἐπικράτησιν τῆς εἰρήνης, τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀδελφοσύνης καί τῆς ἀγάπης μεταξύ τῶν λαῶν, καί ἄρσιν τῶν φυλετικῶν καί λοιπῶν διακρίσεων*, (Κρήτη, 2016). Ανακτήθηκε ἀπό:

<https://www.holycouncil.org/-/mission-orthodox-church-todays-world?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: III.i.

Η αποστολή της Ορθόδοξης Εκκλησίας ως μαρτυρία αγάπης εν διακονία.

«ΣΤ. . 1. Η Όρθόδοξος Έκκλησία, έπιτελοῦσα τήν σωτήριον αὐτῆς ἀποστολήν ἐν τῷ κόσμῳ, μεριμνᾷ ἐμπράκτως διά πάντας τοὺς ἀνθρώπους χρήζοντας βοηθείας, τοὺς πεινῶντας, τοὺς ἀπόρους, τοὺς ἀσθενεῖς, τοὺς ἀναπήρους, τοὺς ὑπερήλικας, τοὺς διωκομένους, τοὺς αἰχμαλώτους, τοὺς φυλακισμένους, τοὺς ἀστέγους, τὰ ὄρφανά, τὰ θύματα τῶν καταστροφῶν καί τῶν πολεμικῶν συγκρούσεων, τῆς ἐμπορίας ἀνθρώπων καί τῶν συγχρόνων μορφῶν δουλείας. Αἱ καταβαλλόμεναι ὑπό τῆς Όρθοδόξου Έκκλησίας προσπάθειαι διά τήν καταπολέμησιν τῆς ἐνδείας καί τῆς κοινωνικῆς ἀδικίας ἀποτελοῦν ἔκφρασιν τῆς πίστεως αὐτῆς καί διακονίαν Αὐτοῦ τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος ἐταῦτισεν Ἐαυτὸν πρὸς πάντα ἄνθρωπον, ἰδίως πρὸς τοὺς ἐν ἀνάγκαις εὕρισκομένους: «Ἐφ’ ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε» (Ματθ. κε’, 40). Ἐν τῇ πολυπύχῳ ταύτῃ κοινωνικῇ διακονίᾳ, ἡ Έκκλησία δύναται νά συνεργάζεται μετὰ τῶν διαφόρων σχετικῶν κοινωνικῶν φορέων.

5. Ὑπό τὰς τραγικὰς ταύτας καταστάσεις, κατανοεῖται ἡ τεραστία εὐθύνη τῆς Έκκλησίας διά τήν καταπολέμησιν τῆς πείνης καί πάσης ἄλλης μορφῆς ἐνδείας ἐν τῷ κόσμῳ. Ἐν τοιοῦτον φαινόμενον εἰς τήν ἐποχὴν μας, κατὰ τήν ὁποίαν αἱ χῶραι ζοῦν ὑπό καθεστῶς παγκοσμιοποιημένης οἰκονομίας, ὑποδηλοῖ τήν σοβαρὰν κρίσιν ταυτότητος τοῦ συγχρόνου κόσμου, διότι ἡ πεῖνα οὐχὶ μόνον ἀπειλεῖ τό θεῖον δῶρον τῆς ζωῆς ὀλοκλήρων λαῶν, ἀλλά καί θίγει τό μεγαλεῖον καί τήν ἱερότητα τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου, συγχρόνως δέ προσβάλλει καί τόν ἴδιον τόν Θεόν. Διά τοῦτο, ἂν ἡ μέριμνα διά τήν ἰδικήν μας τροφήν εἶναι θέμα ὑλικόν, ἡ μέριμνα διά τήν τροφήν τοῦ συνανθρώπου μας εἶναι θέμα πνευματικόν (Ἰακ. β’, 14-18). Ἀποτελεῖ, ἐπομένως, ἀποστολήν ὅλων τῶν Όρθοδόξων Έκκλησιῶν νά ἐπιδεικνύουν ἀλληλεγγύην καί νά ὀργανώνουν ἀποτελεσματικῶς τήν βοήθειάν των πρὸς τοὺς ἐνδεεῖς ἀδελφούς.

9. Εἰς τήν πορείαν, ἣν διανύει ἡ Έκκλησία, κηρύττουσα καί ἀσκοῦσα τήν σωτήριον ἀποστολήν αὐτῆς διά τήν ἀνθρωπότητα, ὀλοέν καί τακτικώτερον ἔρχεται ἀντιμέτωπος μετὰ τῶν ἐκφάνσεων τῆς ἐκκοσμικεύσεως. Ἡ Έκκλησία τοῦ Χριστοῦ καλεῖται νά ἐπαναδιατυπώσῃ καί φανερώσῃ τήν προφητικὴν μαρτυρίαν της εἰς τόν κόσμον, στηριζομένη εἰς τήν ἐμπειρίαν τῆς πίστεως, ὑπενθυμίζουσα ἐν ταύτῳ καί τήν πραγματικὴν ἀποστολήν αὐτῆς, διά τῆς καταγγελίας τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ καί τῆς καλλιιεργείας συνειδήσεως ἐνότητος εἰς τό ποίμνιον αὐτῆς. Οὕτω, διανοίγεται εὐρὺ πεδῖον δι’ αὐτήν, δεδομένου ὅτι ὡς οὐσιαστικόν στοιχεῖον τῆς ἐκκλησιολογικῆς της διδασκαλίας προβάλλει εἰς τόν διεσπασμένον κόσμον τήν εὐχαριστιακὴν κοινωνίαν καί ἐνότητα.

15. Εἰς τήν σύγχρονον ἐποχὴν καί ἀείποτε, ἡ προφητικὴ καί ποιμαντικὴ φωνὴ τῆς Έκκλησίας, ὁ λυτρωτικὸς λόγος τοῦ Σταυροῦ καί τῆς Ἀναστάσεως, ἀπευθύνεται εἰς τήν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου καί καλεῖ αὐτόν, μετὰ τοῦ ἀποστόλου Παύλου, ἵνα ἐνστερνισθῇ καί βιώσῃ «ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνά, ὅσα δίκαια, ὅσα ἀγνά, ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὐφημα» (Φιλιπ. δ’, 8). Ἡ Έκκλησία προβάλλει τήν θυσιαστικὴν ἀγάπην τοῦ Ἐσταυρωμένου Κυρίου της ὡς τήν μόνην ὁδόν πρὸς ἕνα κόσμον εἰρήνης, δικαιοσύνης, ἐλευθερίας καί ἀλληλεγγύης μετὰ τῶν ἀνθρώπων καί τῶν λαῶν, τῶν ὁποίων μόνον καί ἔσχατον μέτρον εἶναι πάντοτε ὁ ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς θυσιασθεῖς Κύριος (προβλ. Ἀποκ. ε’, 12), ἥτοι ἡ ἄπειρος Ἀγάπη τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ, τοῦ Πατρός καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ᾧ ἡ δόξα καί τό κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.»

Η αποστολή της Ορθόδοξου Εκκλησίας στον σύγχρονον κόσμο, Ἡ συμβολὴ τῆς Όρθοδόξου Έκκλησίας εἰς ἐπικράτησιν τῆς εἰρήνης, τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀδελφοσύνης καί τῆς ἀγάπης μετὰ τῶν λαῶν, καί ἄρσιν τῶν φυλετικῶν καί λοιπῶν διακρίσεων, (Κρήτη, 2016).

Ανακτήθηκε ἀπὸ:

<https://www.holycouncil.org/-/mission-orthodox-church-todays-world?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: ΙΙΙ.ι.

* * *

Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαίος: ο οικουμενικός διάλογος ως διακονία

«[...] Μόνον δια του διαλόγου μπορεί να επέλθει συνεννόησις, συμφιλίωσις και καταλλαγή. Γι' αυτό και θα συνεχίσουμε ό,τι και αν μας λένε, όσο και να μας επικρίνουν, να διαλεγόμεθα και με τη Ρώμη και με την Αγγλικανική Εκκλησία και με το Π.Σ.Ε. και με την Παγκόσμια Λουθηρανική Ομοσπονδία και με τις λεγόμενες Αρχαίες Ανατολικές Εκκλησίες, τους Αρμενίους, τους Κόπτας, τους Αιθίοπας έως ότου έλθει η μεγάλη και επιφανής ημέρα της των πάντων ενώσεως για την οποία η Εκκλησία μας σε κάθε Ακολουθία της, συνεχώς, ανελλιπώς και αδιαλείπτως προσεύχεται όταν λέγει... υπέρ της ειρήνης του σύμπαντος κόσμου, ευσταθείας των Αγίων του Θεού Εκκλησιών και της των πάντων ενώσεως [...] Αυτό είναι μία από τις προτεραιότητές μας, από τους ιερούς σκοπούς μας, από τα ιδανικά και τους στόχους της διακονίας μας.»

Μαγγίνας, Ν. "Βαρθολομαίος: Θα συνεχίσουμε τους διαλόγους όσο και αν μας επικρίνουν..." (2012). Ανακτήθηκε από:

<http://www.amen.gr/article/bartholomaios-tha-sunexisoume-tous-dialogous-oso-kai-an-mas-epikrinoun> (15-7-16).

ΒΘ: ΙΙΙ.ι.

* * *

Η διακονία του ανθρώπου στη Κοινή διακήρυξις του Πάπα Βενεδίκτου ΙΣΤ΄ και του Πατριάρχου Βαρθολομαίου Α΄ (2006)

«[...] -Θέλουμε πρωτίστως να διακηρύξουμε ότι ο φόνος αθών στο όνομα του Θεού είναι προσβολή προς Αυτόν και προς την ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Οφείλουμε να δεσμευθούμε όλοι για μια ανανεωμένη διακονία του ανθρώπου και για την προστασία της ανθρώπινης ζωής, κάθε ανθρώπινης ζωής.

-Σήμερα, μπροστά στους μεγάλους κινδύνους για το φυσικό περιβάλλον, θέλουμε να εκφράσουμε την αγωνία μας ως προς τις αρνητικές συνέπειες για την ανθρωπότητα και για όλη τη δημιουργία μιας άνευ ορίων οικονομικής και τεχνολογικής προόδου.»

Κοινή διακήρυξις του Πάπα Βενεδίκτου ΙΣΤ΄ και του Πατριάρχου Βαρθολομαίου Α΄, Κωνσταντινούπολη, 30-11-2006. Ανακτήθηκε από:

<http://papalvisit.ecupatriarchate.org/press/articles.php?id=99&lang=9> (15-7-16).

ΒΘ: ΙΙΙ.ι.

* * *

Η ιεροσύνη ως διακονία

«Η Ιεροσύνη δεν είναι αξίωμα και εξουσία με την κοσμική σημασία, αλλά με την πνευματική. Σκοπός της είναι η διακονία του λαού. Κάθε λειτούργημα στην Εκκλησία είναι διακονία. Στην Ορθοδοξία, [...] Όπου χάνεται αυτή η συνείδηση, εμφανίζεται στη ζωή του ιερέα ο επαγγελματισμός. Ο κληρικός όμως είναι πνευματικός πατέρας και οι πιστοί πνευματικά του τέκνα. Το έργο του, ιδιαίτερα σήμερα, πρέπει να είναι φωτιστικό και οδηγητικό. Να οδηγεί, δηλαδή, τον κόσμο στην αλήθεια και χάρη του Χριστού, μεταδίδοντας το μήνυμα της σωτηρίας του ανθρώπου και της ανθρώπινης κοινωνίας. Όσο πιο πατερικός και παραδοσιακός είναι ο κληρικός, τόσο περισσότερο σύγχρονος είναι.»

Γκότσης Χ., Μεταλληνός π. Γ., Φίλιας Γ., *Ορθόδοξη Πίστη και Λατρεία. Α' Γενικού Λυκείου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 26. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/899,3351/> (15-7-16).

ΒΘ: III.i.

* * *

ΒΘ: III.ii.: Ιεραποστολή: Από την προπαγάνδα στο άνοιγμα και τη μαρτυρία στα πέρατα του κόσμου: Από την Αλάσκα στην Αφρική και από την Λατινική Αμερική στην μακρινή Ανατολή

Ιεραποστολή

«**Ιεραποστολή** ονομάζεται η αποστολή κηρύκων του Ευαγγελίου στις μη χριστιανικές χώρες για τη διάδοση της διδασκαλίας του Χριστού. Ως κήρυκες αποστέλλονται κληρικοί και λέγονται ιεραπόστολοι.

Οι πρώτοι ιεραπόστολοι που ξεκίνησαν να διαδώσουν τη διδασκαλία του Χριστού ήταν οι ίδιοι οι μαθητές του, που ονομάστηκαν απόστολοι. Το έργο των αποστόλων συνέχισαν οι διάδοχοι τους, που δίδαξαν πρώτα στους μεσογειακούς λαούς και συνέχισαν κατόπι σ' όλες τις ηπείρους: στην Ευρώπη, στην Ασία, στην Αφρική.

Μετά το σχίσμα των Εκκλησιών και μετά τη θρησκευτική μεταρρύθμιση, κάθε χριστιανική Εκκλησία συνέχισε, χωριστά, το έργο της ιεραποστολής. Πιο εντατικά οι προτεστάντες και η Καθολική Εκκλησία.

Σήμερα, και η Ορθόδοξη Ανατολική Εκκλησία στέλνει ιεραποστολές σ' όλον τον κόσμο. Έχει ιδρύσει παντού, όπου υπάρχουν ελληνικές παροικίες, Ορθόδοξες Χριστιανικές Εκκλησίες, που έχουν επικεφαλής αξίους ιεράρχες και κατώτερους κληρικούς• έχτισε ναούς, ίδρυσε σχολεία και άλλα ιδρύματα. Αλλά και προς τους ιθαγενείς λαούς της Αφρικής και της Ασίας έχουν στραφεί οι Έλληνες ορθόδοξοι ιεραπόστολοι• έχουν διαδώσει την ορθόδοξη χριστιανική πίστη στην Ιαπωνία, στις μαύρες φυλές της Αφρικής και αλλού.»

Wikipedia, *Ιεραποστολή*. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%99%CE%B5%CF%81%CE%B1%CF%80%CE%BF%CF%83%CF%84%CE%BF%CE%BB%CE%AE> (15-7-16).

ΒΘ: III.ii.

* * *

Ιεραποστολή

«**ιεραποστολή** η [ierapostolí]: οργανωμένη ομάδα από κληρικούς ή καλόγερους που πηγαίνουν σε μια χώρα για να διδάξουν και να διαδώσουν μια θρησκεία ή ένα θρησκευτικό δόγμα: Στην πραγματικότητα, οι ιεραποστολές άνοιξαν το δρόμο στα αποικιοκρατικά στρατεύματα. [λόγ. *ιερ(ο)- + αποστολή* μτφρδ. γαλλ. mission & μονλατ. missio sacra]»

Λεξικό της κοινής νεοελληνικής, “Ιεραποστολή”. Ανακτήθηκε από:

http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html?lq=%CE%B9%CE%B5%CF%81%CE%B1%CF%80%CE%BF%CF%83%CF%84%CE%BF%CE%BB%CE%AE&dq= (15-7-16).

ΒΘ: III.ii.

* * *

Ιεραπόστολος

«**ιεραπόστολος** ο [ieraróstolos]: **α.** κληρικός ή καλόγερος που πηγαίνει σε μια ξένη χώρα για να διαδώσει μια θρησκεία ή ένα θρησκευτικό δόγμα: Χριστιανοί ιεραπόστολοι. **β.** (μτφ.) για πρόσωπο που αγωνίζεται για κτ. από το οποίο δεν περιμένει να έχει καμιά υλική απολαβή ή ηθική αναγνώριση: Δε σκοπεύω να κάνω τον ιεραπόστολο. [λόγ. *ιεραποστολ(ή) -ος* μτφρδ. γαλλ. missionnaire]»

Λεξικό της κοινής νεοελληνικής, “Ιεραπόστολος”. Ανακτήθηκε από: http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html?lq=%CE%B9%CE%B5%CF%81%CE%B1%CF%80%CF%8C%CF%83%CF%84%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CF%82&dq= (15-7-16).

ΒΘ: III.ii.

* * *

Ιεραποστολικός

«**ιεραποστολικός -ή -ό** [ierapostolικός]: **α.** που ανήκει ή αναφέρεται στην ιεραποστολή ή στον ιεραπόστολο: Ιεραποστολική δράση / οργάνωση. Ιεραποστολικό έργο. **β.** (μτφ.) που τον διακρίνει βαθιά πίστη, άκρα ανιδιοτέλεια, αλτρουισμός, διάθεση αυτοθυσίας: Ανέλαβαν τη συνέχιση του έργου του με ιεραποστολικό ζήλο. **ιεραποστολικά** ΕΠΙΡΡ συνήθ. στη σημ. **β.** [λόγ. *ιεραπόστολ(ος) -ικός*]»

Λεξικό της κοινής νεοελληνικής, “Ιεραπόστολος”. Ανακτήθηκε από: http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html?lq=%22%CE%B9%CE%B5%CF%81%CE%B1%CF%80%CE%BF%CF%83%CF%84%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82+-%CE%AE+-%CF%8C%22&dq= (15-7-16).

ΒΘ: III.ii.

* * *

Προπαγάνδα

«**προπαγάνδα** η [pɾopagánda]: **1α.** η (έντυπη ή προφορική) συστηματική και οργανωμένη προσπάθεια διάδοσης πολιτικών, θρησκευτικών κτλ. ιδεών και απόψεων με σκοπό τον επηρεασμό της συνείδησης της κοινής γνώμης προς συγκεκριμένη κατεύθυνση και με συγκεκριμένους στόχους: *Κομμουνιστική / αθεϊστική / ανθελληνική* ~. *Κάνω / ασκώ* ~. *Η εφημερίδα ήταν το όργανο της προπαγάνδας του κόμματος.* **β.** αυτός που διενεργεί προπαγάνδα: *Πράκτορας της αγγλικής προπαγάνδας, της Αγγλίας.* **2.** μονομερής, στρεβλή, μεροληπτική μετάδοση πληροφοριών με ιδιοτελείς στόχους: *Το δελτίο ειδήσεων κατάντησε κυβερνητική* ~. [λόγ. < γαλλ. propagand(e) -α (ορθογρ. δαν.)]»

Λεξικό της κοινής νεοελληνικής, “Προπαγάνδα”. Ανακτήθηκε από: http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html?lq=%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%80%CE%B1%CE%B3%CE%AC%CE%BD%CE%B4%CE%B1&dq= (15-7-16).

ΒΘ: III.ii.

* * *

Προπαγανδίζω

«**προπαγανδίζω** [pɾopagandízo] -ομαι: **1.** διαδίδω συστηματικά και οργανωμένα ιδέες, απόψεις κτλ., κάνω προπαγάνδα₁: *Τα κόμματα προπαγανδίζουν τις θέσεις και τις απόψεις τους.* **2.** γνωστοποιώ κτ. ευρέως, το διαφημίζω: *Η έκδοση του νέου περιοδικού προπαγανδίστηκε από τα μέσα ενημέρωσης.* [λόγ. *προπαγάνδ(α) -ίζω* μτφρδ. αγγλ. propagandize ή γαλλ. faire de la propagande]»

Λεξικό της κοινής νεοελληνικής, “Προπαγανδίζω”. Ανακτήθηκε από: http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html?lq=%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%80%CE%B1%CE%B3%CE%B1%CE%BD%CE%B4%CE%AF%CE%B6%CF%89&dq= (15-7-16).

ΒΘ: III.ii.

* * *

Προπαγανδιστής

«**προπαγανδιστής** ο [pɾopagandistís] θηλ. **προπαγανδίστρια** [pɾopagandístriá]: **1.** αυτός που διενεργεί προπαγάνδα₁: *Προπαγανδιστές των κυβερνητικών θέσεων.* **2.** ο ένθερμος και δραστήριος υποστηρικτής αντιλήψεων, αρχών, τρόπου ζωής κτλ.: ~ *του γυμνισμού / της υγιεινής ζωής.* [λόγ. < γαλλ. propagandiste < propa gand(e) = προπαγάνδ(α) -iste = -ιστής· λόγ. προπαγανδισ(τής) -τρια]»

Λεξικό της κοινής νεοελληνικής, “Προπαγανδιστής”. Ανακτήθηκε από: [http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html?lq=%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%80%CE%B1%CE%B3%CE%B1%CE%BD%CE%B4%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%AE%CF%82&dq=\(15-7-16\)](http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html?lq=%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%80%CE%B1%CE%B3%CE%B1%CE%BD%CE%B4%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%AE%CF%82&dq=(15-7-16)).

ΒΘ: III.ii.

* * *

Μαρτυρία

«**μαρτυρία** η [martiría]: πληροφορία που αφορά κτ. συνήθ. όχι πολύ γνωστό: *Μαρτυρίες για το μεγάλο σεισμό υπάρχουν σε συγγραφείς της εποχής εκείνης. Γραπτή / προφορική ~. Αντιφατικές μαρτυρίες. α.* πληροφορία που δίνει κάποιος για κπ. ή για κτ.: *Επικαλούμαι τη ~ του τάδε για να αποδείξω ότι αυτός που με κατηγορεί ψεύδεται. Ψευδής / αναμφισβήτητη ~. Η ~ σε δικαστήριο, μαρτυρική κατάθεση. (έκφρ.) αψευδής* ~. β.* σύνολο από πληροφορίες για κπ. ή για κτ.: *Το βιβλίο αυτό αποτελεί μία συναρπαστική ~ για τον τελευταίο πόλεμο. ΦΡ η έξωθεν καλή ~, καλή φήμη ή υπόληψη: Έχει / διαθέτει κάποιος την έξωθεν καλή ~.*
[λόγ. < αρχ. μαρτυρία]»

Λεξικό της κοινής νεοελληνικής, “Μαρτυρία”. Ανακτήθηκε από: [http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html?lq=%CE%BC%CE%B1%CF%81%CF%84%CF%85%CF%81%CE%AF%CE%B1&dq=\(15-7-16\)](http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html?lq=%CE%BC%CE%B1%CF%81%CF%84%CF%85%CF%81%CE%AF%CE%B1&dq=(15-7-16)).

ΒΘ: III.ii.

* * *

Μάρτυρας

«**μάρτυρας** ¹ ο [mártiras]: **1.** αυτός που είδε, άκουσε ή γενικά γνώρισε ένα γεγονός, έτσι ώστε να μπορεί να δώσει πληροφορίες γί αυτό: ~ σε *δυστύχημα / σε καβγά. Αυτόπτης ~. Κάθε συμβόλαιο υπογράφεται από τους συμβαλλομένους και από δύο μάρτυρες. (έκφρ.) αψευδής* ~. (λόγ.) δεν έχουμε χρεία* άλλων μαρτύρων. || ~ του Ιαχωβά**. **2.** πρόσωπο που καταθέτει σε δικαστήριο για ορισμένη υπόθεση: *Όρκος / εξέταση του μάρτυρα. ~ υπερασπίσεως / κατηγορίας. Προτείνω κπ. για μάρτυρα. Καλώ ένα μάρτυρα. Η δίκη συνεχίστηκε με καταθέσεις των μαρτύρων. Η υπεράσπιση υποστηρίζει ότι ορισμένοι μάρτυρες κατηγορίας εξαγοράστηκαν.*
[λόγ. < αρχ. μάρτυς, αι. -υρα]

μάρτυρας ² ο : **1.** επίσημος εκκλησιαστικός χαρακτηρισμός χριστιανού που έχει υποστεί μαρτυρικό θάνατο, επειδή αρνήθηκε να αποκηρύξει την πίστη του: *Όσιοι, μάρτυρες και ομολογητές. 2.* αυτός που έχει υποστεί μαρτύρια και ιδίως θάνατο συνήθ. για ένα ιδανικό: *Οι μάρτυρες της ελευθερίας / της κοινωνικής δικαιοσύνης. Μνημείο για τους μάρτυρες της Αντίστασης. Μην παριστάνεις το μάρτυρα. || (μτφ.): Είναι κάποιος ~, υποφέρει πολύ.*
[ελνστ. μάρτυς, αι. -υρα `που έδωσε μαρτυρία μέχρι το θάνατο` < αρχ. μάρτυς (δες μάρτυρας ¹)]»

Λεξικό της κοινής νεοελληνικής, “Μάρτυρας”. Ανακτήθηκε από: <http://www.greek->

http://language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html?lq=%22%CE%9C%CE%AC%CF%81%CF%84%CF%85%CF%81%CE%B1%CF%82&dq= (15-7-16).

ΒΘ: III.ii.

* * *

Η Ορθόδοξη Εκκλησία ως μαρτυρία της Βασιλείας του Θεού στο κόσμο, κατά την ΑΜΣΟΕ

«I. Ἡ Ἐκκλησία: Σῶμα Χριστοῦ, εἰκὼν τῆς Ἁγίας Τριάδος

1. Ἡ μία, ἅγια, καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία εἶναι *θεανθρωπίνη κοινωνία κατ' εἰκόνα τῆς Ἁγίας Τριάδος*, πρόγευσις καὶ βίωσις τῶν Ἑσχάτων ἐν τῇ θείᾳ Εὐχαριστίᾳ καὶ ἀποκάλυψις τῆς δόξης τῶν μελλόντων, καὶ ὡς διαρκῆς Πεντηκοστή, μία ἀσίγαστος προφητικὴ φωνὴ ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ παρουσία καὶ μαρτυρία «τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐληλυθυῖας ἐν δυνάμει» (Μάρκ. θ', 1). Ἡ Ἐκκλησία, ὡς σῶμα Χριστοῦ, «ἐπισυνάγει» (Ματθ. κγ', 37) ἐπ' Αὐτόν, μεταμορφώνει καὶ ἐμποτίζει τὸν κόσμον μέ «τό ὕδωρ, τό ἀλλόμενον εἰς ζωὴν αἰώνιον» (Ἰωάν. Δ', 14). [...]

Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Σύνοδος τῆς Ορθόδοξης Ἐκκλησίας, *Εγκύκλιος τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλῃς Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας*, (Κρήτη, 2016). Ανακτήθηκε ἀπὸ: <https://www.holycouncil.org/-/encyclical-holy-council?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: III.ii.

* * *

Η ευθύνη και μαρτυρία της Ορθόδοξης Εκκλησία προς όλους τους ανθρώπους, κατά την ΑΜΣΟΕ

«I. 2. [...] Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, πιστὴ εἰς τὴν ὁμόφωνον ταύτην ἀποστολικὴν παράδοσιν καὶ μυστηριακὴν ἐμπειρίαν, ἀποτελεῖ τὴν αὐθεντικὴν συνέχειαν τῆς μιᾶς, ἁγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ὡς αὕτη ὁμολογεῖται εἰς τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως καὶ βεβαιοῦται διὰ τῆς διδασκαλίας τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Οὕτως, αἰσθάνεται μείζονα τὴν εὐθύνην αὐτῆς ὄχι μόνον διὰ τὴν αὐθεντικὴν βίωσιν τῆς ἐμπειρίας αὐτῆς ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀξιόπιστον μαρτυρίαν τῆς ἀληθείας πρὸς πάντας τοὺς ἀνθρώπους.»

Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Σύνοδος τῆς Ορθόδοξης Ἐκκλησίας, *Εγκύκλιος τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλῃς Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας*, (Κρήτη, 2016). Ανακτήθηκε ἀπὸ: <https://www.holycouncil.org/-/encyclical-holy-council?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: III.ii.

* * *

Η αποστολή της Ορθόδοξης Εκκλησίας στον κόσμο, κατά την ΑΜΣΟΕ

«II. Ἡ ἀποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῷ κόσμῳ

6. *Τὸ ἀποστολικὸν ἔργον* καὶ ἡ ἐξαγγελία τοῦ Εὐαγγελίου, γνωστὴ ὡς *ἱεραποστολή*, ἀνήκουν εἰς τὸν πυρῆνα τῆς ταυτότητος τῆς Ἐκκλησίας, ὡς διαφύλαξις καὶ τήρησις τῆς ἐντολῆς τοῦ Κυρίου

«Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη» (Ματθ. κη', 19). Εἶναι ἡ πνοή ζωῆς, τὴν ὁποίαν ἐμφυσᾷ ἡ Ἐκκλησία εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐκκλησιοποιεῖ τὸν κόσμον διὰ τῶν ἑκασταχοῦ νεοπαγῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν. Ὑπὸ τὸ πνεῦμα αὐτό, οἱ ὀρθόδοξοι πιστοὶ εἶναι καὶ ὀφείλουν νὰ εἶναι ἀπόστολοι τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ κόσμῳ. Ἡ ἀποστολή αὐτὴ πρέπει νὰ ἐκπληροῦται ὄχι ἐπιθετικῶς, ἀλλ' ἐλευθέρως, ἐν ἀγάπῃ καὶ ἐν σεβασμῷ πρὸς τὴν πολιτιστικὴν ταυτότητα ἀτόμων καὶ λαῶν. Εἰς τὴν προσπάθειαν αὐτὴν ὀφείλουν νὰ συμμετέχουν πᾶσαι αἱ Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι μέ τὸν δέοντα σεβασμὸν εἰς τὴν κανονικὴν τάξιν.

Ἡ μετοχή εἰς τὴν θείαν Εὐχαριστίαν εἶναι πηγὴ ἀποστολικοῦ ζήλου πρὸς εὐαγγελισμόν τοῦ κόσμου. Μετέχοντες τῆς θείας Εὐχαριστίας καὶ προσευχόμενοι ἐν τῇ ἱερᾷ Συνάξει ὑπὲρ τῆς Οἰκουμένης, καλούμεθα νὰ συνεχίσωμεν τὴν «λειτουργίαν μετὰ τὴν Λειτουργίαν» καὶ νὰ δίδωμεν τὴν μαρτυρίαν περὶ τῆς ἀληθείας τῆς πίστεως ἡμῶν ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, μοιραζόμενοι τὰς δωρεὰς τοῦ Θεοῦ μεθ' ὀλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος, ὑπήκοοι πρὸς τὴν σαφῆ ἐντολήν τοῦ Κυρίου πρὸ τῆς Ἀναλήψεώς Του: «καὶ ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἐν τε Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν πάσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ Σαμαρείᾳ καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς» (Πράξ. α', 8). Τὰ λόγια πρὸ τῆς θείας κοινωνίας «μελίζεται καὶ διαμερίζεται ὁ Ἄμνος τοῦ Θεοῦ, ὁ μελιζόμενος καὶ μὴ διαιρούμενος, ὁ πάντοτε ἐσθιόμενος καὶ μηδέποτε δαπανώμενος», ὑποδεικνύουν ὅτι ὁ Χριστός ὡς «ὁ Ἄμνος τοῦ Θεοῦ» (Ἰωάν. α', 29) καὶ ὡς «Ἄρτος Ζωῆς» (Ἰωάν. στ', 48) προσφέρεται εἰς ἡμᾶς ὡς ἡ αἰώνια Ἀγάπη, ἐνώνων ἡμᾶς μέ τὸν Θεόν καὶ πρὸς ἀλλήλους. Μᾶς διδάσκει νὰ διανέμωμεν τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ προσφέρωμεν τὸν ἑαυτὸν μας πρὸς πάντας μέ χριστοειδῆ τρόπον.

Ἡ ζωὴ τῶν χριστιανῶν εἶναι ἀψευδὴς μαρτυρία τῆς ἐν Χριστῷ ἀνακαινίσεως τῶν πάντων – «εἴ τις ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις· τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε καινὰ τὰ πάντα» (Β' Κορ. ε', 17) καὶ κλήσις πρὸς πάντας τοὺς ἀνθρώπους προσωπικῆς μετοχῆς ἐν ἐλευθερίᾳ εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν, εἰς τὴν χάριν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, διὰ νὰ βιώσουν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τὴν κοινωνίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. «Βουλομένων γὰρ οὐ τυραννουμένων τὸ τῆς σωτηρίας μυστήριον» (Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, *Εἰς τὴν προσευχὴν τοῦ Πάτερ ἡμῶν*. PG 90, 880). Ὁ ἐπανευαγγελισμὸς τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ εἰς τὰς συγχρόνους ἐκκοσμικευμένας κοινωνίας, ὡς ἐπίσης καὶ ὁ εὐαγγελισμὸς ὅσων εἰσέτι δὲν ἐγνώρισαν τὸν Χριστόν, ἀποτελοῦν ἀδιάλειπτον χρέος τῆς Ἐκκλησίας.»

Αγία και Μεγάλη Σύνοδος της Ορθόδοξης Εκκλησίας, *Εγκύκλιος τῆς Αγίας και Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας*, (Κρήτη, 2016). Ανακτήθηκε ἀπό:
<https://www.holycouncil.org/-/encyclical-holy-council?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: III.ii.

* * *

Νέοι και χριστιανική μαρτυρία στον κόσμο, κατὰ τὴν ΑΜΣΟΕ

«III 8. [...] Ἡ Ἐκκλησία προσφέρει εἰς τοὺς νέους ὄχι ἀπλῶς «βοήθειαν», ἀλλὰ τὴν «ἀλήθειαν» τῆς θεανθρωπίνης καινῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς. Οἱ ὀρθόδοξοι νέοι ὀφείλουν νὰ συνειδητοποιήσουν ὅτι εἶναι φορεῖς τῆς μακραίωνος καὶ εὐλογημένης παραδόσεως τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ταυτοχρόνως δὲ καὶ οἱ συνεχισταὶ αὐτῆς, οἱ ὅποιοι θὰ διαφυλάσσουν θαρραλέως καὶ θὰ καλλιεργοῦν μέ δυναμισμόν τὰς αἰωνίους ἀξίας τῆς Ὀρθοδοξίας διὰ νὰ δίδουν τὴν ζεῖδωρον χριστιανικὴν μαρτυρίαν. Ἐξ αὐτῶν θὰ ἀναδειχθοῦν οἱ μελλοντικοὶ διάκονοι τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Οἱ νέοι, λοιπόν, εἶναι ὄχι ἀπλῶς τὸ «μέλλον» τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐνεργὸς ἔκφρασις τῆς φιλοθέου καὶ φιλανθρώπου ζωῆς αὐτῆς ἐν τῷ παρόντι.»

Αγία και Μεγάλη Σύνοδος της Ορθόδοξης Εκκλησίας, *Εγκύκλιος τῆς Αγίας και Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας*, (Κρήτη, 2016). Ανακτήθηκε από:
<https://www.holycouncil.org/-/encyclical-holy-council?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: III.ii.

* * *

Η ασυμβίβαστη μαρτυρία της Ορθόδοξης Εκκλησίας στον κόσμο, κατά την ΑΜΣΟΕ

«V. 10. [...] Ὁ θεανθρώπινος, «οὐκ ἐκ τοῦ κόσμου» (Ἰωάν. ιη', 36) χαρακτήρ τῆς Ἐκκλησίας, ὁ ὁποῖος τρέφει καί κατευθύνει τήν «ἐν τῷ κόσμῳ» παρουσίαν καί μαρτυρίαν αὐτῆς, εἶναι ἀσυμβίβαστος μέ κάθε μορφήν συσχηματισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας μέ τόν κόσμον (πρβλ. Ρωμ. ιβ', 2).»

Αγία και Μεγάλη Σύνοδος της Ορθόδοξης Εκκλησίας, *Εγκύκλιος τῆς Αγίας και Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας*, (Κρήτη, 2016). Ανακτήθηκε από:
<https://www.holycouncil.org/-/encyclical-holy-council?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: III.ii.

* * *

Η μαρτυρία της Ορθόδοξης Εκκλησίας στην πολιτική, κατά την ΑΜΣΟΕ

«VI. 16. Ἡ Ἐκκλησία δέν ἀναμειγνύεται εἰς τήν πολιτικήν, ἐν τῇ στενῇ σημασίᾳ τοῦ ὄρου, ἀλλ' ὅμως ἡ μαρτυρία αὐτῆς εἶναι οὐσιαστικῶς πολιτική, ὡς μέριμνα διά τόν ἄνθρωπον καί τήν πνευματικήν ἐλευθερίαν του. Ὁ λόγος τῆς Ἐκκλησίας ὑπῆρξε πάντοτε διακριτός καί θά παραμείνῃ εἰς τό διηνεκές μία ὀφειλετική παρέμβασις ὑπέρ τοῦ ἀνθρώπου. [...]»

Αγία και Μεγάλη Σύνοδος της Ορθόδοξης Εκκλησίας, *Εγκύκλιος τῆς Αγίας και Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας*, (Κρήτη, 2016). Ανακτήθηκε από:
<https://www.holycouncil.org/-/encyclical-holy-council?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: III.ii.

* * *

Ἱεραποστολή ως χρέος, κατά την ΑΜΣΟΕ

«Εὐαγγελιζόμενοι, λοιπόν, κατά τήν ἐντολήν τοῦ Κυρίου ὄλον τόν κόσμον καί «κρητύπτοντες ἐπί τῷ ὀνόματι αὐτοῦ μετάνοιαν καί ἄφεσιν ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τά ἔθνη» (Λουκ. Κβ', 47), ἔχομεν χρέος νά παραθέτωμεν ἑαυτούς καί ἀλλήλους καί πᾶσαν τήν ζωήν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ καί νά ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὁμολογοῦντες ἐν ὁμονοίᾳ «Πατέρα, Υἱόν καί Ἅγιον Πνεῦμα, Τριάδα ὁμοούσιον καί ἀχώριστον».

Αγία και Μεγάλη Σύνοδος της Ορθόδοξης Εκκλησίας, *Εγκύκλιος τῆς Αγίας και Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας*, (Κρήτη, 2016). Ανακτήθηκε από:
<https://www.holycouncil.org/-/encyclical-holy-council?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: III.ii.

* * *

Η μαρτυρία της Ορθόδοξης Εκκλησίας στο σύγχρονο κόσμο, κατά την ΑΜΣΟΕ

«2) Μετέχοντες στή Θεία Εύχαριστία και δεόμενοι υπέρ τῆς οἰκουμένης οφείλουμε νά συνεχίσουμε τή λειτουργία μετά τή Θεία Λειτουργία και νά δίδουμε τή **μαρτυρία τῆς πίστεως** πρὸς τοὺς ἐγγύς και τοὺς μακρὰν, συμφώνως πρὸς τή σαφή ἐντολή τοῦ Κυρίου πρὸ τῆς Ἀναλήψεώς Του: «καί ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἐν τε Ἱερουσαλήμ και ἐν πάσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ και Σαμαρεία και ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς» (Πράξ. 1:8). Ὁ ἐπανευαγγελισμός τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ στίς σύγχρονες ἐκκοσμικευμένες κοινωνίες και ὁ εὐαγγελισμός ἐκείνων πού ἀκόμη δέν ἔχουν γνωρίσει τόν Χριστό ἀποτελοῦν ἀδιάλειπτο χρέος τῆς Ἐκκλησίας.

3) Ἡ Ἐκκλησία μας ἀνταποκρινομένη στό χρέος νά μαρτυρεῖ τήν ἀλήθεια και τήν ἀποστολική τῆς πίστη, ἀποδίδει μεγάλη σημασία στόν **διάλογο** κυρίως μέ τοὺς ἑτεροδόξους Χριστιανούς. Μέ τόν τρόπο αὐτό και ὁ λοιπός χριστιανικός κόσμος γνωρίζει ἀκριβέστερα τή γνησιότητα τῆς Ὁρθόδοξου Παραδόσεως, τήν ἀξία τῆς πατερικῆς διδασκαλίας, τή λειτουργική ἐμπειρία και τήν πίστη τῶν Ὁρθοδόξων. Οἱ διάλογοι πού διεξάγει ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία δέν σημαίνουν ποτέ συμβιβασμό σέ ζητήματα πίστεως. [...]

9) Ἀέναντι στήν ἰσοπεδωτική και ἀπρόσωπη ὁμογενοποίηση, ἡ ὁποία προωθείται μέ ποικίλους τρόπους, ἡ Ὁρθοδοξία διακηρύττει τόν **σεβασμό στήν ἰδιοπροσωπία ἀνθρώπων και λαῶν**. Ἀντιτίθεται στήν αὐτονόμηση τῆς οἰκονομίας ἀπό τίς βασικές ἀνάγκες τοῦ ἀνθρώπου και στήν μετατροπή τῆς σέ αὐτοσκοπό. Ἡ πρόοδος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους δέν συνδέεται μόνο μέ τήν ἀνάπτυξη τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου ἢ μέ τήν πρόοδο τῆς οἰκονομίας εἰς βάρος τῶν πνευματικῶν ἀξιῶν.

10) Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία δέν ἀναμειγνύεται στήν **πολιτική**. Ὁ λόγος τῆς παραμένει διακριτός ἀλλά και προφητικός, ὡς ὀφειλετική παρέμβαση υπέρ τοῦ ἀνθρώπου. [...]

12) Ἡ Ἁγία και Μεγάλη Σύνοδος **ἄνοιξε τόν ὀρίζοντά μας** στή σύγχρονη πολύμορφη οἰκουμένη. Τόνισε τήν εὐθύνη μας μέσα στόν χῶρο και τόν χρόνο, πάντοτε μέ προοπτική τήν αἰωνιότητα. Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, διατηρώντας ἀλώβητο τόν Μυστηριακό και Σωτηριολογικό τῆς χαρακτήρα, εἶναι εὐαίσθητη στόν πόνο, στίς ἀγωνίες και στήν κραυγή γιά δικαιοσύνη και εἰρήνη τῶν λαῶν. Εὐαγγελίζεται «ἡμέραν ἐξ ἡμέρας τὸ σωτήριον αὐτοῦ· ἀναγγέλουσα ἐν τοῖς ἔθνεσι τήν δόξαν αὐτοῦ, ἐν πᾶσι τοῖς λαοῖς τὰ θαυμάσια αὐτοῦ» (Ψαλμ. 95).»

Ἁγία και Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ορθόδοξης Εκκλησίας, *Μήνυμα Τῆς Ἁγίας και Μεγάλῃς Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας Πρὸς τόν Ὁρθόδοξο λαό και κάθε ἄνθρωπο καλῆς θελήσεως*, (Κρήτη, 2016). Ανακτήθηκε ἀπό: <https://www.holycouncil.org/-/message?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: III.ii.

* * *

Η μαρτυρία και αποστολή της Ορθόδοξης Εκκλησίας στο σύγχρονο κόσμο, κατά την ΑΜΣΟΕ

«Οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ Θεός τόν κόσμον, ὥστε τόν Υἱόν αὐτοῦ τόν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτόν μὴ ἀπόλυται, ἀλλ' ἔχει ζωὴν αἰώνιον» (Ἰωάν. γ', 16). Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ζῆ «ἐν τῷ κόσμῳ», ἀλλά δέν εἶναι «ἐκ τοῦ κόσμου» (Ἰωάν. ιζ', 11 και 14-15). Ὁ Ἐκκλησία ὡς Σῶμα

τοῦ σαρκωθέντος Θεοῦ Λόγου (Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Ὁμιλία πρό τῆς ἐξορίας, β', PG 52, 429) εἶναι ἡ ζῶσα «παρουσία», τό σημεῖον καί ἡ εἰκὼν τῆς Βασιλείας τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ἱστορίᾳ, εὐαγγελιζομένη «καινὴν κτίσιν» (Β' Κορ. ε', 17), «καινοὺς οὐρανοὺς καὶ γῆν καινὴν... ἐν οἷς δικαιοσύνη κατοικεῖ» (Β' Πέτρ. γ', 13). Ἔνα κόσμον, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ Θεός «ἐξαλείψει πᾶν δάκρυον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν (τῶν ἀνθρώπων), καὶ ὁ θάνατος οὐκ ἔσται ἔτι, οὔτε πένθος οὔτε κραυγὴ οὔτε πόνος οὐκ ἔσται ἔτι» (Ἀποκ. κα', 4-5).

Τὴν προσδοκίαν αὐτὴν βιώνει ἤδη καὶ προγεύεται ἡ Ἐκκλησία, κατ' ἐξοχὴν ὡς ἀκότις τελεῖ τὴν θείαν Εὐχαριστίαν, συναγούσα «ἐπὶ τὸ αὐτό» (Α' Κορ. ια' 11, 20) τὰ διεσκορπισμένα τέκνα τοῦ Θεοῦ (Ἰωάν. ια', 52) εἰς ἓν σῶμα ἄνευ διακρίσεως φυλῆς, φύλου, ἡλικίας, κοινωνικῆς ἢ ἄλλης καταστάσεως, ὅπου «οὐκ ἔστι Ἰουδαῖος, οὐδέ Ἕλληνας, οὐκ ἔστι δοῦλος οὐδέ ἐλεύθερος, οὐκ ἔστι ἄρσεν καὶ θῆλυ» (Γαλ. γ', 28, πρβλ. Κολ. γ', 11), εἰς ἓνα κόσμον καταλλαγῆς, εἰρήνης καὶ ἀγάπης.

Ἐμπνεομένη διαρκῶς ἀπὸ τὴν προσδοκίαν καὶ τὴν πρόγευσιν αὐτὴν τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἡ Ἐκκλησία δὲν ἀδιαφορεῖ διὰ τὰ προβλήματα τοῦ ἀνθρώπου τῆς ἐκάστοτε ἐποχῆς, ἀλλὰ, ἀντιθέτως, συμμετέχει εἰς τὴν ἀγωνίαν καὶ τὰ ὑπαρξιακά προβλήματα τοῦ, αἴρουσα, ὅπως ὁ Κύριός της, τὴν ὀδύνην καὶ τὰς πληγὰς, τὰς ὁποίας προκαλεῖ τὸ κακὸν εἰς τὸν κόσμον καὶ ἐπιχέουσα, ὡς ὁ καλὸς Σαμαρείτης, ἔλαιον καὶ οἶνον εἰς τὰ τραύματα αὐτοῦ (Λουκ. ι', 34) διὰ τοῦ λόγου «τῆς ὑπομονῆς καὶ παρακλήσεως» (Ρωμ. ιε', 4, Ἑβρ. ιγ', 22) καὶ διὰ τῆς ἐμπράκτου ἀγάπης. Ὁ λόγος της πρὸς τὸν κόσμον ἀποβλέπει πρωτίστως ὄχι εἰς τὸ νὰ κρίνη καὶ καταδικάσῃ τὸν κόσμον (πρβλ. Ἰωάν. γ', 17 καὶ ιβ', 47), ἀλλὰ εἰς τὸ νὰ προσφέρῃ εἰς αὐτὸν ὡς ὁδηγὸν τὸ Εὐαγγέλιον τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, τὴν ἐλπίδα καὶ βεβαιότητα ὅτι τὸ κακὸν, ὑπὸ οἰανδήποτε μορφήν, δὲν ἔχει τὸν τελευταῖον λόγον εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ δὲν πρέπει νὰ ἀφεθῆ νὰ κατευθύνῃ τὴν πορείαν της.

Ἡ μεταφορὰ τοῦ μηνύματος τοῦ Εὐαγγελίου συμφώνως πρὸς τὴν τελευταίαν ἐντολήν τοῦ Χριστοῦ «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν» (Ματθ. κη', 19), ἀποτελεῖ διαχρονικὴν ἀποστολήν τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἀποστολή αὐτὴ πρέπει νὰ ἐκπληροῦται ὄχι ἐπιθετικῶς ἢ διὰ διαφόρων μορφῶν προσηλυτισμοῦ, ἀλλὰ ἐν ἀγάπῃ, ταπεινοφροσύνη καὶ σεβασμῷ πρὸς τὴν ταυτότητα ἐκάστου ἀνθρώπου καὶ τὴν πολιτιστικὴν ἰδιαιτερότητα ἐκάστου λαοῦ. Εἰς τὴν ἱεραποστολικὴν αὐτὴν προσπάθειαν ὀφείλου νὰ συμβάλλουν πᾶσαι αἱ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι.

Ἀντλοῦσα ἀπὸ τὰς ἀρχὰς αὐτὰς καὶ ἀπὸ τὴν ὅλην ἐμπειρίαν καὶ διδασκαλίαν τῆς πατερικῆς, λειτουργικῆς καὶ ἀσκητικῆς της παραδόσεως, ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία συμμετέχει εἰς τὸν προβληματισμὸν καὶ τὴν ἀγωνίαν τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου ὡς πρὸς θεμελιώδη ὑπαρξιακά ζητήματα, τὰ ὁποῖα ἀπασχολοῦν τὸν σύγχρονον κόσμον, ἐπιθυμοῦσα νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν ἀντιμετώπισίν των, ὥστε νὰ ἐπικρατήσῃ εἰς τὸν κόσμον ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ, «ἡ πάντα νοῦν ὑπερέχουσα» (Φιλ. δ', 7), ἡ καταλλαγὴ καὶ ἡ ἀγάπη.»

Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Σύνοδος της Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, *Ἡ ἀποστολή της Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας στον σύγχρονον κόσμον, Ἡ συμβολὴ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς ἐπικράτησιν τῆς εἰρήνης, τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀδελφοσύνης καὶ τῆς ἀγάπης μεταξύ τῶν λαῶν, καὶ ἄρσιν τῶν φυλετικῶν καὶ λοιπῶν διακρίσεων*, (Κρήτη, 2016). Ανακτήθηκε ἀπὸ:

<https://www.holycouncil.org/-/mission-orthodox-church-todays-world?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: III.ii.

* * *

Το καθήκον της Ορθόδοξης Εκκλησίας στον σύγχρονο κόσμο, κατά την ΑΜΣΟΕ

«Β. 3. "Εναντι τῆς καταστάσεως αὐτῆς, ἡ ὁποία ὠδήγησεν εἰς τὴν ἀποδυνάμωσιν τῆς θεωρήσεως τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου, καθήκον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἶναι, ὅπως προβάλῃ σήμερον, διὰ τοῦ κηρύγματος, τῆς θεολογίας, τῆς λατρείας καὶ τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου της, τὴν ἀλήθειαν τῆς ἐν Χριστῷ ἐλευθερίας. [...]"»

Αγία και Μεγάλη Σύνοδος της Ορθόδοξης Εκκλησίας, *Η αποστολή της Ορθοδόξου Εκκλησίας στον σύγχρονο κόσμο, Ἡ συμβολή τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς ἐπικράτησιν τῆς εἰρήνης, τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀδελφοσύνης καὶ τῆς ἀγάπης μεταξύ τῶν λαῶν, καὶ ἄρσιν τῶν φυλετικῶν καὶ λοιπῶν διακρίσεων*, (Κρήτη, 2016). Ανακτήθηκε από:

<https://www.holycouncil.org/-/mission-orthodox-church-todays-world?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: III.ii.

* * *

Η παρουσία της Ορθόδοξης Εκκλησίας στο χώρο της ιεραποστολής

«Αξιοσημείωτη είναι η παρουσία της Ορθόδοξης Εκκλησίας στο χώρο της ιεραποστολής, εκεί δηλαδή όπου κάποιοι λαοί διδάσκονται για πρώτη φορά το Χριστιανισμό. Παρατηρούμε ότι η Ορθοδοξία ριζώνει σε χώρες όπου υπάρχουν ισχυρές πολυθεϊστικές παραδόσεις. Στις χώρες αυτές, οι λαοί δέχονται την Ορθοδοξία με τον ενθουσιασμό που προκαλεί μία αγνή και άδολη πίστη που ξεπερνάει τα εθνικά και θρησκευτικά σύνορα. Σημαντικό είναι, επίσης, το γεγονός ότι χώρες με πρώην αθεϊστικά καθεστώτα προσεγγίζουν πλέον την Ορθοδοξία (Αλβανία, Κίνα, Κούβα).»

Καραχάλιας Σ., Μπράτη Π., Πασσάκος Δ., Φίλιας Γ., *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 34. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C117/510/3333,13448/> (15-7-16).

ΒΘ: III.ii.

* * *

Ο ιεραπόστολος, το έργο του και η Εκκλησία: μια ορθόδοξη ματιά

«Ο ιεραπόστολος, έστω κι αν έχει κληθεί προσωπικά από τον ίδιο το Χριστό, όπως ο απ. Παύλος, δεν ενεργεί ποτέ ως μονάδα, σαν ένα είδος ακροβολιστή, αλλ' είναι ενταγμένος στην Εκκλησία, δηλαδή στο σώμα του Χριστού. Έτσι το έργο του, όσο κι αν διακρίνεται από μεγάλα κατορθώματα, δεν είναι δικό του, αλλά της Εκκλησίας. Της Εκκλησίας που προσεύχεται γι' αυτόν. Της Εκκλησίας που φυτεύεται από αυτόν. Της Εκκλησίας που διαρκώς ευρύνεται για να περιλάβει σωτηριολογικά στους κόλπους της όλο τον κόσμο, ώστε να τον μεταποιήσει σε Βασιλεία των Ουρανών.»

Η. Βουλγαράκης, *Η εκκλησία προσεύχεται για την ιεραποστολή*. Ανακτήθηκε από:

<http://www.apostoliki->

diakonia.gr/gr_main/catehism/theologia_zoi/themata.asp?cat=poim&contents=contents_porefthentes.asp&main=EK_9&file=9.4.htm (15-7-16).

ΒΘ: ΙΙΙ.ιι.

* * *

Ο στόχος της ιεραποστολής: μια ορθόδοξη ματιά

«Η Εκκλησία ασκώντας ιεραποστολικό έργο θέλει να δημιουργήσει πρόσωπα κι όχι οπαδούς. Οι οπαδοί είναι αμφιλεγόμενα πρόσωπα. Ζητούν σ' οποιαδήποτε μορφή θρησκείας, συλλόγου, ιδεολογίας κ.λ.π. να βρουν ένα αποκούμπι. Αντίθετα τα πρόσωπα που συγκροτούν την Εκκλησία ασκούνται να ελευθερώσουν την ύπαρξη τους ολόκληρη «εν Χριστώ» με τη μετάνοια. Τούτο αποτελεί προσπάθεια κοπιώδη να διασώσουν τη φύση τους, και κατ' επέκταση, τη φύση όλου του κόσμου, και να την εξαγιάσουν. Ο λόγος του Κυρίου «ο πιστεύσας και βαπτισθείς, σωθήσεται», αποτελεί τη συμπύκνωση βιωμάτων που θα μπορούσαμε να εκφράσουμε αναλυτικά με τις λέξεις άσκηση, αγώνας, πάλη, μετάνοια, θυσία, αγάπη, αυτογνωσία, σήκωμα στους ώμους πολλών δυσάρεστων καταστάσεων, που όμως σμιλεύουν όχι χαρακτήρες, αλλά αγίους. Το θεανθρώπινο στοιχείο μέσα μας, χάρισμα του Θεού στον άνθρωπο, απ' τη στιγμή που φανερώνεται, προδίδει τη διάσωση της φύσεως μας. [...]

Στόχος της ιεραποστολής είναι να σχηματίσει εκκλησιαστικές κοινωνίες όχι σαν «πολιτείες του Θεού», αλλά σαν πολιτείες ελεύθερων προσώπων που η κοινωνικότητα τους δεν θα σταματάει στην ανταλλαγή και απόλαυση των «αγαθών του πολιτισμού», «της ποιότητας ζωής», αλλά θα είναι αντανάκλαση της κοινωνικότητας των τριών Προσώπων της Αγίας Τριάδος. [...] Οι άνθρωποι, μικροί και μεγάλοι, πεινούν και διψούν, παντού στη γη. Πεινούν και διψούν από πνευματικό και υλικό νερό και ψωμί. Δεν ζητούν συμπόνοια, αλλά «φιλανθρωπία», δηλαδή αγάπη για τον άνθρωπο. [...] Χρειάζεται ένας στόχος: Να φανερωθεί η αλήθεια του Θεού στον κόσμο όλο, μακριά από πιθανή σύνδεση της με ιδεολογίες, ευσεβισμούς, αφελείς δεισιδαιμονικές αντιλήψεις ή μια ξερή επιστημονικοφάνεια.»

Αλ. Καρυότογλου, *Ένας μονόδρομος καταργείται*. Ανακτήθηκε από: http://www.apostoliki-diakonia.gr/gr_main/catehism/theologia_zoi/themata.asp?cat=poim&contents=contents_porefthentes.asp&main=EK_9&file=9.3.htm (15-7-16).

ΒΘ: ΙΙΙ.ιι.

* * *

Το κρίσιμο ερώτημα της ιεραποστολής: ποιος ασκεί το έργο της;

«Η ερώτηση φαίνεται, το λιγότερο, απλοϊκή, μια και σε όλους έρχεται αυθόρμητα η απάντηση: ο ιεραπόστολος. Ωστόσο τα πράγματα δεν είναι τόσο απλά όσο παρουσιάζονται. Εξίσου καλά θα μπορούσε κανείς να αρνηθεί ολοκληρωτικά την αυτονόητη αυτή απάντηση, με τον ισχυρισμό, ότι η συμβολή του ιεραποστόλου στο έργο της ιεραποστολής είναι μηδαμινή και γι' αυτό αμελητέα. Που βρίσκεται η αλήθεια; Οπωσδήποτε δεν μπορούμε να αγνοήσουμε το έργο του ιεραποστόλου. Εμβαθύνοντας όμως στα πράγματα, πρέπει να ομολογήσουμε ότι αυτός πού στην πραγματικότητα κάνει την ιεραποστολή δεν είναι ο ιεραπόστολος. Είναι ο ίδιος ο Θεός. Κι όταν λέμε εδώ ο Θεός εννοούμε και τα τρία πρόσωπα της Αγίας Τριάδος, δηλαδή τον Πατέρα, τον Υιό

και το Άγιο Πνεύμα. ... Μετά από όσα μας είπε μέχρι τώρα η Αγία Γραφή εύκολα βγαίνει το συμπέρασμα ότι η θέση του Ιεραποστόλου στο έργο της ιεραποστολής είναι δευτερεύουσα. Τη σχέση αυτή πολύ επιγραμματικά μας την διατυπώνει ο απ. Παύλος όταν μας λέει, «Θεού γαρ εσμέν συνεργοί» (Α΄ Κορ. 3:9). Αυτό σημαίνει ότι η ιεραποστολή είναι βασικά έργο του Θεού, στο οποίο μας κάνει την τιμή να μας καλεί για συνεργούς... »

Βουλγαράκης, Η., Ποιος ασκεί το έργο της ιεραποστολής; Ανακτήθηκε από:

http://www.apostoliki-diakonia.gr/gr_main/catehism/theologia_zoi/themata.asp?cat=poim&contents=contents_porefthentes.asp&main=EK_9&file=9.1.htm (15-7-16).

ΒΘ: III.ii.

* * *

Η ιεραποστολή και το ιεραποστολικό ήθος της Ορθόδοξης Εκκλησίας

«[...] η ιεραποστολή δεν αφορά μονάχα όσους δεν έχουν ακούσει ακόμα να γίνεται λόγος για τον Χριστό, αλλά εκτείνεται εξίσου σε εκείνες τις ανθρώπινες και κοινωνικές πραγματικότητες που βρίσκονται σε μια κατάσταση «προ Χριστού». Συνεπώς, το ιεραποστολικό έργο της Εκκλησίας αφορά όλες τις περιφέρειες του κόσμου. Εξάλλου, η παγκοσμιότητα της χριστιανικής πίστης δεν μπορεί να περιορίσει γεωγραφικά την ιεραποστολή μόνο εκεί όπου υπάρχει όντως η ανάγκη ενός εντονότερου ευαγγελιστικού έργου, εξαιρώντας από την ιεραποστολική ευθύνη όσους ζουν σε κοινωνίες όπου υπάρχει ήδη μια εμπεδωμένη χριστιανική παρουσία. Η ιεραποστολή ενσαρκώνεται τόσο εκεί όπου ο Χριστιανισμός διαθέτει μια στέρεα βάση, όσο και εκεί όπου υπάρχει ανάγκη ηθικής, ψυχικής και πνευματικής στήριξης για τη στερέωση των νέων χριστιανικών κοινοτήτων. [...] Τελικά, η ιεραποστολή παρουσιάζεται σαν μια «ολότητα», με άλλα λόγια σαν έργο της «όλης» της Εκκλησίας, όπου το μέλος μιας ιστορικής και εμπειρίστατης Εκκλησίας συνδέεται αναπόσπαστα, μυστηριακά και πραγματικά, με το μέλος μιας άλλης λεγόμενης «ιεραποστολικής Εκκλησίας». [...] Με άλλα λόγια, η χριστιανική ιεραποστολή δεν εφησυχάζει όταν πέραν του εθνικού ορίζοντα υπάρχουν εστίες ανελευθερίας, αδικίας και πολέμου. Επίσης, η παγκοσμιότητα των χριστιανικών ιδεωδών δηλώνει πως όπου οι άνθρωποι - ακόμα κι δεν ανήκουν στο Χριστιανισμό - προασπίζονται οι αρχές της ειρήνης, της ελευθερίας και της δικαιοσύνης εκεί επικρατεί το θέλημα του Πατέρα για τον κόσμο, η αγάπη του Χριστού για τον άνθρωπο και τα δώρα του Αγίου Πνεύματος για τις ανθρώπινες κοινότητες [...] η προσυνοδική διδασκαλία για τον υπαρξιακό δεσμό ανθρώπου-Θεού και την οντολογική ενότητα του ανθρωπίνου γένους επιβάλλει ένα ιεραποστολικό ήθος *κενωτικό*, δηλαδή θυσιαστικό και αγαπητικό, που να ενώνει την ανθρωπότητα και ν' αγωνίζεται για την αποκατάσταση της ειρήνης, της ελευθερίας και της δικαιοσύνης, ιδεώδη που, κατά τη χριστιανική τουλάχιστον αντίληψη, είναι κοινωνικές προβολές του θείου σχεδίου για τον κόσμο. Η ορθόδοξη μαρτυρία, σε πνεύμα διακονίας, ενσαρκώνει έμπρακτα αυτά τα χαρακτηριστικά, διότι φανερώνει την εν τω κόσμω προέκταση των δωρεών που η ίδια βιώνει στην ευχαριστιακή της εμπειρία και την πνευματική της ζωή. [...]»

Κεραμιδάς, Δ., Χριστιανική Ιεραποστολή και Πανορθόδοξη Σύνοδος, *Πάντα τα έθνη*, τεύχος 136, έτος ΛΔ', σελ. 3- 10. Ανακτήθηκε από:

http://www.apostoliki-diakonia.gr/gr_main/catehism/theologia_zoi/themata.asp?cat=dogma&NF=1&content=contents.a

<sp&main=texts&file=29.htm> (15-7-16).

ΒΘ: III.ii.

* * *

Αδελφότητα Ορθοδόξου Εξωτερικής Ιεραποστολής

«Η Αδελφότητα Ορθοδόξου Εξωτερικής Ιεραποστολής αποτελεί υποστηρικτικό οργανισμό αφιερωμένο στη στήριξη των προσπαθειών των Ορθόδοξων Ιεραποστόλων σε όλο τον κόσμο. [...] **Ιδρύθηκε το 1963 με την επωνυμία «Οι Φίλοι της Ουγκάντας» από το φλογερό ιεραπόστολο π. Χρυσόστομο Παπασαραντόπουλο (1903-1972), ο οποίος το 1961 άνοιξε τους δρόμους της σύγχρονης Ιεραποστολής στην Αφρική, ταξιδεύοντας στην Ουγκάντα. Οι πρωτόγνωρες εμπειρίες και οι επιτακτικές ανάγκες που αντιμετώπισε ανάγκασαν τον π. Χρυσόστομο να γράψει σε πνευματικούς του φίλους:**

«Βοηθήστε με. Ο κόσμος εδώ διψά για την Ορθοδοξία, για το Χριστό, και συγχρόνως πεινά».

Μια ομάδα φίλων του ανταποκρίθηκαν σε αυτό το κάλεσμα και συγκρότησαν το πρώτο ιεραποστολικό σωματείο στην Ελλάδα με σκοπό να τον στηρίξουν ηθικά και υλικά στην εκπλήρωση του ιεραποστολικού του έργου. Εξ αρχής, η κύρια δραστηριότητά μας υπήρξε η συγκέντρωση και αποστολή χρημάτων για τις ανάγκες της Ιεραποστολής, αλλά και η διάδοση του μηνύματος της Ιεραποστολής στην ελληνική κοινωνία.

Το 1978, το Σωματείο μας πήρε το σημερινό του όνομα και με διευρυμένο το σκοπό του συνεχίζει να προσφέρει ηθική και υλική συμπαράσταση στους Ορθόδοξους ιεραποστόλους στην Αφρική, την Ασία, την Ωκεανία και την Αμερική.

Πρώτος και κύριος στόχος της Ιεραποστολής είναι να διαδώσει το Ευαγγέλιο, τη χαρμόσυνη αγγελία «Χριστός Ανέστη», και να οδηγήσει κάθε ψυχή ανεξαρτήτως φυλής και γλώσσας στον τελικό προορισμό της, την Ουράνια Βασιλεία. Είναι ο ίδιος ακριβώς στόχος που έχει και η Εκκλησία. Κι αυτό, γιατί όπως πολύ σωστά έχει λεχθεί:

«Εκκλησία χωρίς Ιεραποστολή είναι Εκκλησία χωρίς αποστολή».

Παράλληλα με την ιεραποστολική δράση, όμως, οι ιεραπόστολοι παρέχουν και έργο φιλανθρωπικό στις χώρες όπου διακονούν, ανακουφίζοντας από τη φτώχεια και τον πόνο τους αναξιοπαθούντες, δημιουργώντας ορφανοτροφεία, σχολεία και ιατρικά κέντρα, οργανώνοντας συσσίτια, διανοίγοντας πηγάδια, ή οργανώνοντας άλλους τρόπους βοήθειας, κατά περίπτωση.»

Αδελφότητα Ορθοδόξου Εξωτερικής Ιεραποστολής, *Ποιοι είμαστε*. Ανακτήθηκε από:

<http://ierapostoles.gr/%ce%b9%ce%b5%cf%81%ce%b1%cf%80%ce%bf%cf%83%cf%84%ce%bf%ce%bb%ce%ae/> (15-7-16).

ΒΘ: III.ii.

* * *

ΒΘ: III.iii.: Ο Αρχιεπίσκοπος Αλβανίας Αναστάσιος: Ένα ζωντανό παράδειγμα διακονίας

Ιεραποστολικές αναμνήσεις του Αλβανίας Αναστάσιου

«- Έχετε διακονήσει σε πολλά και «δύσκολα» μέρη της Γης. Ποιες είναι οι πιο έντονες αναμνήσεις σας;

- Αυτές δεν χωρούν στις γραμμές μιας συνεντεύξεως. Είναι πολλές αναμνήσεις από τα χρόνια που διακόνησα στην Αφρική· από την περίοδο των μεταπτυχιακών σπουδών στη Γερμανία, όταν ταξίδευα μεταφέροντας σε μια βαλίτσα τα απαραίτητα για να τελέσω τη Θεία Λειτουργία για τους Έλληνες μετανάστες σε διάφορες γωνιές των εργοστασίων. Ιδιαίτερα πολλές από τα τελευταία 17 χρόνια στην Αλβανία. Επίσης, αναμνήσεις από επαφές με ανθρώπους διαφόρων θρησκευτικών παραδόσεων σε διάφορες ασιατικές χώρες, στην Ινδία, στην Κίνα, στην Ιαπωνία. Δεν λησμονώ την Πρωτοχρονιά του 1964, στη ζούγκλα μεταξύ Μεξικού και Γουατεμάλας -στη διάρκεια επιστημονικής έρευνας- μόνος και άρρωστος, φιλοξενούμενος από ένα ζευγάρι Αμερικανών ιεραποστόλων που ζούσαν εκεί μεταφράζοντας την Καινή Διαθήκη σε γλώσσες αμερικανικών φυλών. Αναπολώ τις σκέψεις που με είχαν παρηγορήσει: «Ό,τι κι αν συμβεί, είσαι στα χέρια του Θεού. Αποδέξου τη ζωή με τις δυσκολίες της. Να σου φθάνει ο Θεός».

Αργότερα, θυμάμαι, στην Κένυα το 1988, στη Λαϊκίπια, σε 2.000 υψόμετρο, κοντά στον Ισημερινό, κάτω από την επιβλητική κορυφή του όρους Κένυα. Ανάμεσα στους νεοφώτιστους ήταν πολλοί και πολλές από τη φυλή Τουρκάνα, που μέχρι πρότινος ζούσαν σε πρωτόγονες συνθήκες. Είχα τη χαρά να λειτουργήσω μαζί τους στο Ολ Μαράν, σε ένα παράπηγμα που άφηνε ελεύθερο τον βουνίσιο δυνατό αέρα και τη βροχή να ανακατεύονται με τις ψαλμωδίες. Βλέποντας τα ηλιοκαμένα πρόσωπα των νεοφωτίστων Αφρικανών να προσέρχονται εκστατικά στη Θεία Κοινωνία, ένοιωσα την ανάγκη να ομολογήσω: «Εκ μέρους του λαού και της Εκκλησίας της χώρας μου, που την ίδρυσε ο Απόστολος Παύλος, θέλω να σας ζητήσω συγγνώμη γιατί ήρθαμε τόσο αργά, με καθυστέρηση αιώνων».

Ολοζώντανα μένουν στη μνήμη μου τα πρώτα Χριστούγεννα στα Τίρανα, το 1991, όταν λειτουργήσαμε στον καθεδρικό ναό, που ήταν εσωτερικά εντελώς κατεστραμμένος. Είχαμε βάλει νάιλον στα παράθυρα για να κρυώνουμε λιγότερο· η βροχή διαπερνούσε τη στέγη. Ο ναός όμως ήταν κατάμεστος και η ατμόσφαιρα συγκλονιστική. Στη συνέχεια, σκέπτομαι την Πρωτοχρονιά του 1992 στην Κορυτσά. Μετά τον μακροχρόνιο διωγμό, τελέσαμε την πρώτη Λειτουργία στον παλιό Καθεδρικό ναό της Κορυτσάς, ο οποίος είχε μετατραπεί σε Μουσείο. Το καλοκαίρι, όταν είχα ζητήσει να τον επισκεφθώ, ο πρόεδρος Αλία είχε αποκλείσει οποιαδήποτε επιστροφή του χώρου αυτού στην Ορθόδοξη Εκκλησία. Είχε υπογραμμίσει: Ποτέ! Να όμως που ο Θεός άνοιξε πάλι δρόμους στα αδιέξοδα. Η συγκινητική εμπειρία συμπυκνώθηκε στη βεβαιότητα: Υπάρχει ελπίδα.»

Πατσούκας Α., “Οι νέοι έχουν δίκιο να είναι οργισμένοι”, εφημ. *Καθημερινή*, 18-1-2009.

Ανακτήθηκε από: <http://www.kathimerini.gr/346547/article/epikairothta/ellada/oi-neoi-exoyn-dikio-na-einai-orgismenoi> (15-7-16).

ΒΘ: III.iii.

* * *

Ο Αρχιεπίσκοπος Αλβανίας Αναστάσιος

«Έζησε στην Κένυα, στην Ουγκάντα, στην Τανζανία, στο Σινά και στην Κορέα. Γεννήθηκε και μεγάλωσε στον Πειραιά. Είναι μόνιμος κάτοικος Τιράνων [...] Η πολυσχιδής προσωπικότητά του είναι αναγνωρισμένη από όλους. Ορθόδοξοι, ρωμαιοκαθολικοί, προτεστάντες, μουσουλμάνοι, βουδιστές και ινδουιστές που ασχολούνται άμεσα ή έμμεσα με τα δρώμενα των θρησκειών γνωρίζουν τον Αρχιεπίσκοπο Τιράνων. Το πτυχίο από τη Θεολογική Σχολή των Αθηνών - αποφοίτησε με βαθμό 9,53 , οι μεταπτυχιακές σπουδές που πραγματοποίησε σε πανεπιστήμια της Γερμανίας και της Ουγκάντας στη Θρησκευολογία, στην Εθνολογία, στην Ιεραποστολική και

στην Αφρικανολογία αλλά και η διδακτορική διατριβή του αποτέλεσαν για τον κ. Αναστάσιο πολύτιμα εφόδια στην κατανόηση και στον σεβασμό άλλων πολιτισμών. [...] Το 1981 ο κ. Αναστάσιος εγκατέλειψε την Ελλάδα. Ως και το 1991 υπηρέτησε την Ορθόδοξη Εκκλησία ως τοποτηρητής της Μητρόπολης Ειρηνοπούλεως, του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας. Έχοντας την ποιμαντική ευθύνη τριών χωρών -Κένυας, Ουγκάντας, Τανζανίας - θα αναδείξει τις διοικητικές του ικανότητες. Παρά το γεγονός ότι σε σύντομο χρονικό διάστημα ίδρυσε και οργάνωσε την Πατριαρχική Σχολή «Αρχιεπίσκοπος Κύπρου Μακάριος», χειροτόνησε 62 κληρικούς, προχώρησε στην ανέγερση δεκάδων ναών, έχτισε ιεραποστολικούς σταθμούς και χειροθέτησε 42 αναγνώστες και κατηχητές, από οκτώ αφρικανικές φυλές, οι διοικητικές του ικανότητες δεν προσέλκυαν το ενδιαφέρον της Συνόδου της Ιεραρχίας της Εκκλησίας της Ελλάδος. Έτσι ενώ ο κ. Αναστάσιος έμαθε ακόμη και σουαχίλι για να μεταφράσει σε τέσσερις αφρικανικές γλώσσες τα λειτουργικά κείμενα και για να μπορεί να επικοινωνεί με τους πιστούς, το 1984 η Ιεραρχία της Εκκλησίας της Ελλάδος δεν τον θεώρησε ικανό να εκλεγεί επαρχιούχος μητροπολίτης, θέση για την οποία ήταν υποψήφιος. [...] Από το 1991 ως σήμερα ο κ. Αναστάσιος και το λιγοστό αλλά ικανό επιτελείο του προχώρησε σε μια σειρά αναγεννητικές ενέργειες: Χειροτόνησε 150 κληρικούς και διακόνους ενώ παλαιότερα στην περιοχή υπήρχαν μόνο πέντε. Ίδρυσε εκκλησιαστικό λύκειο στο Αργυρόκαστρο και οικοτροφείο για τους μαθητές του. Έχτισε 100 ναούς, αναστύλωσε 65 και επισκεύασε άλλους 110. Αγόρασε και ανασκεύασε κτίρια για την εγκατάσταση των υπηρεσιών της Αρχιεπισκοπής, έφτιαξε νηπιαγωγεία και κέντρα νεότητας στην Κορυτσά. Τα διαγνωστικά κέντρα και τα πολυιατρεία που δημιούργησε αποτελούν για τους κατοίκους των Τιράνων σημαντική βοήθεια. Το καμάρι του Αρχιεπισκόπου όμως είναι τα τυπογραφεία - μέσα από τα οποία προχώρησε σε δεκάδες εκδόσεις - και τα εργαστήρια που δημιούργησε για να εκπαιδεύονται οι νέοι της περιοχής.»

Αντωνιάδου Μ., Αναστάσιος ο κοσμοπολίτης ποιμενάρχης, Εφημ. *Το Βήμα*, ηλ. Δημοσίευση 04/11/2001. Ανακτήθηκε από: <http://www.tovima.gr/relatedarticles/article/?aid=138058> (15-7-16).

ΒΘ: III.iii.

* * *

Ο Αλβανίας Αναστάσιος και το έργο του στην Αφρική και την Αλβανία

«Ανατολική Αφρική: Ο Αρχιεπίσκοπος Αναστάσιος πρωτοστάτησε στη σύγχρονη αναγέννηση της Εξωτερικής Ιεραποστολής της Ορθόδοξης Εκκλησίας. Στη δεκαετία 1981-1991, ως Τοποτηρητής της Ιεράς Μητροπόλεως Ειρηνοπούλεως - Ανατολικής Αφρικής (Κένυα, Ουγκάντα, Τανζανία), ίδρυσε και οργάνωσε την Πατριαρχική Σχολή «Αρχιεπίσκοπος Κύπρου Μακάριος», την οποία διηύθυνε επί δεκαετία. Χειροτόνησε 62 Αφρικανούς κληρικούς και χειροθέτησε 42 αναγνώστες - κατηχητές προερχομένους από 8 αφρικανικές φυλές· συγχρόνως προώθησε τις μεταφράσεις της Θείας Λειτουργίας σε 4 αφρικανικές γλώσσες. Μεριμνήσε για τη σταθεροποίηση 150 περίπου ορθοδόξων ενοριών και πυρήνων και την ανέγερση δεκάδων ναών, ανήγειρε 7 ιεραποστολικούς σταθμούς, φρόντισε για τη δημιουργία σχολείων και ιατρικών σταθμών.

Αλβανία: Αρχιεπίσκοπος Τιράνων και πάσης Αλβανίας (Ιούν. 1992 εξ.). Το εκκλησιαστικό έργο του Αναστασίου κορυφώνεται στην αποστολή που του εμπιστεύθηκε το Οικουμενικό Πατριαρχείο για την εκ των ερειπίων αναστήλωση της Ορθοδόξου Αυτοκεφάλου Εκκλησίας της Αλβανίας, η οποία είχε καταρρεύσει ύστερα από τον επί 46 έτη διωγμό του μοναδικού «αθεϊστικού κράτους» της υψηλίου. Στην τελευταία δεκαετία, ο Αναστάσιος, μέσα σε τεράστιες δυσκολίες, κατόρθωσε να

ανασυγκροτήσει εκ βάθρων την Εκκλησία της Αλβανίας –συγκροτήθηκαν πάνω από 400 ενορίες. Ίδρυσε τη Θεολογική-Ιερατική Σχολή (Ακαδημία) «Ανάστασις» στο Δυρράχιο (1992) και το Εκκλησιαστικό Λύκειο «Τίμιος Σταυρός» στο Αργυρόκαστρο (1998) και στο Σουκθ-Δυρράχιο (2007), τα οποία σήμερα λειτουργούν σε ιδιόκτητα συγκροτήματα. Μόρφωσε και χειροτόνησε 145 νέους κληρικούς. Ίδρυσε 50 Κέντρα Νεολαίας σε διάφορες πόλεις. Φρόντισε για τη μεταφραστική προσπάθεια, την έκδοση λειτουργικών και άλλων θρησκευτικών βιβλίων. Συνέστησε Τεχνική Υπηρεσία της Εκκλησίας και μερίμνησε για την ανοικοδόμηση 150 νέων ναών (μεγάλους και μικρούς), την αναστήλωση 70 μοναστήρια και εκκλησίες-πολιτιστικά μνημεία και επισκευή 160 ναών και 45 εκκλησιαστικών κτιρίων (Αρχιεπισκοπή, Μητροπόλεις, σχολεία, κλινικές, ξενώνες, κατασκηνώσεις νεολαίας, κ.α.), στο σύνολο 425 κτίρια. Θεμελίωσε το πρώτο γυναικείο μοναστήρι (Σκήτη των Αγίων Μυροφόρων), στο οποίο ασκητεύει από το 2011 μία μοναχή.

Ανέπτυξε τη φιλανθρωπική μέριμνα της Εκκλησίας, με διανομή εκατοντάδων τόνων τροφίμων, ιατρικού, φαρμάκων. Ίδρυσε την πρώτη ορθόδοξη αλβανική εφημερίδα (*Ngjallja*), το παιδικό περιοδικό *Gëzohu* (Χαίρε), το νεανικό περιοδικό *Kambanat* (Καμπάνες), την επιστημονική επιθεώρηση *Kërkim* (Αναζήτη), το δελτίο «*News from Orthodoxy in Albania*», ως και Ραδιοφωνικό σταθμό. Μερίμνησε για τη δημιουργία Εργαστηρίων της Εκκλησίας (τυπογραφείο, κηροπλαστείο, ξυλουργείο, εργαστήρια αγιογραφίας και αποκαταστάσεως εικόνων). Αγωνίσθηκε για τη διεκδίκηση της εκκλησιαστικής περιουσίας.

Παράλληλα με την ανασύσταση της Ορθόδοξου Εκκλησίας, ανέπτυξε πρωτοποριακά προγράμματα στους τομείς εκπαίδευσης, υγείας, κοινωνικής προνοίας, αγροτικής αναπτύξεως, πολιτισμού και οικολογίας. (Π.χ. Ίδρυσε το Διαγνωστικό Ιατρικό Κέντρο με 24 ειδικότητες και τρία πολυ-ιατρεία σε άλλες πόλεις· επίσης το πρώτο στην Αλβανία, Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισεως με 6 ειδικότητες στα Τίρανα και με 4 ειδικότητες στο Αργυρόκαστρο, Επαγγελματικό Λύκειο στο Μεσοπόταμο, 2 Δημοτικά Σχολεία - Δίγλωσσα στα Τίρανα και στο Δυρράχιο, Οικοτροφείο Μαθητριών Λυκείου στο Βουλιαράτι, 15 νηπιαγωγεία σε διάφορες πόλεις. Φρόντισε για την κατασκευή δρόμων, υδραγωγείων, γεφυρών, την επισκευή δημοσίων σχολείων, κ.α.). Στην κρίση του Κοσσυφοπεδίου (1999) οργάνωσε ευρύτατο ανθρωπιστικό πρόγραμμα, το οποίο βοήθησε 33.000 περίπου πρόσφυγες σε διάφορα μέρη της Αλβανίας.

Συνέδεσε την Εκκλησία της Αλβανίας με διεθνείς Εκκλησιαστικούς Οργανισμούς. Κατά την ένταση μεταξύ Ελλάδος - Αλβανίας συνέβαλε στην εκτόνωσή της και στην προσέγγιση των δύο χωρών. Με τις πρωτοβουλίες αυτές δόθηκε εργασία σε χιλιάδες ανθρώπους, δημιουργήθηκαν σοβαρά έργα κοινωνικής υποδομής και η Ορθόδοξη Εκκλησία της Αλβανίας αναδείχθηκε σε πολυδύναμο πνευματικό και αναπτυξιακό παράγοντα. Συγχρόνως αγωνίσθηκε για την άμβλιση των αντιθέσεων στα Βαλκάνια.»

Wikipedia, Αρχιεπίσκοπος Τιράνων Αναστάσιος, Στην Ανατολική Αφρική & Αλβανία. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B9%CE%B5%CF%80%CE%AF%CF%83%CE%BA%CE%BF%CF%80%CE%BF%CF%82%CE%A4%CE%B9%CF%81%CE%AC%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%91%CE%BD%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%AC%CF%83%CE%B9%CE%BF%CF%82#.CE.A3.CF.84.CE.B7.CE.BD.CE.91.CE.BD.CE.B1.CF.84.CE.BF.CE.BB.CE.B9.CE.BA.CE.AE.CE.91.CF.86.CF.81.CE.B9.CE.BA.CE.AE.26.CE.91.CE.BB.CE.B2.CE.B1.CE.BD.CE.AF.CE.B1> (15-7-16).

ΒΘ: III.iii.

* * *

**Βασικά Θέματα: IV.: «Υπέρ της των πάντων ενώσεως»: Το αίτημα της ενότητας
ΒΘ: IV.i.: Η αρχιερατική προσευχή του Ιησού: «Ίνα πάντες έν ώσι» (Ιω. 17, 21)**

Η αρχιερατική προσευχή του Ιησού: «ώστε να είναι όλοι ένα»

«[...] ώστε να είναι όλοι ένα, όπως εσύ, Πατέρα, είσαι ενωμένος μ' εμένα κι εγώ μ' εσένα. Να είναι κι αυτοί ενωμένοι μ' εμάς, κι έτσι ο κόσμος να πιστέψει ότι μ' έστειλες εσύ.»

Ιω. 17,21. Ανακτήθηκε από: <http://el.bibles.org/ell-TGVD/John/17/21> (15-7-16).

ΒΘ: IV.i.

* * *

Ορθόδοξη Εκκλησία και η αρχιερατική προσευχή του Ιησού «ώστε να είναι όλοι ένα»

8. [...] ή Όρθόδοξος Έκκλησία εις τας σχέσεις αύτης προς τόν λοιπόν χριστιανικόν κόσμον δέν στηρίζεται μόνον εις τας άνθρωπίνους δυνάμεις τών διεξαγόντων τούς διαλόγους, άλλ' άπεκδέχεται πρωτίστως τήν έπιστασίαν του Άγίου Πνεύματος έν τή χάριτι του Κυρίου, εύχηθέντος «Ίνα πάντες έν ώσιν» (Ιω. 17, 21).

Αγία και Μεγάλη Σύνοδος της Ορθόδοξης Εκκλησίας, Σχέσεις της Ορθοδόξου Εκκλησίας προς τον λοιπόν Χριστιανικόν κόσμον, (Κρήτη, 2016). Ανακτήθηκε από: <https://www.holycouncil.org/-/rest-of-christian-world?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: IV.i.

* * *

ΒΘ: IV.ii.: Άρση αναθεμάτων Ορθοδόξων και Ρωμαιοκαθολικών (1965)

Η σχέση των ετεροδόξων με την Ορθοδοξία

«Αν εξαιρέσουμε μεμονωμένες περιπτώσεις διώξεων των Ορθοδόξων, κυρίως από φορείς της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας, οι ετερόδοξοι αναγνωρίζουν στην Ορθοδοξία την κοινή χριστιανική παράδοση των πρώτων αιώνων. Χαρακτηριστική του γεγονότος αυτού είναι η φράση ενός σημαντικού στελέχους της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας: «η Δύση (δηλαδή η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία) πρέπει να φοιτήσει στο σχολείο της Ανατολής (δηλαδή στην Ορθόδοξη Εκκλησία)».

Το κύρος της Ορθοδοξίας προέρχεται από τη γνησιότητα και την αρχαιότητα της παράδοσής της, καθώς και από τον αγώνα της να μην καταστεί μία Εκκλησία με κοσμική εξουσία.

Η Ορθοδοξία, όμως, θα πρέπει να αναλάβει απέναντι στους ετεροδόξους τις ιστορικές της ευθύνες: της συνεπούς εκκλησιαστικής ζωής και παρουσίας στον κόσμο, του παραδείγματος και της μαρτυρίας. Η Ορθοδοξία έχει ένα «πνευματικό κύρος» στο σύγχρονο χριστιανικό κόσμο και θα πρέπει να το επιβεβαιώσει.»

Καραχάλιας Σ., Μπράτη Π., Πασσάκος Δ., Φίλιας Γ., *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 34. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C117/510/3333,13448/> (15-7-16).

ΒΘ: IV.ii.

* * *

Άρση αναθεμάτων Ορθοδόξων και Καθολικών (1965)

«[...] στις 5 και 6 Ιανουαρίου 1964 συναντήθηκαν οι Πάπας Παύλος και Πατριάρχης Αθηναγόρας στα Ιεροσόλυμα. [...] Ακολούθησε επίσκεψη του Μητροπολίτη Ηλιουπόλεως Μελίτωνος στο Βατικανό στις 5 Ιουλίου 1965 ο οποίος πρότεινε να κλείσουν οι εργασίες της Β' Βατικανής Σύνοδος με την αμοιβαία άρση των αναθεμάτων και ακολούθησαν εκατέροθεν επισκέψεις. Στις 7 Δεκεμβρίου 1965 έγινε η αμοιβαία άρση των αναθεμάτων των δύο Εκκλησιών κατά το πέρας των εργασιών της Β' Βατικανής Σύνοδος. Ο επίσκοπος Ιωάννης Willebrands διάβασε στα γαλλικά το κείμενο της Κοινής Δήλωσης (Πάπα και Πατριάρχη) σχετικά με την άρση των αναθεμάτων. Ακολούθησε Θεία Λειτουργία προεξάρχοντας του Πάπα Παύλου και μετά ο καρδινάλιος Αυγουστίνος Βεα διάβασε την λατινιστί συνταγμένη παπική πράξη της άρσεως. Ο Μητροπολίτης Ηλιουπόλεως έλαβε από τον Πάπα την ποντιφική πράξη, ανταλλάσσοντας χειραψία και ασπασμό. Ο Πάπας έκανε την απόλυση στα ελληνικά, "Ο ευλογών τους ευλογούντας σε Κύριε". Τον Ιούλιο του 1967 ο Πάπας Παύλος Στ' μετέβη στο Φανάρι πραγματοποιώντας επίσημη επίσκεψη και ο Αθηναγόρας ανταπέδωσε τον Οκτώβριο της ίδιας χρονιάς μεταβαίνοντας στο Βατικανό. Στο Φανάρι [...] (η) Μείζονα Επιτροπή [...] αποδέχθηκε την ανάγκη άρσης του αναθέματος, αλλά διχάστηκε σχετικά με τον τρόπο και τον χρόνο της Άρσης. Τελικά μετά την ολοκλήρωση των τυπικών διαδικασιών στις 7 Δεκεμβρίου 1965 έγινε η τελετή άρσης των αναθεμάτων. Έτσι την άρση των αναθεμάτων πραγματοποίησε η Πατριαρχική Σύνοδος της Κωνσταντινουπόλεως υπό την προεδρία του Αθηναγόρα. Η Πατριαρχική Σύνοδος που ήρε τον αφορισμό ήταν αρμόδια για κάτι τέτοιο επειδή αποτελούσε αδιάσπαστη συνέχεια του Πατριαρχείου του 1054. Η άρση των αναθεμάτων έγινε για λόγους αμοιβαιότητας επειδή και ο Πάπας ήρε τον αφορισμό και στα πλαίσια της Χριστιανικής αγάπης, κατ'απομίμηση της θείας φιλανθρωπίας, χάριν της ειρήνης και της ενότητας της Εκκλησίας, της ευστάθειας και της ομόνοιας της Εκκλησίας, η σωτηρία των ψυχών των εμπλεκομένων προσώπων και η τελική ευαρέσκεια του Θεού.»

Wikipedia, Σχίσμα του 1054. 11: Η άρση των αναθεμάτων το 1965. Ανακτήθηκε από:
[https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%87%CE%AF%CF%83%CE%BC%CE%B1_%CF%84%CE%B F%CF%85_1054#.CE.97_.CE.AC.CF.81.CF.83.CE.B7_.CF.84.CF.89.CE.BD_.CE.B1.CE.BD.CE.B1.CE.B8.C E.B5.CE.BC.CE.AC.CF.84.CF.89.CE.BD_.CF.84.CE.BF_1965_\(15-7-16\)](https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%87%CE%AF%CF%83%CE%BC%CE%B1_%CF%84%CE%B F%CF%85_1054#.CE.97_.CE.AC.CF.81.CF.83.CE.B7_.CF.84.CF.89.CE.BD_.CE.B1.CE.BD.CE.B1.CE.B8.C E.B5.CE.BC.CE.AC.CF.84.CF.89.CE.BD_.CF.84.CE.BF_1965_(15-7-16)).

ΒΘ: IV.ii.

* * *

Άρση αναθεμάτων Ορθοδόξων και Καθολικών (1965)

«Το 1964 ο Πατριάρχης Αθηναγόρας και ο Πάπας Παύλος ΣΤ' ακύρωσαν τα αναθέματα μεταξύ των Εκκλησιών και άρχισαν το «διάλογο της αγάπης». Από τότε και μέχρι σήμερα ο διάλογος αυτός συνεχίζεται και οι δίοδοι παραμένουν ανοικτές. Παρ' όλα αυτά ο δρόμος είναι μακρύς και δύσβατος.»

Καραχάλιας Σ., Μπράτη Π., Πασσάκος Δ., Φίλιας Γ., *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 26. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C117/510/3331,13440/> (15-7-16).

ΒΘ: IV.ii.

* * *

Άρση αναθεμάτων Ορθοδόξων και Καθολικών (1965)

« Η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία δραστηριοποιείται για την ενότητα Μέχρι τη σύγκληση της Β' Βατικανής Συνόδου στη Ρώμη (1962-1965) δεν είχε σημειωθεί ούτε ένα βήμα προσέγγισης Ορθοδόξων και Ρωμαιοκαθολικών. Η Β' Βατικανή Σύνοδος, όμως, τόνισε την ανάγκη να εγκαινιασθεί ο διάλογος με την Ορθόδοξη Εκκλησία.

Στο πλαίσιο αυτό, το 1964 συναντήθηκαν στα Ιεροσόλυμα ο Πάπας Παύλος ΣΤ' και ο Οικουμενικός Πατριάρχης Αθηναγόρας Α'. Οι δύο πνευματικοί ηγέτες προσευχήθηκαν μαζί, ώστε η συνάντησή τους αυτή να αποτελέσει την αρχή για ουσιαστικό διάλογο μεταξύ των δύο Εκκλησιών. Αργότερα (1967 και 1968) αντάλλαξαν επισκέψεις σε Ρώμη και Κωνσταντινούπολη. Σε ένδειξη καλής θέλησης, οι δύο Εκκλησίες αποφάσισαν να άρουν (καταργήσουν) τα αναθέματα που είχαν επιβληθεί κατά το Σχίσμα του 1054 μ.Χ. Επίσης, η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία επέστρεψε πολλά λείψανα αγίων, που είχαν μεταφερθεί από την Ανατολή στη Δύση κατά την περίοδο των Σταυροφοριών. Η προσέγγιση των δύο Εκκλησιών εγκαινίασε ένα νέο πνεύμα που ονομάστηκε «οικουμενικό».

Καραχάλιας Σ., Μπράτη Π., Πασσάκος Δ., Φίλιας Γ., *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 35. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C117/510/3333,13449/> (15-7-16).

ΒΘ: IV.ii.

* * *

Ανάθεμα: ορισμός

«Ανάθεμα: επίσημη απόφαση μιας Εκκλησίας με την οποία καταδικάζεται μια άλλη Εκκλησία ή αιρετικά πρόσωπα. Με το ανάθεμα αποκόπτεται η Εκκλησία ή ο αιρετικός από το Σώμα της Εκκλησίας και δε συμμετέχει σ' αυτήν. Το κόστος της αποκοπής αυτής μοιάζει με το κόψιμο ενός κλαδιού από τον κορμό δέντρου. Το δέντρο συνεχίζει να αναπτύσσεται, ενώ το κλαδί ξεραίνεται.»

Καραχάλιας Σ., Μπράτη Π., Πασσάκος Δ., Φίλιας Γ., *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Γλωσσάριο. Ανακτήθηκε από:

http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C117/510/3333,13449/index_gloss.html#en35_2 (15-7-16).

ΒΘ: IV.ii.

* * *

ΒΘ: IV.iii.: Κοινή Διακήρυξη Ρωμαιοκαθολικών – Ορθοδόξων (2006)

Κοινή διακήρυξις του Πάπα Βενεδίκτου ΙΣΤ΄ και του Πατριάρχου Βαρθολομαίου Α΄ (2006)

«[...] - Η συνάντησή μας μακάρι να είναι σημείο και ενθάρρυνση όλων μας για να συμμαριζόμαστε τα ίδια αισθήματα και τις ίδιες διαθέσεις αδελφότητας, συνεργασίας και κοινωνίας μέσα από την αγάπη και την αλήθεια. Το Άγιο Πνεύμα είθε να μας οδηγήσει στην προετοιμασία της μεγάλης ημέρας της αποκατάστασης της πλήρους ενότητας, όταν και όπως το θελήσει ο Θεός. Τότε θα μπορούσαμε να ευφρανθούμε και να αγαλλιασθούμε αληθινά.

- Προτρέπουμε τους πιστούς μας να αναλάβουν ενεργό ρόλο στη διαδικασία αυτή μέσω της προσευχής και μέσω σημαντικών ενεργειών.

-Ως Ποιμένες δε μπορούμε να αγνοήσουμε την έξαρση της εκκοσμίκευσης, της σχετικοκρατίας ή και του μηδενισμού, ιδιαίτερα στον δυτικό κόσμο. Για το λόγο αυτό οφείλουμε να ενισχύσουμε την συνεργασία και την κοινή μαρτυρία μας προς πάντα τα έθνη.

-Αξιολογήσαμε θετικά την πορεία για τη διαμόρφωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι πρωταγωνιστές της μεγάλης αυτής πρωτοβουλίας ασφαλώς θα λάβουν υπόψη όλα όσα άπτονται του ανθρώπινου προσώπου και των αναπαλλοτριωτών δικαιών του, ιδιαίτερα την θρησκευτική ελευθερία, η οποία είναι απόδειξη και εγγύηση του σεβασμού κάθε άλλης ελευθερίας.

-Ρωμαιοκαθολικοί και Ορθόδοξοι καλούνται να αναλάβουν από κοινού δράση υπέρ του σεβασμού των ανθρώπινων δικαιωμάτων, κάθε ανθρώπου που πλάστηκε κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν Θεού, όπως και υπέρ της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτισμικής ανάπτυξης.

-Θέλουμε πρωτίστως να διακηρύξουμε ότι ο φόνος αθώων στο όνομα του Θεού είναι προσβολή προς Αυτόν και προς την ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Οφείλουμε να δεσμευθούμε όλοι για μια ανανεωμένη διακονία του ανθρώπου και για την προστασία της ανθρώπινης ζωής, κάθε ανθρώπινης ζωής.

-Σήμερα, μπροστά στους μεγάλους κινδύνους για το φυσικό περιβάλλον, θέλουμε να εκφράσουμε την αγωνία μας ως προς τις αρνητικές συνέπειες για την ανθρωπότητα και για όλη τη δημιουργία μιας άνευ ορίων οικονομικής και τεχνολογικής προόδου.»

Κοινή διακήρυξις του Πάπα Βενεδίκτου ΙΣΤ΄ και του Πατριάρχου Βαρθολομαίου Α΄, Κωνσταντινούπολη, 30-11-2006. Ανακτήθηκε από:

<http://papalvisit.ecupatriarchate.org/press/articles.php?id=99&lang=9> (15-7-16).

ΒΘ: IV.iii.

* * *

Κοινή Δήλωση Πάπα Φραγκίσκου και Οικουμενικού Πατριάρχη Βαρθολομαίου (Ιεροσόλυμα, 25-5-2014): 50 χρόνια μετά την άρση των αναθεμάτων

«2.- Η σημερινή αδελφική μας συνάντηση είναι ένα νέο αναγκαίο βήμα στην πορεία προς την ενότητα, προς την οποία μόνο το Άγιο Πνεύμα μπορεί να μας οδηγήσει: στην κοινωνία μέσα στη νόμιμη διαφορετικότητα. [...] Στη διάρκεια αυτών των ετών ο Θεός, πηγή κάθε ειρήνης και αγάπης, μας δίδαξε να θεωρούμε ο ένας τον άλλο μέλη της ίδιας χριστιανικής οικογένειας, υπό έναν Κύριο και Σωτήρα, τον Ιησού Χριστό, και να αγαπιόμαστε αμοιβαία, έτσι ώστε να μπορούμε να ομολογούμε την πίστη μας στο ίδιο Ευαγγέλιο του Χριστού, όπως το παρέλαβαν οι Απόστολοι, το εξέφρασαν και το μετέδωσαν σ' εμάς οι Οικουμενικές Σύνοδοι και οι Πατέρες της Εκκλησίας.

Συνειδητοποιώντας πλήρως ότι δεν έχομε φθάσει τον σκοπό της πλήρους κοινωνίας, σήμερα επιβεβαιώνουμε τη δέσμευσή μας να συνεχίσουμε να πορευόμαστε μαζί προς την ενότητα για την

οποία ο Κύριος Χριστός προσευχήθηκε στον Πατέρα «να είναι όλοι ένα».

3.- Συνειδητοποιώντας ότι αυτή η ενότητα φανερώνεται με την αγάπη προς τον Θεό και την αγάπη προς τον πλησίον, ποθούμε την ημέρα κατά την οποία θα συμμετέχομε επιτέλους μαζί στο ευχαριστιακό συμπόσιο. Ως χριστιανοί, έχουμε καθήκον να προετοιμαστούμε για να λάβουμε αυτό το δώρο της ευχαριστιακής κοινωνίας. [...] Επιτυγχάνοντας αυτό τον στόχο, θα φανερώσομε εμπρός στον κόσμο την αγάπη του Θεού, και έτσι θα αναγνωριστούμε ως αληθινοί μαθητές του Ιησού Χριστού.»

Κοινή Δήλωση Πάπα Φραγκίσκου και Οικουμενικού Πατριάρχη Βαρθολομαίου (Ιεροσόλυμα, 25-5-2014). Ανακτήθηκε από: https://www.patriarchate.org/dialogue-with-the-roman-catholic-church/-/asset_publisher/jSr7xbXp3kBW/content/koine-delosis-25-maiou-2014-?inheritRedirect=false&redirect=https%3A%2F%2Fwww.patriarchate.org%2Fdialogue-with-the-roman-catholic-church%3Fp_p_id%3D101_INSTANCE_jSr7xbXp3kBW%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26p_p_col_id%3Dcolumn-1%26p_p_col_pos%3D1%26p_p_col_count%3D2&_101_INSTANCE_jSr7xbXp3kBW_languageId=en_GR
http://ek.cen.gr/enoriakes%202014/EK_819.pdf
<http://www.amen.gr/article/koini-dilwsi-papa-fragkiskou-kai-oikoumenikou-patriarxi-gia-ton-dialogo-twn-ekklisiwn-kai-tin-anagki-stiriksis-twn-xristianwn-sti-manatoli> (15-7-16).

ΒΘ: IV.iii.

* * *

ΒΘ: IV.iv.: Το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών

Το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών (ΠΣΕ): ίδρυση και στόχοι του

«Ο δρόμος προς την ίδρυση του Π.Σ.Ε.

Μετά από την άρνηση της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας να συμμετάσχει στις ενωτικές προσπάθειες των χριστιανικών Εκκλησιών, η Ορθόδοξη Εκκλησία στράφηκε προς τον Προτεσταντισμό, ο οποίος (όπως τονίσαμε σε προηγούμενη ενότητα) είχε εκδηλώσει ενδιαφέρον για διάλογο με την Ορθοδοξία.

Έτσι, το Οικουμενικό Πατριαρχείο και οι Προτεσταντικές Εκκλησίες διοργάνωσαν δύο συνέδρια που προετοίμασαν τη συνεργασία τους και οδήγησαν στην ίδρυση του Π.Σ.Ε. στο Άμστερνταμ το 1948. Εκεί πραγματοποιήθηκε η ένωση των δύο κλάδων συνεργασίας («Ζωή και Εργασία»/«Πίστη και Τάξη»). Οι Εκκλησίες διατήρησαν την αυτονομία τους μέσα στο νέο μεγάλο οργανισμό. Στο Καταστατικό του Π.Σ.Ε. καθορίστηκε ότι μέλη του μπορεί να είναι οι Εκκλησίες που αναγνωρίζουν τον Χριστό ως Σωτήρα.

Οι στόχοι του Π.Σ.Ε.

Το Π.Σ.Ε. επιδίδεται σε ποικίλες δραστηριότητες με σκοπό την προσέγγιση των Εκκλησιών (σύγκληση συνεδρίων και παρεμβάσεις σε θέματα κοινωνικού ενδιαφέροντος) και η συμμετοχή της Ορθόδοξης Εκκλησίας σ' αυτές είναι εντονότατη.

Το 1952 φαίνεται η πρώτη θετική συνέπεια της ίδρυσης του Π.Σ.Ε., όταν ο Οικουμενικός Πατριάρχης Αθηναγόρας Α' εγκαινιάζει με εγκύκλιο επιστολή το διάλογο της αγάπης με τη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία.»

Καραχάλιας Σ., Μπράτη Π., Πασσάκος Δ., Φίλιας Γ., *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 35. Ανακτήθηκε από:
<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C117/510/3333,13449/> (15-7-16).

ΒΘ: IV.iv.

* * *

Το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών (ΠΣΕ)

«Το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών (Αγγλ. *World Council of Churches*, συντομογρ. ΠΣΕ) είναι μια οικουμενική χριστιανική οργάνωση, της οποίας σκοπός είναι η προώθηση της χριστιανικής ενότητας. Αποτελεί κοινωνία 340 εκκλησιών, από τις οποίες οι 157 είναι μέλη του, και αντιπροσωπεύει πάνω από 550 εκατομμύρια Χριστιανούς, σε περισσότερες από 100 χώρες.

Ιδρύθηκε τις 23 Αυγούστου 1948, και στα ιδρυτικά μέλη του συμπεριλαμβάνονταν το Οικουμενικό Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως, η Εκκλησία της Ελλάδος και η Εκκλησία της Κύπρου. Σήμερα συγκεντρώνει τις περισσότερες Ορθόδοξες, και έναν αριθμό Προτεσταντικών εκκλησιών, όπως την Αγγλικανική Εκκλησία, πολλές Λουθηρανικές, Μεθοδικές και Μεταρρυθμισμένες, και μερικές Βαπτιστικές και Πεντηκοστιανές εκκλησίες. Επίσης συμμετέχουν Παλαιοκαθολικές, καθώς και ένα ευρύ φάσμα ενωμένων και ανεξάρτητων εκκλησιών. Η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία, αν και δεν είναι εκκλησία-μέλος, συνεργάζεται στενά με το ΠΣΕ, στο οποίο αποστέλλει παρατηρητές και εκπροσώπους. Από την Ελλάδα, εκτός από την Εκκλησία της Ελλάδος, στο ΠΣΕ συμμετέχει και η Ελληνική Ευαγγελική Εκκλησία.

Το ανώτατο διοικητικό σώμα του Συμβουλίου είναι η Γενική Συνέλευση, η οποία συνέρχεται ανά μερικά χρόνια. Γενικός Γραμματέας του Συμβουλίου είναι από το 2010 ο Όλαβ Φίξε Τβάιτ, από την Εκκλησία της Νορβηγίας η οποία συγκαταλέγεται στις Λουθηρανικές εκκλησίες.»

Wikipedia, Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών. Ανακτήθηκε από:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%B1%CE%B3%CE%BA%CF%8C%CF%83%CE%BC%CE%B9%CE%BF_%CE%A3%CF%85%CE%BC%CE%B2%CE%BF%CF%8D%CE%BB%CE%B9%CE%BF_%CE%95%CE%BA%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%83%CE%B9%CF%8E%CE%BD (15-716)

ΒΘ: IV.iv.

* * *

Το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών και η Οικουμενική Κίνηση

«Τι είναι το Π.Σ.Ε. και η Οικουμενική Κίνηση; [...] Ένα από τα κυριότερα όργανα της Οικουμενικής Κινήσεως στην σύγχρονη εκκλησιαστική ιστορία είναι το Π.Σ.Ε., στο οποίο αναφέρεται εκτενώς το κείμενο που θα συζητηθεί στην Αγία και Μεγάλη Σύνοδο. [...] “Το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών είναι μία κοινότητα εκκλησιών που ομολογούν τον Κύριο Ιησού Χριστό ως Θεό και Σωτήρα κατά τας Γραφάς, και επομένως επιδιώκουν να εκπληρώσουν από κοινού την κοινή τους κλήση προς δόξαν του ενός Θεού” (Λαιμόπουλου Γ., *Δομή και Λειτουργία του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη 2012, σελ. 22). Αναφέρουν στη μελέτη που συνέταξαν, ύστερα από εντολή της Ι. Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδας, οι καθηγητές Θεοδώρου, Καρμίρης, Κονιδάρης, Νησιώτης: “Διά του όρου οικουμενική κίνησης χαρακτηρίζεται πάσα προσπάθεια συνεργασίας μεταξύ Χριστιανών ανηκόντων εις διαφορετικές χριστιανικές

ομολογίας, καθώς και πάσα επίσημος διεκκλησιαστική επαφή και θεολογική συζήτηση μέσω επισήμως διορισθέντων αντιπροσώπων διαφόρων Εκκλησιών με σκοπόν την προώθηση της υποθέσεως της χριστιανικής και εκκλησιαστικής ενότητας και της από κοινού εκκλησιαστικής ζωής και της ιεραποστολικής δράσεως εις τον σύγχρονον κόσμον” (Ι. Καρμίρη, Γ. Κονιδάρη, Ε. Θεοδώρου, Ν. Νησιώτη, *Εργασία της Αγιωτάτης Εκκλησίας της Ελλάδος επί του 9ου θέματος της ημερήσιας διατάξεως της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου, ήτοι :Ορθοδοξία και Οικουμενική Κίνηση*, σελ. 1). Το Π.Σ.Ε. λοιπόν είναι ένα συγκεκριημένο, διαχριστιανικό, σώμα αποτελούμενο από 345 Εκκλησίες - μέλη, προερχόμενες από 110 χώρες και εκπροσωπώντας σχεδόν 500 εκ. ανθρώπους, το οποίο ιδρύθηκε το 1948 στο Άμστερνταμ της Ολλανδίας. Έκτοτε έχουν πραγματοποιηθεί 10 Γενικές Συνελεύσεις. Οι Ορθόδοξες Εκκλησίες, εκτός της Εκκλησίας της Γεωργίας και της Βουλγαρίας που αποχώρησαν από το Συμβούλιο το 1997 και 1998 αντίστοιχα, συμμετέχουν πλήρως στο σύνολό τους, χωρίς ωστόσο ν' αποδέχονται την ισότητα των ομολογιών και χωρίς να επιδιώκουν την ενότητα μέσα από ένα σχήμα δογματικής διομολογιακής προσαρμογής. Η βάση της ενότητας είναι “η εν τοις μυστηρίοις τηρουμένης και βιουμένης εν τη Ορθοδόξω Εκκλησία ενότητας της πίστεως”, σύμφωνα με το επίσημο κείμενο.

Το Συμβούλιο δεν είναι και σε καμία περίπτωση δεν επιτρέπεται να λειτουργεί ή να δρα ως υπέρ-Εκκλησία. Σκοπός του Συμβουλίου είναι να φέρνει τις Εκκλησίες - μέλη σε ζώσα επαφή και συνεχή θεολογικό διάλογο, καθώς οι ίδιες οι Εκκλησίες είναι αυτές που θα επιτύχουν ή όχι εξ ιδίων πρωτοβουλιών την ενότητα, και όχι το Π.Σ.Ε. αυτό καθ' αυτό, το οποίο δεν έχει καμία αρμοδιότητα ούτε να επιβάλλει, ούτε να υποχρεώνει συμβατές συμφωνίες στις Εκκλησίες - μέλη και το οποίο σε τελική ανάλυση συγκροτείται από τις ίδιες τις Εκκλησίες. Όλα τα παραπάνω στοιχεία αποτελούν το λεγόμενο άρθρο - βάση του καταστατικού χάρτη λειτουργίας του Π.Σ.Ε.

Ειδικότερα η Οικουμενική Κίνηση λοιπόν με κυριότερους θεσμικούς φορείς το Π.Σ.Ε. και την Διάσκεψη των Ευρωπαϊκών Εκκλησιών (Κ.Ε.Κ.) εκφράζει την προσπάθεια υπέρβασης του χριστιανικού σχίσματος. Μία όμως αντικειμενική δυσκολία είναι ότι το Συμβούλιο συγκροτείται από Εκκλησίες που διέπονται από διαφορετικές εκκλησιολογικές αρχές, κουλτούρες και παραδόσεις. Για ν' αντιμετωπίσουμε συνολικά όμως το πρόβλημα του σχίσματος, προκειμένου να το θεραπεύσουμε, πρέπει πρώτα να είμαστε σε θέση να διαθέτουμε μία κοινή αντίληψη περί της φυσιολογίας του προβλήματος και μία κοινή θεολογική γλώσσα και ορολογία, ώστε να περιγράψουμε με σαφήνεια και χωρίς παρεξηγήσεις το αυτό πρόβλημα. Τέλος αξίζει να αναφέρουμε ότι μέχρι στιγμής έχουν προταθεί τρία σχήματα μορφές εκκλησιαστικής ενότητας: 1) οργανική ενότητα (organic unity), 2) κατηλλαγμένη κοινωνία (reconciled fellowship), 3) συνοδική κοινωνία (conciliar fellowship).»

π. Αυγουστίνου Μπαϊραχτάρη, Σχέσεις της Ορθοδόξου Εκκλησίας με το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών κατά την προσυνοδική φάση (Β' Μέρος), 17-05-16. Ανακτήθηκε από:

<http://www.amen.gr/article/sxeseis-tis-orthodoksou-ekklisias-me-to-pagosmio-symvoulion-ekklision-kata-tin-prosynodiki-fasi-v-meros> (15-7-16).

ΒΘ: IV.iv.

.

* * *

Ορθόδοξη Εκκλησία και ΠΣΕ, κατά την ΑΜΣΟΕ

«16. Έν εκ τῶν κυρίων ὀργάνων ἐν τῇ ἰστορίᾳ τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως εἶναι τό Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν (Π.Σ.Ε.). Ὁρισμένα Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι ὑπῆρξαν ἰδρυτικά μέλη καί ἐν συνεχείᾳ ἄπασαι ἀπέβησαν μέλη αὐτοῦ. Τό Π.Σ.Ε. εἶναι ἕν συγκεκριημένον διαχριστιανικόν

σῶμα, παρά τό γεγονός ὅτι τοῦτο δέν συμπεριλαμβάνει ἀπάσας τās ἑτεροδόξους Χριστιανικάς Ἐκκλησίας καί Ὁμολογίας. Παραλλήλως, ὑφίστανται καί ἄλλοι διαχριστιανικοί ὀργανισμοί καί περιφερειακά ὄργανα, ὡς ἡ Διάσκεψις τῶν Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν (Κ.Ε.Κ.), τό Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν Μέσης Ἀνατολῆς (Σ.Ε.Μ.Α.) καί τό Παναφρικανικόν Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν. Ταῦτα μετά τοῦ Π.Σ.Ε. τηροῦν σημαντικήν ἀποστολήν διά τήν προώθησιν τῆς ἐνότητος τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου. Αἱ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι Γεωργίας καί Βουλγαρίας ἀπεχώρησαν ἐκ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν, ἡ μὲν πρώτη ἐν ἔτει 1997, ἡ δέ δευτέρα ἐν ἔτει 1998, ὡς ἔχουσαι αὐτῶν ἰδίαν γνώμην περί τοῦ ἔργου τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν καί οὕτω δέν συμμετέχουν εἰς τās ὑπ' αὐτοῦ καί τῶν ἄλλων διαχριστιανικῶν ὀργανισμῶν δραστηριότητας.

17. Αἱ Ὁρθόδοξοι κατά τόπους Ἐκκλησίαι-μέλη τοῦ Π.Σ.Ε., μετέχουν πλήρως καί ἰσοτίμως ἐν τῷ ὀργανισμῷ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν καί συμβάλλουν δι' ὄλων τῶν εἰς τήν διάθεσιν αὐτῶν μέσων διά τήν προώθησιν τῆς εἰρηνικῆς συνυπάρξεως καί τῆς συνεργασίας ἐπί τῶν μειζόνων κοινωνικοπολιτικῶν προκλήσεων.

18. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία πιστή εἰς τήν ἐκκλησιολογίαν αὐτῆς, εἰς τήν ταυτότητα τῆς ἐσωτερικῆς αὐτῆς δομῆς καί εἰς τήν διδασκαλίαν τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας τῶν ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων, συμμετέχουσα ἐν τῷ ὀργανισμῷ τοῦ Π.Σ.Ε., οὐδόλως ἀποδέχεται τήν ιδέαν τῆς «ἰσότητος τῶν Ὁμολογιῶν» καί οὐδόλως δύναται νά δεχθῆ τήν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας ὡς τινα διομολογιακὴν προσαρμογήν. Ἐν τῷ πνεύματι τούτῳ, ἡ ἐνότης ἡ ὁποία ἀναζητεῖται ἐν τῷ Π.Σ.Ε. δέν δύναται νά εἶναι προϊὸν μόνον θεολογικῶν συμφωνιῶν, ἀλλὰ καί τῆς ἐν τοῖς μυστηρίοις τηρουμένης καί βιωμένης ἐν τῇ Ὁρθόδοξῳ Ἐκκλησίᾳ ἐνότητος τῆς πίστεως.

19. [...] αὐτονόητον, ὅτι τό Π.Σ.Ε. δέν εἶναι καί ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει ἐπιτρέπεται νά καταστῆ ὑπέρ-Ἐκκλησία. [...]

Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, Σχέσεις τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας πρὸς τὸν λοιπὸν Χριστιανικὸν κόσμον, (Κρήτη, 2016). Ανακτήθηκε ἀπὸ: <https://www.holycouncil.org/-/rest-of-christian-world?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: IV.iv.

* * *

Διάσκεψη τῶν Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν

«Ἡ **Διάσκεψη (ἢ Συμβούλιο) τῶν Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν** (ΔΕΕ, CEC) ἰδρύθηκε τὸ 1959 με σκοπὸ τὴν προώθησιν τῆς συμφιλίωσης, τοῦ διαλόγου καὶ τῶν φιλικῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Εὐρώπης, σε μίᾳ περίοδῳ αυξανόμενων πολιτικῶν ἐντάσεων καὶ διαιρέσεων λόγω τοῦ Ψυχροῦ Πολέμου. Ἀποτελεῖ μίᾳ οἰκουμενικῇ κοινότητᾳ χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν τῆς Εὐρώπης· τὰ μέλη τῆς ἀποτελοῦνται ἀπὸ τῶν περισσότερων ἐπικρατούσων εὐρωπαϊκῶν Προτεστάντικων, Ὁρθόδοξων, Ἀγγλικανικῶν καὶ Παλαιοκαθολικῶν ἐκκλησιῶν[1]. Τὸ 2005, ἡ ΔΕΕ ἀποτελοῦνταν ἀπὸ 125 μέλη-ἐκκλησίες.

Στοὺς στόχους τῆς Διάσκεψης περιλαμβάνονται μεταξὺ ἄλλων ἡ πληρέστερη προστασία τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας καὶ τῶν θεμελιωδῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, ἡ προώθησιν τοῦ σεβασμοῦ ὅσον ἀφορᾷ τῶν χριστιανικῶν ρίζων τῶν Εὐρωπαϊκῶν λαῶν καὶ ἡ διευθέτησιν τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Κράτους σε ἐθνικὸ ἐπίπεδο.[2]. Ἐνα μεγάλο πρόσφατο ἔργο τῆς Διάσκεψης ἦταν ἡ παραγωγή τῆς "Οἰκουμενικῆς Χάρτας" (Charta Oecumenica) τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Εὐρώπης.

Οἱ συνελεύσεις τῆς ΔΕΕ λαμβάνουν χώρα κάθε ἐξί χρόνια. Ἡ 4ῃ συνέλευσιν τῆς ΔΕΕ (1964) ἐγένετο πάνω σε πλοῖο ἐν τῇ Βαλτικῇ Θάλασσᾳ καθὼς ἐκπρόσωποι ἀπὸ χώρες τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης

αντιμετώπισαν δυσκολίες στην έκδοση βίζας. Στις περιόδους μεταξύ των συνελεύσεων, η ΔΕΕ διακυβερνάται από μια Κεντρική Επιτροπή η οποία διεξάγει μια ετήσια συνάθροιση. Πρόσφατες συναθροίσεις έλαβαν χώρα στη Γενεύη (2003), στην Πράγα (2004), στην Κρήτη (2005) και στο Ντερί (2006).

Πρόεδρος της ΔΕΕ (από το 2003) είναι ο Αιδ. Jean Arnold de Clermont (Μεταρρυθμισμένη Εκκλησία της Γαλλίας). Ο Γενικός Γραμματέας (από τον Δεκέμβριο του 2005) είναι ο Αιδ. Colin Williams, πρώην Αρχιδιάκονος του Λάνκαστερ της Εκκλησίας της Αγγλίας. Διαδέχθηκε τον Αιδ. Δρ Keith Clements.

Υπάρχει ένας αριθμός υφιστάμενων εθνικών εκκλησιαστικών συμβουλίων και είναι μέλος του Παγκοσμίου Συμβουλίου των Εκκλησιών (ΠΣΕ, WCC). Η Γενική Γραμματεία και η Επιτροπή Διαλόγου των Εκκλησιών στεγάζεται στο Οικουμενικό Κέντρο, στη Γενεύη της Ελβετίας, όπου βρίσκονται και τα κτίρια των κεντρικών γραφείων του Παγκοσμίου Συμβουλίου των Εκκλησιών. Οι συζητήσεις για την Επιτροπή των Εκκλησιών για τους Μετανάστες στην Ευρώπη (EEME, CCME) με έδρα τις Βρυξέλλες βρίσκονται ακόμη σε εξέλιξη.»

Wikipedia, Διάσκεψη των Ευρωπαϊκών Εκκλησιών. Ανακτήθηκε από:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%B9%CE%AC%CF%83%CE%BA%CE%B5%CF%88%CE%B7%CF%84%CF%89%CE%BD_%CE%95%CF%85%CF%81%CF%89%CF%80%CE%B1%CF%8A%CE%BA%CF%8E%CE%BD_%CE%95%CE%BA%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%83%CE%B9%CF%8E%CE%BD
(15-7-16).

ΒΘ: IV.iv.

* * *

ΒΘ: IV.v.: Θεολογικοί διάλογοι

Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία: Δογματική απόφαση περί Εκκλησίας "Φως εθνών"

«Με εκείνους, οι οποίοι κοσμούνται μεν με το χριστιανικό όνομα διά του αγίου Βαπτίσματος, δεν ομολογούν όμως ακέραιη την πίστη ή δεν διαφυλάσσουν την ενότητα της κοινωνίας με τον διάδοχο του Πέτρου, η Εκκλησία αισθάνεται συνδεδεμένη για ποικίλους λόγους. Διότι πολλοί απ' αυτούς τιμούν την Αγία Γραφή ως κανόνα πίστεως και ζωής, επιδεικνύουν ζωηρό θρησκευτικό ζήλο, πιστεύουν με αγάπη στο Θεό, τον παντοδύναμο Πατέρα, και στον Χριστό, τον Υιό του Θεού και Σωτήρα, συνδέονται με το Χριστό διά του Βαπτίσματος και αναγνωρίζουν τα Μυστήρια. Πολλοί απ' αυτούς έχουν το επισκοπικό αξίωμα, τελούν τη Θεία Ευχαριστία και καλλιεργούν την λατρεία της Θεοτόκου. Σ' αυτά ας προστεθεί η κοινωνία διά της προσευχής και ένας αληθινός σύνδεσμος εν Αγίω Πνεύματι, το Οποίο δρα σ' αυτούς με δώρα και χάριτας και με την αγιαστική του δύναμη, και μάλιστα έχει ενισχύσει κάποιους απ' αυτούς στο μαρτύριο. Έτσι, το Πνεύμα αφυπνίζει σ' όλους τους μαθητές του Χριστού τη νοσταλγία και τη δράση, ώστε αυτοί κάποτε να ενωθούν ειρηνικά-όπως το ζήτησε ο Χριστός-σε μία ποιμνη υπό ένα Ποιμένα. Για την επιτυχία του σκοπού αυτού, η Μητέρα Εκκλησία προσεύχεται, ελπίζει και δρα αδιαλείπτως, προτρέποντας τα τέκνα της σε καθαρμό και ανακαίνιση, ώστε να λάμψει λαμπρότερα το σημείο του Χριστού στο πρόσωπο της Εκκλησίας.»

Από το κείμενο-απόφαση της Β' Συνόδου του Βατικανού με τίτλο «Δογματική απόφαση περί Εκκλησίας "Φως εθνών"», κεφάλαιο 15, στο: Στ. Χαρκιανάκι, *Το περί Εκκλησίας σύνταγμα της Β' Βατικανής Συνόδου*, Θεσσαλονίκη, 1969, σ. 137. Ανακτήθηκε από:

ΒΘ: IV.v.

* * *

Σχέσεις της Ορθόδοξου Εκκλησίας προς τον υπόλοιπο Χριστιανικό κόσμο, κατά την ΑΜΣΟΕ

«1. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, οὕσα ἡ Μία, Ἁγία, Καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία, ἐν τῇ βαθεῖα ἐκκλησιαστικῇ αὐτοσυνειδησίᾳ αὐτῆς πιστεύει ἀκραδάντως ὅτι κατέχει κυρίαν θέσιν εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς προωθήσεως τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος ἐντὸς τοῦ συγχρόνου κόσμου. [...]

3. Ἡ εὐθύνη τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας διὰ τὴν ἐνότητα, ὡς καὶ ἡ οἰκουμενικὴ αὐτῆς ἀποστολὴ ἐξεφράσθησαν ὑπὸ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. [...]

4. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, ἀδιαλείπτως προσευχομένη «ὑπὲρ τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως», ἐκαλλιέργει πάντοτε διάλογον μετὰ τῶν ἐξ αὐτῆς διεστῶτων, τῶν ἐγγύς καὶ τῶν μακρὰν, ἐπρωτοστάτησε μάλιστα εἰς τὴν σύγχρονον ἀναζήτησιν ὁδῶν καὶ τρόπων τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς ἐνότητος τῶν εἰς Χριστὸν πιστευόντων, μετέσχε τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως αὐτῆς καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν διαμόρφωσιν καὶ περαιτέρω ἐξέλιξιν αὐτῆς. Ἄλλωστε, ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία χάρις εἰς τό διακρίνον αὐτὴν οἰκουμενικόν καὶ φιλόανθρωπον πνεῦμα, θεοκελεύστως αἰτούμενον «πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν» (Α΄ Τιμ. 2, 4), ἀείποτε ἠγωνίσθη ὑπὲρ ἀποκαταστάσεως τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος. Διό, ἡ Ὁρθόδοξος συμμετοχὴ εἰς τὴν κίνησιν πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς ἐνότητος μετὰ τῶν ἄλλων Χριστιανῶν ἐν τῇ Μιᾷ, Ἁγίᾳ, Καθολικῇ καὶ Ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ οὐδόλως τυγχάνει ξένη πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἀποτελεῖ συνεπῆ ἔκφρασιν τῆς ἀποστολικῆς πίστεως καὶ παραδόσεως, ἐντὸς νέων ἱστορικῶν συνθηκῶν.

5. Οἱ σύγχρονοι διμερεῖς θεολογικοὶ διάλογοι τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας, ὡς καὶ ἡ συμμετοχὴ αὐτῆς εἰς τὴν Οἰκουμενικὴν Κίνησιν ἐρείδονται ἐπὶ τῆς συνειδήσεως ταύτης τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τοῦ οἰκουμενικοῦ αὐτῆς πνεύματος ἐπὶ τῷ τέλει τῆς ἀναζητήσεως, βάσει τῆς ἀληθείας τῆς πίστεως καὶ τῆς παραδόσεως τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας τῶν ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων, τῆς ἐνότητος ὅλων τῶν Χριστιανῶν.

6. Κατὰ τὴν ὄντολογικὴν φύσιν τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ἐνότης αὐτῆς εἶναι ἀδύνατον νὰ διαταραχθῇ. Παρὰ ταῦτα, ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἀποδέχεται τὴν ἱστορικὴν ὀνομασίαν τῶν μὴ εὐρισκομένων ἐν κοινῶνι μετ' αὐτῆς ἄλλων ἑτεροδόξων χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν, ἀλλὰ πιστεύει ὅτι αἱ πρὸς ταύτας σχέσεις αὐτῆς πρέπει νὰ στηρίζονται ἐπὶ τῆς ὑπ' αὐτῶν ὅσον ἔνεστι ταχυτέρας καὶ ἀντικειμενικωτέρας ἀποσαφηνίσεως τοῦ ὅλου ἐκκλησιολογικοῦ θέματος καὶ ἰδιαίτερως τῆς γενικωτέρας παρ' αὐταῖς διδασκαλίας περὶ μυστηρίων, χάριτος, ἱερωσύνης καὶ ἀποστολικῆς διαδοχῆς. Οὕτω, ἦτο εὖνους καὶ θετικῶς διατεθειμένη τόσον διὰ θεολογικούς, ὅσον καὶ διὰ ποιμαντικούς λόγους, πρὸς θεολογικὸν διάλογον μετὰ τῶν λοιπῶν χριστιανῶν εἰς διμερές καὶ πολυμερές ἐπίπεδον καὶ πρὸς τὴν συμμετοχὴν γενικώτερον εἰς τὴν Οἰκουμενικὴν Κίνησιν τῶν νεωτέρων χρόνων, ἐν τῇ πεποιθήσει ὅτι διὰ τοῦ διαλόγου δίδει δυναμικὴν μαρτυρίαν τοῦ πληρώματος τῆς ἐν Χριστῷ ἀληθείας καὶ τῶν πνευματικῶν αὐτῆς θησαυρῶν πρὸς τοὺς ἐκτός αὐτῆς, μέ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὴν προλείανσιν τῆς ὁδοῦ τῆς ὁδηγούσης πρὸς τὴν ἐνότητα.

7. Ὑπὸ τό ἀνωτέρω πνεῦμα, ἅπασαι αἱ κατὰ τόπους Ἀγιώταται Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι συμμετέχουν σήμερον ἐνεργῶς εἰς ἐπισήμους θεολογικοὺς διαλόγους, ἡ δὲ πλειονότης ἐξ αὐτῶν καὶ εἰς διαφόρους ἐθνικούς, περιφερειακούς καὶ διεθνεῖς διαχριστιανικούς ὀργανισμούς, παρὰ τὴν προκύψασαν βαθεῖαν κρίσιν εἰς τὴν Οἰκουμενικὴν Κίνησιν. Ἡ πολυσχιδὴς αὕτη δραστηριότης τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας πηγάζει ἐκ τοῦ αἰσθήματος ὑπευθυνότητος καὶ ἐκ τῆς πεποιθήσεως ὅτι ἡ ἀμοιβαία κατανόησις καὶ ἡ συνεργασία τυγχάνουν οὐσιώδεις, «ἵνα μὴ ἐγκοπὴν τινα δῶμεν τῷ

Εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ» (Α' Κορ. 9, 12).

8. [...] ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία εἰς τὰς σχέσεις αὐτῆς πρὸς τὸν λοιπὸν χριστιανικὸν κόσμον δὲν στηρίζεται μόνον εἰς τὰς ἀνθρωπίνους δυνάμεις τῶν διεξαγόντων τούτους διαλόγους, ἀλλ' ἀπεκδέχεται πρωτίστως τὴν ἐπιστασίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐν τῇ χάριτι τοῦ Κυρίου, εὐχηθέντος «ἵνα πάντες ἐν ὧσιν» (Ιω. 17, 21).

9. Οἱ σύγχρονοι διμερεῖς θεολογικοὶ διάλογοι, κηρυχθέντες ὑπὸ Πανορθόδοξων Διασκέψεων, ἐκφράζουν τὴν ὁμόθυμον ἀπόφασιν πασῶν τῶν κατὰ τόπους ἀγιωτάτων Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν, αἱ ὁποῖαι καλοῦνται νὰ συμμετέχουν ἐνεργῶς καὶ συνεχῶς εἰς τὴν διεξαγωγὴν αὐτῶν, ἵνα μὴ παρακωλύηται ἡ ὁμόφωνος μαρτυρία τῆς Ὁρθοδοξίας πρὸς δόξαν τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ.

12. Εἶναι εὐνόητον ὅτι κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τῶν θεολογικῶν διαλόγων κοινὸς πάντων σκοπὸς εἶναι ἡ τελικὴ ἀποκατάστασις τῆς ἐν τῇ ὀρθῇ πίστει καὶ τῇ ἀγάπῃ ἐνότητος. [...]

16. Ἐν ἐκ τῶν κυρίων ὀργάνων ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως εἶναι τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν (Π.Σ.Ε.). Ὁρισμένοι Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησῖαι ὑπῆρξαν ἰδρυτικὰ μέλη καὶ ἐν συνεχείᾳ ἅπασαι ἀπέβησαν μέλη αὐτοῦ. Τὸ Π.Σ.Ε. εἶναι ἐν συγκεκριμένῳ διαχριστιανικὸν σῶμα, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι τοῦτο δὲν συμπεριλαμβάνει ἀπάσας τὰς ἑτεροδόξους Χριστιανικὰς Ἐκκλησίας καὶ Ὁμολογίας. Παραλλήλως, ὑφίστανται καὶ ἄλλοι διαχριστιανικοὶ ὀργανισμοὶ καὶ περιφερειακὰ ὄργανα, ὡς ἡ Διάσκεψις τῶν Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν (Κ.Ε.Κ.), τὸ Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν Μέσης Ἀνατολῆς (Σ.Ε.Μ.Α.) καὶ τὸ Παναφρικανικὸν Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν. Ταῦτα μετὰ τοῦ Π.Σ.Ε. τηροῦν σημαντικὴν ἀποστολὴν διὰ τὴν προώθησιν τῆς ἐνότητος τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου. Αἱ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησῖαι Γεωργίας καὶ Βουλγαρίας ἀπεχώρησαν ἐκ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν, ἡ μὲν πρώτη ἐν ἔτει 1997, ἡ δὲ δευτέρα ἐν ἔτει 1998, ὡς ἔχουσαι αὐτῶν ἰδίαν γνώμην περὶ τοῦ ἔργου τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν καὶ οὕτω δὲν συμμετέχουν εἰς τὰς ὑπ' αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων διαχριστιανικῶν ὀργανισμῶν δραστηριότητας.

17. Αἱ Ὁρθόδοξοι κατὰ τόπους Ἐκκλησῖαι-μέλη τοῦ Π.Σ.Ε., μετέχουν πλήρως καὶ ἰσοτίμως ἐν τῷ ὀργανισμῷ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν καὶ συμβάλλουν δι' ὄλων τῶν εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῶν μέσων διὰ τὴν προώθησιν τῆς εἰρηνικῆς συνυπάρξεως καὶ τῆς συνεργασίας ἐπὶ τῶν μειζόνων κοινωνικοπολιτικῶν προκλήσεων.

18. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία πιστὴ εἰς τὴν ἐκκλησιολογίαν αὐτῆς, εἰς τὴν ταυτότητα τῆς ἐσωτερικῆς αὐτῆς δομῆς καὶ εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας τῶν ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων, συμμετέχουσα ἐν τῷ ὀργανισμῷ τοῦ Π.Σ.Ε., οὐδόλως ἀποδέχεται τὴν ἰδέαν τῆς «ἰσότητος τῶν Ὁμολογιῶν» καὶ οὐδόλως δύναται νὰ δεχθῇ τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας ὡς τινὰ διομολογιακὴν προσαρμογὴν. Ἐν τῷ πνεύματι τούτῳ, ἡ ἐνότης ἡ ὁποία ἀναζητεῖται ἐν τῷ Π.Σ.Ε. δὲν δύναται νὰ εἶναι προῖόν μόνον θεολογικῶν συμφωνιῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐν τοῖς μυστηρίοις τηρουμένης καὶ βιουμένης ἐν τῇ Ὁρθόδοξῳ Ἐκκλησίᾳ ἐνότητος τῆς πίστεως.

19. [...] αὐτονόητον, ὅτι τὸ Π.Σ.Ε. δὲν εἶναι καὶ ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει ἐπιτρέπεται νὰ καταστῇ ὑπέρ-Ἐκκλησία. [...]

21. [...] Ἐν τούτοις ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία διατηρεῖ ἐπιφυλάξεις διὰ κεφαλαιώδη ζητήματα πίστεως καὶ τάξεως, διότι αἱ μὴ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησῖαι καὶ Ὁμολογίαι παρεξέκλιναν ἐκ τῆς ἀληθοῦς πίστεως τῆς μιᾶς, ἀγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας.

22. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία θεωρεῖ καταδικαστέαν πᾶσαν διάσπασιν τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας, ὑπὸ ἀτόμων ἢ ὁμάδων, ἐπὶ προφάσει τηρήσεως ἢ δῆθεν προασπίσεως τῆς γνησίας Ὁρθοδοξίας. Ὡς μαρτυρεῖ ἡ ὅλη ζωὴ τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας, ἡ διατήρησις τῆς γνησίας ὀρθόδοξου πίστεως διασφαλίζεται μόνον διὰ τοῦ συνοδικοῦ συστήματος, τὸ ὁποῖον ἀνέκαθεν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀπετέλει τὴν ἀνωτάτην αὐθεντίαν ἐπὶ θεμάτων πίστεως καὶ κανονικῶν διατάξεων (κανὼν 6 τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου).

23. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἔχει κοινὴν τὴν συνείδησιν περὶ τῆς ἀναγκαιότητος τοῦ διαχριστιανικοῦ θεολογικοῦ διαλόγου, διό καὶ κρίνει ἀναγκαῖον νὰ συνοδεύηται οὗτος πάντοτε ὑπὸ τῆς ἐν τῷ κόσμῳ μαρτυρίας διὰ πράξεων ἀμοιβαίας κατανοήσεως καὶ ἀγάπης, αἱ ὁποῖαι

έκφράζουν τήν «άνεκκλάλητον χαράν» τοῦ Εὐαγγελίου (Α' Πέτρ. 1, 8), ἀποκλειομένης πάσης πράξεως προσηλυτισμοῦ, οὐνίας ἢ ἄλλης προκλητικῆς ἐνεργείας ὁμολογιακοῦ ἀνταγωνισμοῦ. Ὑπό τό πνεῦμα αὐτό, ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία θεωρεῖ σημαντικόν ὅπως ὅλοι οἱ Χριστιανοί, ἐμπνεόμενοι ὑπό τῶν κοινῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν τοῦ Εὐαγγελίου, προσπαθήσωμεν νά δώσωμεν εἰς τά ἀκανθώδη προβλήματα τοῦ συγχρόνου κόσμου, μίαν ὀλοπρόθυμον καί ἀλληλέγγυον ἀπάντησιν, βασιζομένην εἰς τό πρότυπον τοῦ ἐν Χριστῷ καινοῦ ἀνθρώπου.

24. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἔχει συνείδησιν τοῦ γεγονότος, ὅτι ἡ κίνησις πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς ἐνότητος τῶν Χριστιανῶν λαμβάνει νέας μορφάς, ἵνα ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς νέας συνθήκας καί ἀντιμετώπισῃ τὰς νέας προκλήσεις τοῦ συγχρόνου κόσμου. Εἶναι ἀπαραίτητος ἡ συνέχισις τῆς μαρτυρίας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τόν διηρημένον χριστιανικόν κόσμον ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως καί πίστεως της.»

Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, Σχέσεις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας πρὸς τον λοιπὸν Χριστιανικόν κόσμον, (Κρήτη, 2016). Ανακτήθηκε ἀπὸ: <https://www.holycouncil.org/-/rest-of-christian-world?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: IV.v.

* * *

Ἡ διαχριστιανικὴ συνεργασία γιὰ τὸ καλὸ τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου, κατὰ τὴν ΑΜΣΟΕ

2 [...] εἶναι ἀπαραίτητον νά ἀναπτυχθῇ πρὸς ὅλας τὰς κατευθύνσεις ἡ διαχριστιανικὴ συνεργασία διὰ τὴν προστασίαν τῆς ἀξίας τοῦ ἀνθρώπου, αὐτονοήτως δέ καί τοῦ ἀγαθοῦ τῆς εἰρήνης, οὕτως ὥστε αἱ εἰρηνευτικαὶ προσπάθειαι ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν Χριστιανῶν νά ἀποκτοῦν μεγαλύτερον βᾶρος καί δύναμιν.»

Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, *Ἡ Αποστολὴ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τον Σύγχρονον Κόσμον Ἡ συμβολὴ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς ἐπικράτησιν τῆς εἰρήνης, τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀδελφοσύνης καὶ τῆς ἀγάπης μεταξύ τῶν λαῶν, καὶ ἄρσιν τῶν φυλετικῶν καὶ λοιπῶν διακρίσεων*, (Κρήτη, 2016). Ανακτήθηκε ἀπὸ:

<https://www.holycouncil.org/-/mission-orthodox-church-todays-world?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: IV.v.

* * *

Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, ἑτερόδοξοι Χριστιανοί καὶ ἡ σημασία τοῦ διαλόγου, κατὰ τὴν ΑΜΣΟΕ

«3) Ἡ Ἐκκλησία μας ἀνταποκρινομένη στό χρέος νά μαρτυρεῖ τὴν ἀλήθεια καὶ τὴν ἀποστολικὴ τῆς πίστη, ἀποδίδει μεγάλη σημασία στόν **διάλογο** κυρίως μέ τοὺς ἑτεροδόξους Χριστιανούς. Μέ τὸν τρόπο αὐτό καί ὁ λοιπὸς χριστιανικὸς κόσμος γνωρίζει ἀκριβέστερα τὴ γνησιότητα τῆς Ὁρθοδόξου Παραδόσεως, τὴν ἀξία τῆς πατερικῆς διδασκαλίας, τὴ λειτουργικὴ ἐμπειρία καὶ τὴν πίστη τῶν Ὁρθοδόξων. Οἱ διάλογοι πού διεξάγει ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία δέν σημαίνουν ποτέ συμβιβασμό σέ ζητήματα πίστεως.»

Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, *Μήνυμα Τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλῃς Συνόδου*

τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας Πρὸς τὸν Ὁρθόδοξο λαὸ καὶ κάθε ἄνθρωπο καλῆς θελήσεως, (Κρήτη, 2016). Ανακτήθηκε ἀπὸ: <https://www.holycouncil.org/-/message?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: IV.v.

* * *

Ἡ Ἐκκλησία, μαρτυρία ἐν διαλόγῳ, κατὰ τὴν ΑΜΣΟΕ

«VII. Ἡ Ἐκκλησία: μαρτυρία ἐν διαλόγῳ

20. Ἡ Ἐκκλησία ἐπιδεικνύει εὐαισθησίαν ἔναντι ἐκείνων, οἱ ὅποιοι διέκοψαν τὴν μετ' αὐτῆς κοινωνίαν καὶ ἐνδιαφέρεται δι' ὅσους δὲν κατανοοῦν τὴν φωνὴν τῆς. Ἐν τῇ συνειδήσει αὐτῆς ὅτι ἀποτελεῖ τὴν ζῶσαν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ κόσμῳ, μετατρέπει εἰς συγκεκριμένας πράξεις τὴν θεϊαν Οἰκονομίαν δι' ὅλων τῶν εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῆς μέσων, διὰ τὴν ἀξιόπιστον μαρτυρίαν τῆς ἀληθείας, ἐν τῇ ἀκριβείᾳ τῆς ἀποστολικῆς πίστεως. Ὑπὸ τὸ πνεῦμα αὐτὸ τῆς κατανοήσεως τοῦ χρέους μαρτυρίας καὶ προσφορᾶς, ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἀνέκαθεν προσέδιδε μεγάλην σημασίαν εἰς τὸν διάλογον, ἰδιαιτέρως δὲ εἰς ἐκείνον μὲ τούς ἑτεροδόξους χριστιανούς. Διὰ μέσου τοῦ διαλόγου αὐτοῦ, ὁ λοιπὸς χριστιανικὸς κόσμος γνωρίζει πλέον καλύτερα τὴν Ὁρθοδοξίαν καὶ τὴν γνησιότητα τῆς παραδόσεως αὐτῆς. Ἐπίσης γνωρίζει ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία οὐδέποτε ἀπεδέχθη τὸν θεολογικὸν μινιμαλισμὸν ἢ τὴν ἀμφισβήτησιν τῆς δογματικῆς παραδόσεως καὶ τοῦ εὐαγγελικοῦ ἡθους τῆς. Οἱ διαχριστιανικοὶ διάλογοι ἐλειτούργησαν ὡς εὐκαιρία διὰ τὴν Ὁρθοδοξίαν, διὰ νὰ ἀναδείξῃ τὸ σέβας πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῶν Πατέρων καὶ διὰ νὰ δώσῃ τὴν ἀξιόπιστον μαρτυρίαν τῆς γνησίας παραδόσεως τῆς μιᾶς, ἀγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας. Οἱ ὑπὸ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας διεξαγόμενοι διάλογοι οὐδέποτε ἐσῆμαιναν, οὔτε σημαίνουν καὶ δὲν πρόκειται νὰ σημάνουν ποτέ οἰονδήποτε συμβιβασμὸν εἰς ζητήματα πίστεως. Οἱ διάλογοι αὐτοὶ εἶναι μαρτυρία περὶ τῆς Ὁρθοδοξίας, ἐδραζομένη ἐπὶ τοῦ εὐαγγελικοῦ μηνύματος «Ἐρχου καὶ ἴδε» (Ἰωάν. α', 46), ὅτι «ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν» (Α' Ἰωάν. Δ', 8).»

Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, *Ἐγκύκλιος τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλῃς Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας*, (Κρήτη, 2016). Ανακτήθηκε ἀπὸ: <https://www.holycouncil.org/-/encyclical-holy-council?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: IV.v.

* * *

Διμερεῖς Θεολογικοὶ Διάλογοι τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας

«Οἱ διμερεῖς θεολογικοὶ διάλογοι πού διεξάγει σήμερα ἡ Ἐκκλησία μας εἶναι οἱ θεολογικοὶ διάλογοι: α) μὲ τούς Παλαιοκαθολικούς, β) μὲ τούς Μή-Χαλκηδόνιους, γ) μὲ τούς Ρωμαιοκαθολικούς, δ) μὲ τούς Ἀγγλικανούς, ε) μὲ τούς Λουθηρανούς καὶ στ) μὲ τούς Μεταρρυθμισμένους. Ἀπὸ αὐτούς οἱ σημαντικότεροι θεολογικοὶ διάλογοι πού ἐλκύουν ἰδιαίτερα τὸ ἐνδιαφέρον τῶν Ὁρθοδόξων, εὐρισκόμενοι μάλιστα καὶ στό διεθνὲς προσκῆνιο τοῦ σύγχρονου θεολογικοῦ καὶ οἰκουμενικοῦ προβληματισμοῦ, εἶναι οἱ διμερεῖς θεολογικοὶ διάλογοι μὲ τούς Παλαιοκαθολικούς, μὲ τίς Μή-Χαλκηδόνιες Ἐκκλησίες τῆς Ἀνατολῆς καὶ μὲ τὴ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία».

Μαρτζέλος, Γ., Οι θεολογικοί διάλογοι σήμερα: το μήνυμα, η αξία και η προοπτική τους, 2013, σ. 2. Ανακτήθηκε από: <http://users.auth.gr/martzelo/index.files/docs/135.docx> (15-7-16).

ΒΘ: IV.v.

* * *

Η έννοια του θεολογικού διαλόγου μέσα από την Κοινή Δήλωση Πάπα Φραγκίσκου και Οικουμενικού Πατριάρχη Βαρθολομαίου (Ιεροσόλυμα, 25-5-2014)

«4.- Για τον σκοπό αυτό, συμβάλλει βασικά στην αναζήτηση της πλήρους κοινωνίας μεταξύ Καθολικών και Ορθοδόξων, ο θεολογικός διάλογος που διεξάγει η Μικτή Διεθνής Επιτροπή. [...] δηλώνουμε για άλλη μια φορά ότι ο θεολογικός διάλογος δεν αναζητά έναν ελάχιστο κοινό θεολογικό παρονομαστή, πάνω στον οποίο να βρούμε ένα συμβιβασμό, αλλά θεμελιώνεται μάλλον στην εμβάθυνση ολόκληρης της αλήθειας, που δώρισε ο Χριστός στην Εκκλησία του, και την οποία, κινούμενοι από το Άγιο Πνεύμα, δεν παύουμε ποτέ να κατανοούμε καλύτερα. Δηλώνουμε λοιπόν από κοινού ότι η πιστότητά μας στον Κύριο απαιτεί την αδελφική συνάντηση και τον αληθινό διάλογο. Αυτή η κοινή αναζήτηση δεν μας απομακρύνει από την αλήθεια, αλλά μάλλον, μέσα από μια ανταλλαγή δώρων, θα μας οδηγήσει, υπό την καθοδήγηση του Αγίου Πνεύματος, σε όλη την αλήθεια.»

Κοινή Δήλωση Πάπα Φραγκίσκου και Οικουμενικού Πατριάρχη Βαρθολομαίου (Ιεροσόλυμα, 25-5-2014). Ανακτήθηκε από: https://www.patriarchate.org/dialogue-with-the-roman-catholic-church/-/asset_publisher/jSr7xbXp3kBW/content/koine-delosis-25-maiou-2014-?inheritRedirect=false&redirect=https%3A%2F%2Fwww.patriarchate.org%2Fdialogue-with-the-roman-catholic-church%3Fp_p_id%3D101_INSTANCE_jSr7xbXp3kBW%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26p_p_col_id%3Dcolumn-1%26p_p_col_pos%3D1%26p_p_col_count%3D2&_101_INSTANCE_jSr7xbXp3kBW_languageId=en_GR
http://ek.cen.gr/enoriakes%202014/EK_819.pdf
<http://www.amen.gr/article/koini-dilwsi-papa-fragkiskou-kai-oikoumenikou-patriarxi-gia-ton-dialogo-twn-ekklisiwn-kai-tin-anagki-stiriksis-twn-xristianwn-sti-manatoli> (15-7-16).

ΒΘ: IV.v.

* * *

Κοινή Δήλωση Πάπα Φραγκίσκου και Οικουμενικού Πατριάρχη Βαρθολομαίου (30-11-14): να εντείνουμε τις προσπάθειές μας για την προώθηση της πλήρους ενότητας όλων των Χριστιανών

«Εκφράζομεν τήν ειλικρινή καί σταθεράν ἀποφασιστικότητά μας, ὑπακούοντες εἰς τό θέλημα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, νά ἐντείνωμεν τάς προσπάθειάς μας διά τήν προώθησιν τῆς πλήρους ἐνότητος ὅλων τῶν Χριστιανῶν καί, ὑπεράνω ὅλων, μεταξύ τῶν Καθολικῶν καί τῶν Ὀρθοδόξων. Ὡσαύτως, προτιθέμεθα νά στηρίξωμεν τόν θεολογικόν διάλογον, ὁ ὁποῖος ἤρχισεν ἀκριβῶς πρό τριάκοντα πέντε ἐτῶν ὑπό τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Δημητρίου καί τοῦ Πάπα

Ἰωάννου Παύλου Β' ἐδῶ εἰς τό Φανάριον, καί ὁ ὁποῖος ἀσχολεῖται κατ' αὐτάς μέ τά πλέον δύσκολα ζητήματα, τά ὁποῖα ἐσημάδευσαν τήν ἱστορίαν τῶν διαιρέσεων μας καί ἀπαιτοῦν προσεκτικὴν καί λεπτομερῆ μελέτην. Πρὸς τόν σκοπὸν αὐτὸν παρέχομεν τήν διαβεβαίωσιν τῆς διαπύρου προσευχῆς μας ὡς Ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας, ζητοῦντες ἀπὸ τοὺς πιστοὺς μας νά ἐνώσουν τὰς προσευχὰς των μέ τὰς ἰδικὰς μας «ἵνα πάντες ἐν ᾧσιν, ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ» (Ἰω. ιζ', 21).»

Κοινή Δήλωση Πάπα Φραγκίσκου καὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Βαρθολομαίου (Κωνσταντινούπολη, 30-11-14). Ανακτήθηκε ἀπὸ: https://www.patriarchate.org/pope-francis/-/asset_publisher/row3iPd1j1Zj/content/joint-declaration-of-his-holiness-pope-francis-and-his-all-holiness-ecumenical-patriarch-bartholomew-november-30-2014-?inheritRedirect=false&redirect=https%3A%2F%2Fwww.patriarchate.org%2Fpope-francis%3Fp_id%3D101_INSTANCE_row3iPd1j1Zj%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26p_p_col_id%3Dcolumn-1%26p_p_col_count%3D1 (15-7-16).

ΒΘ: IV.v.

* * *

Οι Θεολογικοί Διάλογοι

«Σήμερα, στην χριστιανική οικουμένη, και σε διεθνή κλίμακα, διεξάγονται κάπου σαράντα διμερείς διάλογοι, στους οποίους εμπλέκονται, σε επίσημο εκκλησιαστικό επίπεδο, η Ορθόδοξη Εκκλησία στο σύνολό της, ὅλες οἱ ἀντι-Χαλκηδόνιες Ἀνατολικές Εκκλησίες, ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Εκκλησία, ἡ Ἀγγλικανικὴ Κοινωνία, ἡ Εκκλησία τῶν Παλαιοκαθολικῶν, τὰ δύο μείζονα ἐκκλησιαστικὰ σχήματα που προέκυψαν ἀπὸ τὴν Μεταρρύθμιση τοῦ 16οῦ αἰῶνος, τοῦτέστι τῶν Λουθηρανῶν καὶ τῶν Μετερρυθμισμένων (Καλβινιστῶν, Ζβιγγλιανῶν, Κονγκρεγκασιοναλιστῶν), οἱ νεώτερες Προτεσταντικὲς Ομολογίες τῶν Μεθοδιστῶν, Βαπτιστῶν, Μεννονιτῶν, Οπαδῶν του. Κάθε διάλογος διακρίνεται, φυσικά, ἀπὸ τὰ δικά του χαρακτηριστικά, καὶ ἀναμφίβολα, ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὴν ἱστορία τῶν διαλεγομένων μερῶν. Οἱ περισσότεροι ἀπὸ αὐτοὺς ἀποβλέπουν σὲ μὴ ἀπλὴ ἀλληλογνωριμία, καὶ σὲ ἐξοικείωση δύο ἐκκλησιαστικῶν παραδόσεων, οἱ ὁποῖες δὲν ἔχουν κοινὲς καταβολές καὶ δὲν συνδέονται με οποιουσδήποτε ἱστορικοὺς δεσμούς. Ἐνῶ ὠρισμένοι ἀποσκοποῦν, κατὰ τὴν ἐκφραση τῆς Γ Πανορθόδοξου Προσυνοδικῆς Διασκέψεως, σὲν ἀποκατάσταση «τῆς ἐν τῇ ὀρθῇ πίστει καὶ τῇ ἀγάπῃ ἐνότητος» τῶν Εκκλησιῶν ἐκείνων, οἱ ὁποῖες πάλαι ποτὲ συγκροτοῦσαν τὴν Μία καὶ ἀδιαίρετο Εκκλησία, ἀλλὰ κατὰ τὸν ρυθμὸν τῆς ἱστορίας ἀποξενώθηκαν καὶ τελικὰ βρέθηκαν χωρισμένες. Στὴν κατηγορία αὐτῆ, τὴν καὶ σημαντικώτερη, ἀνήκουν ἀναντίρρητα οἱ διμερείς θεολογικοὶ διάλογοι τῆς Ορθοδόξου Εκκλησίας, ἀφ' ἐνός με τὴν Ρωμαιοκαθολικὴ Εκκλησία, καὶ ἀφ' ἐτέρου, με τὴς Ἀρχαίες Ἀνατολικὲς Εκκλησίες.»

Τσέτσης, π. Γ., “Ο Οἰκουμενικός Διάλογος τῶν 21οῦ αἰῶνα: Πορεία μετ' ἐμποδίων;” στο: Πέτρου Ι., Τσομπανίδης Σ., Γκουτζιούδης Μ. (ἐπιμ.), *Ο Οἰκουμενικός Διάλογος σὲν 21οῦ αἰῶνα. Πραγματικότητες – Προκλήσεις – Προοπτικές*, Θεσσαλονίκη, 2013, σσ. 76-77. Ανακτήθηκε ἀπὸ: [http://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/SOCTHEOL104/%CE%95%CE%A1%CE%93%CE%91%CE%A3%CE%99%CE%91%20%CE%92%202015-6%20%CE%A3%CE%A7%CE%95%CE%A3%CE%95%CE%99%CE%A3%20%CE%9F%CE%A1%CE%98%CE%9F%CE%94%CE%9F%CE%9E%CE%A9%CE%9D%20%CE%9A%CE%91%CE%99%20%CE%A1%CE%A9%CE%9C%CE%91%CE%99%CE%9F%CE%9A%CE%91%CE%98%CE%9F%CE%9B%CE%99%CE%9A%](http://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/SOCTHEOL104/%CE%95%CE%A1%CE%93%CE%91%CE%A3%CE%99%CE%91%20%CE%92%202015-6%20%CE%A3%CE%A7%CE%95%CE%A3%CE%95%CE%99%CE%A3%20%CE%9F%CE%A1%CE%98%CE%9F%CE%94%CE%9F%CE%9E%CE%A9%CE%9D%20%CE%9A%CE%91%CE%99%20%CE%A1%CE%A9%CE%9C%CE%91%CE%99%CE%9F%CE%9A%CE%91%CE%98%CE%9F%CE%9B%CE%99%CE%9A%9)

ΒΘ: IV.v.

* * *

Θεολογικοί Διάλογοι και Εκκλησία της Ελλάδας

«Οι **Θεολογικοί Διάλογοι** χωρίζονται σε **διμερείς** και **πολυμερείς**. Η δεύτερη αυτή κατηγορία έχει ατονήσει στις μέρες μας, λόγω πολλών προβλημάτων συντονισμού και κοινής γραμμής των Εκκλησιών που συμμετέχουν. Εν αντιθέσει με τους διμερείς διαλόγους ανάμεσα στις Ορθόδοξες Εκκλησίες και στις λοιπές Χριστιανικές Ομολογίες, οι οποίοι παρά τα εμπόδια που έχουν συναντήσει κατά την διεξαγωγή τους, έχουν αποδώσει σημαντικούς καρπούς για το ορατό μέλλον της εν Αγίω Πνεύματι Ενώσεως των Χριστιανικών Εκκλησιών.

Οι Θεολογικοί Διάλογοι είναι: 1. Διάλογος με την Αγγλικανική Εκκλησία Εκπρόσωπος της Εκκλησίας της Ελλάδος, είναι ο Ελλογιμ. Καθηγητής κ. Μιλτιάδης Κωνσταντίνου. 2. Διάλογος με την Λουθηρανική Εκκλησία Εκπρόσωπος της Εκκλησίας της Ελλάδος, είναι ο Ελλογιμ. Καθηγητής κ. Χρήστος Βούλγαρης. 3. Διάλογος με τους Μεταρρυθμισμένους Εκπρόσωποι της Εκκλησίας της Ελλάδος, είναι: -ο Ελλογιμ. Ομοτ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδάς. -ο Ελλογιμ. Καθηγητής κ. Χρήστος Βούλγαρης.

Επίσης, δύο εκ των σημαντικότερων διμερών Διαλόγων είναι αυτοί μετά της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας και των Προχαλκηδόνιων Ανατολικών Εκκλησιών. Οι εκπρόσωποι μας στους Διαλόγους αυτούς είναι: **1. Διάλογος με την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία. -Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος, Καθηγητής Θεολογίας. -Πανιερώτατος Μητροπολίτης Αχαΐας κ. Αθανάσιος. 2. Διάλογος με τις Προχαλκηδόνιες Ανατολικές Εκκλησίες. -Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Νικοπόλεως και Πρεβέζης κ. Μελέτιος. -Ελλογιμ. Καθηγητής κ. Γεώργιος Μαρτζέλος.**

Πέρα, όμως, από τους Θεολογικούς Διαλόγους, η Εκκλησία μας εκπροσωπείται και συμμετέχει στο Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών (Π.Σ.Ε.), του οποίου είναι και ιδρυτικό μέλος, ως επίσης και στο Συμβούλιο Ευρωπαϊκών Εκκλησιών (Κ.Ε.Κ.). Εκπρόσωποι της Εκκλησίας της Ελλάδος στους ως άνω Διαχριστιανικούς Οργανισμούς, είναι:

Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών: 1. Κεντρική Επιτροπή του Π.Σ.Ε. -Πανιερ. Μητροπολίτης Θερμοπυλών κ. Ιωάννης. -Ελλογιμ. Καθηγητής κ. Γεώργιος Μαρτζέλος. 2. Επιτροπή «Πίστις και Τάξις» του Π.Σ.Ε. Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος, Καθηγητής Θεολογίας.

Συμβούλιον Ευρωπαϊκών Εκκλησιών 1. Κεντρική Επιτροπή Κ.Ε.Κ. - Πανιερ. Μητροπολίτης Αχαΐας κ. Αθανάσιος. -Ερίτιμος κα Αικατερίνη Ζορμπά. 2. Επιτροπή «Εκκλησία και Κοινωνία», Εκτελεστική Επιτροπή -Ερίτιμος κα Αικατερίνη Ζορμπά 3. Ομάδα Εργασίας της Κ.Ε.Κ. για την Παγκοσμιοποίηση -Δρ. κ. Αντώνιος Παπαντωνίου -Ερίτιμος κα Αικατερίνη Ζορμπά 4. Επιτροπή «Εκκλησίες εν Διαλόγω». -Ελλογιμ. Καθηγητής κ. Ανέστης Κεσελόπουλος 5. Επιτροπή των Εκκλησιών για τους Μετανάστες στην Ευρώπη -Δρ. κ. Αντώνιος Παπαντωνίου».

Συνοδική Επιτροπή επί των Διορθοδόξων και Διαχριστιανικών Σχέσεων 2011 – 2015, *Οι εκπρόσωποι της Εκκλησίας της Ελλάδος στους Θεολογικούς Διαλόγους.* Ανακτήθηκε από: <http://www.ecclesia.gr/greek/holysynod/committees/relations/ekprosopoi.html> (15-7-16).

ΒΘ: IV.v.

* * *

Αποτίμηση διμερών και πολυμερών θεολογικών διαλόγων της Ορθόδοξης Εκκλησίας

«[...] οί οικουμενικές πρωτοβουλίες τοῦ μακαριστοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρα, σχετικά μέ τήν ἔναρξη καί προώθηση διμερῶν καί πολυμερῶν θεολογικῶν διαλόγων, πρωτοβουλίες πού κατοχυρώθηκαν [...] μέ πανορθόδοξες ἀποφάσεις, δέν συνετέλεσαν μόνο στήν ἔξοδο τῆς Ὁρθοδοξίας ἀπό τήν ἀπομόνωση τῶν πέντε τελευταίων αἰώνων καί στή βαθύτερη γνωριμία της ἀπό τούς ἑτεροδόξους, ἀλλά συνέβαλαν καθοριστικά καί στήν ἀναγνώριση τῆς σημασίας καί τοῦ ρόλου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καί τῆς θεολογίας της γιά τήν ἀποκατάσταση τῆς ἐνότητας μεταξύ τῶν διηρημένων Χριστιανῶν. Ἦδη οἱ θεολογικές θέσεις τῆς Ὁρθοδοξίας δέν περνοῦν πλέον ἀπαρατήρητες, ἀλλά ἀσκοῦν, ὅπως φάνηκε, τεράστια ἐπιρροή στή διαμόρφωση τόσο τῶν θεολογικῶν θέσεων ὅσο καί τῆς θεολογικῆς προβληματικῆς τῶν ἑτεροδόξων κατά τούς θεολογικούς αὐτούς διαλόγους.»

Μαρτζέλος, Γ., *Οι θεολογικοί διάλογοι σήμερα: το μήνυμα, η αξία και η προοπτική τους*, 2013, σ. 25-6. Ανακτήθηκε ἀπό: <http://users.auth.gr/martzelo/index.files/docs/135.docx> (15-7-16).

ΒΘ: IV.v.

* * *

Θεολογικοί διάλογοι και Διάλογος

«[...] θά πρέπει ὡς Ὁρθόδοξοι νά ἔχουμε πάντοτε ὑπόψη μας ὅτι οἱ ὑπάρχουσες διαφορές μεταξύ τῶν Ἐκκλησιῶν δέν μποροῦν νά λυθοῦν ἔξω καί μακριά ἀπό τό πλαίσιο καί τό κλίμα τοῦ διαλόγου. Ὁ διάλογος εἶναι τό μόνο πρόσφορο μέσο γιά τήν ἐπίλυση τῶν ὑπαρχουσῶν διαφορῶν μεταξύ τῶν Ἐκκλησιῶν. Ὅπως τονίζει χαρακτηριστικά ὁ ἅγ. Μᾶρκος ὁ Εὐγενικός, «Ὅτε δίστανται τινες ἀλλήλων καί οὐ χωροῦσι πρὸς λόγους, δοκεῖ μείζων εἶναι καί ἡ μεταξύ τούτων διαφορά· ὅτε δ' εἰς λόγους συνέλθωσι καί ἑκάτερον μέρος νουνεχῶς ἀκροάσῃται τά παρ' ἑκατέρου λεγόμενα, εὐρίσκεται πολλάκις ὀλίγη ἢ τούτων διαφορά» (Σ. Συροπούλου, *Ἀπομνημονεύματα*, V, 28, ἔκδ. V. Laurent, 1971, σ. 282). Κανείς δέν θά μποροῦσε στό σημεῖο αὐτό νά εἶναι πιό εὐγλωττος, γιά νά τονίσει μέ τόσο σαφή καί κατηγορηματικό τρόπο, ὅπως ὁ ἅγ. Μᾶρκος ὁ Εὐγενικός, τόσο τή διαχρονική ἀναγκαιότητα τοῦ θεολογικοῦ διαλόγου ὡς μέσου γιά τήν ἐπίλυση τῶν διαφορῶν μεταξύ τῶν Ἐκκλησιῶν, ὅσο καί τή στάση πού πρέπει νά τηρεῖ ἡ κάθε πλευρά κατά τήν πορεία τοῦ διαλόγου, προκειμένου νά ὑπάρξει θετικό ἀποτέλεσμα.»

Μαρτζέλος, Γ., *Οι θεολογικοί διάλογοι σήμερα: το μήνυμα, η αξία και η προοπτική τους*, 2013, σ. 26. Ανακτήθηκε ἀπό: <http://users.auth.gr/martzelo/index.files/docs/135.docx> (15-7-16).

ΒΘ: IV.v.

* * *

Ο Οικουμενικός Πατριάρχης για τη συνέχιση των Θεολογικών Διαλόγων

«[...] οἱ διάλογοι που διεξάγονται επικρίνονται εντούτοις θα πρέπει νά καταστεί σαφές γιά ἀκόμη μια φορά πως οὔτε κατά διάνοια προδίδεται ἡ Αποστολική καί ἀμώμητος φιλιότη Ὁρθοδοξία μας. αὐτή εἶναι ἡ γραμμὴ τῆς Ἐκκλησίας μας, τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινούπολεως. Εἶναι γραμμὴ

σταθερή και αταλάντευτη. Δεν μπορεί σήμερα κανείς να κλείνεται εγωιστικά στον εαυτόν του με ικανοποίηση, με αυτάρκεια και αυταρέσκεια και αυτοθαυμασμόν και να περιμένει να έλθουν όλοι οι άλλοι να τον προσκυνήσουν. Αυτό δεν γίνεται σήμερα», είπε ο Προκαθήμενος της Ορθοδοξίας και σημείωσε: «Χρειαζόμαστε ανοίγματα οικουμενικά, ανθρώπινα, κοινωνικά, να διαλεγόμεθα με όλους τους ανθρώπους καλής θελήσεως. Επεκρίνετο τότε ο Πατριάρχης Αθηνάγορας για αυτά τα ανοίγματα που έκανε. Όπως έκτοτε συνεχώς και σήμερα επικρίνεται το Οικουμενικό μας Πατριαρχείο για τους οικουμενικούς διαλόγους τους οποίους διεξάγει πως ωσάν τάχα να ξεπουλούμε την Ορθοδοξία. Μόνον δια του διαλόγου μπορεί να επέλθει συνεννόησις, συμφιλίωσις και καταλλαγή. Γι αυτό και θα συνεχίσουμε ό,τι και αν μας λένε, όσο και να μας επικρίνουν, να διαλεγόμεθα και με τη Ρώμη και με την Αγγλικανική Εκκλησία και με το Π.Σ.Ε. και με την Παγκόσμια Λουθηρανική Ομοσπονδία και με τις λεγόμενες Αρχαίες Ανατολικές Εκκλησίες, τους Αρμενίους, τους Κόπτας, τους Αιθίοπας έως ότου έλθει η μεγάλη και επιφανής ημέρα της των πάντων ενώσεως για την οποία η Εκκλησία μας σε κάθε Ακολουθία της, συνεχώς, ανελλιπώς και αδιαλείπτως προσεύχεται όταν λέγει...υπέρ της ειρήνης του σύμπαντος κόσμου, ευσταθείας των Αγίων του Θεού Εκκλησιών και της των πάντων ενώσεως [...] Αυτό είναι μία από τις προτεραιότητές μας, από τους ιερούς σκοπούς μας, από τα ιδανικά και τους στόχους της διακονίας μας.»

Μαγγίνας,Ν. “Βαρθολομαίος: Θα συνεχίσουμε τους διαλόγους όσο και αν μας επικρίνουν...” (2012). Ανακτήθηκε από: <http://www.amen.gr/article/bartholomaios-tha-sunexisoume-tous-dialogous-oso-kai-an-mas-epikrinoun> (15-7-16).

ΒΘ: IV.v.

* * *

Οι προκλήσεις του Οικουμενικού Διαλόγου και το Οικουμενικό Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως

«Έτερος τομεύς, εις τὸν ὁποῖον τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἀνέπτυξε πρωτοβουλίας καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ διαδραματίζῃ ἡγετικὸν ρόλον εἶναι ἐκεῖνος τῆς καταλλαγῆς μεταξὺ τῶν χριστιανῶν καὶ τῶν θρησκευτῶν. Ὁ τομεύς οὗτος τῶν πρωτοβουλιῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὑφίσταται ὑπὸ τινῶν κύκλων ἐπ’ ἐσχάτων ἐκστρατεῖαν διαβολῆς καὶ κατασυκοφαντήσεως ὡς δῆθεν προδοτικὸς τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως. Ἀλλ’ ἡ καταλλαγή τῶν ἀνθρώπων μετ’ ἀλλήλων καὶ μετὰ τοῦ Θεοῦ ἀποτελεῖ αὐτὸν τοῦτον τὸν σκοπὸν τῆς Σαρκώσεως τοῦ Θεοῦ καὶ Λόγου καὶ τῆς σταυρικῆς Αὐτοῦ Θυσίας (Ρωμ. ε’ 10, Β’ Κορ. ε’ 19), ἡ δὲ ἀγία ἡμῶν Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία οὐ παύεται δεομένη «ὑπὲρ τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως». Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ὑπῆρξε πρωτοπόρον εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς συγχρόνου Οἰκουμενικῆς Κινήσεως διὰ τῶν Ἐγκυκλίων Ἰωακείμ τοῦ Γ’ τὸ 1902 καὶ τῆς Συνόδου τοῦ Πατριαρχείου τὸ 1920 καὶ οὐδένα λόγον ἔχει νὰ λυπῆται δι’ αὐτό. Ἡ συμμετοχὴ ἡμῶν εἰς τὴν Οἰκουμενικὴν Κίνησιν, εἴτε ὑπὸ τὴν μορφήν τῶν θεολογικῶν διαλόγων, εἴτε διὰ τῆς συμμετοχῆς εἰς διαχριστιανικοὺς ὀργανισμοὺς, κατ’ οὐδένα λόγον προσκρούει εἰς τὴν πίστιν ἡμῶν ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἀποτελεῖ τὴν Μίαν, Ἁγίαν, Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν, τὴν ὁποίαν ὁμολογοῦμεν εἰς τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως ἡμῶν, ἐν οὐδεμιᾷ δὲ περιπτώσει ὑποδηλοῖ ἢ συνεπάγεται ἀπάρνησιν ἢ νόθευσιν τῶν δογμάτων τῆς πίστεως ἡμῶν ἢ, ὡς κακοβούλως διαδίδουν τινές, εἰς «συγκρητισμὸν» καὶ δημιουργίαν ὑπερ-εκκλησίας. Ἀντιθέτως, διὰ τῆς συμμετοχῆς ἡμῶν εἰς τὴν Οἰκουμενικὴν Κίνησιν καὶ ἰδίᾳ διὰ τῶν θεολογικῶν διαλόγων δίδεται ἡ μαρτυρία τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως καὶ καταδεικνύεται ἡ ὑπεροχὴ τῆς Ὁρθοδοξίας, ὁ σεβασμὸς πρὸς τὴν ὁποίαν ἔχει ἐμφανῶς αὐξηθῆ

εἰς τὴν ἐποχὴν μας ἐν τῇ Δύσει ἀκριβῶς λόγῳ τῆς προβολῆς αὐτῆς διὰ τῆς συμμετοχῆς ταύτης. «Ἀληθεύοντες ἐν ἀγάπῃ», κατὰ τὴν Ἀποστολικὴν προτροπὴν (Εφ. δ' 15), οὐδὲν ἔχομεν νὰ ζημιωθῶμεν.

Ἡ μετὰ τῶν λοιπῶν χριστιανῶν καταλλαγὴ ἡμῶν καθίσταται ἰδιαιτέρως ἐπιτακτικὴ ἐν τῷ χώρῳ τῆς λεγομένης Ὁρθοδόξου Διασποράς, ἔνθα διαβιοῖ μέγα μέρος τοῦ ποιμνίου τοῦ ἡμετέρου Πατριαρχείου. Εἰς πλείστας Μητροπόλεις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ αἱ σχέσεις ἡμῶν μετὰ τῶν ἐκεῖ διαβιούντων Ρωμαιοκαθολικῶν καὶ Προτεσταντῶν εἶναι καὶ πρέπει νὰ παραμείνουν ἄρμονικαί, ὀφείλομεν δὲ νὰ συγχαρῶμεν τοὺς ἀδελφούς ἱεράρχας τῶν περιοχῶν τούτων διὰ τὴν συμβολὴν των εἰς τὴν καλλιέργειαν καὶ προαγωγὴν τῶν καλῶν τούτων σχέσεων, ἐκ τῶν ὁποίων πολλὰ ὠφελεῖται τὸ ποιμνιον αὐτῶν. Χάρις εἰς τὰς σχέσεις ταύτας ἐξασφαλίζονται διὰ τὸ Ὁρθόδοξον ποιμνιον οἱ ἀπαραίτητοι χῶροι λατρείας καὶ ἐξυπηρετοῦνται ζωτικαὶ ἀνάγκαι διαβιώσεως αὐτοῦ. Θὰ ἀπετέλει ἔνδειξιν ἀχαριστίας ἐκ μέρους ἡμῶν, ἐὰν δὲν ἀνεγνωρίζομεν τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἀνυπόκριτον ἀγάπην, μετὰ τῶν ὁποίων περιβάλλουν τὸ ποιμνιον ἡμῶν οἱ ἀνήκοντες εἰς ἄλλας Ἐκκλησίας καὶ Ὁμολογίας ἀδελφοὶ χριστιανοὶ καὶ ἂν δὲν ἀνταπεδίδομεν καὶ ἡμεῖς πρὸς αὐτοὺς τὰ αὐτὰ αἰσθήματα καὶ τὴν αὐτὴν συμπεριφορὰν.

Ὀφείλομεν νὰ ἀναγνωρίσωμεν πάντες ὅτι ἡ ἐποχὴ τῶν ἀμιγῶν θρησκευτικῶς κοινωνιῶν καὶ ἔθνων παρέρχεται ἤδη, καὶ οἱ λαοὶ καλοῦνται νὰ ἀποδεχθοῦν τὴν ἑτερότητα ὡς συστατικὸν στοιχεῖον τῶν κοινωνιῶν των, ἐὰν δὲν θέλουν νὰ ὀδηγηθοῦν εἰς συγκρούσεις καὶ ἀναταραχάς. Ἡ συνύπαρξις καὶ συμβίωσις τῶν Ὁρθόδοξων μετὰ τῶν λοιπῶν χριστιανῶν ἀποτελεῖ ἤδη ἀναπότρεπτον πραγματικότητα εἰς τὸν χῶρον τῆς Διασποράς ἐξαπλουμένη ταχέως καὶ ἐντὸς τῶν ἄλλοτε ἀμιγῶς Ὁρθόδοξων ἔθνων καὶ κοινωνιῶν καὶ ὑποχρεοῦσα τὴν Ἐκκλησίαν ἡμῶν νὰ προσαρμόσῃ διὰ τῆς οἰκονομίας τὴν ὄλην ποιμαντικὴν αὐτῆς ζωὴν. Οὕτως, ἐπὶ παραδείγματι, ἡ αὔξησις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μεικτῶν γάμων ἀποτελεῖ πλέον πραγματικότητα, ἡ ὁποία ὑποχρεώνει τὴν Ἐκκλησίαν νὰ ἀποδεχθῇ τὴν μετὰ τῶν ἑτεροδόξων κοινὴν προσευχὴν καὶ λατρείαν, ὅπερ καὶ ἐφαρμόζει ἤδη εἰς πάσας τὰς Ὁρθόδοξους Ἐκκλησίας. Τοῦτο οὐδόλως ἀποτελεῖ ἔκτροπὴν ἐκ τοῦ θεμελιώδους στοιχείου διαχωρισμοῦ τῶν Ὁρθόδοξων ἐκ τῶν λοιπῶν χριστιανῶν, συνισταμένου εἰς τὴν ἐν τῇ θείᾳ Εὐχαριστίᾳ κοινωνίαν, ἣτις προϋποθέτει πλήρη συμφωνίαν ἐν τῇ πίστει τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου οὐδεμία οἰκονομία χωρεῖ. Πάντων τούτων θεωρουμένων τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καλλιεργεῖ τὰς ἀγαθὰς σχέσεις αὐτοῦ μετὰ τῶν λοιπῶν χριστιανῶν εἰς πάντα τὰ ἐπίπεδα ἀπὸ τῆς μικροτέρας ἐνορίας καὶ ἐπισκοπῆς μέχρι καὶ τῆς ἀνωτάτης ἡγεσίας αὐτοῦ. Οὕτως, ἡ ἡμετέρα Μετρίότης ὑποδέχεται μετὰ χαρᾶς, ἀγάπης καὶ τιμῆς πάντας τοὺς ἀντιπροσώπους ἢ καὶ ἀρχηγούς τῶν ἄλλων χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν καὶ ἀνταποδίδει αὐτὰς φιλοφρόνως, ὡς ἀρμόζει εἰς πεπολιτισμένην καὶ δὴ καὶ χριστιανικὴν συμπεριφορὰν.» (Ἡ ἐντονη γραφὴ τοῦ ἰδίου τοῦ κειμένου).

Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Βαρθολομαῖος, Εἰσήγησις τῆς Α.Θ.Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου πρὸς τὴν Σύναξιν τῶν Ἱεραρχῶν τοῦ Θρόνου (Κωνσταντινούπολη, 29 Αὐγούστου 2015). Ανακτήθηκε ἀπὸ: http://fanarion.blogspot.gr/2015/08/blog-post_53.html (15-7-16).

ΒΘ: IV.v.

* * *

Ο διάλογος ανάμεσα στους Χριστιανούς μέσα από το λόγια του Πάπα Ρώμης Φραγκίσκου

«Το να συναντηθούμε, και να κοιτάξει ο ένας το πρόσωπο του άλλου, το να ανταλλάξουμε τον

ασπασμό της ειρήνης, το να προσευχηθούμε ο ένας για τον άλλο, αποτελούν ουσιαστικές διαστάσεις της πορείας εκείνης προς την αποκατάσταση της πλήρους κοινωνίας προς την όποιαν τείνουμε. Όλα αυτά προηγούνται και συνοδεύουν σταθερά εκείνη την άλλη ουσιαστική διάσταση αυτής της πορείας που είναι ο θεολογικός διάλογος. Ένας αυθεντικός διάλογος είναι πάντα μεταξύ προσώπων με ένα όνομα, με μια όψη, με μια ιστορία, και όχι μονό ανταλλαγή ιδεών.»

Πάπας Ρώμης Φραγκίσκος, Ομιλία Του Αγίου Πατέρα Φραγκίσκου Κατά Τη Θεία Λειτουργία Στο Οικουμενικό Πατριαρχείο, (30 Νοεμβρίου 2014). Ανακτήθηκε από:

https://www.patriarchate.org/pope-francis/-/asset_publisher/row3iPd1j1Zj/content/address-of-his-holiness-pope-francis-at-the-divine-liturgy-of-the-patriarchal-cathedral-of-st-george-30-11-14-?inheritRedirect=false&redirect=https%3A%2F%2Fwww.patriarchate.org%2Fpope-francis%3Fp_id%3D101_INSTANCE_row3iPd1j1Zj%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26p_p_col_id%3Dcolumn-1%26p_p_col_count%3D1&101_INSTANCE_row3iPd1j1Zj_languageId=el_GR (15-7-16).

ΒΘ: IV.v.

* * *

Ο διάλογος και η ενότητα, όπως τα κατανοεί η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία, με τα λόγια του Πάπα Φραγκίσκου

«[...] αυτή η επίσκεψη μου γίνεται αρκετές μέρες μετά από τον εορτασμό της 50 επετείου της έκδοσης του Διατάγματος της δεύτερης συνόδου του Βατικανού Unitatis redintegratio για την αναζήτηση της ενότητας μεταξύ όλων των χριστιανών. Πρόκειται για ένα θεμελιώδες κείμενο με το οποίο απήχθηκε ένας νέος δρόμος για την συνάντηση μεταξύ των καθολικών και των αδελφών των άλλων Εκκλησιών και εκκλησιασμών κοινοτήτων.

Ιδιαίτερα με αυτό το διάταγμα η Καθολική Εκκλησία αναγνωρίζει ότι οι Ορθόδοξες Εκκλησιές «έχουν αληθινά μυστήρια και κυρίως, δυνάμει της αποστολικής διάδοξης, την Ιεροσύνη και την Ευχαριστία, δια μέσου των οποίων παραμένουν ακόμα ενωμένες μαζί μας με στενότερους δεσμούς» (n.15). Εν συνεχεία, αναφέρεται ότι για να διαφυλάξουν πιστά την πληρότητα της χριστιανικής παράδοσης, και για να φέρουν εις πέρας την συμφιλίωση των χριστιανών ανατολής και δύσεως είναι υψίστης σημασίας να διατηρηθεί και να υποστηριχτεί η πλουσιότατη παρακαταθήκη των Εκκλησιών της ανατολής, όχι μονό σε ό,τι αφορά τις λειτουργικές και πνευματικές παραδόσεις, αλλά επίσης την κανονική τάξη που θέσπισαν οι άγιοι Πατέρες και οι Σύνοδοι, η οποία τάξη ρυθμίζει τον βίο αυτών των Εκκλησιών (βλ. n. 15 -16).

Φρονώ σημαντικό να επισημάνω τον σεβασμό αυτής της αρχής ως ουσιαστικής και αμοιβαίας προϋπόθεσης για την αποκατάσταση της πλήρους κοινωνίας, που δεν σημαίνει υποταγή του ενός στον άλλο, ούτε αφομοίωση, αλλά μάλλον αποδοχή όλων των δωρεών που ο Θεός έδωσε στον καθένα για να φανερώσει σε ολόκληρο τον κόσμο το μέγα μυστήριο της σωτηρίας πραγματοποιηθέν από τον Κυριών Ιάσουν Χριστών δια μέσου του Παναγίου Πνεύματος. Θέλω να διαβεβαιώσω τον καθένα από σας ότι για να φθαρούμε στον αναζητούμενο σκοπό της πλήρους κοινωνίας, η Καθολική Εκκλησία δεν προτίθεται να επιβάλλει καμία απαίτηση, παρά μόνον εκείνη της ομολογίας της κοινής πίστεως, και ότι είμαστε έτοιμοι να αναζητήσουμε από κοινού υπό το φως της διδασκαλίας της Αγίας Γραφής και της εμπειρίας της πρώτης χιλιετίας, τους τρόπους με τους οποίους να εξασφαλίσει η αναγκαία ενότητα της Εκκλησίας στις σημερινές συνθήκες: το μονό πράγμα που η Καθολική Εκκλησία επιθυμεί και εγώ αναζητώ ως Επίσκοπος Ρώμης "της Εκκλησίας της προκαθήμενης της αγάπης", είναι η κοινωνία με τις Ορθόδοξες Εκκλησιές. Μια

τέτοια κοινωνία θα είναι πάντα καρπός της αγάπης «που εκκέχεται εν ταις καρδίαις ημών δια πνεύματος αγίου του δοθέντος ημίν» (Ρωμ 5,5), αγάπης αδελφικής που δίνει έκφραση στο πνευματικό και υπερβατικό δεσμό που μας ενώνει ως μαθητές του Κύριου.»

Πάπας Ρώμης Φραγκίσκος, Ομιλία Του Αγίου Πατέρα Φραγκίσκου Κατά Τη Θεία Λειτουργία Στο Οικουμενικό Πατριαρχείο, (30 Νοεμβρίου 2014). Ανακτήθηκε από:

https://www.patriarchate.org/pope-francis/-/asset_publisher/row3iPd1j1Zj/content/address-of-his-holiness-pope-francis-at-the-divine-liturgy-of-the-patriarchal-cathedral-of-st-george-30-11-14-?inheritRedirect=false&redirect=https%3A%2F%2Fwww.patriarchate.org%2Fpope-francis%3Fp_p_id%3D101_INSTANCE_row3iPd1j1Zj%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26p_p_col_id%3Dcolumn-1%26p_p_col_count%3D1&101_INSTANCE_row3iPd1j1Zj_languageId=el GR (15-7-16).

ΒΘ: IV.v.

* * *

Ο Πάπας Φραγκίσκος για τις σχέσεις Ρωμαιοκαθολικών και Ορθοδόξων (2014)

«Όταν ρωτήθηκε [στο αεροπλάνο, επιστρέφοντας στη Ρώμη] σχετικά με τις σχέσεις των δύο Εκκλησιών, ο Πάπας απάντησε: «Πιστεύω ότι με την Ορθοδοξία, είμαστε σε μια κοινή πορεία. Έχουν μυστήρια και αποστολική διαδοχή. Αν πρέπει να περιμένουμε τους θεολόγους να συμφωνήσουν, αυτή η μέρα (της ένωσης) δεν θα έρθει ποτέ! Είμαι επιφυλακτικός, οι θεολόγοι καλά εργάζονται, αλλά ο πατριάρχης Αθηναγόρας είχε πει: “Ας βάλουμε τους θεολόγους σε ένα νησί να συζητούν, και εμείς ας πάμε μπροστά”. Η ενότητα είναι μια πορεία που πρέπει να γίνει από κοινού, είναι πνευματικός οικουμενισμός. Μαζί προσευχόμαστε και συνεργαζόμαστε. Τώρα υπάρχει και ο οικουμενισμός του αίματος. Όταν σκοτώνουν τους Χριστιανούς, το αίμα τους αναμιγνύεται, οι μάρτυρες μας φωνάζουν “είμαστε Ένα”. Αυτός είναι ο «οικουμενισμός του αίματος». Ας ακολουθήσουμε με θάρρος αυτή την κατεύθυνση, προς τα εμπρός, προς τα εμπρός. Αυτό είναι ίσως κάτι που κάποιος δεν μπορεί να κατανοήσει. Οι Ανατολικές Καθολικές Εκκλησίες έχουν το δικαίωμα να υπάρχουν, αλλά η μέθοδος και η λέξη ‘Ουνία’ είναι μιας άλλης εποχής, θα πρέπει να βρούμε άλλο δρόμο».

“Οι σχέσεις των δύο Εκκλησιών, Καθολικής & Ορθόδοξης, μετά το ταξίδι του Πάπα στην Κωνσταντινούπολη”, *Ενοριακές Καμπάνες*, τχ. 830, 23-1-15, σ. 3. Ανακτήθηκε από:

http://ek.cen.gr/enoriakes%202015/EK_830.pdf (15-7-16).

ΒΘ: IV.v.

* * *

Ο Θεολογικός Διάλογος Ρωμαιοκαθολικής και Ορθόδοξης Εκκλησίας: ο Διάλογος της Αγάπης

«Η εκ νέου συνάντηση ορθοδόξων και ρωμαιοκαθολικών, μετά από αιώνες όπου κυριαρχούσε ένθεν κακείθεν μια αντιρρητική νοοτροπία, έγινε τελικά πραγματικότητα χάρη στην έμπνευση και το όραμα του Πατριάρχη Αθηναγόρα και του Πάπα Παύλου ΣΤ΄, που αρχικά εναγκαλίσθηκαν «αδελφικώς» το 1964 στα Ιεροσόλυμα και εν συνεχεία (1965) ήραν τα αναθέματα του 1054 μεταξύ Ρώμης και Κων/πολης. Με τον τρόπο αυτό εγκαινίασαν τον «διάλογο της αγάπης» που,

μεταξύ των δεκαετιών '60 και '70, ξεδιπλώθηκε τόσο σε επίπεδο εκκλησιαστικής ηγεσίας (ανταλλαγή επιστολών, δώρων, αντιπροσωπειών στις θρονικές εορτές Ρώμης και Κων/πολης), όσο και εκκλησιαστικής βάσης (επιστροφή λειψάνων στις Ορθόδοξες Εκκλησίες, κοινές προσευχές, επιστημονικές-ακαδημαϊκές συνεργασίες), διατρέχοντας κατά τον τρόπο καθέτως όλο το εκκλησιαστικό σώμα. Η πρόταση του διαλόγου της αγάπης έναντι του θεολογικού διαλόγου ήταν μια συνειδητή επιλογή που οφειλόταν τόσο σε αντικειμενικούς λόγους (οι ορθόδοξοι μέχρι και την Δ΄ Πανορθόδοξη Διάσκεψη ήταν, γενικά, σκεπτικοί στην ιδέα της έναρξης του θεολογικού διαλόγου με τους ρωμαιοκαθολικούς), όσο και στη συνειδητοποίηση της ανάγκης να προετοιμαστεί ψυχολογικά το εκκλησιαστικό πλήρωμα, ώστε να εξοικειωθεί με το κλίμα φιλίας, καταλλαγής και «κάθαρσης της ιστορικής μνήμης» που ενέπνεε πλέον τις σχέσεις μεταξύ των δύο Εκκλησιών. Είχαν προηγηθεί οι οικουμενικές διακηρύξεις της Β΄ Βατικανής Συνόδου (1962-1965) ότι εκτός αυτής υπάρχουν πολλά στοιχεία αλήθειας και αγιότητας, όσο και αυτές της Προπαρασκευαστικής Διορθόδοξης Επιτροπής (1971) αναφορικά με την «οντολογική» παρουσία άλλων Εκκλησιών και Ομολογιών εκτός των κανονικών ορίων της Ορθοδοξίας. Είναι, επομένως, ορθή η εκτίμηση πως δίχως το διάλογο της αγάπης οι θεολογικές συζητήσεις θα καταπιάνονταν εκ νέου με όσα ήδη χώριζαν τις δύο Εκκλησίες, διακινδυνεύοντας την ίδια την ακεραιότητα της οικουμενικής προσέγγισης!»

Κεραμιδάς Δ., “Ορθόδοξοι και Ρωμαιοκαθολικοί μαζί στην πορεία προς την ενότητα, κείμενο ομιλίας”, στο: Παπαχρήστος Ν., *Η πορεία του διαλόγου Ορθοδόξων-Ρωμαιοκαθολικών στο επίκεντρο ημερίδας στη Ρώμη*. Ανακτήθηκε από: <http://www.amen.gr/article/imerida-gia-tin-poreia-tou-dialogou-orthodokson-romaiokatholikon> (15-7-16).

ΒΘ: IV.v.

* * *

Ο Θεολογικός Διάλογος Ρωμαιοκαθολικής και Ορθόδοξης Εκκλησίας: ο Διάλογος της Αληθείας και οι προϋποθέσεις του

«[...] όταν ξεκίνησε ο επίσημος καθαυτό θεολογικός διάλογος (1980), τα μέλη της Διεθνούς Μικτής Επιτροπής για το Θεολογικό Διάλογο μεταξύ της Ρωμαιοκαθολικής και της Ορθόδοξης Εκκλησίας, υπό τη επίδραση και του κλίματος φιλίας που είχε εν τω μεταξύ διαμορφωθεί, αποφάσισαν ορθά ότι ο διάλογος (που σκοπό έχει την αποκατάσταση της πλήρους ενότητας στην κοινή πίστη και την ευχαριστιακή κοινωνία), οφείλει να ξεκινά από αυτό που ενώνει τις δύο Εκκλησίες, να διεξάγεται με θετικό πνεύμα, προσευχητική διάθεση και εν ταπεινώσει. Με τον τρόπο αυτό, άλλαξε ριζικά η οπτική των σχέσεων ορθοδόξων-ρωμαιοκαθολικών· δεν ήταν πλέον η απολογητική θεολογία αυτή που καθόριζε τις διμερείς σχέσεις, αλλά η θετική «περιεκτική» διάθεση γνωριμίας της εκκλησιολογικής ταυτότητας του άλλου. [...]»

Κεραμιδάς Δ., “Ορθόδοξοι και Ρωμαιοκαθολικοί μαζί στην πορεία προς την ενότητα, κείμενο ομιλίας”, στο: Παπαχρήστος Ν., *Η πορεία του διαλόγου Ορθοδόξων-Ρωμαιοκαθολικών στο επίκεντρο ημερίδας στη Ρώμη*. Ανακτήθηκε από: <http://www.amen.gr/article/imerida-gia-tin-poreia-tou-dialogou-orthodokson-romaiokatholikon> (15-7-16).

ΒΘ: IV.v.

* * *

Ο Θεολογικός Διάλογος Ρωμαιοκαθολικής και Ορθόδοξης Εκκλησίας: η Α' φάση του διαλόγου

«[...] Κινούμενη στο κλίμα αυτό, η α΄ φάση του θεολογικού διαλόγου ορθοδόξων-ρωμαιοκαθολικών (1980-1988), που είχε την ευτυχία να καθοδηγείται από εμπνευσμένους εκκλησιαστικούς (καρδ. J. Willebrands, Αρχιεπίσκοπος Αυστραλίας Στυλιανός Χαρκιανάκης) και θεολόγους υψηλού κύρους (Ι. Ζηζιούλας, J. Ratzinger κ.α.), υπήρξε, ομολογουμένως, εντυπωσιακή ως προς τα αποτελέσματά της. Σ' αυτήν επιβεβαιώθηκε η προτεραιότητα της ευχαριστίας ως το κατεξοχήν προσδιοριστικό στοιχείο της Εκκλησίας, η σύνδεση του επισκοπικού αξιώματος με την ευχαριστιακή φύση της Εκκλησίας, η κοινωνία μεταξύ των τοπικών εκκλησιών μέσω των επισκόπων τους, η αξία των 34 Αποστολικού Κανόνα για την οργανική σχέση του «πρώτου» και των «πολλών», η δυνατότητα χρήσης διαφορετικών βαπτισματικών λειτουργικών εθίμων εφόσον δεν θίγεται η χριστολογία και η τριαδολογία, ο όρος «μεταβολή» προκειμένου για τα Τίμια Δώρα κ.α.

Η θεολογική σύγκλιση επήλθε χάρη στη δυνατότητα που έδωσε ο διάλογος της αγάπης να προσεγγιστούν τα θεολογικά ζητήματα με θετικό τρόπο και υπό το πρίσμα της πίστης της αδιαίρετης Εκκλησίας. Είναι καταφανής η διαφορά ύφους και περιεχομένου των κειμένων της α΄ περιόδου από παλαιότερα κείμενα καταδίκης των ρωμαιοκαθολικών διδασκαλιών (πράγμα που συναντούσε κανείς και σε αντίστοιχες ρωμαιοκαθολικές παρεμβάσεις). [...]

Κεραμιδάς Δ., “Ορθόδοξοι και Ρωμαιοκαθολικοί μαζί στην πορεία προς την ενότητα, κείμενο ομιλίας”, στο: Παπαχρήστος Ν., *Η πορεία του διαλόγου Ορθοδόξων-Ρωμαιοκαθολικών στο επίκεντρο ημερίδας στη Ρώμη*. Ανακτήθηκε από: <http://www.amen.gr/article/imerida-gia-tin-poreia-tou-dialogou-orthodokson-romaiokatholikon> (15-7-16).

ΒΘ: IV.v.

* * *

Ο Θεολογικός Διάλογος Ρωμαιοκαθολικής και Ορθόδοξης Εκκλησίας: η Β' φάση του διαλόγου

«[...] Αντίθετο ήταν το παράδειγμα της β΄ φάσης του διαλόγου (1990-2000) που ασχολήθηκε με το ζήτημα της Ουνίας (ή των λεγόμενων «ελληνόρρυθμων Εκκλησιών»), όπου αφενός μεν απορρίφθηκε ο προσηλυτισμός, η «εκκλησιολογία της μεταστροφής» και η Ουνία ως μοντέλο ενότητας, αφετέρου δεν δόθηκε μια οριστική λύση στο πρόβλημα, αφού η διαχείρισή του αφέθηκε σε τοπικό επίπεδο, όπου δυστυχώς επικράτησαν τα τοπικά συγκρουσιακά εθνικά και θρησκευτικά συναισθήματα κι όχι η πνευματικότητα της καταλλαγής και της αγάπης. [...]

Κεραμιδάς Δ., “Ορθόδοξοι και Ρωμαιοκαθολικοί μαζί στην πορεία προς την ενότητα, κείμενο ομιλίας”, στο: Παπαχρήστος Ν., *Η πορεία του διαλόγου Ορθοδόξων-Ρωμαιοκαθολικών στο επίκεντρο ημερίδας στη Ρώμη*. Ανακτήθηκε από: <http://www.amen.gr/article/imerida-gia-tin-poreia-tou-dialogou-orthodokson-romaiokatholikon> (15-7-16).

ΒΘ: IV.v.

* * *

Ο Θεολογικός Διάλογος Ρωμαιοκαθολικής και Ορθόδοξης Εκκλησίας: η Γ' φάση του διαλόγου

[...] Η γ' φάση του διαλόγου (2006-σήμερα) ανέδειξε, μεταξύ άλλων, την οργανική ενότητα μεταξύ πρωτείου και συνοδικότητας σε τοπικό, επαρχιακό/περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο. Αν και η συζήτηση αναφορικά με την άσκηση του πρωτείου του επισκόπου Ρώμης κατά την πρώτη χιλιετία συνεχίζεται, είναι αξιοσημείωτο, από ορθόδοξης πλευράς, το ότι επιβεβαιώθηκε εκ νέου η αξία του 34ο Αποστολικού Κανόνα και το κανονιστικό κύρος των Οικουμενικών Συνόδων. [...]

Κεραμιδάς Δ., “Ορθόδοξοι και Ρωμαιοκαθολικοί μαζί στην πορεία προς την ενότητα, κείμενο ομιλίας”, στο: Παπαχρήστος Ν., *Η πορεία του διαλόγου Ορθοδόξων-Ρωμαιοκαθολικών στο επίκεντρο ημερίδας στη Ρώμη*. Ανακτήθηκε από: <http://www.amen.gr/article/imerida-gia-tin-poreia-tou-dialogou-orthodokson-romaiokatholikon> (15-7-16).

ΒΘ: IV.v.

* * *

Ο Θεολογικός Διάλογος με τους Αγγλικανούς

«Συνελεύσεις τῆς Ὀλομελείας τῆς Μικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς τό 1976 στή Μόσχα, πού ἀποτελεῖ σημαντικό σταθμό στήν πορεία τοῦ Διαλόγου, διότι κατά τήν Συνέλευση αὐτή οἱ Ἀγγλικανοί παραδέχθησαν τήν ἀπάλειψη τοῦ Filioque ἀπό τό Σύμβολο τῆς Πίστεως, [...] Παρά τό γεγονός ὅτι ἐπέρχεται συμφωνία μεταξύ Ὀρθοδόξων καί Ἀγγλικανῶν στά περισσότερα ζητήματα τοῦ θεματολογίου τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου, ἡ χειροτονία γυναικῶν καί ἄλλες ἐξελίξεις στήν Ἀγγλικανική Ἐκκλησία ἀποτελοῦν ἀνασταλτικούς παράγοντες καί ὑψώνουν ἀνυπέρβλητα ἐμπόδια στήν πορεία τοῦ Διαλόγου σήμερα.»

Μητροπολίτου Ἀττικῆς κ. Παντελεήμονος, *Η πορεία των θεολογικών διαλόγων σήμερα, Δ΄. Ὁ Θεολογικός Διάλογος μετά τῶν Ἀγγλικανῶν*, 2004. Ανακτήθηκε από: http://www.ecclesia.gr/greek/holysynod/eisigiseis/panteleimon_october_2004_5.htm (15-7-16).

ΒΘ: IV.v.

* * *

Ο θεολογικός διάλογος με τους Αγγλικανούς, 1973-2012

«[...] συνήλθε στο Συνεδριακό κέντρο του Πανεπιστημίου του Chester στη Μεγάλη Βρετανία, η Διεθνής Μικτή Επιτροπή του Διεκκλησιαστικού Διαλόγου Ορθοδόξων Αγγλικανών από τις 4 – 11 Σεπτεμβρίου [2012]. Εκ μέρους των Ορθοδόξων ο Σεβ. Μητροπολίτης Ζιμπάμπουε Σεραφείμ ομίλησε με θέμα την Ορθόδοξη διδασκαλία περί «Φύσεως- Ουσίας, Ελευθερίας και Χάριτος». Το δεύτερο θέμα της συναντήσεως ήταν οι ευθύνες των Χριστιανών για τη προστασία της Δημιουργίας του Θεού, με ιδιαίτερες αναφορές για τη προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και του Περιβάλλοντος. Οι εργασίες της Επιτροπής ολοκληρώθηκαν με την παρουσίαση και τη συζήτηση του επόμενου κοινού κειμένου της Μικτής Επιτροπής που αναφέρεται σε θέματα Ανθρωπολογίας και Σωτηριολογίας σε συνδυασμό με τις ευθύνες των Χριστιανών για τη Δημιουργία του Θεού και για το Περιβάλλον, ως επίσης και για τη προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Με πρωτοβουλία του Οικουμενικού μας Πατριάρχη μακαριστού Αθηναγόρα και των τότε Προκαθημένων των Τοπικών Ορθοδόξων Εκκλησιών συνεκλήθησαν στην Ρόδο κατά τη δεκαετία του 1960 τρεις Πανορθόδοξες Διασκέψεις όπου μεταξύ άλλων αποφασίσθηκε από κοινού από όλες τις Ορθόδοξες Εκκλησίες και η έναρξη Θεολογικού Διαλόγου μεταξύ Ορθοδόξων και Αγγλικανών. Η απόφαση αυτή επικυρώθηκε μεταγενέστερα στις αρχές της δεκαετίας του 1970 από τα Μέλη της Διορθόδοξης Προπαρασκευαστικής Επιτροπής διά την ετοιμασία της Μέλλουσας να συνέλθει Μεγάλης Πανορθόδοξου Συνόδου. Ο Διάλογος αυτός τελικά ξεκίνησε στην Οξφόρδη το 1973. Στο μεταξύ με τη θετική προσέγγιση των Ορθοδόξων οι εκπρόσωποι των Αγγλικανών αντιμετώπιζαν τους Ορθόδοξους επίσης με θετικό τρόπο, που σε πρακτικό επίπεδο εσήμαινε τη θετική απάντηση των Αγγλικανών σε αιτήματα Ορθοδόξων στο χώρο της Διασποράς για να τελούν σε δικούς τους χώρους την Ορθόδοξη Λειτουργία και τα άλλα άγια Μυστήρια της Εκκλησίας μας μέχρι που οι Ορθόδοξοι μπορούσαν να έχουν τους δικούς τους λατρευτικούς χώρους. Στη πρώτη συνάντηση της μικτής Επιτροπής Ορθοδόξων - Αγγλικανών το 1973 στην Οξφόρδη εξετάσθησαν οι δογματικές διαφορές που υπάρχουν μεταξύ Ορθοδόξων και Αγγλικανών. Η πρώτη φάση του Διαλόγου ολοκληρώθηκε το 1976 με το κοινό κείμενο της Μόσχας.

Η δεύτερη φάση ολοκληρώθηκε με τη συνάντηση του Δουβλίνου το 1984.

Η Τρίτη φάση του Διαλόγου ξεκίνησε το 1989 με θέματα Εκκλησιολογίας, ως επίσης και για το Πρόσωπο του Ιησού Χριστού και για το Άγιο Πνεύμα. Για τα ίδια θέματα ασχολήθηκε κι η συνάντηση του Βόλου το 2001.

Στη συνάντηση της Ουαλλίας το 2002 εξετάσθησαν τα θέματα της Ιερωσύνης, του προσώπου του Ιησού Χριστού και της Εκκλησίας.

Στη συνάντηση του 2003 στην Αδίσ Απέπα στην Αιθιοπία εξετάσθηκε το θέμα της διακονίας στην Εκκλησία και το θέμα της χειροτονίας των γυναικών στην Αγγλικανική Εκκλησία. Το θέμα της χειροτονίας των γυναικών στην Αγγλικανική Εκκλησία δημιούργησε πολλές επιφυλάξεις διά τη συνέχεια του διαλόγου μεταξύ Ορθοδόξων και Αγγλικανών.

Στη συνάντηση της Μικτής Θεολογικής Επιτροπής Ορθοδόξων και Αγγλικανών στην Ιερά Μονή Κύκκου το 2005 ολοκληρώθησαν τα κοινά κείμενα των δύο πλευρών διά τα προηγούμενα θέματα των συζητήσεων της μικτής θεολογικής επιτροπής.

Η Τρίτη φάση του Διαλόγου Ορθοδόξων – Αγγλικανών πραγματοποιήθηκε με τη συνάντηση της Κρήτης τον Σεπτέμβριο του 2009 με θέμα τη θεολογική ανθρωπολογία.

Το 2010 η Μικτή Επιτροπή του Διαλόγου συνέχισε τις εργασίες της στην Οξφόρδη με θεματολογία τη χριστιανική ανθρωπολογία και τις ευθύνες μας διά τη προστασία της Δημιουργίας του Θεού, δηλαδή του Περιβάλλοντος. Πρόεδρος της Διορθόδοξης Επιτροπής είναι εκ μέρους του Οικουμενικού Πατριαρχείου ο Σεβ. Μητροπολίτης Διοκλείας κ. Κάλλιστος Γουέαρ. Στην Διορθόδοξη Επιτροπή, μεταξύ άλλων, συμμετέχουν, εκ μέρους του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής ο Μητροπολίτης Ζιμπάμπουε και Αγκόλας Σεραφείμ, εκ μέρους του Πατριαρχείου Αντιοχείας ο Δρ. π. Αλέξανδρος, εκ μέρους του Πατριαρχείου Ιεροσολύμων ο γνωστός Καθηγητής π. Γεώργιος Δράγας, εκ μέρους του Πατριαρχείου Μόσχας ο Σεβ. Μητροπολίτης Σουρόζ Ελισσαίος, εκ μέρους του Πατριαρχείου Σερβίας ο Δρ. Bogdan, εκ μέρους του Πατριαρχείου Ρουμανίας ο Σεβ. Μητροπολίτης Νήφων, εκ μέρους του Πατριαρχείου Γεωργίας ο Καθηγητής Δρ. κ. Δαβίδ, εκ μέρους της Εκκλησίας Κύπρου ο Σεβ. Μητροπολίτης Κιτίου Χρυσόστομος, εκ μέρους της Εκκλησίας της Ελλάδος ο γνωστός βιβλικός Καθηγητής της Θεολογικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου κ. Μιλτιάδης Κωνσταντίνου και εκ μέρους της Εκκλησίας της Αλβανίας ο Θεοφιλέστατος Επίσκοπος Φιλομηλίου κ. Ηλίας. Στις εργασίες του Διαλόγου εκ μέρους των Ορθοδόξων συμμετέχει κι ο Πρωτοπρεσβύτερος Δρ. Χρίστος Χριστάκης ως ένας εκ των γραμματέων. Η επόμενη ετήσια συνάντηση της Μικτής Επιτροπής θα πραγματοποιηθεί με πρόσκληση του Μακαριωτάτου Πατριάρχη Σερβίας κ. Ειρηναίου στο

Βελιγράδι τον Σεπτέμβριο του 2013.»

Μητροπολίτου Ζιμπάμπουε και Αγκόλας Σεραφείμ Κυκκώτη (μέλους της Επιτροπής- εκπρόσωπος του Αλεξανδρινού Προκαθημένου κ. Θεοδώρου Β΄), *Διάλογος Ορθοδόξων-Αγγλικανών. Επί τη ευκαιρία της συναντήσεως της Διεθνούς Θεολογικής επιτροπής στη Μεγάλη Βρετανία, 4 – 11 Σεπτεμβρίου 2012*. Ανακτήθηκε από: <http://www.amen.gr/article/dialogos-orthodokswn-agglikanwn-10428> (15-7-16).

ΒΘ: IV.v.

* * *

Ανακοινωθέν Επιτροπής Θεολογικού Διαλόγου Ορθόδοξης και Αγγλικανικής Εκκλησίας, 2015

«[...] η Διεθνής Επιτροπή για την Αγγλικανική-Ορθόδοξη Θεολογικού Διαλόγου (ICAOTD) συναντήθηκε στο Μπάφαλο, Νέα Υόρκη, 19-25 Σεπτεμβρίου 2015. [...] Η Επιτροπή έφερε σε πέρας το πρώτο τμήμα των εργασιών της για τη θεολογική κατανόηση του ανθρώπινου προσώπου, με την υιοθέτηση της συμφωνηθείσας δήλωσής της, *Κατ'εικόνα και ομοίωση του Θεού: Μια ελπιδοφόρα Ανθρωπολογία*. Η έκθεση [...] είναι το αποκορύφωμα σπουδών έξι ετών σχετικά με ό,τι μπορούμε να πούμε μαζί, Αγγλικανοί και Ορθόδοξοι, σχετικά με το νόημα της ανθρώπινης προσωπικότητας στη θεία εικόνα.

Η συμφωνία θέτει τα θεμέλια για τη συνέχιση του διαλόγου για την ηθική λήψη αποφάσεων υπό το φως αυτού του οράματος. Σε μελλοντικές συνεδριάσεις της, η Επιτροπή θα εξετάσει τις πρακτικές συνέπειες αυτής της θεολογικής προσέγγισης για την προσωπικότητα. Η Επιτροπή αναμένει μελέτες που βρίσκονται σε εξέλιξη σε τομείς όπως η βιοηθική και η ιερότητα της ζωής, καθώς και τα δικαιώματα του ανθρώπου και η οικολογική δικαιοσύνη.»

International Commission for Anglican-Orthodox Theological Dialogue Communiqué 2015, 25-9-2015. Ανακτήθηκε από: <http://www.anglicannews.org/news/2015/09/international-commission-for-anglican-orthodox-theological-dialogue-communique-2015.aspx> (15-7-16).

ΒΘ: IV.v.

* * *

Θεολογικός Διάλογος Ορθόδοξης Εκκλησίας και παγκόσμιας Λουθηρανικής Ομοσπονδίας

«Στην Ιερά Μητρόπολη Ρόδου άρχισαν οι εργασίες της 16 Ολομέλειας της Διεθνούς Μικτής Επιτροπής για τον Θεολογικό Διάλογο μεταξύ της Ορθόδοξης Εκκλησίας και της Παγκόσμιας Λουθηρανικής Ομοσπονδίας. [...]

Στις εργασίες της εικοσιεξαμελούς Επιτροπής συμμετέχουν εκπρόσωποι από το σύνολο σχεδόν των Ορθοδόξων Πατριαρχείων και των Αυτοκεφάλων Ορθοδόξων Εκκλησιών, καθώς και της Παγκοσμίου Λουθηρανικής Ομοσπονδίας που προέρχονται από την Ευρώπη, Αμερική, Αυστραλία και Αφρική.

Η 16η Ολομέλεια ασχολείται με το μυστήριο της Ιερωσύνης και της Χειροτονίας στην Εκκλησία, βάσει των πορισμάτων των Προπαρασκευαστικών Επιτροπών που πραγματοποιήθηκαν κατά τα προηγούμενα έτη στο Λονδίνο (2012), στο Σιμπίου Ρουμανίας (2013) και στην Ταλλίνην Εσθονίας (2014).»

Ντόκου Π., Διεθνής Θεολογικός Διάλογος Ορθοδόξων και Λουθηρανών στην Ρόδο, 30-4-15.
Ανακτήθηκε από: <http://www.amen.gr/article/diethnis-theologikos-dialogos-orthodokson-kai-louthiranon-stin-rodo> (15-7-16).

ΒΘ: IV.v.

* * *

Αξιολόγηση των Θεολογικών Διαλόγων από την Εκκλησία της Ελλάδας

«[...] Ύστερα απ' όσα ελέχθησαν ως τώρα κρίνομε σκόπιμο νά προβοῦμε σέ μία σύντομη αξιολόγηση τῶν διμερῶν Θεολογικῶν Διαλόγων.

1) Ὅπως εἴπαμε στήν ἀρχή τῆς Εἰσηγήσεώς μας οἱ Θεολογικοί Διάλογοι προέκυψαν ἀπό τήν ἀνάγκη προσεγγίσεως, συνεργασίας καί ἐνότητος τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καί Ὁμολογιῶν γιά τήν ἀπό κοινοῦ ἀντιμετώπιση ἐξωτερικῶν κινδύνων καί μεγάλων κοινωνικῶν προβλημάτων, καθῶς καί γιά τήν ἀντίσταση στήν ὀργανωμένη καί συνεχῶς αὐξανόμενη ἀπώθηση τῆς πατροπαραδότου χριστιανικῆς θρησκείας στό περιθῶριο τοῦ δημόσιου καί κοινωνικοῦ βίου τῶν λαῶν, κυρίως τῆς Δύσεως. Ὁ στόχος αὐτός τῆς συνεργασίας σέ σημαντικό μέτρο ἐπετεύχθη, ὅπως λ.χ. στήν κοινή ἀντίδραση τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν στόν ἐπιχειρούμενο Χριστιανικό ἀποχρωματισμό τῆς Εὐρώπης καί τήν ἀπεμπόληση τῆς Χριστιανικῆς ταυτότητος μέ τό νέο Εὐρωπαϊκό Σύνταγμα. Στήν κοινή αὐτή Χριστιανική ἀντίδραση ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος διαδραμαμάτισε ρόλο πρωταγωνιστικό.

Ὅμως παρά τήν πολλαπλῶς ἐκπεφρασμένη βούληση τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καί Ὁμολογιῶν, παρά τίς κοπιώδεις ἐργασίες τῶν Θεολογικῶν Ἐπιτροπῶν, τά ἀποτελέσματα τῶν Θεολογικῶν Διαλόγων ἕως σήμερα στό θεολογικό πεδίο δέν εἶναι τά ἀναμενόμενα. Ὑπῆρξαν ἀσφαλῶς βήματα προόδου καί θεολογικῶν προσεγγίσεων, ἀλλά καί παλινδρομήσεις, καί διαφωνίες καί στασιμότητες.

2) Ἡ συμμετοχή τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας στούς Θεολογικούς Διαλόγους μέ τούς ἑτεροδόξους δέν συνεπάγεται ἄρνηση ἢ ἀπώλεια τῆς αὐτοσυνειδησίας της ὡς τῆς μιᾶς, ἀγίας, καθολικῆς καί ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας. Ὄταν ὁμιλοῦμε γιά Ἐκκλησίες στούς Διαλόγους κάνομε χρήση τῆς λέξεως ὡς τεχνικοῦ ὄρου καταχρηστικῶς στόν κοινό λόγο. Τοῦτο δέν σημαίνει ὅτι θεωροῦμε τήν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία ὡς μία τῶν “ὁμολογιακῶν Ἐκκλησιῶν” οὔτε ὅτι ταυτίζομε τίς “Ἐκκλησίες” πρός τήν Μία Ἐκκλησία, οὔτε ὅτι προσχωροῦμε κατά κάποιο τρόπο στήν θεωρία τῶν “κλάδων” ἢ τῆς “περιεκτικότητος”, τίς ὁποῖες ἀπορρίπτει ἡ Ὁρθόδοξη πίστη. Ἡ δέ διάκριση μεταξύ “Ἐκκλησιῶν” καί “Ὁμολογιῶν” ἐξηγεῖται ἀπό τό γεγονός τῆς χρήσεως τοῦ τεχνικοῦ ὄρου “Ἐκκλησίες”, ἔστω καί καταχρηστικῶς, μέ κριτήριο τήν πίστη στά βασικά χριστιανικά δόγματα καί τήν ἀδιάσπαστη συνέχεια τῆς ἀποστολικῆς διαδοχῆς.

Ἐπομένως ἡ συμμετοχή τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας στούς Θεολογικούς διαλόγους χωρίς προηγουμένως νά ἔχει ξεκαθαρισθῆ τό θέμα περί Ἐκκλησίας μέ τούς διαλεγόμενους ἀποτελεῖ σημαντική παραχώρηση τῶν Ὁρθοδόξων ὑπέρ τῆς ἐνότητος.

3) Ἡ μέθοδος πού ἐπελέγη γιά τήν ἔναρξη τῶν Θεολογικῶν Διαλόγων ἀπό τά σημεία πού ἐνώνουν καί ὄχι ἀπό αὐτά πού χωρίζουν τίς Ἐκκλησίες δημιουργεῖ στήν ἀρχή κλίμα εὐφορίας καί αἰσιοδοξίας πού ὅμως μεταβάλλεται καί ἀντιστρέφεται μέ τήν πάροδο τοῦ χρόνου καί τήν πρόοδο τῶν συζητήσεων, διότι ὑποχρεωτικῶς ὁ Διάλογος ὀδηγεῖ ἀπό τά θέματα συμφωνίας εἰς αὐτά τῆς διαφωνίας. Ἔτσι ἀπομακρύνεται ὁ ὀρίζοντας τῆς ἐπιθυμητῆς ἐνότητος.

4) Τά μέλη τῶν Θεολογικῶν Ἐπιτροπῶν, κυρίως ἀπό τήν πλευρά τῶν Ὁρθοδόξων, δέν ἔχουν σαφεῖς ἐκκλησιαστικές ὁδηγίες γιά τήν ὑπερβαση τῶν ἐμφανιζομένων κατά τήν πορεία τῶν

θεολογικῶν συζητήσεων δυσχερειῶν, μέ συνέπεια νά ἐκδηλώνονται πικρίες, διαφωνίες καί ἐπικρίσεις ἐνίοτε μεταξύ των. Γεγονός, πού ὄχι μόνο δυσκολεύει τόν Διάλογο, ἀλλά καί ἐκθέτει τούς Ὁρθοδόξους στά ὄμματα τῶν συνομιλητῶν τους. Εἶναι ἐπομένως ἀναγκαία ἡ παρακολούθηση, ἡ καθοδήγηση καί ἡ ἐνίσχυση τῶν Συνοδικῶς ὀριζομένων Θεολογικῶν Ἐπιτροπῶν καί ἡ Συνοδική ἔγκριση τῶν συμφωνιῶν πού ἐπιτυγχάνονται διά τῶν ἐκδιδομένων κοινῶν κειμένων, διαφορετικά δέν θά ἔχουν ἐπίσημο ἐκκλησιαστικό, ἀλλά ἀπλῶς καί μόνον ἀκαδημαϊκόν χαρακτήρα.

5) Ἡ Συνοδική ἔγκριση τῶν κατά τούς Θεολογικούς Διαλόγους ἐπιτυγχανομένων συμφωνιῶν καθίσταται περισσότερο ἀναγκαία καί ἐπιβεβλημένη διότι ἡ ἐπιλογή τῆς μεθόδου τῶν Ἐπιτροπῶν κατά τήν διεξαγωγή τῶν Θεολογικῶν Διαλόγων παρακάμπτει τήν καθιερωμένη στήν ἀρχαία ἀδιαίρετη Ἐκκλησία ἀρχή τῆς Συνοδικῆς διαδικασίας. Τό ἔργο τῶν Ἐπιτροπῶν ἐκκλησιολογικῶς κατανοεῖται μόνον ὡς προκαταρκτική ἐργασία καί κατ'ἀναφοράν (ad referendum) πρὸς τήν τελική κυριαρχική Συνοδική κρίση.

6) Κατά τήν κατάρτιση τοῦ θεματολογίου τῶν Θεολογικῶν Διαλόγων ἢ κατά τήν σύνταξη τῶν κοινῶν θεολογικῶν κειμένων, στήν περίπτωση διαφωνιῶν ἢ διχογνωμιῶν δέν εἶναι ἐπιτρεπτό ἐκκλησιολογικῶς νά ἰσχύσῃ ἡ κανονική ἀρχή τῆς πλειονοψηφίας πού κατοχυρώνεται ἀπό τόν 6ο Κανόνα τῆς Α' ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου (325) "κρατεῖτω ἡ τῶν πλειόνων ψῆφος". Ἡ ἀρχή τῆς πλειονοψηφίας θά ἤμποροῦσε νά ἐφαρμοσθῆ μόνον σέ ἀμιγῶς διαδικαστικά ζητήματα τοῦ ἔργου τῶν Θεολογικῶν Διαλόγων καί ὄχι σέ θέματα πού ἄπτονται ἀμέσως ἢ ἐμμέσως, τῆς πίστεως. Διότι "ἡ ἀλήθεια τῆς πίστεως ὑπέρεκειται οἰασδήποτε ἀθροιστικῆς ἀξίας ἢ ὑποκειμενικῶν γνωμῶν ἢ τουλάχιστον δέν ταυτίζεται κατ'ἀνάγκην πρὸς τήν τῶν "πλειόνων γνώμην".

7) Σημαντική δυσκολία στήν πορεία τῶν Θεολογικῶν Διαλόγων ἐκτός ἐκείνης, πού συνίσταται στήν ἀσάφεια τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὁδηγιῶν καί τῶν ἀντικειμενικῶν κριτηρίων, εἶναι ἡ διαφορετική γλῶσσα πού χρησιμοποιοῦν οἱ ἐπί μέρους ἀντιπροσωπεῖες. Εἶναι γνωστό ὅτι τό περιεχόμενο τῶν ἴδιων θεολογικῶν ὄρων φορτιζόμενον ἀνάλογα μέ τήν ὁμολογιακή ἐκκλησιαστική καί θεολογική εὐαισθησία κάθε Ἀντιπροσωπείας, Ἐκκλησίας ἢ Ὁμολογίας, πού συμμετέχει στό Διάλογο, διαφοροποιεῖται καί προσλαμβάνει ποικίλη θεολογική σημασία καί ἀξία. Ἡ διαπίστωση αὐτή ὁδηγεῖ αὐτούς, πού συμμετέχουν σέ κάθε Διάλογο, στήν ἀνάγκη "χρησιμοποίησεως ἀμφισήμων ἢ πολυσήμων διατυπώσεων", πού προσφέρονται σέ ποικίλη ἐρμηνευτική προσέγγιση ἀπό τά ἐνδιαφερόμενα μέρη. Ἔτσι ἀναπτύσσεται μία ἰδιότυπη τεχνική στήν σύνταξη τῶν κοινῶν θεολογικῶν κειμένων, πού ἀποσκοπεῖ ὄχι μόνο στήν ὑπέρβαση τῶν θεολογικῶν δυσχεριῶν γιά τήν ἐπίτευξη συμφωνίας, ἀλλά καί στήν "τεχνητή παράκαμψη" οὐσιωδῶν θεολογικῶν διαφορῶν.

8) Σημαντικό στοιχεῖο στήν ἀξιολόγηση τοῦ ἔργου τῶν Θεολογικῶν Διαλόγων εἶναι ἡ συγκρότηση πολλῶν Θεολογικῶν Ἐπιτροπῶν ἀπό κάθε Ἐκκλησία ἢ Ὁμολογία, διότι κάθε μία συμμετέχει στούς ἐπίσημους Θεολογικούς Διαλόγους μέ ὅλες τίς ἄλλες σημαντικώτερες Ἐκκλησίες ἢ Ὁμολογίες. Κάθε Ἐπιτροπή συμμετέχει σέ ἓνα ἢ περισσότερους Διαλόγους καί συντάσσει κοινά θεολογικά κείμενα γιά κάθε συγκεκριμένο Θεολογικό Διάλογο. Συμβαίνει ὅμως, λόγω τῆς συγγενείας τοῦ θεματολογίου ὄλων τῶν διμερῶν Διαλόγων, οἱ Θεολογικές Ἐπιτροπές τῆς ἴδιας Ἐκκλησίας, ὅταν μάλιστα ἔχουν διαφορετική συγκρότηση, νά συμμετέχουν στήν σύνταξη καί ὑπογραφή κοινῶν θεολογικῶν κειμένων γιά τό ἴδιο θέμα μέ διαφορετικό περιεχόμενο, λόγω τῆς διαφορετικῆς θεολογικῆς καί ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως τοῦ ἄλλου μέρους τοῦ Διαλόγου. Ἔτσι, κάθε Ἐκκλησία ἢ Ὁμολογία εὐρίσκεται ξαφνικά ἐμπρός σέ διαφορετικά, γιά τό ἴδιο θέμα, θεολογικά κείμενα.

9) Τό πρόβλημα εἶναι ὀξύτερο γιά τά μέλη τῶν Ὁρθοδόξων Ἀντιπροσωπειῶν ἕνεκα τῆς διοικητικῆς διοργανώσεως τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας σέ τοπικές Ἐκκλησίες. Ἐδῶ ἔχομε πολλές Ὁρθόδοξες Ἀντιπροσωπεῖες στόν ἴδιο Θεολογικό Διάλογο, πού δέν ἔχουν τόν ἀναγκαῖο συντονισμό ὄχι μόνο στά πλαίσια τῶν διμερῶν Διαλόγων, ἀλλά οὔτε στά πλαίσια τῆς Ὁρθοδόξου

Αντιπροσωπείας του ίδιου Διαλόγου. Για την λύση του σημαντικού αυτού προβλήματος και την υπέρβαση των δυσκολιών η Όρθόδοξος Έκκλησία καθιέρωσε τις Διορθόδοξες Προπαρασκευαστικές Διασκέψεις και Συναντήσεις, με συντονιστικό ρόλο του Οικουμενικού Πατριαρχείου και σκοπό την προετοιμασία και συμφωνία των Όρθοδόξων Αντιπροσωπειών στα υπό συζήτηση και έπεξεργασία θέματα κάθε Θεολογικού Διαλόγου.

10) Σημαντικό θετικό στοιχείο στην αξιολόγηση των Θεολογικών Διαλόγων είναι η στροφή των έτεροδόξων προς την πατερική παράδοση της αρχαίας άδαιρέτου Έκκλησίας και η ανάθεωρηση ώρισμένων αποκλινουσών από την παράδοση αυτήν διδασκαλιών τους, ως συνέπεια της δυναμικής και πειστικής μαρτυρίας της Όρθοδοξίας κατά την διαλεκτική έπικοινωνία της με αυτούς. Καρποί των διμερών Θεολογικών Διαλόγων είναι: Η έγκατάλειψη ή ο περιορισμός του άθέμιτου άτομικού προσηλυτισμού από τους Προτεστάντες και τους Ρωμαιοκαθολικούς εις βάρος των Όρθοδόξων, ή ανάπτυξη του ενδιαφέροντος του δυτικού χριστιανικού κόσμου για την Όρθόδοξη πνευματικότητα (λατρεία, μοναχισμό, τέχνη κ.ά.), ή απάλειψη του Filioque άπ' τό Σύμβολο της Πίστεως, ή σημαντική προσφορά των Όρθοδόξων στην έκκλησιολογία και μάλιστα στην μυστηριολογία των Δυτικών, ή επίδραση της Όρθοδόξου θεολογίας στην θεολογία του Χριστιανισμού της Δύσεως, πού είναι καταφανής ακόμα και στα έπίσημα συνοδικά κείμενα της Β' Βατικανής Συνόδου, καθώς και στα θεολογικά κείμενα του Προτεσταντισμού στό Παγκόσμιο Συμβούλιο Έκκλησιών και στό Συμβούλιο Εύρωπαϊκών Έκκλησιών. Είναι χαρακτηριστικό τό ακόλουθο κείμενο από τό Διάταγμα της Β' Βατικανής Συνόδου: "Οί πάντες όφείλουν νά μάθουν ότι είναι πολύ σημαντικό νά γνωρίζουν, νά σέβονται, νά διαφυλάττουν και νά αναπτύσσουν την τόσο πλούσια λειτουργική και πνευματική κληρονομιά της Άνατολής, μέ σκοπό νά διαφυλάξουν πιστώς την πληρότητα της χριστιανικής παραδόσεως και νά πραγματοποιήσουν την καταλλαγή των ανατολικών και δυτικών χριστιανών".

11) Άλλά και η Όρθόδοξος Έκκλησία, χωρίς νά διακινδυνεύση την άκεραιότητα των δογμάτων της, χωρίς ίχνος ύποχωρήσεως ή συμβιβασμού έναντι των έτεροδόξων, ώφελήθηκε πολλαπλώς από τους Θεολογικούς Διαλόγους διότι ανανέωσε τόν έσωτερικό πνευματικό βίο της, έβελτίωσε την όργάνωσή της, ενίσχυσε την βαθύτερη γνωριμία και συνεργασία μεταξύ των κατά τόπους Όρθοδόξων Έκκλησιών, έκαλλιέργησε συστηματικότερα την Θεολογία της και μάλιστα την αντιρρητική, ένεβάθυνε στην πατερική παράδοση και θεολογία, έμελέτησε μέ έμβριθεια την Ιστορία της, αξιοποίησε τόν πνευματικό πλοΰτο της και ανέπτυξε όλο τόν δυναμισμό της στην διαλεκτική έπικοινωνία της μέ τους Έτεροδόξους.»

Σεβ. Μητροπολίτου Αττικής κ. Παντελεήμονος, Η πορεία των θεολογικών διαλόγων σήμερα, Άξιολόγηση των Θεολογικών Διαλόγων, 2004. Ανακτήθηκε από:

http://www.ecclesia.gr/greek/holysynod/eisigiseis/panteleimon_october_2004_8.htm (15-7-16).

ΒΘ: IV.v.

* * *

Ενδεικτικές Δραστηριότητες: Α: Βιωματικές Δραστηριότητες:

ΕΔ: Α.1. Καταιγισμός ιδεών με ένα οικουμενικό κείμενο (IV)

Οικουμενικό Κείμενο για τον θρησκευτικό πλουραλισμό και την χριστιανική αυτοκατανόηση

«1.2. Σήμερα οι Χριστιανοί σε κάθε σχεδόν γωνιά του κόσμου ζουν σε θρησκευτικά πλουραλιστικές κοινωνίες. Ο διαρκής πλουραλισμός και η επίδρασή του στην καθημερινή τους ζωή τους αναγκάζουν να αναζητήσουν νέους κατάλληλους τρόπους κατανόησης και προσέγγισης

ανθρώπων διαφορετικών θρησκευτικών παραδόσεων. Η αύξηση των ακραίων θρησκευτικών φαινομένων και του φανατισμού σε πολλές περιπτώσεις έχει τονίσει τη σημασία των διαθρησκειακών σχέσεων.[...]».

«1.3. Όλες οι θρησκευτικές κοινότητες μετασχηματίζονται μέσα από νέες συναντήσεις και σχέσεις.[...] Όλες οι θρησκευτικές παραδόσεις, επομένως, καλούνται να συνεισφέρουν στη δημιουργία μιας παγκόσμιας κοινότητας που θα ζει με βάση τον αμοιβαίο σεβασμό και την ειρήνη. Διακυβεύεται η αξιοπιστία των θρησκευτικών παραδόσεων ως δυνάμεων οι οποίες μπορούν να φέρουν δικαιοσύνη, ειρήνη και θεραπεία σε έναν διαρρηγμένο κόσμο. »

1.4. Οι περισσότερες θρησκευτικές παραδόσεις, ωστόσο, έχουν τη δική τους ιστορία συμβιβασμού με την πολιτική εξουσία και τα προνόμια, και συνενοχής στη βία που έχει κηλιδώσει την ανθρώπινη ιστορία. Ο Χριστιανισμός, για παράδειγμα, αποτέλεσε από τη μια μεριά μια δύναμη η οποία έφερε το μήνυμα της απεριόριστης αγάπης και της αποδοχής των πάντων από τον Θεό. Από την άλλη, δυστυχώς, η ιστορία του είναι γεμάτη από διώξεις, σταυροφορίες, αναισθησία απέναντι στους αυτόχθονες πληθυσμούς και συνέργεια σε ιμπεριαλιστικά και αποικιακά σχέδια. Μάλιστα, αυτή η αμφιλεγόμενη στάση και ο συμβιβασμός με την εξουσία και τα προνόμια αποτελεί μέρος της ιστορίας κάθε θρησκευτικής παράδοσης, καταρρίπτοντας τη ρομαντική θεώρησή τους. [...].

1.5. [...] . Με δεδομένο το κοινωνικό πλαίσιο της αυξημένης πόλωσης, το επικρατούν κλίμα φόβου και τον πολιτισμό της βίας που κυριαρχεί στον κόσμο μας, η αποστολή της προσφοράς θεραπείας και πληρότητας στην κατακερματισμένη ανθρώπινη κοινωνία αποτελεί τη μεγαλύτερη πρόκληση που έχουν να αντιμετωπίσουν οι θρησκευτικές παραδόσεις στις μέρες μας.

1.6. Η παγκόσμια θρησκευτική κατάσταση είναι επίσης ρευστή. Σε ορισμένα τμήματα του δυτικού κόσμου, οι θεσμικές εκφράσεις του Χριστιανισμού βρίσκονται σε παρακμή. Νέες μορφές θρησκευτικής πίστης προκύπτουν, καθώς οι άνθρωποι ολοένα και περισσότερο διαχωρίζουν τις προσωπικές πεποιθήσεις τους από τη συμμετοχή σε θεσμικά όργανα. Η αναζήτηση μιας αυθεντικής πνευματικότητας στο πλαίσιο ενός κοσμικού τρόπου ζωής δημιουργεί νέες προκλήσεις για τις εκκλησίες. Εξάλλου, οι άνθρωποι όλων των παραδόσεων, π.χ. ινδουιστές, μουσουλμάνοι, βουδιστές, οι οπαδοί του Σικχισμού κ.τ.λ., οι οποίοι πληθαίνουν σε αυτές τις περιοχές ως μειονότητες, βιώνουν συχνά την ανάγκη για διάλογο με την κοινότητα της πλειοψηφίας. Αυτό δημιουργεί για τους χριστιανούς την ανάγκη να μπορούν να εκφράσουν την πίστη τους με τρόπους κατανοητούς τόσο από τους ίδιους όσο και από τους γείτονές τους. Ο διάλογος προϋποθέτει πίστη και αφοσίωση και την ικανότητα έκφρασης αυτών των στοιχείων λόγω και έργω.

1.7. [...] Ενώ ο Χριστιανισμός φαίνεται να βρίσκεται σε παρακμή σε ορισμένα μέρη του κόσμου, σε κάποια άλλα έχει γίνει μια δυναμική κίνηση.

1.8. Αυτές οι αλλαγές απαιτούν από εμάς να είμαστε περισσότερο προσεκτικοί από ό,τι πριν στις σχέσεις μας με άλλες θρησκευτικές κοινότητες. Μας προκαλούν να αναγνωρίσουμε τους 'άλλους' με τις διαφορές τους, να καλωσορίσουμε τους ξένους ακόμη και αν ορισμένες φορές μας φαίνονται ως απειλή, και να αναζητήσουμε τη συμφιλίωση ακόμη και με εκείνους οι οποίοι δηλώνουν εχθροί μας. Με άλλα λόγια, μας προκαλούν να καλλιεργήσουμε ένα πνευματικό κλίμα και μια θεολογική προσέγγιση που θα συμβάλει στην ανάπτυξη δημιουργικών και θετικών σχέσεων μεταξύ των θρησκευτικών παραδόσεων του κόσμου.

1.9. [...] ο διάλογος, η συμφιλίωση και η οικοδόμηση της ειρήνης μεταξύ των διαφόρων θρησκευτικών κοινοτήτων έχουν γίνει επιτακτική ανάγκη, όμως δεν επιτυγχάνονται ποτέ μέσω μεμονωμένων ενεργειών ή προγραμμάτων. Αφορούν μια μακρά και δύσκολη διαδικασία που συντηρείται μέσω της πίστης, της καρτερικότητας και της ελπίδας.

1.10. Υπάρχει μια ποιμαντική ανάγκη να αποκτήσουν οι χριστιανοί τα απαραίτητα εφόδια για να ζήσουν σε έναν θρησκευτικά πλουραλιστικό κόσμο. [...] Ο θρησκευτικός πλουραλισμός και οι

προεκτάσεις του επηρεάζουν τώρα την καθημερινή μας ζωή.

I.11. Ως χριστιανοί επιδιώκουμε το χτίσιμο μιας νέας σχέσης με άλλες θρησκευτικές παραδόσεις, γιατί πιστεύουμε ότι είναι εγγενής στο μήνυμα του Ευαγγελίου και στην αποστολή μας ως συνεργών του Θεού στο έργο της θεραπείας του κόσμου. Επομένως, το μυστήριο της σχέσης του Θεού προς όλους τους ανθρώπους, αλλά και οι διάφοροι τρόποι με τους οποίους οι τελευταίοι έχουν αποκριθεί σε αυτό το μυστήριο, μας καλούν να εξερευνήσουμε πιο ολοκληρωμένα την πραγματικότητα των άλλων παραδόσεων και τη δική μας ταυτότητα ως χριστιανών σε έναν θρησκευτικά πλουραλιστικό κόσμο.

II.12. [...] Οι χριστιανοί έχουν βιώσει την εμπειρία του να είναι 'ξένοι' και να αποτελούν μειονότητα υπό δίωξη, αγωνιζόμενοι για τον αυτοπροσδιορισμό τους ενάντια στις κυρίαρχες θρησκευτικές και πολιτισμικές δυνάμεις. Και ενώ ο Χριστιανισμός εξελίχθηκε σε μια παγκόσμια θρησκεία, έγινε εσωτερικά ποικιλόμορφος, μεταμορφωμένος από τους πολλούς πολιτισμούς με τους οποίους ήρθε σε επαφή.

II.15. Εν συντομία, το 'πνευματικό ταξίδι' του Χριστιανισμού τον έχει καταστήσει μια ιδιαίτερα πολύπλοκη παγκόσμια θρησκευτική παράδοση. Καθώς ο Χριστιανισμός προσπαθεί να ζήσει ανάμεσα σε πολιτισμούς, θρησκείες και φιλοσοφικές παραδόσεις και επιχειρεί να ανταποκριθεί στις προκλήσεις του παρόντος και του μέλλοντος, θα συνεχίσει να μεταβάλλεται. Στο πλαίσιο αυτό, ενός Χριστιανισμού που άλλαξε και αλλάζει, χρειαζόμαστε μια θεολογική απάντηση στον πλουραλισμό.

II.16. [...] Αυτό σημαίνει ότι οι ταυτότητες των θρησκευτικών κοινοτήτων και των μελών τους δεν είναι ποτέ στατικές, παρά ρευστές και δυναμικές. Καμία θρησκεία δεν μένει ανεπηρέαστη από τη συνάντησή της με άλλες θρησκευτικές παραδόσεις. Ολοένα και περισσότερο, είναι πλέον παραπλανητικό ακόμη και να μιλά κανείς για 'θρησκείες' καθεαυτές, και για τον 'Ιουδαϊσμό', τον 'Χριστιανισμό' το 'Ισλάμ', τον 'Ινδουισμό', τον 'Βουδισμό', κ.τ.λ., σαν να αποτελούσαν στατικά, αδιαφοροποίητα σύνολα.

IV.29. Αυτή η χάρη του Θεού που φανερώνεται στον Ιησού Χριστό μας καλεί σε μια στάση φιλοξενίας στη σχέση μας με τους άλλους. [...] Η φιλοξενία μας συνίσταται στην κένωση του εαυτού μας και την υποδοχή των άλλων, στη συμμετοχή στο σχέδιο της απροϋπόθετης αγάπης του Θεού. Η φιλοξενία μας μάλιστα δεν περιορίζεται στα μέλη της δικής μας κοινότητας. Το Ευαγγέλιο μας προστάζει να αγαπούμε ακόμη και τους εχθρούς μας και να προσευχόμαστε γι' αυτούς (Ματ.5: 43-48; Ρωμ.12: 14). Ως χριστιανοί, ωστόσο, πρέπει να αναζητήσουμε τη σωστή ισορροπία μεταξύ της ταυτότητάς μας εν Χριστώ και της ανοιχτωσύνης μας απέναντι στους άλλους, με την κενωτική αγάπη που πηγάζει από αυτήν ακριβώς την ταυτότητα.

IV.31. [...] Η αποδοχή των περιθωριοποιημένων εκ μέρους του Ιησού, καθώς και η δική Του εμπειρία απόρριψης, αποτελούν πηγή έμπνευσης για όσους επιδεικνύουν στις μέρες μας αλληλεγγύη προς τους φτωχούς, τους καταφρονημένους και τους περιθωριοποιημένους. Έτσι, η βιβλική κατανόηση της φιλοξενίας εκτείνεται πολύ πιο πέρα από τη λαϊκή αντίληψη της προσφοράς βοήθειας και της γενναιοδωρίας απέναντι στους άλλους. Η Βίβλος μιλά για τη φιλοξενία πρωτίστως ως μια ριζική ανοιχτωσύνη προς τους άλλους, βασισμένη στη βεβαιότητα της αξίας όλων των ανθρώπων. [...].

IV. 32. Το Άγιο Πνεύμα μας βοηθά να βιώσουμε την ανοιχτωσύνη του Χριστού προς τους άλλους. Το πρόσωπο του Αγίου Πνεύματος κινήθηκε και κινείται στον κόσμο, δημιουργώντας, τρέφοντας και συντηρώντας, προκαλώντας, ανανεώνοντας και μεταμορφώνοντας [...].

IV. 33. [...] Σε αυτό το πλαίσιο εμείς ως χριστιανοί καταθέτουμε μαρτυρία της σωτηρίας που έχουμε βιώσει μέσω του Χριστού [...].

IV. 34. Βλέπουμε την ποικιλία των θρησκευτικών παραδόσεων τόσο ως το αποτέλεσμα των ποικιλόμορφων τρόπων με τους οποίους ο Θεός σχετίζεται με τους ανθρώπους και τα έθνη, όσο

και ως μια φανέρωση του πλούτου και της ποικιλίας των ανθρωπίνων αποκρίσεων στα φιλεύσπλαχνα δώρα του Θεού. Η χριστιανική μας πίστη στον Θεό μας προκαλεί να δούμε με σοβαρότητα το θέμα του θρησκευτικού πλουραλισμού, χρησιμοποιώντας πάντα το χάρισμα της διάκρισης [...].

V. 36. [...] Η προθυμία μας να αποδεχθούμε τους άλλους στην 'ετερότητά' τους είναι απόδειξη αληθινής φιλοξενίας. Μέσω της ανοιχτωσύνης μας απέναντι στους 'άλλους' μπορούμε να βρούμε νέες οδούς συνάντησης με τον Θεό. Η φιλοξενία, λοιπόν, αποτελεί πραγματοποίηση της εντολής 'αγάπα τον πλησίον σου ως σ' εαυτόν' και παράλληλα μιαν ευκαιρία να ανακαλύψουμε τον Θεό εκ νέου.

V. 37. Η φιλοξενία αφορά επίσης το πώς συμπεριφερόμαστε μεταξύ μας μέσα στη χριστιανική οικογένεια· ορισμένες φορές είμαστε εξίσου ξένοι μεταξύ μας όσο είμαστε για εκείνους που δεν αποτελούν μέλος της κοινότητάς μας [...].

V. 38. Η φιλοξενία δεν είναι απλά ένας εύκολος ή απλός τρόπος προσέγγισης των άλλων. Συχνά δεν αποτελεί μόνο μια ευκαιρία, αλλά και ένα ρίσκο. Σε περιπτώσεις πολιτικής ή θρησκευτικής έντασης, οι πράξεις φιλοξενίας μπορεί να απαιτούν μεγάλο θάρρος, ιδιαίτερα όταν κατευθύνονται προς εκείνους οι οποίοι διαφωνούν απόλυτα μαζί μας ή ακόμη και μας θεωρούν ως εχθρούς. Εξάλλου, ο διάλογος είναι ιδιαίτερα δύσκολος όταν υπάρχουν ανισότητες μεταξύ των μερών, διεστραμμένοι συσχετισμοί εξουσίας, ή σκοτεινές επιδιώξεις. Επίσης, μπορεί ορισμένες φορές να νοιώθει κανείς την υποχρέωση να αμφισβητήσει τις καθιερωμένες αξίες των ανθρώπων στους οποίους έχει προσφέρει φιλοξενία ή από τους οποίους έχει φιλοξηνηθεί, και με τη σειρά του να αντιμετωπίσει την αμφισβήτηση των δικών του αξιών.

V. 39. Οι χριστιανοί όχι μόνο έχουν μάθει να συνυπάρχουν με ανθρώπους άλλων θρησκευτικών παραδόσεων, αλλά και έχουν μεταμορφωθεί μέσα από αυτήν τη συνύπαρξη [...].

V. 40. Η έμπρακτη φιλοξενία και η καταδεκτική στάση απέναντι στους ξένους δημιουργούν χώρο για αμοιβαία αλλαγή και ακόμη και συμφιλίωση. [...]

V. 42. [...] Η φιλοξενία απαιτεί από τους χριστιανούς να αποδεχθούν τους άλλους ως δημιουργημένους κατ' εικόνα Θεού, γνωρίζοντας ότι ο Θεός μπορεί να μας μιλά μέσω των άλλων για να μας διδάξει και να μας μεταμορφώσει, όπως ακριβώς μπορεί να χρησιμοποιεί εμάς για να μεταμορφώσει τους άλλους. [...]

VI. 47. Αυτή η ταπεινότητα μας επιτρέπει να πούμε ότι η σωτηρία ανήκει στον Θεό, και μόνο σε Αυτόν. Δεν κατέχουμε τη σωτηρία, αλλά συμμετέχουμε σε αυτήν. Δεν την προσφέρουμε, αλλά τη μαρτυρούμε. Δεν αποφασίζουμε ποιος θα σωθεί, αλλά το αφήνουμε στην πρόνοια του Θεού, καθώς η δική μας σωτηρία είναι μια διαρκής 'φιλοξενία' την οποία ο Θεός μας προσφέρει. Ο Θεός είναι ο 'οικοδεσπότης' της σωτηρίας. [...]

ΠΣΕ (2004), Θρησκευτικός πλουραλισμός και χριστιανική αυτοκατανόηση (σσ.12). Ανακτήθηκε από: <https://www.oikoumene.org/en/resources/documents/other-meetings/mission-and-evangelism/gr13.pdf> (15-7-16).

ΕΔ: Α.1.

* * *

**ΕΔ: Α.7.: Ζωντανό γλυπτό με έμπνευση από το Πραξ. 17, 28 («ενός γένους γαρ εσμέν») (IV)
Από την ομιλία του απ. Παύλου προς τους Αθηναίους**

«Γιατί μέσα σ' αυτόν ζούμε και κινούμαστε και υπάρχουμε, όπως λένε και μερικοί απ' τους δικούς σας ποιητές: "Δική του είμαστε γενιά".»

Πραξ. 17, 28. Ανακτήθηκε από: <http://el.bibles.org/ell-TGVD/Acts/17/28> (15-7-16)

ΕΔ: Α.7.

* * *

Ενδεικτικές Δραστηριότητες: Β. Ομαδικές / Διερευνητικές δραστηριότητες

ΕΔ: Β.1.: Μελέτη περίπτωσης (σύγχρονοι εκκλησιαστικοί ηγέτες): Ο Οικουμενικός Πατριάρχης, ο Πάπας και ο Αρχιεπίσκοπος Καντέρμπουρι

Σύγχρονοι εκκλησιαστικοί ηγέτες: Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαίος Α', Πάπας Ρώμης Φραγκίσκος Α', Αρχιεπίσκοπος Καντέρμπουρι Τζάστιν

«Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαίος Α': Γεννήθηκε την 29η Φεβρουαρίου 1940 στην Ίμβρο και το κατά κόσμο όνομά του είναι Δημήτριος Αρχοντώνης. Η Αυτού Παναγιότης ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος εξελέγη τον Οκτώβριο του 1991 Αρχιεπίσκοπος Κωνσταντινούπολης-Νέας Ρώμης και Οικουμενικός Πατριάρχης. Είναι ο 270^{ος} Αρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως.

Ο Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαίος, ως Τούρκος πολίτης, έλαβε την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση του στην Ίμβρο και στην Κωνσταντινούπολη. Αφού τελείωσε τις πανεπιστημιακές σπουδές του στην Θεολογική Σχολή της Χάλκης στην Κωνσταντινούπολη το 1961, συνέχισε μεταξύ των ετών 1963-1968 την μεταπτυχιακή του εκπαίδευση στο Παπικό Ινστιτούτο Ανατολικών Σπουδών του Γρηγοριανού Πανεπιστημίου Ρώμης, στο Οικουμενικό Ινστιτούτο του Bossey στην Ελβετία και στο Πανεπιστήμιο του Μονάχου. Η διδακτορική του διατριβή στο Ποντηφικό Γρηγοριανό Πανεπιστήμιο της Ρώμης αφορούσε το Κανονικό Δίκαιο. Υπήρξε ιδρυτικό μέλος της Εταιρείας Κανονικού Δικαίου των Ανατολικών Εκκλησιών.

Χειροτονήθηκε διάκονος το 1961 λαμβάνοντας το όνομα Βαρθολομαίος και πρεσβύτερος το 1969. Από το 1968 έως το 1972 ήταν βοηθός Σχολάρχης στην Θεολογική Σχολή της Χάλκης και στην συνέχεια και μέχρι το 1990 υπήρξε Διευθυντής του Ιδιαίτερου Γραφείου του προκάτοχου, του μακαριστού Πατριάρχη Δημήτριου. Το 1973 εξελέγη Μητροπολίτης Φιλαδέλφειας και το 1990 Μητροπολίτης Χαλκηδόνος. Από το 1974 και μέχρι της αναρρήσεώς του στον Οικουμενικό Θρόνο διετέλεσε μέλος της Αγίας και Ιερής Συνόδου.

Ο Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαίος έχει ανακηρυχθεί επίτιμος διδάκτωρ από επιφανή ακαδημαϊκά ιδρύματα, όπως τα Πανεπιστήμια Αθηνών, Θεσσαλονίκης, Πάτρας και Ιωαννίνων στην Ελλάδα, Georgetown και Yale στις ΗΠΑ, Flinders στην Αυστραλία και Μανίλας στις Φιλιππίνες, καθώς και από τα Πανεπιστήμια Λονδίνου, Εδιμβούργου, Λουβέν, Μόσχας, Μπολόνια και Βουκουρεστίου στην Ευρώπη. Μιλά νέα ελληνικά, τουρκικά, ιταλικά, γερμανικά, γαλλικά και αγγλικά. Επίσης χειρίζεται με άνεση τα αρχαία ελληνικά και τα λατινικά. Το 1997 του απονεμήθηκε το Χρυσό Μετάλλιο από το Αμερικανικό Κογκρέσο.

Η προσωπική εμπειρία και η θεολογική κατάρτισή του του παρέχει μια μοναδική προοπτική στις οικουμενικές σχέσεις και στα θέματα περιβάλλοντος. Έχει εργαστεί ακούραστα για την συμφιλίωση μεταξύ των Χριστιανικών Εκκλησιών και έχει αποκτήσει διεθνή φήμη για την ανάδειξη της περιβαλλοντικής ευαισθησίας σε όλο τον κόσμο. Έχει εργαστεί για την προώθηση της συμφιλίωσης με την Ρωμαιοκαθολική και την Αγγλικανική Εκκλησία, καθώς και με άλλα δόγματα, μέσω των θεολογικών διαλόγων και τις προσωπικές επαφές του με τους αντίστοιχους ηγέτες ώστε να αντιμετωπίσουν ζητήματα κοινού ενδιαφέροντος. Διατηρεί στενή συνεργασία με το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών και έχει υπηρετήσει στην Εκτελεστική και την Κεντρική Επιτροπή του, καθώς και στην Επιτροπή Πίστης και Τάξεως. Επιπλέον, με δική του πρωτοβουλία

έχει προκαλέσει πολλές διεθνείς συναντήσεις και συζητήσεις με Μουσουλμάνους και Ιουδαίους ηγέτες σε μια προσπάθεια να προωθήσει τον αμοιβαίο σεβασμό και την θρησκευτική ελευθερία σε παγκόσμιο επίπεδο, και για αυτό ενισχύει δυναμικά τις διαθρησκειακές συναντήσεις σε όλον τον κόσμο. Τέλος, έχει πρωτοστατήσει για την ιστορική επαναλειτουργία της Αυτοκέφαλης Εκκλησίας της Αλβανίας και της Αυτόνομης Εκκλησίας της Εσθονίας, παρέχοντας την πνευματική και ηθική υποστήριξη σε πολλές παραδοσιακά Ορθόδοξες χώρες, οι οποίες εξήλθαν δεκαετιών θρησκευτικών διωγμών πίσω από το Σιδηρούν Παραπέτασμα.

Ο ρόλος του Οικουμενικού Πατριάρχη ως πρώτου πνευματικού ηγέτη της Ορθόδοξης Χριστιανοσύνης και διεθνούς προσώπου παγκόσμιας εμβέλειας, συνεχίζει να ενισχύεται με το πέρασμα των χρόνων. Έχει υπάρξει συνδιοργανωτής πολλών διεθνών συνεδρίων για την ειρήνη, όπως και συναντήσεων με αντικείμενο τον ρατσισμό και τον φανατισμό, φέρνοντας δίπλα Χριστιανούς, Μουσουλμάνους και Ιουδαίους, με στόχο την δημιουργία πνεύματος μεγαλύτερης συνεργασίας και αμοιβαίας κατανόησης. Έχει προσκληθεί να δώσει ομιλίες στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην UNESCO, στο Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ καθώς και σε πολλά εθνικά κοινοβούλια. Έχει διοργανώσει έξι διεθνή, διαθρησκευτικά συνέδρια σχετικά με το παγκόσμιο οικολογικό πρόβλημα των ποταμών και των θαλασσών, πρωτοβουλίες που του έχουν αποδώσει τον τίτλο του «Πράσινου Πατριάρχη», ενώ έχει λάβει πολλά σημαντικά βραβεία για τον αγώνα του για την διάσωση του περιβάλλοντος.

Η ποιμαντορία του Οικουμενικού Πατριάρχη Βαρθολομαίου έχει χαρακτηριστεί από την διορθόδοξη συνεργασία, από τον διαχριστιανικό και διαθρησκευτικό διάλογο, καθώς και από επισκέψεις σε Ορθόδοξες και Μουσουλμανικές χώρες τις οποίες σπανίως είχε επισκεφθεί στο παρελθόν Προκαθήμενος της Ορθόδοξης Εκκλησίας. Οι προσπάθειές του να ενισχύσει την θρησκευτική ελευθερία και τα ανθρώπινα δικαιώματα, οι πρωτοβουλίες του να προωθήσει την θρησκευτική ανοχή ανάμεσα στις διάφορες θρησκείες του κόσμου μαζί με το έργο του προς την κατεύθυνση της διεθνούς ειρήνης και της προστασίας του περιβάλλοντος τον έχουν δίκαια τοποθετήσει στην κορυφή των παγκόσμιων οραματιστών ως ένα απόστολο αγάπης, ειρήνης και συμφιλίωσης.»

Για τα βιογραφικά στοιχεία του Οικουμενικού Πατριάρχη Βαρθολομαίου Α' βλ.: *Η Α.Θ. Παναγιώτης ο Οικουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαίος.*

Ανακτήθηκε από: <http://www.ec-patr.org/athp/index.php?lang=gr> (15-7-16).

Βιογραφικό σημείωμα Βαρθολομαίος Αρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως-Νέας Ρώμης και Οικουμενικός Πατριάρχης. Ανακτήθηκε από:

http://papalvisit.ecupatriarchate.org/patriarch_bartholomew/?id=2&lang=9 (15-7-16).

Μητροπολίτου Αρκαλοχωρίου, Καστελλίου και Βιάννου Ανδρέα, “Ο Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαίος: Μια παγκόσμια προσωπικότητα”, *Η ομιλία του Καθηγητή του Τμήματος Θεολογίας του ΑΠΘ στη διεθνή επιστημονική ημερίδα με θέμα: «Φραγκίσκος Α΄ Επίσκοπος Ρώμης-Βαρθολομαίος Α΄ Οικουμενικός Πατριάρχης. Πρότυπα θρησκευτικών ηγετών στον 21ο αιώνα» (21 Απριλίου 2015).* Ανακτήθηκε από:

<http://blogs.auth.gr/moschosg/2015/04/24/%ce%bc%ce%b7%cf%84%cf%81%ce%bf%cf%80%ce%bf%ce%bb%ce%af%cf%84%ce%bf%cf%85-%ce%b1%cf%81%ce%ba%ce%b1%ce%bb%ce%bf%cf%87%cf%89%cf%81%ce%af%ce%bf%cf%85-%ce%ba%ce%b1%cf%83%cf%84%ce%b5%ce%bb%ce%bb%ce%af/> (15-7-16).

ΕΔ.:Β.1.

* * *

«Πάπας Φραγκίσκος Α': Ο **Πάπας Φραγκίσκος** (λατινικά: *Franciscus*), κατά κόσμον **Χόρχε Μάριο Μπεργκόλιο** (γεννήθηκε στις 17 Δεκεμβρίου 1936 στο Μπουένο Άιρες της Αργεντινής) είναι ο 266ος Πάπας της Καθολικής Εκκλησίας. Εξελέγη στις 13 Μαρτίου 2013.

Είναι γιος ιταλών μεταναστών και ο πατέρας του εργαζόταν στους σιδηροδρόμους, ενώ η μητέρα του μεγάλωνε αυτόν και τα τέσσερα αδέρφια του. Αποφοίτησε ως χημικός τεχνικός και στη συνέχεια επέλεξε τον δρόμο της ιερωσύνης εισερχόμενος στο Επισκοπικό Σεμινάριο του Βίλα Ντεβότο. Εντάχθηκε στο τάγμα των Ιησουιτών στις 11 Μαρτίου 1958. Ολοκλήρωσε τις σπουδές του στις ανθρωπιστικές επιστήμες στη Χιλή και επέστρεψε στην Αργεντινή του 1963, όπου και αποφοίτησε με πτυχίο φιλοσοφίας από το Κολέγιο Μάξιμο Σαν Χοσέ στο Σαν Μίγκελ. Την περίοδο 1964-6 δίδαξε λογοτεχνία και ψυχολογία στο Κολέγιο της Ιμακουλάδα στη Σάντα Φε, και το Κολέγιο του Σαλβαδόρ στο Μπουένο Άιρες. Από το 1967 μέχρι το 1970 σπούδασε θεολογία και έλαβε το πτυχίο του από το Κολέγιο του Σαν Χοσέ. Χειροτονήθηκε ιερέας στις 13 Δεκεμβρίου 1969 από τον αρχιεπίσκοπο Χοσέ Ραμόν Καστελλάνο. Συνέχισε τις σπουδές του στην Ισπανία και το 1973 επέστρεψε στην Αργεντινή και δίδαξε στη Θεολογική και τη Φιλοσοφική Σχολή του Σαν Μιγκέλ.

Το 1992 χειροτονήθηκε βοηθός Επίσκοπος και από το 1998 μέχρι την εκλογή του από το κονκλάβιο ήταν Αρχιεπίσκοπος του Μπουένο Άιρες.

Το όνομα που επέλεξε ήταν προς τιμήν του Αγίου Φραγκίσκου της Ασίζης. Είναι ο πρώτος Πάπας από την Λατινική Αμερική, αλλά και από την Αμερική, γενικότερα.

Πριν την εκλογή του ως Πάπα, υπηρετούσε ως καρδινάλιος της Αργεντινής. Ήταν αρχιεπίσκοπος Μπουένο Άιρες από το 1998. Αναδείχτηκε καρδινάλιος το 2001.

Κατά τη δεύτερη μέρα του κονκλαβίου του 2013, μετά από την παραίτηση του [Βενεδίκτου ΙΣΤ΄](#), εξελέγη Πάπας. Αν και δεν είναι ο πρώτος μη Ευρωπαίος Πάπα, είναι ο πρώτος Αμερικανός Πάπας.»

Για τα βιογραφικά του Πάπα Ρώμης Φραγκίσκου, βλ.:

<http://w2.vatican.va/content/francesco/en/biography/documents/papa-francesco-biografia-bergoglio.html>

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%AC%CF%80%CE%B1%CF%82_%CE%A6%CF%81%CE%B1%CE%B3%CE%BA%CE%AF%CF%83%CE%BA%CE%BF%CF%82

<http://news247.gr/eidiseis/afieromata/giati-aksizei-na-agaphseis-ton-papa-fragkisko.2520896.html> (Ανακτήθηκε: 15-7-16).

ΕΔ.:B.1.

* * *

Αρχιεπίσκοπος Καντέρμπουρι Τζάστιν

Born in 1956 in London, the Most Revd Justin Welby was educated at Eton College and Trinity College, Cambridge, where he studied history and law. For 11 years - five in Paris and six in London – he worked in the oil industry, becoming group treasurer of a large British exploration and production company. He focused mainly on West African and North Sea projects. During this period he became a lay leader at Holy Trinity, Brompton in London, having been a council member at St Michael's Church in Paris.

His father's family were German Jewish immigrants who moved to England to escape anti-Semitism in the late 19th century, and integrated quickly. His British ancestors, on his mother's side, include several clergymen.

A major influence both on Justin and his wife Caroline was their experience of personal tragedy. In 1983 their seven-month old daughter died in a car crash in France. Six years later in 1989, after sensing a call from God, Archbishop Justin stood down from industry to train for ordination.

He took a theology degree at St John's College, Durham, in which he focused on ethics – particularly in business. He has since published articles on ethics, international finance and reconciliation. His booklet, 'Can Companies Sin?', drawing on his experience in the oil industry, evolved from his dissertation at theological college. He has frequently said that the Roman Catholic approach to Christian social teaching, beginning with the encyclical of Leo XIII's *Rerum Novarum*, up to Pope Benedict XVI's *Caritas Veritate*, has greatly influenced his social thinking.

For 20 years, his ministry has blended deep devotion to his parish communities with Church work around the world, especially in areas of conflict.

After being ordained Deacon in 1992, he spent 15 years serving Coventry Diocese. His curacy was at All Saints Chilvers Coton with St Mary the Virgin Astley, in Nuneaton. In 1995 he became Rector of St James, Southam, a small market town in the same Diocese – and also the next year of St Michael and All Angels, Ufton, the neighbouring parish. He helped revive both churches, growing their congregations and launching bereavement and baptism teams, among other things. Between 2000 and 2002 he also chaired an NHS hospital trust in South Warwickshire.

In 2002 he was made a Canon of Coventry Cathedral, where he ran the reconciliation work based there. During this time he worked extensively in the field in Africa and the Middle East. He has a particular interest in Kenya, the DRC and Nigeria, where he was and remains involved in work with groups involved in conflict in the north. In the Niger Delta, he has worked on reconciliation with armed groups. He met with religious and political leaders in Israel and Palestine, and on one trip to Baghdad reopened the Anglican Church shortly after the allied invasion. In 2006 he also took responsibility for Holy Trinity Coventry, the main city centre church, as Priest-in-charge.

He left Coventry five years later, being installed Dean of Liverpool on 8 December 2007, replacing the Right Revd Rupert Hoare. Liverpool Cathedral is the largest cathedral in England. Its local area, Toxteth, is among the most deprived in north-west Europe. During his deanship, he brought the Cathedral into much greater contact with its local community, working with asylum seekers and in partnership with neighbouring churches. The Cathedral also hosted events from a TUC rally to royal services. Over his four years, during which he also continued to work on reconciliation and mediation projects overseas, the Cathedral's congregation increased significantly.

In 2011, he returned to the place where his journey towards becoming Archbishop began: on 2 June 2011, he was announced as the new Bishop of Durham, taking over from the Right Revd Tom Wright. He was enthroned at Durham Cathedral on 26 November, and drew parallels between Liverpool and Durham – noting both the struggles and the enduring spirit of the two places.

An expert on the politics and history of Kenya and Nigeria, he has lectured on reconciliation at the US State Department. In the summer of 2012, he was asked to join the Parliamentary Commission on Banking Standards.

On 9 November 2012, Justin Welby was announced as the 105th Archbishop of the See of Canterbury. He officially became Archbishop on 4 February 2013, succeeding Dr Rowan Williams who retired at the end of December 2012. The new Archbishop was enthroned at Canterbury Cathedral on 21 March 2013.

His interests include French culture, sailing and politics

He is married to Caroline, who studied Classics at Cambridge, where they met. They have two sons and three daughters. Ανακτήθηκε από: <http://www.archbishopofcanterbury.org/pages/about-justin-welby.html> (15-7-16).

ΕΔ.:B.1.

* * *

ΕΔ: Β.3.: Έρευνα: Η ιεροσύνη στις τρεις χριστιανικές ομολογίες: Το ζήτημα της χειροτονίας των γυναικών (I.iii., II)

Σύσταση του μυστηρίου της ιεροσύνης και αποστολική διαδοχή

«Το μυστήριο της Ιεροσύνης συνέστησε ο Χριστός με την εκλογή των αποστόλων, που τους ανέδειξε “αλιείς ανθρώπων” (Ματθ. 4, 19) και τους έδωσε την «εξουσία» να συγχωρούν αμαρτίες (Ιωαν. 20,23), να τελούν το μυστήριο στις Θείας Ευχαριστίας και να διδάσκουν. Μετά το Χριστό, οι απόστολοι όρισαν τους διαδόχους τους με χειροτονία (επίθεση των χειρών). Η Ιεροσύνη στην Ορθόδοξη Εκκλησία έχει αδιάσπαστη τη συνέχεια των χειροτονιών. Αυτό ονομάζεται «αποστολική διαδοχή» και είναι κριτήριο της γνησιότητας της Εκκλησίας. Ακόμη η Εκκλησία, συνεχίζοντας την αποστολική παράδοση, χειροτονεί αυτούς που έχουν μέσα τους ζωντανή τη χάρη του Αγίου Πνεύματος.»

Γκότσης Χ., Μεταλληνός π. Γ., Φίλιας Γ., *Ορθόδοξη Πίστη και Λατρεία. Α' Γενικού Λυκείου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 26. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/899,3351/> (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Γενική και ειδική ιεροσύνη

«Οι βαθμοί της Ιεροσύνης διαμορφώθηκαν σύμφωνα με τη βούληση του Χριστού, τις ανάγκες της Εκκλησίας (π.χ. οι Εφτά Διάκονοι) και τη διδασκαλία των αποστόλων. Οι κληρικοί έχουν την ειδική Ιεροσύνη, δηλαδή τη χάρη να τελούν τα μυστήρια της Εκκλησίας. Όμως και οι λαϊκοί, με τα μυστήρια του Βαπτίσματος και του Χρίσματος, γίνονται φορείς της γενικής Ιεροσύνης. Κλήρος και λαός συναποτελούν το σώμα του Ιησού Χριστού και μετέχουν στο τριπλό αξίωμά του (ιερατικό, προφητικό, βασιλικό). Στη λατρεία, το ιερατικό αξίωμα του Χριστού φανερώνεται με τους 3 βαθμούς της Ιεροσύνης (Επίσκοπος, πρεσβύτερος, διάκονος.»

Γκότσης Χ., Μεταλληνός π. Γ., Φίλιας Γ., *Ορθόδοξη Πίστη και Λατρεία. Α' Γενικού Λυκείου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 20. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/899,3345/> (17-5-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Κατά την τάξιν Μελχισεδέκ

«(1) Κάθε αρχιερέας που προέρχεται από ανθρώπους, εγκαθίσταται για να υπηρετεί το Θεό για χάρη τους και για να προσφέρει δώρα και θυσίες για τις αμαρτίες τους. (2) Είναι σε θέση να δείχνει ανοχή σ' όσους ζουν στην άγνοια και στην πλάνη, αφού κι ο ίδιος έχει ανθρώπινες αδυναμίες. (3) Εξαιτίας τους είναι υποχρεωμένος να προσφέρει, όπως για το λαό, έτσι και για τον

εαυτό του, θυσίες για τη συγχώρηση των αμαρτιών. (4) Επίσης, κανένας δεν παίρνει μόνος του αυτή την τιμή, αλλά όταν τον καλέσει ο Θεός, όπως ακριβώς κάλεσε τον Ααρών. (5) Έτσι κι ο Χριστός, δεν τίμησε ο ίδιος τον εαυτό του με το αξίωμα του αρχιερέα, αλλά του το έδωσε εκείνος που του είπε: Εσύ είσαι ο Υιός μου, εγώ σήμερα σε γέννησα. (6) Σ' ένα άλλο σημείο η Γραφή λέει: Εσύ είσαι ιερέας για πάντα όπως ο Μελχισεδέκ.»

Εβρ. 5, 1-6. Ανακτήθηκε από: <http://el.bibles.org/ell-TGVD/Heb/5/1> (15-7-16)

ΕΔ: Β.3.

* * *

Αρχιερέας, ιερέας, λαϊκός

«Διότι στον αρχιερέα (επίσκοπο) έχουν ανατεθεί ιδιαίτερες λειτουργικές πράξεις, και στους ιερείς (πρεσβυτέρους) έχει οριστεί η ιδιαίτερη γι' αυτούς θέση, και στους λευίτες (διακόνους) αναφέρονται ειδικές διακονίες;· ο λαϊκός άνθρωπος είναι δεμένος με τις λαϊκές διατάξεις.»

Κλήμεντος Ρώμης, α' αι., *Επιστολή Α'*, 40, 5, στο: Γκότσης Χ., Μεταλληνός π. Γ., Φίλιας Γ., *Ορθόδοξη Πίστη και Λατρεία. Α' Γενικού Λυκείου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 20. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/899,3345/> (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Κληρικοί και λαϊκοί

«Συμπληρώνουν δηλαδή το ιερατικό λειτούργημα και, έτσι, στη λατρεία φανερώνεται το σώμα ολόκληρο. Ούτε οι κληρικοί ούτε οι λαϊκοί μπορούν μόνοι να λειτουργήσουν, αλλά μαζί, ως ένα και αδιάτμητο (αδιαίρετο) σώμα. Η διάκριση κληρικών και λαϊκών είναι λειτουργική και όχι ταξική.»

Γκότσης Χ., Μεταλληνός π. Γ., Φίλιας Γ., *Ορθόδοξη Πίστη και Λατρεία. Α' Γενικού Λυκείου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 20. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/899,3345/> (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Χάρισμα και ιεροσύνη

«Μην αφήνεις αχρησιμοποίητο το χάρισμα που έχεις και που σου δόθηκε όταν ύστερα από υπόδειξη των προφητών της εκκλησίας σε χειροτόνησαν οι πρεσβύτεροι.»

Α' Τιμ. 4, 14. Ανακτήθηκε από: <http://el.bibles.org/ell-TGVD/1Tim/4/14> (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Χάρισμα και ιεροσύνη

«Γι' αυτό σου υπενθυμίζω να αναζωπυρώνεις το χάρισμα του Θεού, που το έλαβες όταν έθεσα τα χέρια μου στο κεφάλι σου.»

Β' Τιμ. 1, 6. Ανακτήθηκε από: <http://el.bibles.org/ell-TGVD/2Tim/1/6> (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Ειδική Ιεροσύνη

«[...] η Ιεροσύνη μπορεί να διακριθεί σε «ειδική» και «γενική». Οι κληρικοί έχουν την ειδική Ιεροσύνη και αναλαμβάνουν υπεύθυνα, με τη χάρη του Αγίου Πνεύματος, τη διοίκηση, τη διδασχή και τη λατρεία της Εκκλησίας. Βέβαια, ο Χριστός δεν παύει ποτέ να είναι ο μόνος (αρχ)ιερέας της Εκκλησίας, που έχει “ιεροσύνη που δεν μεταβιβάζεται” (Εβρ. 7,24). Αυτός τελεί όλα τα μυστήρια, στα οποία είναι “αόρατα παρών”. Οι(αρχ)ιερείς λόγω της χειροτονίας τους «δανείζουν» το σώμα και τα χέρια τους στον Χριστό και τον καθιστούν, έτσι, ορατό στο πλήρωμα (Ι. Χρυσόστομος, Ρ.Γ. 62, 204.).[...]»

Γκότσης Χ., Μεταλληνός π. Γ., Φίλιας Γ., *Ορθόδοξη Πίστη και Λατρεία. Α' Γενικού Λυκείου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 26. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/899,3351/> (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Η αποστολή του πρεσβύτερου

«[...] Οι σχετικές ευχές ζητούν για το χειροτονούμενο τη χάρη του Θεού, ώστε να ανταποκρίνεται στην υψηλή αποστολή του, που είναι να οδηγεί τους πιστούς στη «Βασιλεία του Θεού». Ο πρεσβύτερος αναλαμβάνει το κήρυγμα, για να «ανακαινίζει» το λαό του Θεού ως πνευματικός οδηγός του.»

Γκότσης Χ., Μεταλληνός π. Γ., Φίλιας Γ., *Ορθόδοξη Πίστη και Λατρεία. Α' Γενικού Λυκείου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 26. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/899,3351/> (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Ευχή χειροτονίας πρεσβυτέρου

«Εσύ, Κύριε, και αυτόν που θέλησες να εισέλθει στο βαθμό του πρεσβυτέρου, γέμισέ τον με το χάρισμα του Αγίου σου Πνεύματος για να γίνει άγιος να σταθεί άμεμπτα στο θυσιαστήριο σου, να κηρύττει το Ευαγγέλιο της βασιλείας σου, να λειτουργεί το λόγο της αληθείας σου, να σου προσφέρει δώρα και θυσίες πνευματικές, να ανανεώνει το λαό σου με την αναγέννηση του βαπτίσματος.»

Γκότσης Χ., Μεταλληνός π. Γ., Φίλιας Γ., *Ορθόδοξη Πίστη και Λατρεία. Α' Γενικού Λυκείου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 26. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/899,3351/> (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Ευχή χειροτονίας επισκόπου

«Εσύ, Χριστέ, και αυτόν εδώ, που αναδείχτηκε διαχειριστής της αρχιερατικής χάρης, κάνε τον να γίνει μιμητής σου, που είσαι ο αληθινός Ποιμένας, θυσιάζοντας τη ζωή του για τα πρόβατά σου, να είναι οδηγός των τυφλών, φως αυτών που βρίσκονται στο σκοτάδι, να νουθετεί, τους ασύνετους, να διδάσκει τα νήπια, να είναι φως στον κόσμο ώστε, αφού καταρτίσει τις ψυχές, που του έχουν εμπιστευτεί στη ζωή αυτή, να παρουσιαστεί στο βήμα σου χωρίς ντροπή, και να λάβει τη μεγάλη αμοιβή, που ετοίμασες για όσους αγωνίστηκαν για την κήρυξη του Ευαγγελίου σου [...]»

Γκότσης Χ., Μεταλληνός π. Γ., Φίλιας Γ., *Ορθόδοξη Πίστη και Λατρεία. Α' Γενικού Λυκείου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 26. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/899,3351/> (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Η ιεροσύνη ως διακονία

«Η Ιεροσύνη δεν είναι αξίωμα και εξουσία με την κοσμική σημασία, αλλά με την πνευματική. Σκοπός της είναι η διακονία του λαού. Κάθε λειτουργήμα στην Εκκλησία είναι διακονία. Στην Ορθοδοξία, [...] Όπου χάνεται αυτή η συνείδηση, εμφανίζεται στη ζωή του ιερέα ο επαγγελματισμός. Ο κληρικός όμως είναι πνευματικός πατέρας και οι πιστοί πνευματικά του τέκνα. Το έργο του, ιδιαίτερα σήμερα, πρέπει να είναι φωτιστικό και οδηγητικό. Να οδηγεί, δηλαδή, τον κόσμο στην αλήθεια και χάρη του Χριστού, μεταδίδοντας το μήνυμα της σωτηρίας του ανθρώπου και της ανθρώπινης κοινωνίας. Όσο πιο πατερικός και παραδοσιακός είναι ο κληρικός, τόσο περισσότερο σύγχρονος είναι.»

Γκότσης Χ., Μεταλληνός π. Γ., Φίλιας Γ., *Ορθόδοξη Πίστη και Λατρεία. Α' Γενικού Λυκείου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 26. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/899,3351/> (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Εκσυγχρονισμός του Κλήρου

«Πολλοί μιλούν για την ανάγκη εκσυγχρονισμού του κλήρου. Κάποιοι αρχίζουν από την ενδυμασία και θεωρούν το ράσο εμπόδιο στην απρόσκοπτη παρουσία του κληρικού στον σύγχρονο κόσμο. Είναι γεγονός ότι το ράσο συνδέεται με παλαιότερες εποχές (βυζάντιο-τουρκοκρατία) και γι' αυτό υπάρχουν τάσεις για κατάργησή του. Έχει όμως συνδεθεί τόσο πολύ με το λαό μας, που η εικόνα του κληρικού είναι αδιανόητη χωρίς το ράσο. Για τη διατήρηση, συνεπώς, της συνέχειας επικρατεί η γνώμη ότι το ράσο μπορεί μεν να απλουστευθεί, όχι όμως και να καταργηθεί.»

Γκότσης Χ., Μεταλληνός π. Γ., Φίλιας Γ., *Ορθόδοξη Πίστη και Λατρεία. Α' Γενικού Λυκείου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 26. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/899,3351/> (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Η Ιεροσύνη στις χριστιανικές Ομολογίες

«Ιεροσύνη υπάρχει και στον υπόλοιπο χριστιανικό κόσμο. Έχει χάσει όμως την αποστολική και πατερική της σημασία, διότι χάθηκε ο μυστηριακός της χαρακτήρας ή συνταυτίστηκε με την κοσμική εξουσία. Στη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία, ο παπικός θεσμός έχει εισαγάγει την έννοια του υπερεπισκόπου (γενικός επίσκοπος= ο Πάπας), ενώ αρκετές διαφορές υπάρχουν στους άλλους βαθμούς της Ιεροσύνης. Στις προτεσταντικές Ομολογίες, έχει χαθεί σε μεγάλο βαθμό ο πνευματικός χαρακτήρας της Ιεροσύνης και η αποστολική διαδοχή. Οι κληρικοί θεωρούνται απλοί εντολοδόχοι της κοινότητας. Η Ορθόδοξη Εκκλησία μένει κι εδώ πιστή στην αρχαία χριστιανική παράδοση ως προς την κατανόηση της Ιεροσύνης.»

Γκότσης Χ., Μεταλληνός π. Γ., Φίλιας Γ., *Ορθόδοξη Πίστη και Λατρεία. Α' Γενικού Λυκείου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 26. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/899,3351/> (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Η ανάγκη για πλήρη ισοτιμία της γυναίκας με τους λαϊκούς άνδρες στη λατρεία

«Η γυναίκα στην ιστορική διαδρομή της Εκκλησίας αναδεικνύεται ισάποστολος και ιεραπόστολος, όπως η Αγία Φωτεινή η Σαμαρείτιδα (Ιωάν. 4,5-42) η Αγία Θέκλα, διακόνισσα και προϊσταμένη στο έργο της φιλανθρωπίας, η διακόνισσα Ολυμπιάδα στην Κωνσταντινούπολη (4ος αι.). Και σήμερα υπάρχουν δυνατότητες μεγαλύτερης ανάμιξης της γυναίκας στη ζωή της

Εκκλησίας. Μπορεί να «χειροθετείται» αναγνώστρια και να διαβάζει τα λειτουργικά αναγνώσματα ή να ψάλλει στην Εκκλησία. Μπορεί, ακόμη, να επανασυσταθεί ο θεσμός των διακονισσών, ιδίως στην ιεραποστολή. Ως «διάκονος» ή «υποδιάκονος» μπορεί να συμμετέχει στη διακονία των μυστηρίων και άλλων αγιαστικών πράξεων. Όλα αυτά όμως μόνο με εκκλησιαστικά κριτήρια μπορούν να πραγματοποιηθούν και όχι με κοσμικά (φεμινιστικές επιδιώξεις), για να μην οδηγηθεί σε σχίσματα το εκκλησιαστικό σώμα. Υπάρχει και ο χώρος, στον οποίο μπορεί να πρωτοστατεί στην ενορία η γυναίκα. Είναι το έργο της έμπρακτης αγάπης (φιλανθρωπία).»

Γκότσης Χ., Μεταλληνός π. Γ., Φίλιας Γ., *Ορθόδοξη Πίστη και Λατρεία. Α' Γενικού Λυκείου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 33. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/900,3358/> (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Η ορθόδοξη άποψη για την Ιεροσύνη των γυναικών

«Στο πλαίσιο της Οικουμενικής Κίνησης και των πρωτοβουλιών άλλων Ομολογιών, ανέκυψε το θέμα της Ιεροσύνης των γυναικών, που διχάζει σήμερα τον χριστιανικό κόσμο και άρχισε να συζητείται και στην ορθόδοξη θεολογία. Η βάση όμως για την αντιμετώπισή του δεν μπορεί να είναι άλλη από την παράδοση μας και την πράξη των αγίων μας. Διότι αυτοί εκφράζουν την ορθόδοξη συνείδηση σ' όλους τους αιώνες. Η Αγία Γραφή και η πατερική μας παράδοση δέχονται την ισότητα και ισοτιμία των δύο φύλων. Άνδρας και γυναίκα έχουν τις ίδιες δυνατότητες σωτηρίας. Με το Βάπτισμα και με το Χρίσμα, η γυναίκα μετέχει και αυτή στην Ιεροσύνη του Χριστού και γι' αυτό συλλειτουργεί και συν-επιτελεί μαζί με τον υπόλοιπο λαό τα μυστήρια και όλες τις αγιαστικές πράξεις της λατρείας. Ανήκει στο λαό του Θεού, αφού πλάστηκε και αυτή «κατ' εικόνα» Θεού και προχωρεί στο «καθ' όμοίωσιν», στη θέωση.

Κατά την Πεντηκοστή δέχτηκαν και οι παρούσες γυναίκες το Πνεύμα το Άγιο, όπως οι άνδρες (Πράξ. 2,1 ε.). Όχι όμως την ειδική ιεροσύνη. Η Παναγία, κεντρικό πρόσωπο της πρώτης Εκκλησίας, δεν έλαβε την ειδική Ιεροσύνη, ούτε και άλλες γυναίκες, που ανέπτυξαν μεγάλη ιεραποστολική δράση ή είχαν σημαντική θέση στη ζωή τοπικών Εκκλησιών (π.χ. Κόρινθος. Φίλιπποι, Ρώμη). Υπήρχαν και γυναίκες «προφητεύουσες» (Α' Κορ. 11,5), που δεν έγιναν «ιερείς». Ωστόσο, η Εκκλησία δεν δίστασε να χειροτονεί γυναίκες διακόνισσες, που ήταν όπως οι διάκονοι, για τη διακονία όμως των γυναικών. Υπηρετούσαν δηλαδή μια ειδική ανάγκη του ποιμαντικού έργου της Εκκλησίας. Ο θεσμός «των διακονισσών» διατηρήθηκε μέχρι το τέλος του Βυζαντίου.»

Γκότσης Χ., Μεταλληνός π. Γ., Φίλιας Γ., *Ορθόδοξη Πίστη και Λατρεία. Α' Γενικού Λυκείου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 33. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/900,3358/> (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Χειροτονία ή χειροθεσία των γυναικών;

«Αν η διακόνισσα [...] εγκαθίστατο στο λειτούργημά της με χειροτονία, η οποία είναι ίδιον του ανωτέρου κλήρου, και όχι με χειροθεσία, και επί πλέον αν η χειροτονία της κατά την Ορθόδοξη λειτουργική μας παράδοση έχει απόλυτη ομοιότητα ως προς την μορφή και το περιεχόμενο με τις χειροτονίες των ανώτερων βαθμίδων του ανωτέρου κλήρου, τι θα μπορούσε αυτό να σημαίνει για το γενικότερο πρόβλημα της χειροτονίας των γυναικών;»

Βασιλειάδης Π., *Εισαγωγή στο θέμα του συνεδρίου*, εισήγηση στο Διεθνές συμβατικό και ηλεκτρονικό θεολογικό συνέδριο με θέμα “Διακόνισσες, χειροτονία των γυναικών και Ορθόδοξη θεολογία”, Θεσσαλονίκη, 22-24.1.2015, σ. 6. Ανακτήθηκε από:

http://cemes.weebly.com/uploads/2/7/8/8/27884917/10._vassiliadis_text.pdf (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Ανάγκη καλύτερης θεολογικής τεκμηρίωσης του προβλήματος της χειροτονίας των γυναικών

«Η Ορθόδοξη Εκκλησία, βέβαια, εδώ και αρκετές δεκαετίες έχει διατυπώσει –όχι βέβαια συνοδικά, αλλά μέσα από τα πορίσματα του περίφημου διορθόδοξου συνεδρίου της Ρόδου το 1988 –μια συγκεκριμένη θεολογική θέση γύρω από το ζήτημα της χειροτονίας των γυναικών. Προσφάτως, όμως, η αναθεώρηση των απόψεων του Μητροπολίτου Διοκλείας Καλλίστου Ware, του πρώτου σύγχρονου Ορθόδοξου θεολόγου που διατύπωσε συστηματικά θεολογικές απόψεις για το θέμα αυτό, οι μελέτες της αείμνηστης Elizabeth Behr-Sigel, αλλά και του Ορθοδόξου δογματολόγου [...] του [...] ΑΠΘ, [...] Νικολάου Ματσούκα, όπως και ορισμένες πρόσφατες διδακτορικές διατριβές και μεταδιδακτορικές μονογραφίες Ορθοδόξων επιστημόνων, κυρίως όμως η τρομακτική εξέλιξη στις βιβλικές, λειτουργικές, ιστορικές, πατερικές, ακόμη και κοινωνιολογικές, σπουδές, έχουν κάνει επιτακτική την ανάγκη καλύτερης θεολογικής τεκμηρίωσης της επίσημης θέσης της Ορθόδοξης Εκκλησίας, αλλά και άλλων χριστιανικών εκκλησιών, κυρίως της Ρωμαιο-Καθολικής Εκκλησίας, γιατί όχι και χριστιανικών ομολογιών που έχουν ήδη υιοθετήσει την γυναικεία ιερωσύνη, όπως η Αγγλικανική, αλλά και συντηρητικών ευαγγελικαλικών που σταθερά την αρνούνται.»

Βασιλειάδης Π., *Εισαγωγή στο θέμα του συνεδρίου*, εισήγηση στο Διεθνές συμβατικό και ηλεκτρονικό θεολογικό συνέδριο με θέμα “Διακόνισσες, χειροτονία των γυναικών και Ορθόδοξη θεολογία”, Θεσσαλονίκη, 22-24.1.2015, σ. 3. Ανακτήθηκε από:

http://cemes.weebly.com/uploads/2/7/8/8/27884917/10._vassiliadis_text.pdf (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Χειροτονία των γυναικών και Ορθόδοξη Εκκλησία: το Συνέδριο της Ρόδου (1988)

«Είναι γεγονός ότι το πρόβλημα της χειροτονίας των γυναικών στην ιερωσύνη δεν προέρχεται από την εμπειρία και ζωή των κατά τόπους ορθοδόξων Εκκλησιών. Επειδή, όμως, η Ορθοδοξία διεξάγει διάλογο με δυτικές χριστιανικές κοινότητες, που καθώς υπογραμμίσαμε προχώρησαν ήδη σε παρόμοιες χειροτονίες, το Οικουμενικό Πατριαρχείο συνεκάλεσε για το θέμα αυτό διορθόδοξο θεολογικό συνέδριο στη Ρόδο το φθινόπωρο του 1988, έτσι ώστε να καταστεί δυνατή

η μαρτυρία και απάντηση της ορθόδοξης θεολογικής παράδοσης στην πρόκληση της φεμινιστικής θεολογίας και της χειροτονίας των γυναικών. [...] παρουσίαση των *Συμπερασμάτων* της συνδιάσκεψης (βλ. *Επίσκεψις* 412/1-2-1989 Οικουμενικόν Πατριαρχείον, *Η θέσις της γυναικός εν τη Ορθοδόξω Εκκλησία και τα περί χειροτονίας των γυναικών*, Διορθόδοξον Θεολογικόν Συμπόσιον, Ρόδος, 30 Οκτωβρίου-7 Νοεμβρίου 1988, επιμ. εκδόσεως Αρχιμ. Γενναδίου Λυμούρη, Κατερίνη 1994, σ. 25-42). Όλα τα μέλη της Εκκλησίας, τονίζεται, μετέχοντας στη μυστηριακή ζωή της Εκκλησίας, μετέχουν ταυτόχρονα και στο προφητικό, αρχιερατικό και βασιλικό αξίωμα του Χριστού. Ο ρόλος του Αγίου Πνεύματος στην Εκκλησία ενώνει άρρηκτα τους πιστούς, υπερβαίνοντας εσχολογικά τις όποιες ανθρώπινες διαιρέσεις. Ο Χριστός ως Μέγας Αρχιερεύς παραμένει πάντοτε ο μόνος λειτουργός των μυστηρίων. Η μυστηριακή ή ειδική ιερωσύνη εικονίζει τον Χριστό από τον οποίο χορηγείται εν Αγίω Πνεύματι στους αποστόλους και τους διαδόχους τους. Η συνείδηση της πρώτης Εκκλησίας απέκλεισε εξαρχής τη συμμετοχή των γυναικών στην ειδική ιερωσύνη, μιμούμενη το παράδειγμα του Χριστού και των αποστόλων.

Ενώ οι γυναίκες μετέχουν εξίσου με τους άνδρες στην εικόνα του Θεού, οι ρόλοι τους στην Εκκλησία δεν συγχέονται. Ο ιδιαίτερος ρόλος της γυναίκας εκφράζεται από την τυπολογία της «Εύας-Μαρίας», ενώ του άνδρα από την τυπολογική σχέση «Αδάμ-Χριστού». Το πρότυπο της Θεοτόκου φωτίζει το λειτούργημα της γυναίκας ως επιφάνεια του Αγίου Πνεύματος κατά την ενσάρκωση του νέου Αδάμ. Η σχέση του ειδικού έργου του Αγίου Πνεύματος και της Θεοτόκου από τη μία, και η τυπολογική σχέση του παλαιού με τον νέο Αδάμ από την άλλη, αποτελούν για την Εκκλησία σημεία με τα οποία προσεγγίζει την αναφορά των ανδρών και των γυναικών στην χειροτονημένη ιερωσύνη.

Έτσι, ενώ η Θεοτόκος εν Αγίω Πνεύματι συμβολίζει την μητρότητα της Εκκλησίας, δεν μετέχει, εντούτοις, στη χριστοκεντρική μυστηριακή ιερωσύνη. Το συνέδριο της Ρόδου τονίζει με έμφαση πως η χειροτονία των γυναικών αποδυναμώνει την ισόρροπη σχέση Χριστολογίας και Πνευματολογίας στην εκκλησιολογία. Ακολουθώντας, απαριθμεί τις παρακάτω θέσεις για το αδύνατο της ειδικής ιερωσύνης των γυναικών : α) το παράδειγμα του Χριστού που δεν επέλεξε καμία γυναίκα μεταξύ των αποστόλων, β) το παράδειγμα της Θεοτόκου που δεν άσκησε ιερατικό λειτούργημα, γ) την αποστολική παράδοση που ποτέ δεν χειροτόνησε γυναίκες και δ) τις θέσεις του Παύλου για την γυναίκα.

Η Θεοτόκος κατά την ενανθρώπιση εκπροσωπεί ολόκληρη την ανθρωπότητα: άρα και το γυναικείο και ανδρικό γένος. Το γυναικείο της πρόσωπο που τυπολογικά συμβολίζει όλο τον λαό του Θεού, μεσιτεύει σύμφωνα με την λειτουργική παράσταση της Πλατυτέρας στο θεανδρικό πρόσωπο του μεγάλου Αρχιερέως.

Για την ορθόδοξη θεολογία, ο άνδρας και η γυναίκα είναι πρόσωπα που απολαμβάνουν ομότιμα την αξία τους ως κατ' εικόνα και ομοίωσιν Θεού δημιουργήματα. Μολονότι υφίσταται ισοτιμία μεταξύ του άνδρα και της γυναίκας, η ανθρώπινη αδυναμία και αμαρτία δεν επέτρεψε τις χριστιανικές κοινότητες να εξουδετερώσουν αποτελεσματικά αντιλήψεις, έθιμα, ιστορικές και κοινωνικές συνθήκες που στην πράξη διαιωνίζουν τις διακρίσεις σε βάρος των γυναικών. Για το λόγο αυτό η Εκκλησία θα πρέπει να επανεξετάσει, σε σχέση πάντα με τις ακλόνητες θεολογικές και εκκλησιολογικές της αρχές, παρόμοιες πρακτικές που μειώνουν τις γυναίκες.

Θα πρέπει, λοιπόν, να ενθαρρυνθεί η πληρέστερη συμμετοχή των γυναικών στη ζωή της Εκκλησίας στο κατηχητικό και ποιμαντικό πλαίσιο, στην εκκλησιαστική διοίκηση και τα σώματα λήψεως αποφάσεων σε επίπεδο ενορίας, επαρχίας και εθνικής Εκκλησίας. Άλλοι τομείς δραστηριοποίησης των γυναικών θα μπορούσε να ήσαν οι χορωδίες, το ψαλτήρι, η αγιογραφία, η νεολαία, η συμμετοχή στην οικουμενική κίνηση, ο εκκλησιαστικός τύπος και η επικοινωνία. Παράλληλα, προτείνεται η αναβίωση του θεσμού των διακονισσών και η αποκατάσταση του διακονικού βαθμού στην αρχική και πολύμορφη διακονία σύμφωνα με τις σύγχρονες ανάγκες. Τονίζεται, τέλος, ότι τα ζητήματα που θέτει το κίνημα της φεμινιστικής θεολογίας δεν είναι

πάντοτε θεολογικά θέματα αλλά ορισμένα είναι κοινωνικά που καλύπτονται φαινομενικά με θεολογικές διατυπώσεις. Τα συμπεράσματα του διορθοδόξου συνεδρίου τους Ρόδου κλείνουν με την υπογράμμιση ότι: η κλήση στην αγιότητα αφορά ανεξαρτήτως φύλου όλους τους πιστούς που έχουν για το σκοπό αυτό ως πρότυπα τους βίους των ανδρών και των γυναικών αγίων.»

Γιαγκάζογλου Σ., Φεμινιστική θεολογία και χειροτονία των γυναικών. Μια εκκοσμικευμένη εκκλησιολογία; 2004, σ. 14-16. (το πρωτότυπο άρθρο στο: *ΑΝΑΛΟΓΙΟΝ*, τ.4, 2003, σσ. 112-131. Το ίδιο άρθρο στο: *Φύλο και θρησκεία*, Ίνδικτος 2004, pp. 243-271). Ανακτήθηκε από: <http://users.sch.gr/polstrantz/feminismos.doc> (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Ορθόδοξη Εκκλησία: χειροτονία των γυναικών

«Στην Ορθόδοξη Εκκλησία οι γυναίκες λαμβάνουν βαθμό ιερωσύνης. Αυτός ο βαθμός είναι ο βαθμός της διακόνισσας, που αντιστοιχεί σε αυτό του διακόνου. Οι γυναίκες μάλιστα χειροτονούνταν εντός του βήματος, όπως ακριβώς ο διάκονος και μάλιστα στην παράδοση της εκκλησίας έφεραν και οράριο. Δε λάμβαναν δηλαδή απλώς χειροθεσία, αλλά χειροτονία. Έτσι και οι γυναίκες φαίνεται πως είχαν λειτουργικό ρόλο στην εκκλησία, πιθανώς όπως και κάθε άνδρας διάκονος. Βοηθούσαν ιδιαίτερα στο βάπτισμα των γυναικών και εκτελούσαν ποιμαντικό έργο ανάμεσα στις γυναίκες της κοινότητας. Δεν υπάρχουν όμως επαρκείς πληροφορίες για το αν διαδραμάτιζαν ρόλο στη διεξαγωγή της λειτουργίας. Η τάξη των διακονισσών δεν καταργήθηκε ποτέ από την εκκλησία αλλά από τον 6ο με 7ο αιώνα ο θεσμός σταδιακά πέρασε σε αχρησία, ώσπου εξαφανίστηκε κατά τον 12ο.

Σε ότι αφορά την ιεροσύνη των γυναικών και τη σύγχρονη προβληματική. Ο αποκλεισμός των γυναικών από την ιεροσύνη έγινε *"ανεπαισθήτως και σιωπηρώς, χωρίς δογματική θέσπιση"*. Κατά βάση σε αυτό το σημείο θα πρέπει να αναφέρουμε τις πιθανές επιφυλάξεις των ανθρώπων της εποχής κυρίως για τον παραλληλισμό με τις αντίστοιχες ιέρειες των μυστηριακών θρησκειών. Στην εκκλησία λοιπόν είναι αναμφισβήτητη η ισοτιμία των μελών[67], όπως συμβαίνει σε ένα κατά φύση σώμα, όμως *"η χορήγηση των χαρισμάτων από τον τελετάρχη ιερέα Χριστό πραγματοποιείται σύμφωνα με τη ιδιαιτερότητα και τη δεκτικότητα κάθε μέλους, ενώ ισοτιμία και ισότητα παραμένουν αμετακίνητες"*. Έτσι λοιπόν η εκκλησία χωρίς να θεσπίσει κάποιο δόγμα απέκλεισε τη γυναίκα από το αξίωμα αυτό, δηλαδή του πρεσβυτέρου και του επισκόπου. Αυτό δε συνέβη όμως διότι ο Χριστός κάλεσε άνδρες αποστόλους, αφού είναι εμφανές ότι στην εκκλησιαστική παράδοση και ιδίως σε σχέση με τη θέση της γυναίκας της εποχής στον αντίστοιχο ειδωλολατρικό χώρο, οι γυναίκες της εκκλησίας είχαν σαφώς ανώτερη θέση. Αυτό επίσης δε συνέβη, διότι η Θεοτόκος δεν άσκησε κάποιο ιερατικό ρόλο. Χαρακτηριστική σε αυτό το σημείο είναι η θέση της στην Ορθόδοξη Εκκλησία ως το αγιότερο πλάσμα πάσης της κτίσεως, τοποθετούμενη μετά την Αγία Τριάδα. Επιπρόσθετα αυτό δε συνέβη ούτε διότι ο Χριστός ήταν άνδρας. Αυτή μάλιστα η άποψη οδηγεί και σε αιρετική αντίληψη του δόγματος του Χαλκηδόνας, αφού έτσι θα έχριε μόνο την ανδρική φύση, αλλά όχι το πλήρωμα της ανθρωπότητας. Ο δε Μάξιμος ο Ομολογητής είναι σαφής πως ο Ιησούς με την θεϊκή ένωση κατάργησε τη διαφορά μεταξύ ανδρός και γυναικός. Τελικά το γεγονός αυτό είναι μία μακραίωνη παράδοση της εκκλησίας, η οποία προκύπτει από την ιδιαιτερότητα και τη δεκτικότητα των μελών και κατά κανένα τρόπο τα μέλη της εκκλησίας, εξ αιτίας του γεγονότος αυτού δε σημαίνει πως δεν είναι ομότιμα και ισότιμα.

Τελικά αν η Ορθόδοξη Εκκλησία δίνει το ειδικό χρίσμα της ιεροσύνης στους άνδρες, αυτό δε συμβαίνει διότι υποτιμά το γυναικείο φύλλο ή γιατί θέλει να συντηρήσει μία ανισότητα, αλλά γιατί είναι απόλυτος ο σεβασμός και η πιστότητα στην αλήθεια του ανθρώπου και της φύσης του -η σωτηρία η ίδια- που δεν είναι άσχετη με την πραγματικότητα της φύσης του ανθρώπου και της διακριτότητας του ρόλου των δύο φύλων. Η εκκλησία δηλαδή, η κοινωνία των λογικών όντων, με τη συμπληρωματική λειτουργία των χαρισμάτων, θέλει να παραμείνει πιστή στη φύση και τη διαφορά των ενεργειών της φύσης, την ίδια τελικά τη διάκριση των ιερατικών ρόλων του άνδρα και τη γυναίκας. Αυτή δε η διάκριση σώζει από κάθε συμβατική εξομοίωση τις απεριόριστες προσωπικές δυνατότητες της αληθινής θηλυκότητας και του αληθινού ανδρισμού. Ο άνδρας λοιπόν ποιεί τα μυστήρια της εκκλησίας και η γυναίκα το επίσης μέγα μυστήριο της δημιουργίας της ζωής. Ιξού και η Παναγία η βρεφοκρατούσα στην Ορθόδοξη αγιογραφία εικονίζεται ως θρόνος της Θεότητας με αποτέλεσμα ο Ορθόδοξος πιστός να την βλέπει ως την κατεξοχήν ιερούργό της σωτηρίας του ανθρώπου και του κόσμου.»

Orthodoxwiki, Ιεροσύνη: Οι γυναίκες. Ανάκτηση από:

<https://el.orthodoxwiki.org/%CE%99%CE%B5%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%8D%CE%BD%CE%B7#.CE.9F.CE.B9 .CE.B3.CF.85.CE.BD.CE.B1.CE.AF.CE.BA.CE.B5.CF.82> (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Ορθόδοξη Εκκλησία και χειροτονία γυναικών

«[...] Δείγματα ἄλλωστε χειροτονίας διακονισσῶν ἔχομε καί εἰς τήν ἐποχήν μας εἰς ἑλληνικά μοναστήρια. Ὁ Ἅγιος Νεκτᾶριος ἐχειροτόνησε διακονίσσας, ἀλλά καί ἄλλοι μεταγενέστεροι.

Εἰς Ἱεράν Μονήν τῆς ἐπαρχίας μου ὑπῆρξε Ἥγουμένη, ἡ ὁποία εἶχε χειροτονηθεῖ διακόνισσα ὑπό τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, δέν ἤσκησε ὁμως, ἐξ ὧσων γνωρίζω, τά διακονικά της καθήκοντα.

Αὐτήν τήν νοσταλγίαν πρός ἀναζωπύρησιν τοῦ θεσμοῦ τῶν διακονισσῶν ἐπρόκειτο νά θεραπεύσῃ καί ἡ Σχολή Διακονισσῶν τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία περιῆλθεν τελικῶς εἰς τό Κράτος καί ἐξελίχθη εἰς ἀπλήν Σχολήν Κοινωνικῶν Λειτουργιῶν.

Χρήζει σοβαρᾶς μελέτης τό θέμα. Δέν πρέπει νά παρέρχεται ἀσκόπως ὁ καιρός, ἀλλά οὔτε ὠφελεῖ ἄκριτος βία καί σπουδή.

Πρέπει νά παρασκευασθῇ θεωρητικῶς καί πρακτικῶς τό ἔδαφος τῶν ψυχῶν, μελῶν τῆς Ἐκκλησίας.

Δέν πρέπει νά ἀγνοηθοῦν ἡ σύγχρονος κοινωνική καί πολιτισμική πραγματικότης καί αἱ σημεριναί ἀνάγκαι καί προοπτικά τοῦ γυναικείου φύλου. Πρέπει μετά τῆς σοφῆς διακρίσεως νά ἐρευνηθοῦν αἱ προϋποθέσεις, προεκτάσεις καί παράμετροι τοῦ θέματος.»

Μητροπολίτου Χαλκίδος Χρυσοστόμου, «*Ο ρόλος των γυναικών εις τον ὅλον οργανισμόν της Εκκλησίας. Αναβίωσις του θεσμοῦ των διακονισσῶν*», Εἰσήγησις ἐνώπιον τῆς σεπτῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τήν 8ην Ὀκτωβρίου 2004. Ανακτήθηκε ἀπό:

http://www.ecclesia.gr/greek/holysynod/eisigiseis/chrysostomos_october_2004_7.htm (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Η προβληματική της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας για τις διακόνισσες και την χειροτονία των γυναικών

«Η σχετική προβληματική στη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία προέκυψε ως: 1. Απάντηση στην άποψη, πως η απαγόρευση της χειροτονίας των γυναικών δεν έχει βιβλική και δογματική θεμελίωση. 2. Αντίδραση στη χειροτονία γυναικών σε άλλες χριστιανικές Ομολογίες. 3. Αποσαφήνιση της επίσημης θέσης της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας.

Πάπας Παύλος ΣΤ΄ (1975):

Οι «θεμελιώδεις λόγοι» της μη χειροτονίας των γυναικών: 1. Το παράδειγμα του Χριστού, ο οποίος επέλεξε τους Αποστόλους μονάχα μεταξύ ανδρών. 2. Η διαρκής πράξη της Εκκλησίας. 3.

Η ισχύουσα επίσημη διδασκαλία.

Διακήρυξη *Inter insigniores* (1976): 1. Η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία ποτέ δεν χειροτόνησε γυναίκες ως πρεσβυτέρους και επισκόπους, μένοντας πιστή στο «κανονιστικό» παράδειγμα του Ιησού και την πράξη των Αποστόλων. 2. Η ανδρική ιερωσύνη ανήκει στην αμετάβλητη ουσία του μυστηρίου της ιερωσύνης και όχι στα μεταβλητά στοιχεία της. 3. Ο Ιησούς είναι το ιερατικό υπόδειγμα που ακολουθεί το εκκλησιαστικό σώμα. Ο ιερέας/εικόνα του Χριστού οφείλει να προέρχεται από τους άνδρες, διαφορετικά καταργείται η συμβολική-αντιπροσωπευτική ισχύς της ιερωσύνης. 4. Η ιερωσύνη δεν είναι δικαίωμα, αλλά δώρο του Θεού. Αφορά την πίστη και γι' αυτό είναι ανόμοια από τη συζήτηση για τα δικαιώματα των γυναικών.

Αποστολική Επιστολή *Ordinatio Sacerdotalis* του Ιωάννη Παύλου Β΄ (1994): - Στη δυτική και ανατολική παράδοση της Εκκλησίας τηρείται αδιαλείπτως η αποκλειστική ιερωσύνη των ανδρών. - Στην επιλογή των Αποστόλων ο Χριστός δεν έδρασε δεσμευόμενος από τις κοινωνικές και πολιτιστικές συνθήκες, αλλά με ελεύθερο και κυρίαρχο τρόπο. - Η μη χειροτονία των γυναικών θα πρέπει να θεωρείται οριστική για την Εκκλησία και τους πιστούς.

J. Ratzinger : Οριστική δογματική αλήθεια και διδασκαλία με αλάθητο και ανέκκλητο κύρος, διότι συνδέεται με την εξ αποκαλύψεως αλήθεια (Γραφή, Παράδοση).

Πάπας Φραγκίσκος Α΄: - Πρέπει ν' αναπτυχθεί μια θεολογία των γυναικών. - Η Θεοτόκος ήταν σημαντικότερη από τους Αποστόλους. Η γυναίκα στην Εκκλησία είναι πιο σημαντική από τους επισκόπους και τους ιερείς. - Η γυναικεία ιδιοφυΐα είναι απαραίτητη στους χώρους όπου λαμβάνονται σημαντικές αποφάσεις και ασκείται η εξουσία στην Εκκλησία. - Όποιος μιλά για γυναίκες καρδινάλιους υποφέρει από κληρικαλισμό. - Η μητρότητα είναι ένας πλούτος για τον τρόπο με τον οποίο υπάρχει η γυναίκα. Καλώντας τη γυναίκα στη μητρότητα, ο Θεός της ανέθεσε μ' έναν πολύ ιδιαίτερο τρόπο την ανθρώπινη ύπαρξη. - Ο κίνδυνος από τη χειραφέτηση που απογυμνώνει τη γυναίκα από τα γνωρίσματά της.»

Κεραμιδάς Δ., *Η προβληματική της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας για τις διακόνισσες και την χειροτονία των γυναικών*, Περίληψη εισήγησης στο Διεθνές συμβατικό και ηλεκτρονικό θεολογικό συνέδριο με θέμα “Διακόνισσες, χειροτονία των γυναικών και Ορθόδοξη θεολογία”, Θεσσαλονίκη, 22-24.1.2015. Ανακτήθηκε από:

http://cemes.weebly.com/uploads/2/7/8/8/27884917/keramidas_abstract.pdf (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Ο Πάπας Φραγκίσκος για τη χειροτονία των γυναικών

«104. Οι διεκδικήσεις των νομίμων δικαιωμάτων των γυναικών, ξεκινώντας από τη σταθερή πεποίθηση ότι άνδρες και γυναίκες έχουν την ίδια αξιοπρέπεια, θέτουν στην Εκκλησία βαθιά ερωτήματα που την προκαλούν και τα οποία δεν μπορούν επιφανειακά να παραβλεφθούν.

Η ιεροσύνη, που είναι αποκλειστικότητα των ανδρών, ως σημείο του Χριστού Νυμφίου, που παραδίδεται στην Ευχαριστία, είναι ένα ζήτημα που δεν τίθεται σε αμφισβήτηση. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι όταν μιλάμε για ιερατική εξουσία «βρισκόμαστε στο επίπεδο του λειτουργήματος, και όχι της αξιοπρέπειας και της αγιότητας». Η διακονηματική ιεροσύνη είναι ένα από τα μέσα που ο Ιησούς χρησιμοποιεί για την υπηρεσία του λαού του, αλλά η μεγάλη αξιοπρέπεια προέρχεται από το Βάπτισμα, που είναι προσιτό σε όλους.

Η παρομοίωση του ιερέα με τον Χριστό Κεφαλή - δηλαδή, ως κύρια πηγή της χάρης- δεν συνεπάγεται μια εξύψωση που τον τοποθετεί στη κορυφή όλων των άλλων. Στην Εκκλησία, τα λειτουργήματα «δεν οδηγούν στην ανωτερότητα των μεν προς τους δε». Πράγματι, μια γυναίκα, η αιεπάρθενος Μαρία, είναι πιο σημαντική από τους Επισκόπους. Ακόμα και όταν το λειτουργήμα της διακονηματικής ιεροσύνης θεωρείται «ιεραρχικό», πρέπει να έχουμε καλά υπόψη ότι αυτή «προορίζεται ολοκληρωτικά στην αγιότητα των μελών του Χριστού». Το κλειδί και η βάση του δεν είναι η εξουσία, υπό την έννοια της κυριαρχίας, αλλά η εξουσία να τελεί το μυστήριο της Ευχαριστίας. Από εδώ πηγάζει η εξουσία του, που είναι πάντοτε μια υπηρεσία προς τον λαό. Εδώ αναδεικνύεται μια μεγάλη πρόκληση για ένα πιθανό ρόλο της γυναίκας στις σημαντικές αποφάσεις που παίρνονται στους διάφορους χώρους της Εκκλησίας.»

“Περικοπές από την Παραίνεση: “Η Χαρά του Ευαγγελίου””, *Ενοριακές Καμπάνες*, τχ. 816, 2-5-14, σ. 1. Ανακτήθηκε από: [http://ek.cen.gr/enoriakes%202014/EK_816.pdf_\(15-7-16\)](http://ek.cen.gr/enoriakes%202014/EK_816.pdf_(15-7-16)).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Συρο-ορθόδοξη (μονοφυσιτική) Εκκλησία: χειροτονία των γυναικών

«Στη σύγχρονη ποιμαντική πρακτική τώρα η Συρο-ορθόδοξη Εκκλησία στα πλαίσια μιας λειτουργικής αναγέννησης και ενεργότερης συμμετοχής του λαϊκού και γυναικείου στοιχείου στη θεία λατρεία έχει επιχειρήσει μια αναβίωση του θεσμού των διακονισσών, χωρίς ωστόσο την επιστροφή στο λειτουργικό χαρακτήρα, που φαίνεται να είχε κατά την αρχαιότητα. Οι σύγχρονες διακόνισσες της Συρο-Ορθόδοξης Εκκλησίας χειροθετούνται εκτός ιερού βήματος από τον επίσκοπο, δεν έχουν κάποιον ηλικιακό περιορισμό, φέρουν μπλε ένδυμα και λευκό κάλυμμα κεφαλής και προορίζονται να αποτελέσουν μέλη του γυναικείου χορού, ως ψάλτριες κατά τη διάρκεια των ιερών ακολουθιών.»

Κουρεμένος Ν, *Ο θεσμός των Διακονισσών στις Αρχαίες Ανατολικές Εκκλησίες: Πηγές, Ιστορική Εξέλιξη και Σύγχρονη Πραγματικότητα*, Εισήγηση στο Διεθνές συμβατικό και ηλεκτρονικό θεολογικό συνέδριο με θέμα “Διακόνισσες, χειροτονία των γυναικών και Ορθόδοξη θεολογία”, Θεσσαλονίκη, 22-24.1.2015, σ. 5. Ανακτήθηκε από:

http://cemes.weebly.com/uploads/2/7/8/8/27884917/34._kouremenos_full_text.pdf (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Ασσυριανή Εκκλησία: χειροτονία των γυναικών

«(Στη) πνευματική παράδοση της Ασσυριανής Εκκλησίας γίνεται σαφές ότι ο θεσμός των διακονισσών υπήρξε άμεσα συνδεδεμένος με το χώρο της άσκησης και της αφιερωματικής ζωής και ο κύριος ρόλος της λειτουργικής δραστηριότητάς τους περιστρεφόταν γύρω από τη βάπτιση των ενηλίκων γυναικών. Σε ότι αφορά τον τρόπο με τον οποίο καθίσταντο από τον επίσκοπο διακόνισσες η συριακή χειρόγραφη παράδοση διασώζει μια ομάδα λειτουργικών χειρογράφων, τα οποία χρονολογούνται στα μέσα του 16ου αι. και περιλαμβάνουν την ακολουθία χειροτονίας διακόνισσας.»

Κουρεμένος Ν, *Ο θεσμός των Διακονισσών στις Αρχαίες Ανατολικές Εκκλησίες: Πηγές, Ιστορική Εξέλιξη και Σύγχρονη Πραγματικότητα*, εισήγηση στο Διεθνές συμβατικό και ηλεκτρονικό θεολογικό συνέδριο με θέμα “Διακόνισσες, χειροτονία των γυναικών και Ορθόδοξη θεολογία”, Θεσσαλονίκη, 22-24.1.2015, σ. 6. Ανακτήθηκε από:
http://cemes.weebly.com/uploads/2/7/8/8/27884917/34._kouremenos_full_text.pdf (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Συριακή παράδοση: χειροτονία των γυναικών

«(Σ)το θεσμό και τον ρόλο των διακονισσών στη συριακή παράδοση μπορούμε να επισημάνουμε: (i) την ύπαρξη του θεσμού ήδη κατά την πρώιμη περίοδο, όπου φαίνεται ότι η διακονία τους κατείχε λειτουργικό και μυστηριακό χαρακτήρα, (ii) τη σταδιακή προσπάθεια μετριασμού και υποβίβασης του λειτουργήματος των διακονισσών και τον περιορισμό του ρόλου και των καθηκόντων τους με την πάροδο των αιώνων και (iii) τη σύνδεση των διακονισσών με την ασκητική ζωή και το γυναικείο μοναχισμό.»

Κουρεμένος Ν, *Ο θεσμός των Διακονισσών στις Αρχαίες Ανατολικές Εκκλησίες: Πηγές, Ιστορική Εξέλιξη και Σύγχρονη Πραγματικότητα*, εισήγηση στο Διεθνές συμβατικό και ηλεκτρονικό θεολογικό συνέδριο με θέμα “Διακόνισσες, χειροτονία των γυναικών και Ορθόδοξη θεολογία”, Θεσσαλονίκη, 22-24.1.2015, σ. 7. Ανακτήθηκε από:
http://cemes.weebly.com/uploads/2/7/8/8/27884917/34._kouremenos_full_text.pdf (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Κοπτική Εκκλησία: χειροτονία των γυναικών

«Από την [...] παράθεση των πηγών του πνευματικού βίου της κοπτικής εκκλησίας δεν μπορούμε να εξαγάγουμε με βεβαιότητα την ύπαρξη διακονισσών στην εκκλησία της Αιγύπτου. [...] Φαίνεται ότι η κινητικότητα που καταγράφηκε από τα μέσα 20ου αι. σε οικουμενικό επίπεδο για την αναβίωση του θεσμού των διακονισσών δεν άφησε ανεπηρέαστη και την πρακτική της Κοπτικής Εκκλησίας. Η αναβίωση του θεσμού των διακονισσών πιστώνεται αναμφίβολα στον [...] πατριάρχη Σενούντα Γ', ο οποίος από το 1981 και εξής χειροθέτησε μεγάλο αριθμό διακονισσών, πρακτική που υιοθετήθηκε με ενθουσιασμό και από τους άλλους επισκόπους την Κοπτικής

Εκκλησίας, τόσο στην Αίγυπτο όσο και στη διασπορά. Ο ρόλος των διακονισσών στη σύγχρονη Κοπτική Εκκλησία αποτελεί ένα συνδυασμό της αφιέρωσης με την προσφορά στη χριστιανική κοινότητα, σε αντιδιαστολή με το γυναικείο μοναχισμό, όπου η αφιέρωση συνδυάζεται αποκλειστικά με την προσευχή και τη νύψη. Πρότυπο της αναβίωσης υπήρξαν μάλλον τα ρωμαιοκαθολικά γυναικεία ιεραποστολικά τάγματα που δραστηριοποιούνταν στην Αίγυπτο, παρά η αρχαία εκκλησιαστική συνήθεια. Η ολοκληρωτική αφιέρωση της διακόνισσας επιβάλλει να είναι άγαμη ή χήρα ενώ έχει τη δυνατότητα να διαμένει σε μικρό διαμέρισμα στο ίδιο χώρο με άλλες διακόνισσες της περιοχής της. Η ποιμαντική συμβουλευτική σε ιδιαίτερες πληθυσμιακές ομάδες, όπως εργαζόμενες μητέρες, νέες κοπέλες, φοιτήτριες, η συνεισφορά στο κατηχητικό έργο των ενοριών καθώς και η εκδοτική δραστηριότητα με συγγραφή, μετάφραση και εκτύπωση ποιμαντικού υλικού αποτελούν κάποιους από τους τομείς στους οποίους οι διακόνισσες έχουν αφιερώσει τη ζωή τους. Η ενδυμασία τους είναι ομοιόμορφη και μάλλον συντηρητική, καθώς φορούν είδος ράσου σε ανοιχτό γκρι χρώμα, καλύπτουν τα μαλλιά τους με αντίστοιχου χρώματος μαντήλι και φέρουν στο στήθος μικρό ξύλινο σταυρό. Σημαντική είναι η επιμέλεια την οποία επέδειξε η διοίκηση της Κοπτικής Εκκλησίας για την κανονική εξάρτηση και των έλεγχου των διακονισσών από τον οικείο επίσκοπο. Με τον Κώδικα για τις Χειροθετημένες Διακόνισσες του 1992 ο Σενούντα Γ περιέγραψε το κανονιστικό πλαίσιο ύπαρξης και δράσης των διακονισσών εντός της Κοπτικής Εκκλησίας. Σύμφωνα μ' αυτόν η υποψήφια διακόνισσα πρέπει να είναι μεταξύ 25 και 30 χρόνων, να έχει πτυχίο ανώτατης σχολής και να περάσει ένα στάδιο δοκιμασίας 3 έως 5 χρόνων μέχρι της οριστικής ένταξής της στην αδελφότητα των διακονισσών, που διατηρεί κάθε Κοπτική επισκοπή. Ο αριθμός των διακονισσών στην Κοπτική Εκκλησία ανέρχεται σήμερα περίπου στις 400.»

Κουρεμένος Ν, *Ο θεσμός των Διακονισσών στις Αρχαίες Ανατολικές Εκκλησίες: Πηγές, Ιστορική Εξέλιξη και Σύγχρονη Πραγματικότητα*, εισήγηση στο Διεθνές συμβατικό και ηλεκτρονικό θεολογικό συνέδριο με θέμα “Διακόνισσες, χειροτονία των γυναικών και Ορθόδοξη θεολογία”, Θεσσαλονίκη, 22-24.1.2015, σ. 9. Ανακτήθηκε από: http://cemes.weebly.com/uploads/2/7/8/8/27884917/34_kouremenos_full_text.pdf 15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Αγγλικανική Εκκλησία: χειροτονία των γυναικών

«Το 1944 ο αγγλικανικός επίσκοπος του Hong Kong ονόμασε επίσκοπο μία γυναίκα, οι αρχιεπίσκοποι του York και Canterbury αντέδρασαν άμεσα καταδικάζοντας και τους δύο. Τα πράγματα όμως αλλάζουν ριζικά στη δεκαετία του '70. Το 1971 ένας αγγλικανός επίσκοπος του Hong Kong και πάλι θα προβεί στη χειροτονία τριών γυναικών, έχοντας αυτή τη φορά την έγκριση της συνόδου του και χωρίς να συναντήσει αντιδράσεις από τους δύο άγγλους αρχιεπισκόπους. Το 1975 η αγγλικανική Εκκλησία του Καναδά αποδέχεται τη χειροτονία των γυναικών. Οι χειροτονίες γενικεύονται στην επισκοπελιανή Εκκλησία των Η.Π.Α. [...] Το 1988 στη 12^η Συνδιάσκεψη του Lambeth, το ζήτημα της χειροτονίας των γυναικών αποβαίνει πρόβλημα ενότητας για την ίδια την αγγλικανική Κοινωνία. Ενώ το 1948 η Συνδιάσκεψη του Lambeth καταδίκασε τη χειροτονία των γυναικών, τώρα την αποδέχθηκε. [...] η Συνδιάσκεψη του Lambeth συζήτησε και αποδέχθηκε τη δυνατότητα χειροτονίας των γυναικών και στο βαθμό του επισκόπου, αφήνοντας την ευθύνη στις τοπικές αγγλικανικές εκκλησίες. Οι εκρηκτικές δηλώσεις του επισκόπου του Λονδίνου ότι θα ζητήσει να συνδεθεί με μία από τις τοπικές ορθόδοξες

Εκκλησίες ή την Ρωμαιοκαθολική, οι θέσεις των αφρικανών επισκόπων για τη χειροτονία των γυναικών «ως αποδιοπομπαίο τράγο μιας άρρωστης κοινωνίας» ή ως «σατανική» ενέργεια, αναστάτωσαν αλλά δεν επέδρασαν στους τελικούς προσανατολισμούς της Συνδιάσκεψης. Η άνοδος των γυναικών σε επισκοπικούς θρόνους μεγάλωσε την απόσταση που χωρίζει τους συντηρητικούς αγγλικανούς από τους λεγόμενους προοδευτικούς. Έτσι, ένα τμήμα της αγγλικανικής ένωσης όχι μόνο δεν αναγνωρίζει τις χειροτονίες αυτές αλλά ασφαλώς ούτε και τις χειροτονίες ανδρών από τις γυναίκες επισκόπους.»

Γιαγκάζογλου Σ., *Φεμινιστική θεολογία και χειροτονία των γυναικών. Μια εκκοσμικευμένη εκκλησιολογία*; 2004, σ. 1-3. (το πρωτότυπο άρθρο στο: *ΑΝΑΛΟΓΙΟΝ*, τ.4, 2003, σσ. 112-131. Το ίδιο άρθρο στο: *Φύλο και Θρησκεία*, Ίνδικτος 2004, pp. 243-271). Ανακτήθηκε από: <http://users.sch.gr/polstrantz/feminismos.doc> (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Αγγλικανική Εκκλησία και χειροτονία γυναικών επισκόπων: απόφαση Γενικής Συνόδου

«Η Αγγλικανική Εκκλησία ενέκρινε και τυπικά τη Δευτέρα τη χειροτόνηση γυναικών επισκόπων, μεταρρύθμιση η οποία θεωρείται ιστορικής σημασίας. Η τροποποίηση των εκκλησιαστικών κανόνων εγκρίθηκε με ανάταση χειρών κατά τη Γενική Σύνοδο της Αγγλικανικής Εκκλησίας. Οι πρώτες γυναίκες επίσκοποι αναμένεται να χειροτονηθούν μέσα στο 2015. Οι πρώτες γυναίκες ιερείς είχαν χειροτονηθεί το 1994, αλλά μέχρι σήμερα δεν ήταν σε θέση να αναλάβουν ανώτερους ρόλους. Παρόλα αυτά, εξακολουθούν να υπάρχουν διχόνοιες στους κόλπους των Αγγλικανών, ορισμένοι από τους οποίους αισθάνονται ότι η χειροτόνηση γυναικών επισκόπων δεν είναι συνεπής με την πίστη τους. Τον περασμένο Ιούλιο η Γενική Σύνοδος της Αγγλικανικής Εκκλησίας είχε εγκρίνει το σχέδιο που άναβε το πράσινο φως στις γυναίκες επισκόπους. Για την έγκριση της πρότασης απαιτείτο πλειοψηφία των δύο τρίτων και στα τρία σώματα - Επισκόπους, Κληρικούς και Λαϊκούς - της Γενικής Συνόδου που αριθμεί συνολικά 467 μέλη. Τον Νοέμβριο του 2012 η ίδια πρόταση είχε απορριφθεί μόλις για έξι ψήφους από το σώμα των Λαϊκών. Τον Ιούλιο, όμως, 152 μέλη του σώματος αυτού ψήφισαν υπέρ, 45 την καταψήφισαν και πέντε απείχαν. Στην Ιρλανδία, την Ουαλία και τη Σκωτία επιτρέπεται ήδη να χειροτονούνται γυναίκες επίσκοποι.»

“Γυναίκες επισκόπους αποκτά η Αγγλικανική Εκκλησία”, Εφημερίδα *Τα Νέα*, ηλ. δημοσίευση: 17/11/2014. Ανακτήθηκε από: <http://www.tanea.gr/news/world/article/5180897/gynaiques-episkopoy-s-apokta-h-agglkanikh-ekklhsia/> (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Αγγλικανική Εκκλησία και χειροτονία γυναικών επισκόπων: εκλογή

«Και το όνομα αυτής, Λίμπι Λέιν. Πρόκειται για την πρώτη γυναίκα επίσκοπο στην ιστορία της Αγγλικανικής Εκκλησίας, όπως ανακοίνωσε την Τετάρτη η ηγεσία της εκκλησίας. Πριν από έναν μήνα, η εκκλησία είχε ανακοινώσει την απόφασή της να χειροτονήσει τις πρώτες γυναίκες επισκόπους. Η Λέιν θα γίνει επίσκοπος του Στόκπορτ. Είναι ιερέας από το 1994, χρονιά που η

Αγγλικανική Εκκλησία άρχισε να δέχεται γυναίκες ιερείς. «Είναι μία σπουδαία ημέρα για εμένα και μία ιστορική ημέρα για την εκκλησία», δήλωσε η Λέιν και πρόσθεσε ότι αισθάνεται μεγάλη τιμή και ευγνωμοσύνη για την επιλογή της. Ο βρετανός πρωθυπουργός Ντέιβιντ Κάμερον της έδωσε συγχαρητήρια μέσω Twitter, τονίζοντας ότι «είναι μία ιστορική απόφαση και μία σημαντική ημέρα για την ισότητα των δύο φύλων». Η Λέιν θα χειροτονηθεί στις 26 Ιανουαρίου. Τον περασμένο Ιούλιο, η Γενική Σύνοδος της Εκκλησίας της Αγγλίας που συγκλήθηκε στο Γιορκ, στη βόρεια Αγγλία, τάχθηκε υπέρ μιας μεταρρύθμισης που δίχαζε εδώ και δεκαετίες την Αγγλικανική Εκκλησία, ενώ στη συνέχεια το βρετανικό κοινοβούλιο ψήφισε υπέρ της μεταρρύθμισης. Την πρόταση αυτή προωθούσε ο αρχιεπίσκοπος του Καντέρμπουρι Τζάστιν Ουέλμπι, ο πνευματικός ηγέτης των 80 εκατομμυρίων Αγγλικανών σε όλο τον κόσμο.»

Ελευθεριάδου Ε., “Ανακοινώθηκε η πρώτη γυναίκα επίσκοπος της Αγγλικανικής Εκκλησίας”, Εφημερίδα *Τα Νέα*, ηλ. δημοσίευση: 17/12/2014. Ανακτήθηκε από:

<http://www.tanea.gr/news/world/article/5190993/xeirotoneitai-h-prwth-gynaika-episkopos-ths-agglidikhs-ekklhsias/> (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Αγγλικανική Εκκλησία και χειροτονία γυναικών επισκόπων: χειροτονία

«Γυναίκα επίσκοπο απέκτησε για πρώτη φορά η Εκκλησία της Αγγλίας, παρά τις έντονες διαμαρτυρίες των συντηρητικότερων φωνών ενάντια στις εκσυγχρονιστικές προσπάθειες—φωνές οι οποίες εξέφρασαν την εναντίωσή τους ακόμη και κατά τη διάρκεια της χειροτόνησης της αιδεσιμωτάτου Λίμπι Λέιν. Δύο δεκαετίες αφότου η Εκκλησία επέτρεψε στις γυναίκες να γίνονται ιερείς, η 48χρονη μητέρα δύο παιδιών χειροτονήθηκε επίσκοπος του Στόκπορτ σε τελετή που έλαβε χώρα στον μητροπολιτικό ναό του Γιορκ, στη Βόρεια Αγγλία. Καθώς ο αρχιεπίσκοπος του Γιορκ, Τζον Σεντάμου, ρώτησε τους συναθροισμένους κατά τη διάρκεια της τελετής εάν η Λέιν πρέπει να χειροτονηθεί επίσκοπος, ακούστηκε ανάμεσα στο πλήθος που έδινε τη συγκατάθεσή του η φωνή ενός άνδρα, ο οποίος φώναξε πως «όχι, δεν το γράφει η Αγία Γραφή». Ο αρχιεπίσκοπος Σεντάμου έθεσε για δεύτερη φορά την ερώτηση στο ακροατήριο, αλλά δεν υπήρξε άλλη διαφωνία με αποτέλεσμα η τελετή να συνεχιστεί ομαλά. Ο αρχιεπίσκοπος του Γιορκ και οι υπόλοιποι παρευρισκόμενοι επίσκοποι ακούμπησαν τη Λέιν και προσευχήθηκαν για εκείνη, ενώ η τελετή έληξε με πολλά χειροκροτήματα για την πρώτη γυναίκα επίσκοπο. Νωρίτερα η Λέιν είχε δηλώσει ότι ελπίζει περισσότερες γυναίκες να κατορθώσουν αυτό που η ίδια κατάφερε. «Εάν ο διορισμός μου ενθαρρύνει ακόμη και μία νεαρή γυναίκα να ανασηκώσει το βλέμμα της και να συνειδητοποιήσει τις δυνατότητές της και ότι το περιβάλλον της δεν πρέπει να καθορίζει το τι είναι εφικτό για εκείνη, τότε θα νιώσω ιδιαίτερη τιμή», είπε η ίδια. Διστάμενες απόψεις. Η επιλογή της πρώτης γυναικας επισκόπου ανακοινώθηκε τον Δεκέμβριο και χαιρετίσθηκε ως «ένα βήμα μπροστά» για την ισότητα των φύλων από τον αρχιεπίσκοπο του Καντέρμπουρι, Τζάστιν Γουέλμπι, και από τον Βρετανό πρωθυπουργό, Ντέιβιντ Κάμερον. Μια συντηρητική μειονότητα, ωστόσο, ακόμη υποστηρίζει ότι η Αγία Γραφή προστάζει την ανάληψη της εξουσίας μόνο από άνδρες. Η αγγλικανική κοινότητα διχάζεται σχετικά με τον ρόλο των γυναικών στον κλήρο. Γυναίκες επίσκοποι ήδη υπηρετούν στις ΗΠΑ, στον Καναδά, στην Αυστραλία και τη Νέα Ζηλανδία, αλλά σε άλλες αναπτυσσόμενες χώρες, κυρίως της Αφρικής, οι γυναίκες απαγορεύεται να γίνονται ιερείς.»

“Πρώτη γυναίκα Επίσκοπος στην Εκκλησία της Αγγλίας”, Εφημερίδα, *Η Καθημερινή*, ηλ. δημοσίευση: 27/01/2015. Ανακτήθηκε από: <http://www.kathimerini.gr/801074/article/epikairothta/kosmos/prwth-gynaika-episkopos-sthn-ekklhsia-ths-agglas> (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Προτεσταντικές Εκκλησίες και Ομολογίες: χειροτονία των γυναικών

«[...] Το ζήτημα της χειροτονίας των γυναικών στον Προτεσταντικό χώρο είναι μια διαρκής πορεία και θεολογική αναζήτηση. [...] ιστορικά δεν υπήρξε ποτέ «μία» Προτεσταντική θεολογία περί χειροτονίας των γυναικών, όπως και ποτέ δεν υπήρξε μόνο «ένας» Προτεσταντισμός. Αντίθετα, το ζήτημα εμφανίστηκε και εξελίχθηκε με διαφορετική ένταση σε κάθε τόπο, εποχή και ομολογία, με αποτέλεσμα σε ορισμένες εκκλησίες οι γυναίκες να χειροτονούνται από το 19^ο αιώνα, ενώ σε άλλες το ζήτημα να μην έχει καν ανοίξει ακόμα και σήμερα. [...] Έτσι, το ζήτημα καταλήγει να υπερβαίνει τα όρια των διαφόρων ομολογιών, αφού μέσα σε κάθε ομολογιακή παράδοση του Προτεσταντισμού μπορεί να βρει κανείς και εκκλησίες-υπέρμαχους και εκκλησίες-πολέμιους της πρακτικής αυτής. ο πλέον ενδεδειγμένος τρόπος διάκρισης των Προτεσταντικών εκκλησιών στο συγκεκριμένο θέμα είναι με βάση τέσσερις κύριες θεολογικές τάσεις, από την πιο συντηρητική στην πιο φιλελεύθερη: 1) Πατριαρχική θεολογία, 2) Θεολογία της συμπληρωματικότητας, 3) Θεολογία της ισότητας, και 4) Φεμινιστική θεολογία [...] Στην Προτεσταντική εκκλησιολογία, η ιεροσύνη δεν θεωρείται μυστήριο, ούτε υπάρχει διάκριση γενικής και ειδικής ιεροσύνης, αφού θεμελιώδες πιστεύω της Διαμαρτύρησης αποτελεί το δόγμα της ιεροσύνης όλων των πιστών. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο οι λειτουργοί των Διαμαρτυρομένων εκκλησιών δεν ονομάζονται «ιερείς» αλλά «ποιμένες» [...] ως θεματοφύλακες της Αποστολικής διδασχής (όπως αυτή διατυπώνεται μέσα στην Αγία Γραφή) και ως πνευματικοί ηγέτες του ποιμνίου. Αυτό εξηγεί γιατί ζητήματα όπως το φύλο του σαρκωθέντος Χριστού και των Δώδεκα Αποστόλων δεν αποτελούν τόσο κρίσιμα κριτήρια για το φύλο των λειτουργών της εκκλησίας, όπως συμβαίνει στην Ορθόδοξη θεολογία. [...] Ως εκ τούτου, όταν χειροτονείται κάποια γυναίκα στην Προτεσταντική εκκλησία, η χειροτονία της σημαίνει ότι η εκκλησία της αναθέτει την ποιμανση των μελών της και ότι η πίστη της είναι ίδια με αυτή των Αποστόλων - όχι ότι η ίδια αποτελεί διάδοχό τους, ή ότι η ίδια έχει αποστολική αυθεντία και εξουσία. Ουσιαστικά δηλαδή Ορθόδοξοι και Διαμαρτυρόμενοι, ενώ χρησιμοποιούν τον ίδιο όρο («χειροτονία»), στην πραγματικότητα το περιεχόμενο αυτού του όρου σε κάθε εκκλησία είναι σημαντικά διαφορετικό, γεγονός που συχνά οδηγεί σε παρερμηνείες στον οικουμενικό διάλογο εάν δεν έχουν προηγηθεί οι αναγκαίες διευκρινίσεις. [...] Τέλος, πρέπει να επισημανθεί ότι τις περισσότερες φορές το κρίσιμο ερώτημα για τους Διαμαρτυρόμενους θεολόγους δεν είναι το εάν επιτρέπεται μία γυναίκα να χειροτονηθεί, αλλά εάν επιτρέπεται να κηρύξει στην εκκλησία ή να αναλάβει θέση ηγεσίας (έστω και ως λαϊκή) σε αυτήν. Αυτό απορρέει από την απαγόρευση της Α΄ Τιμόθεον 2:12, «διδάσκειν δὲ γυναικὶ οὐκ ἐπιτρέπω οὐδὲ αὐθεντεῖν ἄνδρός», κι έτσι για τις περισσότερες Προτεσταντικές εκκλησίες η «γραμμή» τίθεται στη διδασκαλία, όχι στη χειροτονία. Προφανώς εφόσον απαγορεύεται το πρώτο, εξυπακούεται ότι απαγορεύεται και το δεύτερο – ωστόσο είναι σημαντικό να υπογραμμιστεί η σειρά: οι γυναίκες απαγορεύεται να χειροτονούνται επειδή απαγορεύεται να διδάσκουν, όχι το αντίστροφο.»

Μπούκης Σ., *Η χειροτονία των γυναικών: η θεολογική προβληματική στις διάφορες*

Προτεσταντικές Ομολογίες, Εισήγηση στο Διεθνές συμβατικό και ηλεκτρονικό θεολογικό συνέδριο με θέμα “Διακόνισσες, χειροτονία των γυναικών και Ορθόδοξη θεολογία”, Θεσσαλονίκη, 22-24.1.2015, σ. 1-4. Ανακτήθηκε από:

http://cemes.weebly.com/uploads/2/7/8/8/27884917/36_boukis_protestantismos.pdf (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Χειροτονία των γυναικών στον Προτεσταντισμό

«Ο Προτεσταντισμός δέχεται γενικά την ύπαρξη μιας «καθολικής ιεροσύνης» όλων των πιστών. Ωστόσο, ορισμένοι κλάδοι του αποδέχονται το Μυστήριο της Ιεροσύνης, χειροτονώντας άνδρες αλλά και γυναίκες που προΐστανται των τοπικών θρησκευτικών κοινοτήτων τους.»

Καραχάλιας Σ., Μπράτη Π., Πασσάκος Δ., Φίλιας Γ., *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 33. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C117/510/3333,13447/> (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Ο θεολογικός διάλογος με τους Αγγλικανούς: εμπόδιο η χειροτονία των γυναικών

«[...] οί Συνελεύσεις τῆς Ὀλομελείας τῆς Μικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς [...] τό 1978 στήν Ἱερά Μονή Πεντέλης τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου γιά πρώτη φορά ἐτέθη ἐπίσημως τό θέμα τῆς χειροτονίας τῶν γυναικῶν καί οἱ Ὀρθόδοξοι ἀντέδρασαν σθεναρῶς καί ἐτόνισαν: “ Ἡμεῖς οἱ Ὀρθόδοξοι δέν δυνάμεθα νά θεωρήσωμεν τάς προτάσεις τῶν Ἀγγλικανῶν, ὅπως χειροτονήσουν γυναῖκες, ὡς ἔν ζήτημα καθαρῶς ἐσωτερικόν, διά τό ὅποῖον δέν πρέπει νά ἐνδιαφέρονται οἱ Ὀρθόδοξοι. Ἐν ὀνόματι τοῦ κοινοῦ Κυρίου ἡμῶν Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ ἰκετεύωμεν τοὺς ἀδελφούς Ἀγγλικανούς νά μή προχωρήσουν περαιτέρω πρός τήν κατεύθυνσιν αὐτήν, ἡ ὁποία ἤδη διαιρεῖ τήν Ἀγγλικανικήν Κοινωνίαν καί θά ἀποτελέσῃ καταστροφικήν ἀνατροπήν ὅλων τῶν ἐλπίδων μας διά τήν ἐπίτευξιν ἐνότητος μεταξύ τοῦ Ἀγγλικανισμοῦ καί τῆς Ὀρθοδοξίας. Πρόδηλον εἶναι, ὅτι ἂν συνεχίσῃ ὁ μεταξύ ἡμῶν διάλογος ὁ χαρακτήρ του θά μεταβληθῇ ριζικῶς”. [...] στήν Κωνσταντινούπολη τόν Ἰούνιο τοῦ 1997. Σ’ αὐτήν ὁ ἐκπρόσωπος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Κων. Σκουτέρης, μέ ἐντολή τῆς Ἱεῤῤας Συνόδου, μετέφερε τήν ἔντονον ἀνησυχία τῆς Ἐκκλησίας μας γιά τό ζήτημα τῆς χειροτονίας τῶν γυναικῶν στόν βαθμό τοῦ Πρεσβυτέρου καί τοῦ Ἐπισκόπου, στήν ὁποία ἡ Ἀγγλικανική Ἐκκλησία εἶχε προχωρήσει καί προοδευτικῶς ὀλοκληρώσει, παρά τίς ἐσωτερικές διαφωνίες καί κλυδωνισμούς. Παρά τίς ἐπιφυλάξεις τῶν Ὀρθοδόξων γιά τόν Διάλογο μέ τοὺς Ἀγγλικανούς τόν Φεβρουάριο τοῦ 2001, τέσσερα χρόνια μετά τήν Συνέλευση τῆς Κωνσταντινουπόλεως, συνῆλθε στόν Βόλο ἡ ὀλομέλεια τῆς Μικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς καί ἐνέκρινε κοινό κείμενο ἐπί τοῦ θέματος “ Ἐπισκοπή, Ἐπίσκοπος, Πρωτεῖον”. Ἀκολούθησε ἡ Συνέλευση τῆς Ἐπιτροπῆς στήν Ἀντίς Ἀμπέμπα τῆς Αἰθιοπίας τόν Φεβρουάριο τοῦ 2003, στήν ὁποία ἐπροχώρησε περισσότερο ἡ προετοιμασία τοῦ θέματος “ Ἱερωσύνη καί Ἐκκλησία” . Ἡ τελευταία Συνέλευση τῆς Ὀλομελείας τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου μεταξύ Ὀρθοδόξων καί Ἀγγλικανῶν ἔγινε τόν Ἰούνιο (21-26) τοῦ 2004 στό Canterbury τῆς Ἀγγλίας καί συζήτησε τό θέμα: “Γυναῖκες καί Ἄνδρες, Διακονήματα καί

Ἐκκλησία”. Τό ζήτημα τῆς χειροτονίας τῶν γυναικῶν ὑπῆρξε καί πάλι ἀπό τά κεντρικά θέματα τοῦ Διαλόγου. Ἡ ὀλοκλήρωση τοῦ νέου κειμένου συμφωνίας ἔχει προγραμματισθῆ γιά τό 2006, ἀφοῦ προηγηθοῦν δύο ἀκόμη Συναντήσεις τῆς Ὀλομελείας.

Παρά τό γεγονός ὅτι ἐπέρχεται συμφωνία μεταξύ Ὀρθοδόξων καί Ἀγγλικανῶν στά περισσότερα ζητήματα τοῦ θεματολογίου τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου, ἡ χειροτονία γυναικῶν καί ἄλλες ἐξελίξεις στήν Ἀγγλικανική Ἐκκλησία ἀποτελοῦν ἀνασταλτικούς παράγοντες καί ὑψώνουν ἀνυπέβλητα ἐμπόδια στήν πορεία τοῦ Διαλόγου σήμερα.»

Μητροπολίτου Ἀττικῆς κ. Παντελεήμονος, *Ἡ πορεία των θεολογικών διαλόγων σήμερα, Δ΄ Ὁ Θεολογικός Διάλογος μετά τῶν Ἀγγλικανῶν*, 2004. Ανακτήθηκε ἀπό:

<http://www.ecclesia.gr/greek/holysynod/eisigiseis/panteleimon october 2004 5.htm> (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Χειροτονία γυναικῶν: θέμα διαλόγου Ὀρθοδόξων καί Λουθηρανῶν

«ἡ ἀτζέντα των συζητήσεων τῆς 16ης συνάντησης τῆς Ολομέλειας τοῦ ἐπίσημου Θεολογικοῦ Διαλόγου μεταξύ τῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας καί τῆς Παγκόσμιας Λουθηρανικῆς Ομοσπονδίας που θα πραγματοποιηθεῖ στήν Ρόδο ἀπό τις 29 Ἀπριλίου ἕως καί 5 Μαΐου 2015.

Στήν Ρόδο ἀναμένονται τήν προσεχῆ εβδομάδα 16 συμμετέχοντες ἀπό τὰ Πατριαρχία Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας καί Μόσχας, τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀλβανίας, Κύπρου, Ἀμερικῆς, Σερβίας, Ἑλλάδος, Πολωνίας καί Τσεχίας ἐνῶ ἀπό τους Λουθηρανούς ἀναμένονται 10 συμμετέχοντες ἀπό τήν Ρουμανία, Ἀμερική, Νορβηγία, Γερμανία, Αυστραλία, Πολωνία, Γαλλία καί Φινλανδία. Τα ονόματα καί τὸ ἀναλυτικό πρόγραμμα δὲν ἔχουν ἀκόμη γνωστοποιηθεῖ. Οι ἐργασίες θα ξεκινήσουν τὸ ἀπόγευμα τῆς 29ης Ἀπριλίου 2015.

Τῆς συνάντησης ἀναμένεται νὰ προεδρεύσει ὁ Μητροπολίτης Σασίμων Δρ. Γεννάδιος, Ὀρθόδοξος Συμπρόεδρος (Οικουμενικό Πατριαρχεῖο).

Τι θα συζητηθεῖ

Ἡ Ολομέλεια τοῦ 2015, που θα φιλοξενηθεῖ ἀπό τήν Ὀρθόδοξη πλευρά, θα ἀσχοληθεῖ με τὰ κείμενα που παρήχθησαν κατὰ τις συναντήσεις τῆς Προπαρασκευαστικῆς Επιτροπῆς τοῦ Λονδίνου (2012), τοῦ Σιμπίου Ρουμανίας (2013) καί τοῦ Ταλλίν (2014) σχετικά με τὸ θέμα τοῦ Μυστηρίου τῆς Ἱερωσύνης καί πιο συγκεκριμένα: α) τὰ λειτουργικά κείμενα καί τὸ τυπικό τῆς χειροτονίας στήν Ὀρθόδοξη καί τῆ Λουθηρανική Παράδοση καί β) ἡ Λουθηρανική ἀντίληψη γιὰ τήν χειροτονία των γυναικῶν καί ἡ Ὀρθόδοξη κατανόηση γιὰ τὸν ρόλο καί τὴ θέση τῆς γυναίκας στήν Ἐκκλησία καί τὸ ζήτημα τῆς χειροτονίας των γυναικῶν στὸν Ὀρθόδοξο κόσμο.»

Ντόκου Π., *Συνέδριο διαλόγου Ὀρθοδόξων-Λουθηρανῶν στή Ρόδο*, (23-4-2015). Ανακτήθηκε ἀπό: <http://www.amen.gr/article/synedrio-dialogou-orthodokson-louthiranon-sti-rod0> (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *